

Cōpendiū theologie

Incipit tractatus. viij.
et finalis de vicijs tam nature q̄
voluntatis

In finalibus aliqua de
vicijs sumatim tāgē ouenit Et q̄
sūt vicia nature et vicia voluntatis
tāgiunt p̄mo aliq̄līe de vicijs natu
re Et deinde de vicijs voluntatis.

De nūero et sufficiētia
vicioꝝ nature

Vicia aut nature q̄ntū ad
hūmōi op̄ediū attinet fact.
erit enūerare q̄ sūt septem
sc̄z **E**xollētia seu p̄sumptio **D**uri
cia **I**gnorātia **T**imiditas **P**reci
pitatio. **H**ebetudo **S**tulticia. Quo
rum numer⁹ siue sufficiētia licet de
se satis clareat. nā repibile non vi
det viciuz nature aliud a p̄dictis
vel q̄ saltem ad aliq̄d p̄missoriū
nō sit reducibile. p̄ oppōnez tū ad
septē dona sp̄s̄s̄i sumūt aliq̄ nūe
rū et sufficiētia ip̄oꝝ vicioꝝ natu
re **S**tem tres aīe s̄ vires seu potē
tie. s̄. **O**cupiscibilis irascibilis et rō
nalis. q̄ q̄si otinue in suis virtuoꝝ
adib⁹ et op̄atiōib⁹ per ip̄a vicia q̄
nature ex sua corruptiōe insūt va
rijs modis impugnant et impedi
unt. cōtra que cū septē sint. data s̄t
in adiutoriū septē dona sp̄s̄s̄i
que lumina quedā siue lux diuini
tus inspirata et infusa ad efficaci
us tā cōtra ip̄a septē vicia nature

De vicijs tam

q̄ vicia alia voluntatis et tētatio
nes. viā iam habite virtutis impu
gnātes resistēdū. liberi⁹ q̄z et expe
ditū ip̄os act⁹ virtutū exequēduz.
De vicijs nature circa vim ocu
piscibile **C**irca igit vim seu po
tētiā occupabile repit vitiū natu
re retrahens a debite op̄atiōe et
s̄bueniēdo p̄ximo. q̄d vocat duri
cia **C**ōtra q̄d dispōit donū pieta
tis **D**e vicijs nature circa vim
irascibile **C**irca hō vim seu po
tētiā irascibile duplex repit vitiū
nature **N**ū immoderate retrahēs
ab agēdis q̄d vocat timiditas o
tra q̄d dispōit donū fortitudinis
Aliō immoderate accedēs q̄d vo
cat p̄sumptio **C**ōtra q̄d dispōit do
nū timoris **D**e vicijs nature cō
tra vim rōnalē **C**ōtra vim autē
seu potētiā rōnalē duplex ottingit
vitiū nature sc̄z vel respectu finis
vel respectu eoz q̄ sūt ad finē **S**i
respectu finis. duplex repit natu
re vitiū **N**ū impediēs ne agno
scaī q̄d vocat hebetudo. otra q̄d
dispōit donū intellect⁹ **A**liō retra
hens ne anim⁹ ad ip̄m finē debite
afficiat q̄d vocat stulticia. contra
q̄d disponit donū sapiētie **S**i re
spectu eoz q̄ s̄t ad finē duplex liti
ter nature viciū repit **N**ū impe
diēs ne sciat quid ad p̄secutionē
finis expediat q̄d est ignorantia
cōtra q̄d disponit donū scie **A**liō
quo q̄s in his que agēda sūt ma
gis ex passiōis impetu q̄ ex debi

nature q̄m voluntatis

ta electioe ducit qd̄ est p̄cipitatio
otra qd̄ disponit donū consilij

Quib⁹ cōtrariant̄ ip̄a vicia na/
ture **C**ōtrariant̄ etiā ista septē
nature vicia singula scz singul⁹ vir/
tutib⁹. singulis or̄onis dñice periti
onib⁹ et singulis beatitudinib⁹ et
oueniūt cū septē p̄ncipalib⁹ seu ca/
pitalib⁹ vicijs volūtatis qd̄ clari⁹
ex tabula in fine hui⁹ tractat⁹ po
lita accipi poterit et p̄pendi

De vicijs voluntatis

seu de malo culpe in generali

De vitijs voluntatis. i. de
malo culpe seu d̄ peccato
oportunū foret⁹ vtile spe
cialē ⁊ lōgū tractatū. Nūgē. h̄ cū
plurib⁹ nōbilib⁹ hec sint diffuse ex/
planata sufficiet interim ad p̄ntis
opendij p̄cessū cōtinuādū eius qz
cōplēmetū sūmatim dicē. quid sit
p̄ccz in genē. quotiēs sit siue quot
sūt ei⁹ genēa. deinde veniēt aliqua
de quolibz genere explanāda

Quid est peccatū in genē ⁊ quō diffinitur

Peccatū aut̄ in genē sic dif
finit̄ Peccatū est auersio
ab incōmutabili bono ad
bonū cōmutabile. Quam diffinitio
nez sic intellige Peccatū est auer/
sio scz volūtatis. qz pp̄rie et per se
talis auersio ē p̄ccm. ab incōmuta
li bono scz deo q̄ omnino incōmu
tabilis ē. Nec est auersio aliud qz
discōformitas volūtatis create a
volūtate diuina. qd̄ est in om̄i pec

Cxxxvii

cato vbi aliqd̄ vult volūtas crea
ta qd̄ nō vult de⁹. Sequit̄ ad bo/
nū cōmutabile supple cōuersio scz
ad bonū creatū qd̄ cōtinue mutat̄
vel saltē mutabile est. Et licz p̄ccm
in sui diffinitioe duo cōtineat scilz
auersionē ab incōmutabili bono ⁊
ouersionē ad cōmutabile bonū. es/
sentiali⁹ tñ p̄ccō est p̄mū qz scdm
Si em̄ fuerit ouersio ad creaturā
ita tñ qd̄ nō fieret auersio a creato
re sic contingit qñ q̄s amat creatu
rā p̄pter deū tñ. tūc nō fieret pec/
catū imo in isto casu meritorie fie
ret. Licet plures alie sint diffiniti
ones p̄ccī nō tractatur nisi de vna

Plures alie a doctozib⁹ assignā
tur p̄ccī diffinitioes p̄m causas ef
ficiētē. matēialē. et formalē ipsius
p̄ccī. Sed q̄tū ad p̄ntē tractatum
attinet sup̄dca diffinitio q̄ p̄m cau
sā finalē p̄ccī sumit̄ sufficiat

De duplici diuisione peccati in genere

Plures etiā a doctozib⁹ as/
signant̄ p̄ccī diuisiones p̄m
diuersas p̄ccī causas ⁊ ori
gines. Quātū d̄o ad p̄ntē tracta/
tū sufficit de duab⁹ p̄ccī diuisionib⁹
p̄ncipalit̄ tāget̄. Et p̄mo de vna q̄
sumit̄ p̄m q̄ndā p̄ccī q̄litate ⁊ q̄nti
tate. Scdo de vna q̄ sumit̄ iuxta
p̄ccī causā matēialē. **R**esp̄cū pri
me diuisionis tria p̄ncipalia repiun
tur genera peccatoz. qz om̄e pec
catū aut̄ est originale aut̄ aduale.
Si aduale h̄ itez est duplr. Quia
aut̄ est mortale aut̄ veniale

Cōpendiū theologie

De peccato originali et quō est

Originale autē peccatū ē illud quod a natura vitiosa origine trahimur. Et ē auersio quodammodo habitualis a deo quod anima propria effecta est non reddere iusticiam quam debet. In omnes fere doctores respectu effectus ipsius peccati originalis consonant in ipsa auersione habituali secundum Augustinum. Hugo de sancto victore dicit quod originalis culpa est corruptio seu vitium quod nascendo contrahimur per ignorantiam in mente et concupiscentiam in carne. Alii volunt quod originalis culpa sit necessitas concupiscentiæ cum debito non concupiscenti. Et ponunt exemplum de radio otiguo aq̄ue. quod mouetur aqua mota et desecet desecit. Et hinc patet ex otiguatione sui cum aqua. Unde cum maior sit visus anime et carnis quam in casu potest radio et aque. cum caro de se valde mobilis sit ad concupiscentiam. anima eo ipso quod tali carni unita est hinc statim tale quodammodo necessitate concupiscentiæ. Sed igitur caro parvuli cui infunditur anima per peccatum primi hominis ad concupiscentiam sit mobilis. inerat ipsi anime itaque illi carni unire necessitas quodammodo concupiscentiæ. nec potest anima ipsa illam carnem seu sensualitatem cohibere. sic anima adeo ante peccatum potuisset quod habuit potestatem super sensualitatem et etiam libertatem concupiscentiæ vel non concupiscentiæ. Patet igitur quod per peccatum et post peccatum primi hominis inest anime duplex necessitas. Una non possendi

De vicijs

sensualitatem retinere seu cohibere. et alia necessitas concupiscentiæ. Et prima est quodammodo necessitas non valendi facere quod debet. et secunda est quodammodo necessitas faciendi quod non debet. Et ita inest ei carētia vtriusque partis iusticie quod se declinare a malo et facere bonum. Et quod per peccatum originale. et in carne. et in anima. hinc in carne originali et materiali. In anima vero formaliter et tanquam in subiecto. Sola enim anima est susceptibilis virtutis et vicij. et tamen sic dictum est ex coniunctione ipsius ad corpus contrahit vitium illud sicut quod cadit in lutum fedat et maculatur. Talis autem anime infectio non tamen est pena sed est etiam culpa. ipsa vero culpa quod macula est debet in baptismo. Pena autem quod fomes siue peccandi prinitas appellatur remanet post baptismum. Sic enim in baptismo curatur culpa quantum ad reatum damnationis eterne. hinc non quantum remaneat ipsa pena quantum ad motum et actum concupiscentie. cum qua optet nos quod diuini pugnam nisi extinguatur concupiscentia per speciale gratiam sicut in beatissima virgine in conceptioe filij dei. Originale etiam peccatum sic in homine per baptismum curatur quod nihilominus ab eo quod curatur est transmittatur in plerumque quod generat sicut iudeus circumcisus generat filium cum preputio. et granum nudum et purum seminatum precreat granum cum palea. Quod hinc est quia homo non generat filium secundum quod in mente curatur est hinc secundum quod in carne

voluntatis

De noib⁹ peccati originalis s^m
q^o opat^r ad aiam

Originale peccatum diuersis in
sacra scriptura noib⁹. mul
tiplicib⁹ de caus⁹ noiat^r **S**e
cū dū em q^o originale peccatum cōpat^r
ad aiaz vocat^r qñqz infirmitas. qz
reddat aiam impotentē ad resisten
duz motib⁹ **Q**ñqz vocat^r feditas.
qz p^r ipam aia maculat^r **V**ocatur
qñqz p^rnititas ppter cōtinuā appeti
tus inclinationē ad malū **V**ocat^r
qñqz corruptio qz ad nihilū ducit
et peccatum **V**ocat^r qñqz viciū qz est
diminutio bonoz naturalium **V**o
cat^r qñqz languor nature. quia du
rat in natura corrupta **H**abz ec
noia s^m qd^o opat^r ad corp⁹ **V**o
cat^r em qñqz lex carnis. eo q^o lege
dina sit carni inflicta **N**ñ qñqz lex
mēbroz vocat^r qz mouet organa
ad opationē concupiscētie **V**ocat^r
qñqz tyrān⁹ ppter dñationem qñ
violētā in ipa concupiscētia **V**ocat^r
qñqz fomes. quia sicut ignis fouet
ignē. ita p^r ipm fouet in carne pec
catū s^m act⁹ generatiue et nutriti
ue **V**ocatur qñqz stimulus carnis
qz stimulat carnē ad p^rmos mot⁹ z
animū ad cōsensū **H**abz qz no
mina s^m qd^o opat^r ad act⁹ delēabi
les **S**t s^m h⁹ vocat^r concupiscētia q
sonat viciū in actu put est in adul
tis **I**te concupiscibilitas q sonat vi
ciū in potētia put est in puul **H**a
bet ec nomē s^m qd^o opatur ad p^r
mū hominē a q^o strahit. et sic vo
catur originale. quod est carentia
debite iusticie

Cxxxviiij

De peccato actuali mortali
et circa ipsuz in
generali occurrētibus

Circa peccatum autem actuale
mortale aliq^o sūt videnda
Primo qd^o sit **S**cdo de di
uersis ei⁹ noib⁹ seu appellatiōibus
Tertio de hui⁹ peccati effectib⁹ **Q**uar
to de diuersis ei⁹ generib⁹ seu diui
siōib⁹ **Q**uinto de qñbz septē peccat⁹
rū capitaliuz ac eoz filiaabus seu
spēb⁹ aliq^o in spēali declarabitur

Quid sit peccatū actu

ale mortale in spēali z quō diffinitur

Peccatū igit^r actuale mor
tale sic diffinit^r s^m **A**ug⁹.
Peccatū ē dictū vel factū vl
occupitū cōtra legē dei **S**t ponitur
in dicta diffinitōe dictū. ppter pec
catū oris. factū. ppter peccatum opis
cōcupitū. ppter peccatum cordis **D**if
finit^r z aliē s^m eūdē **A**ug⁹ **P**eccatū ē
volūtas retinēdi faciēdi vel cōfēti
endū qd^o iusticia verat **I**nsup scien
dū q^o peccatū p^rie nō est substātia
vel res aliq^o h⁹ defect⁹ z corrupte
la **C**irca qd^o tñ aduertēdū est. q^o
aliud ē peccati act⁹. aliud ē peccati habi
tus. aliud peccati reat⁹ **P**eccati act⁹ ali
quid ē h⁹ qñ nō ampli⁹ fit. desinit ef
se etiā sine grā **S**z peccati habit⁹ qui
ex malis actib⁹ relinq^retur etiāz ali
quid est et remanet interdū cessan
tib⁹ etiā ipis actib⁹ ac etiā post in
fusā grāz peccati qz remissionē **P**eccati
reat⁹ siue macula s^m rem nihil
est. deformat tñ aiam nō p^r modū
positiōis h⁹ p^r modū p^ruationis. sic

Cōpendiū theologie

trūcatio mēbri p modū pūatiōis
corp^o deformat et maculat **D**icit
etiā **D**ug^o qd sic abstinētia nlla sub
stātia vl res ē. et tū ex ea corp^o lan
guescit. ita pccm nō ē aliq^o sbstātia
vel res. ex eo tū natura minuitur
corrūpit. delet tū sp p grāz **N**ōn
dū ptea qd pccm qñqz trāsit actu
remāet reatu sicut pccm actuale
actu opletō añ pñiaz **Q**ñqz ecō/
tra pccm trāhit reatu et remanet
actu sic in pccō originali post ba/
ptismū **Q**ñqz trāhit pccm actu hīl
et reatu sicut pccm actuale actu cō/
pleto et post pñiam **Q**ñqz pccm
remāet actu et reatu sicut peccatū
originale añ baptisimū

De diuersis noib^o pccū actu alis mortalis

Diuersis frequēti noib^o
pccm ipm mōrte p docto/
res noiat^o fm diuersas ei^o
pprietates et opatiōes et effectus
Vocāt em qñqz maculas b ideo
qz imaginē dei deformat et macu/
lat **V**ocāt qñqz reat^o. qñ ad eter/
nā penā obligat **V**ocāt qñqz pol/
lutio et b qñtū ad stragionē tra/
ctā. ex terrena delectatiōe **V**ocāt
qñqz delictū b fm qd ē recessus a
dignitate gre habite. **V**ocāt qñ/
qz cōpa. et b put respicit penā quā
meret^o et incurrit **V**ocāt qñqz of/
fēsa. et b est qz cōtra deum ē et cōtra
deū facit **V**ocāt qñqz pūaricatio
et b in qñtū mādatum dei respicit
qd trāsgrediēdo pūaricat **V**oca/
tur qñqz pccm put ouersio fit ad

De vicijs

bonū omutable cū auersioe a bo
no incōmutabili **V**ocāt qñqz see/
lus ppter magnā iniuriā qd peccan/
do do fit **V**ocāt et qñqz nefas p
ut est illicitū p sone ppetrati **V**o/
cāt etiā qñqz crimē put est dignū
accusatōe et pena

De diuersis effectib^o pecca/ ti actuali mōrt^o

Huiusmodi autē pccū multi/
plex fm doctores repitur
effēs. b qñtū pñtē decernit
tractatu satis et aliqs enūerare
Nō effē. Et p^o naturalia vulne/
rat qd signat in illo qd iuxta euāge/
liū descēdēs ab hierlm in hierico v/
ciōit in latrones **A**li^o **I**ntelle/
ctū obscurat in cognitōe veri. et af/
fectū tepescere facit in ope boni
Ali^o **G**ratuitis spoliat. ne tū bo/
nū aliqd peat. bona opa q quis
peccādo mortificat alijs iuxta dis/
pēsatiōē dei elargient saluandis
Ali^o **D**iam maculat. ad penā
eternā obligat. sciam amaricat.
cor indurat **A**li^o **H**ominē qñ
insensibilem reddit **E**xēplo canis
submergēdi q lapidez in collo suo
nō sentit. donec ab eo in fūdū aq
trahit **A**li^o **A**iam occidit qd
deo q vera vita est pūat **A**li^o
Ad alia pccā trahit **N**ī **H**regl.
Pccm qd p pñiam non diluit suo
pōdere ad aliud trahit **A**lius
Bona que in peccatis fiunt. infru/
ctuosa et qñtū ad meritū et qñtū
ad pñiū reddit **A**lius **E**x ho/
mine quēdā effectiue infirmū facit

Volūtatis
Nā in peccatore ē ignis
sicut lucene tēbre ignis
vermis olis liliis concup
scentias p effectū et
Manū hominē cō
merito qd mōdo adhibere
vōera ariā. Fallit de
esca in hamo vel ligni p
de nocte lucēs. **A**li^o
vōre liliū domōre pūat
vili dōre nocte qñ et tūo
de cōpōsiōe pūa pūat
de mōre cōspūat et tēbre
qñ. **D**e civit. de
cū adimit intēgritate pul
nī saluē vituē. et qd dō
viciō detrahit seu minuit
In qd pccm habet ei et cō
tatiō est viciō. qd quis p
ipī bono cōtrariū fit. nō tū
se nīl in bono nec omnimō
no. qd qd bonū est libere
vni et volūtatis a qua pūat
sine a pñā origine et in qua
cōtū pūo factū **V**olūta
et caula pūi cūluz dico n
cōtūm lo dēficiem **V**ol
ēsi fm qd libere respōdit
pncipiū a quo est leg. ad
est nata elicare et se nīl bo
fm qd habet respōdit ad
ex quo est qd est oio nō
volūtatis et nīlō sū sp
dēficiū **S**ergo viciū
malū culpe sit mactōre
qd ex nihilo **A**li^o de viciū
sic terminaliter dēficiū q
tia debet moō dēficiē

volūtatis

Nā in peccatore ē ignis auaricie. feror luxurie. tenebre ignorantie. vermīs ostie. sitis concupiscētie. et demōdes p effectū et hūmōi **Ali**?

Vacuū hominē tādē relinqt. et merito qz mūdo adherētia. sugūt vbera arētia **F**allēdo decipit sicut esca in hamo vel lignū putridum de nocte lucēs. **Ali**? **H**ominē vere stultū demōstrat puiendo scz illi q ipm torqri qrit et tādē torqbit **S**oponēdo qz ogregādo sup se vnde torqat et cremet **N**ā **A**ugust. li. de ciuēl. dei **H**oc viciū adimīt integritatē. pulcritudinē. salutē. virtutē. et qdqd boni per viciū detrahi seu minui osuevit

In q pccm habz eē et ortū **N**otādū est vltērū. q qzuis peccatum ipi bono strariū sit. nō tñ habz es se nisi in bono. nec ortum nisi a bono. qd qdē bonū est libez arbitriū ac volūtās. a qua peccatū est sicut a pma origine. et in qua est si cut in xpo facto **V**oluntas igit est causa pccī. causaz dico nō efficiētē sed deficiētē **V**oluntas est fm q habet respectū ad suum pncipiū a quo est scz ad deū nō est nata elicere ex se nisi bonū **S**z fm q habet respectū ad pncipiū ex quo est qd est oīo nihil. cū ipa volūtās ex nihilo sit sp tendit ad defectū **S**i ergo velim⁹ scire vnde malū culpe sit matēialiter. dicēdū q ex nihilo **S**i vō velim⁹ scire vñ sit terminaliter. dicēdū q ex absentia debiti modi debite spectēz de

Clericis

biti ordinis **S**ed si velim⁹ scire vñ sit origināliē. dicēdū q a volūtate siue a libero arbitrio. **D**e pgressu pccī **N**ota q peccatū inciat in cogitatione. pcedit et crescit in delectatiōe. perficitur in osensu

Circa pccū at peccati notandum est q aliqua ipm peccatū añcedunt. aliqua ipm subsequuntur. aliqua ipsuz cōcomitātur **I**tem respectu pimi **A**liqua peccatū antecedūt ex parte auersionis **E**t aliqua antecedunt ex parte cōuersionis **E**x parte aut auersionis. i. quādo quis a bono incōmutabili quod deus est auerti et separari incipit. antecedunt peccatum. otemptus. omīssio. ingrātudo. inobediētia **E**x parte vero conuersionis scz quādo homo se in peccatū cōuertit antecedit peccatum. cogitatio libido. concupiscētia. delectatio. puerua intentio. cōsensus **P**eccatum autē subsequūtur. macula id est deformatio imaginis dei. reatus. et obligatio ad penaz eternam **P**eccatum concomitātur circumstantie que ipsum vel aggrauant vel minuunt. et sunt octo que ex versu sequēti notificari possunt vnde versus **Q**uis quid vbi per quos quotiēs cur quomodo quando **D**e tribus actionem deprauantibus **P**er tria etiam pncipaliter deprauari solet actio etiam illa que est de genere bonorum. quādoqz in sui principio. qñdoqz in sui medio. quādoqz in sui

Compēdiū theologie

fine. scz p malā intencionē. per ne
gligētā. p vanā glaz **Q**uib' cau
lis vnū peccm dicitur mai' **M**ultis
etiā causis seu respectib' vnū pec
catū dicitur mai' seu graui' altero. vi
delicz causalitate vt peccm luciferi.
generalitate. vt peccm pmi homis
deformitate. vt peccm iude p doro
ris/ remissionis seu venie difficulta
te. sic peccm in spūm sctū. periculo
sic peccm ignoratiē. insepabilitate
vt peccm cupiditatis/ prouitate vt
peccm carnis/ offensione vt pecca
tū idolatrie/ expugnādi difficulta
te vt supbia et vana gloria/ mētis
cecitate vt peccz ire **D**e qnqz ope
rū genēib' **N**ōndū est etiā q inē
cetera. qnqz repiunt genēa opez
Rā. qdā sūt mala in se vt illa q de
sui natura seu in suo genē mala sūt
h tñ p aliqs circūstātiā bona fi
eri possūt. vt homicidiū qd in se
malū est. h p circūstātiā aliqm pōt
effici bonū. vtputa qñ fit p debi
tā iusticiā. vel se legitime defēden
do cū mortis piculū euadi nō pos
sit et hmōi **Q**uedā sūt mala p se
vt illa q p totū suū eē mala sūt
nec p circūstātiā aliqs bona effi
ci pōt. sic ē odire deū vl fornicari
et hmōi **Q**uedā ecōtrario sūt bo
na in se vt illa que de sui natura sūt
bona ex genē. h tñ p aliqs circun
stantias possūt fieri mala **S**ic est
dare elemosynā qd in se bonū est
sed p circūstātiā aliquaz pōt fieri
malū. vtputa si dare p sola vana
hominū laude ad qdā vel hmōi

multis respectibus vnū pec
catū dicitur graui' altero

de vitijs

Quedā sūt bona p se. vt illa que
p totū suū eē bona sūt nec p cir
cūstātiā aliqs. pōt fieri mala. sic
est diligē deū ex caritate **Q**uedā
sūt indifferētia scz q suo eē nec bo
na nec mala sūt possunt tñ p cir
cūstātiā bona vel mala fieri. sic
mouē pedē sine deliberatione. vel
qnqz omedē qd p circūstātiā ali
qs bonū fieri pōt. vtputa in nēitate.
corp' suū debite sustērandi vt effi
cati' deo seruire possit **E**cōtra
rio malū. vtputa si ad supfluitatē
et ex sola libidine vel volūtariē p
cepta ecclie trāsgrediēdo fiat

De. iij. generibus seu

diuisionib' peccati mortalis

Pecet plures. peccā mortāl
diuersis respectib' et caus
pōt assignari diuisiones
seu genēa. qntum tñ ad pntis tra
ctat' opediū attinet. qtuor solum
modo tangēt **C**irca qru adhuc
solā qrtā diffuse insistēt. qz p ei' de
clarationem alie tres clare et faci
lit' poterūt intelligi. imo ipas tres
effectualiter oprehēdit

De prima diuisione

Prima igitur dictarū qua
tuor diuisionum est q pec
catorū mortalium aliqua
sunt carnalia alia spiritualia **C**ar
nalia autem maioris sunt infamie
spiritualia vero maioris culpe

De secūda diuisione

volūtatis

Secūda diuio est
rū mortalū aliq
si illa dicitur qd
dicitur aliq
alia in omittō
pauaricā seu trāsgressio
ad pcepta negatiua repō
ocides nō mētib' vobis
pauaricā seu trāsgressio
ad pcepta affirmatiua hē
liges dicitur dicitur et toto
oio dicitur pceptū tñ
hāc nō dicitur vt peccm
calūniā fieri oia duas parti
sūt Quāru vna est. dicitur
malū **A**lia est face bonum

De tertia diuisione

Secūda diuio est
mortalū aliq
dicitur in deū
alia in se ipm
rū mortalū
vt qd in illū
De q' dicitur
sua declaratiō
peccatū dicitur
plūq' pōt male de ipō
tate sentēdo. sedo ipm
mādo. tertio est
que ministrando
cū tētiō **R**urū
peccatū triplū
potētia signa
vel tētiō et
vel opelli vel
tētiō **A**liā tētiō

volūcatis

Secūda diuisio est q̄ peccō
rū mortalī aliq̄ sūt omīs
si alia delicti. Qd̄ in effcū ē
dicē Aliq̄ omittuntur in faciēdo.
alia in omittēdo. **P**rima peccā sūt
p̄uaticatio seu trāsgressio legis q̄
ad p̄cepta negatiua. v̄puta Non
occides nō mechaberis. **S**ecūda sūt
p̄uaticatio seu trāsgressio legis q̄
ad p̄cepta affirmatiua. sic sūt **D**i
liges dñm deū tuū ex toto corde
tuo & honora p̄rem tuū & Et p̄m
hāc etiā diuisioneꝝ dī peccm̄ moz
tale eēt fieri oīra duas partes iu
sticie. Quarū vna est. dedinatio a
malo. **A**lia est facē bonum.

De tertia diuisione

Tertia diuisio ē. **Q**ue peccōꝝ
mortalī aliq̄ directe omit
tunt in deū alia in p̄mū
alia in seipm̄. **P**ecm̄ aut̄ in deū ite
rū s̄diuidit. **Q**uā qñq̄ peccat̄ i pa
trē qñq̄ in filiū. qñq̄ in sp̄m̄ sc̄m̄.
De q̄b̄ latior fiet spectatio infra i
sine declaratiōis quarte diuisiōis.
Peccat̄ ei alio resp̄cū in deū q̄oru
plurē. p̄mo male de ip̄o p̄ infideli
tate sentiēdo. **S**ecūdo ip̄m̄ blasphe
mādo. **T**ertio ei⁹ sacramenta inoi
gne ministrandoꝝ tractādo. **Q**arto
eū tētādo. **R**ursus deū tētando
peccat̄ triplicē. **N**ā tētāt vel eius
potētia. signa sc̄z ab eo petendo.
Nel tētāt ei⁹ iusticia p̄ hūanas. s.
p̄batōes v̄puta p̄ candēs ferrū
vel duellū vel similia iuditiū ei⁹ ex
q̄rendo. **N**el tētāt ei⁹ mia. suā sc̄z

Cec

q̄si examinādo bon. atē. se stultis
piculis omittēdo. **I**n primuz dō
peccat̄ etiā triplr. vel bona sua ei i
debite auferēdo. vel bona p̄pria si
bi in sua n̄citate nō cōdicando. vel
mala p̄suasiōe aut malo exemplo
euz in peccm̄ trahēdoꝝ inducendo.
In semet ip̄m̄ aut̄ peccat̄ q̄s etiā
triplicē. **N**el sibi ip̄i n̄caria s̄tra
hēdo. vel sup̄flua sumentdo. vel vl
tra vires ac debitum moderamen
quippiam aggrediendo.

De quarta diuisione

Quarta diuisio pecc̄i mōz
sūtur p̄. vij. vicia capita
lia. **Q**ue s̄c̄. sup̄bia. inuidia
ira. acrofa. auaricia. gula. luxuria.
Et qz vt sup̄ tactū est de ista q̄rta
diuisiōe expediēs ē diffusioꝝ hic
facē declaratiōez. tū qz p̄ eaz sup̄
dicte tres alie diuisiōes clari⁹ intel
ligi poterūt imo eas effectualit̄ cō
phēdit. tū qz p̄prie loq̄do in ipsa
et ex ip̄a p̄ncipal̄ effēs p̄ncipal̄ qz
intētiō huius octauī tractatū isti⁹
libelli consistit et depēdet. **P**ro eo de
ip̄is. vij. pecc̄is capitalibus hic fiet
q̄d̄ oīa sp̄eale caplm̄. et iuxta diui
sionē in p̄ncipio h⁹ p̄ncipal̄ capli
q̄d̄ ē de peccō actuali positā d̄ his
sc̄z q̄ in eo vidēda sūt.

Aliqua ^{circa materiā. vij. vici}
oꝝ capitaliū p̄nōnda
Pterim anteq̄ ad sp̄ealē seu parti
cularem declaratiōē ip̄ozum se
ptē vicioꝝ capitalium veniatur
aliqua sūt circa ipsa aduertenda

*no qd puz geniale nullo
pd fit mortale*

Compēdiū theologie

Et pmo notādū venit qd pccm ve
niale. siue sit qntū ad actū siue qn/
tū ad maculā. nullo mō potest fieri
mortale. sic scz qd illud idē fm sub
stāciā qd prius fuit veniale fieret
mortale **Et rō est.** qz nulla res p̄t
mutare spēm suā **Pccm** autē mōrle
et veniale sūt due diuerse pccī spe
cies **Verātū** aliq̄s ad^o qui de sui
natura est de genere pccī venialis
bñ p̄t fieri mortalis **Et B** quoz
modis **Primo** mō rōne scie q̄ de
illo actū fieri p̄t. qz q̄quid fit con
tra sciaz formatā edificat ad ge
hēnā. etiazi sit cōtra sciam erro
niā **Et** hec est rō qz cū in peccato
duo sūt scz auersio ⁊ ouersio **Pe**
nes p̄mū iudicat q̄litas siue gra
uitas pccī. qm̄ auersio a deo est in
pccō q̄l formale. ⁊ ouersio ad cre
aturā q̄l materiale. **Quāuis** g^o le
uare festucaz de terra videat leue
vel indifferēs si tñ fiat cōtra cōscie
tiā ē pccm. qz tūc in aio spernit re/
aliē bonuz incōmutabile. et ita fit
auersio a creatore **Scdo** mō ex cō
placētia q̄ in illo actū possit capi ⁊
capē **Nñ Aug^o.** Nullū peccatuz
a deo veniale est qd non fiat mor
tale dū placet **Tertio** mō ex dispo
sitiōe seu procliuitate que exinde
contrahitur. quia per frequētes la
plum in veniali a. dispōitur hō ad
mortale **Et** fm hoc intelligitur il
lud dictum **Greg^o.** Nitasti grādīa
vide ne obruaris arena **Hoc** autē
dicit quia sepe de minimis pecca
tis dum frequēter sūt ⁊ sic qua

*per modū app̄ctū qd dē
q̄ue p̄dixit mōrle p̄t*

De vicijs

si contēnūtur venitur ad magnā
Sicut de modica scintilla surgat
quādoqz magn^o ignis **Quarto**
modo ex progressu. quia quando
insurgit veniale si non prohibetur
possit progredi vsqz ad mortale.
Non qd ipm veniale vt. s. tadū est
in sua s̄stātia fieret mortale. s̄ qd
ex ipso occasionālē fieret progre
diendo mortale. vt patet in pri
mis motibus q̄ inter venialia cō
putant **Sed** q̄ndo delectatio con
ualescit in tātū qd cōsensus accedit
tam est peccatū mortale

Unde sumatur

Septem viciorum capitalium
Notādū insup qd vt aliquāte
supra tadū est septē sūt pccā seu
vicia capitalia. scz supbia. inuidia
ira acidiā. auaricia. gula. luxuria.
qz sufficiētia seu numer^o p̄t colligi
Volūtate em̄ hūanā frequēter con
git deordinari **Aut** g^o deordinat^o
qz appetit qd nō ē appetēdū. a de
ordinat^o qz refugit qd nō ē refugi
endū **Si** p^o mō a appetit qd nō ē
appetēdū interi^o. et tē peccat pccō
superbie seu vane glē **Aut** appetit
qd nō ē appetēdū exteri^o ⁊ tūc pec
cat pccō auaricie **Aut** appetit qd
nō ē appetēdū inferi^o q̄le est corpi
delectabile **Et** istud iterū est in du
plici d̄tia **Quia** aut illd̄ delectabile
qd sic inordinate appetit tēdit ad
conseruationem indiuidui. et tunc
peccatur peccato gule **Aut** tēdit
ad cōseruationēz speciei vt coitus

*numerus ⁊
sufficiētia*

Notādū

*natura qm volū
te nunc peccat peccato lū
icōdo mō qm scz volūtas
natur reuigēdo qd nō ē
ordū **Aut** illud nō rōne
gle fm quātū inditū po
nalis et tunc peccat pecc
vie **Aut** illud tōrāqz p̄t
inditū potēte ratiōnis
peccat pccō **Aut** illud rō
fm quātū inditū potēte
solū rōne potēte pccō ac
Sciz p̄t qd qd sit q̄uoqz pu
cōlū agmōlla in qd volū
tāqz deordinari cōtingit et
solū sit rōne seu potēte aie
rū inditū ē hōga. id tūm
p̄t pccā seu vicia capitali
Duplici mō septem vi
pccā se ostē
Nunc palā nūc palliat
Notādū insup qd illa rō
fm pccō capitali q̄qz palā
solū rōne rōne vt qd dicit
qz rōne q̄qz specie boni p
na lūgūqz deordinat^o hō
hō q̄qz hō hōi pericōre. **V**
peccatē rōne pccō. **Aut**
sic sibi gloriā bona. alīs nō
pio nec cogit in p̄gnate
sua nimis extollit. **Aut** hō
suoz **Ad** deo mala mō
colerare ne m̄h̄ inferi cor
Acidiā sic sibi pericōre
in laboz^o parco ne inferi
quid aggreōis delectā et
iōis arguar **Auaricia** sic
suoz. m̄h̄ multa aduoc*

nature q̄m volūcatis

et tunc peccat peccato luxurie Si
scdo mō q̄m scz voluntas deordi/
natur refugiēdo q̄d nō est refugi/
endū **N**ut illud nō refugiēdū resu/
git s̄m puerſū instinctū potētie rō/
nalis. et tunc peccatur peccō inui/
die **N**ut illud refugit s̄z peruersuz
instinctū potētie irascibilis. et tunc
peccat peccō ire **N**ut illud refugit
s̄m puerſū instinctū potētie cupi/
sibilis. et tūc peccat peccō acidie.
Sc sic patz q̄ qz sūt q̄tuoz p̄nci/
palia appetibilia in q̄b⁹ volūtatez
hūanaz deordiari d̄ringit. et tres
solū sūt vires seu potētie aie s̄m q̄
rū instinctū ē fuga. iō t̄mō s̄ se/
ptē peccā seu vicia capitalia.

Duplici mō septem vicia ca/
pitalia se ostendunt

Nūc palā nūc palliate.
Notādū insup q̄ ista vicia. vij
seu peccā capitalia q̄ncz palā r̄ pu/
blice se ostēdūt. vt q̄n d̄rce sūt. q̄n/
q̄z vero sub q̄dā specie boni palli/
ata se ingerūt. et decipiūt **I**n sup/
bia q̄ncz sic sibi persuadet. **V**olo
preesse vt possim p̄desse. **I**nuidia
sic sibi persuadet bona alijs non cu/
pio nec opto ne in p̄spitate succes/
suū nimis extollant **I**ra d̄o sic p/
suadz **N**ō debeo mala mihi illata
tolerare ne mihi inferri consuescāt
Acidia sic sibi persuadet **N**ō s̄m
in laborib⁹ parco ne indiscrete ali/
quid aggrediēs deficiā et indiscre/
tiōis arguar **Q**uaricia sic sibi per/
suadet. mihi multa adhuc congre

Ceci

gāda veniūt ne p̄pter casus fortu/
itos qui superuenire p̄nt in inopi/
am inciōā. et sic furtū rapinaz vel
aliud iniustū omittā **G**ula. sic sibi
psuadet **C**orp⁹ meū abis et poti/
b⁹ delicatis nutrio. q̄tin⁹ in sanita/
te c̄seruet. forti⁹ q̄z efficiat vt sic a/
ptius sit r̄ valenti⁹ ad deo s̄uēdū
Luxuria sic sibi psuadet. nō ē malū
aliq̄nto tpe ad libitū et oplacētā
viuē et postea forti⁹ penitere

Septē vicia capitalia. vij. fero/
cib⁹ bestijs c̄parant

Notādū p̄terea q̄ p̄dca. vij.
vicia seu peccā capitalia. vij.
tā ferocib⁹ q̄z immūdis bestijs cō/
parari c̄sueuerūt. **S**uperbia seu va/
na gloria c̄parat leoni **I**nuidia cō/
parat canī. ira c̄parat lupo. **A**cidia
c̄parat asino **G**ula c̄parat vrsō **L**u/
xuria cōparatur porco **Q**uaricia cō/
paratur ericio **S**imiliē etiā cō/
parari c̄sueuerūt septē grauib⁹ in/
firmitatibus **S**uperbia seu vana
gloria cōparatur corporis infla/
tioni **I**nuidia comparatur lepre
Ira comparatur frenesi. **A**cidia
comparatur lethargie **Q**uaricia
comparatur hydropsi **G**ula cō/
paratur epilentie **L**uxuria compa/
ratur febri **E**t insuper notādū
et bene considerandum q̄ ista sep/
tem peccata seu vicia capitalia.
deuota ac frequēti passionis chri/
sti meditatione curantur **N**az qui
debite ea que ipse domin⁹ noster
Jesus christus in sua sacratissima

no quo p̄ptē vicia capitalia
emunt q̄ncz deuota p̄p̄
sua meditatione

Compositio theologie

passione egit et sustinuit cōtēplāf
repiet q̄ he septez mortifē pestes
sibiōē mirabilē curant. **E**tenim sui
sacri capitis in cruce humillima
inclinatio curat supbiā. **S**ui sacri
lateris aptio curat inuidiā. **Q**uo
sua p̄ inimicis curat irā. **P**ortatio
crucis curat acidiam. **T**raditio sui
spūs p̄f. sui corpis cruci. sue m̄ris
discipulo. et suaz vestīū suis cruci
fixorib⁹ curat auariciam. **P**otatio
acetiz fellis curat gulā. **E**t sua fla
gellatio curat luxuriā. **N**otādū
insup q̄ p̄dictoz p̄ccoz vnum ex
alio nascit̄. qd̄ sic apparet. **S**uper
bia em̄ qz oēs p̄cellē vult et appe
tit. statim qñ aliq̄ē sibi eq̄ri videt
aut timet. in se dolere et turbari
incipit. ac exinde extra illū ad ip̄m
suū bonū q̄ sic eū sibi equari timet
impediēdū ac diminuēdū mouet̄.
et sic ex supbia nascit̄ inuidia. **I**n
uid⁹ hō qz d̄ facili ei cui sic inuidet
irascit̄ et extra eū q̄si toto spū com
mouet̄. ideo ex inuidia nascit̄ ira.
Cū aut̄ sic extra aliū omor⁹ q̄ ira
tus vindictaz de illo appetat et se
vindicare q̄rat. in quo si eū deficē
ctingat in aīo suo stabescit⁹ et tri
stat. ideo ex ira nascit̄ qd̄ā mētal
tristitia q̄ a doctozib⁹ acidia nun
cupat̄. **C**ū hō sic animo tristis q̄ cō
tabescēs solationē et q̄ndā sui ex
altationē quā in se ip̄o nō habz in
reb⁹ exteriorib⁹ q̄rat. et q̄nto pla
ogregare poterit maiorē se habi
turuz sperat. ideo ex acidia nascit̄
auaricia. **A**uar⁹ aut̄ qz bonis tpa

ad modum p̄ccoz q̄ d̄ inuolunt̄

De vitijs

lib⁹ abundat. et sic ea que ad dei
lectationē in cibis et potib⁹ faciūt
facili⁹ oparare et ad sui libitū ha
bere p̄t. id̄ ex auaricia nascit̄ gula.
Gula vero p̄pter ventris repletio
nem variasqz ciboz q̄ potuū dele
ctabiliū species quib⁹ reficit̄ facil
lime despumat in libidinē. ideo ex
gula nascit̄ luxuria. **N**otādū in
sup q̄ plura p̄dictoz septē vicio
rum seu peccatorū capitaliū dicū
tur radices et initia seu cause alio
rū diuersis tamē respectib⁹. **S**u
perbia em̄ primo dicit̄ radix q̄ ini
tiū omnis peccati p̄pter tres cau
sas seu ratiōes. **P**rimo p̄pter cau
sam que in omni peccato inuenit̄
scz cōtemp⁹ dei qui est quedā cau
sa omnis peccati. **I**te aut̄ cōtem
ptus est auersio a creatore que in
omni peccato est. qz in omni pec
cato preponit̄ bonū cōmutabi
bono incōmutabili. **I**te cōtemptus
non nisi ex supbia p̄cedit. et ex ea
q̄maxime. **E**t id̄ dicit̄ q̄ sicut sine
charitate alie vtutes nihil sūt. ita
sine supbia alia vicia nihil sūt.
Abstracte superbiam et habebis
gratiam. **Q**uia superbis deus re
sistit. humilibus aut̄ dat gratiam.
Secūdo dicitur superbia radix et
initū omnis peccati qz fuit p̄muz
peccatorum. **H**oc em̄ peccato pec
cauit p̄mo diabolus in celo et pri
m⁹ hō in paradiso. **T**ertio d̄ super
bia radix et initū oīs p̄ccī qz ex ea
p̄m p̄us et postertus hoc est medi
ate vel immediate nascuntur alia

Superbia q̄ d̄ d̄ inuolunt̄ p̄ccoz q̄ d̄ inuolunt̄

tam natur

vicia et peccata vt alibi
ostensū est in nobili m̄
p̄cedit. **L**ibido em̄ p̄
ponit̄ d̄ tā oīs peccat
spectu p̄pter leḡ inordinat
dationē que ex ip̄a libidin
em̄ in creatura q̄ peccat
dinare affect̄ et aurbat̄ an
auerit̄ a summo bono. **E**t
do volūtas imp̄t̄ q̄m
rōnalis ad q̄ inuolunt̄ d̄
em̄ in creatura. **E**t ex hoc libi
oia alia p̄ca s̄m p̄us et post
est mediate vel immediate
et ita tenet quā a supbia
longe. **C**upiditas em̄ lic
p̄ca radix et cum malo p̄
de respectu terra s̄m est h̄
do extra s̄m. **N**am sic libidin
em̄ d̄m ē dicit̄ causa oīs p̄
p̄pter inordinatā delectatōē
et ip̄a libidine habet in crea
que delectatō inordinat̄ em̄
aurbat̄ s̄m et auertit̄ a sum
bono. **C**upiditas in suo esse
et ratiōe em̄ malo et inordin
to amore qz ip̄a cupiditate
bet ad creaturā qui inordin
amor s̄m affect̄ et aurbat̄ o
q̄ a summo bono auertit̄ s̄m q
ordinato amore oia alia p̄
pus et postertus hoc est medi
mediate alia tū via s̄m
q̄ a supbia et q̄ a libidin
gūt et oriunt̄. **L**uxuria em̄
Castriuz d̄ ratiōe oīs p̄ccī
riales delectationes s̄m
naturales. et ad natura

tam nature qm

vicia et peccata. vt aliq̄lter supra ostensū est in notabili immediate p̄cedēti Libido etiā p̄ut August. ponit d̄r cā oīs peccati sed alio respectu p̄pter scz inordinate delectationē que ex ip̄a libidine habetur in creatura. q̄ delectatio inordinate afficit et attrahit animā et auerit a summo bono Est eni libido volūtas improba q̄ mouet aia rōnalis ad h̄ q̄ inordinate delectetur in creatura Et ex hac libidine oīa alia p̄cā s̄m p̄us et posterius h̄ est mediate vel immediate. alia t̄n via seu ordine quā a supbia insurgit **C**upiditas etiā sic ponit ap̄ls radix d̄r oīm maloz. q̄n eodē respectu iuxta suū esse sic d̄r libido iuxta suū Nam sic libido vt statim d̄m ē dicit̄ causa oīs peccati p̄pter inordinate delectationē que ex ip̄a libidine habetur in creatura que delectatio inordinate afficit et attrahit aiaz et auerit a summo bono. sic cupiditas in suo esse dicitur radix oīm maloz ex inordinato amore. q̄ ex ip̄a cupiditate habetur ad creaturā. qui inordinatus amor s̄m afficit et attrahit animā et a summo bono auerit Et quo inordinato amore oīa alia p̄cā s̄m p̄us et posterius hoc est mediate vel immediate. alia t̄n via seu ordine q̄ a supbia et q̄ a libidine insurgit et oriunt̄ **L**uxuria etiā s̄m Cassianuz d̄r radix oīs p̄cī. quia carnales delectationes s̄nt nobis naturales. et ad naturalia p̄ni su

voluntatis

Cecij

mus et inclinati. ac eis cū difficultate resistim̄ **A**tracta igit̄ et affecta p̄ luxuriā aia i oīa alia vicia facilliter et sine cōsideratiōe ac moderate s̄m t̄n p̄us et posterius. hoc est mediate vel immediate. ex vno. s̄. in aliud plabiē. alia t̄n via et ordine q̄ p̄ supbiā et q̄ p̄ libidinē et q̄ p̄ cupiditatē **P**ossent ista p̄fusius d̄clarari s̄ q̄ntū ad breuitatē huius tractatuli conuenit. satis sine q̄ t̄a d̄ta s̄nt. qui ampliora vidē voluerit doctores habeat solēnes. et inter ceteros beatū Thomā sc̄da sc̄de et s̄mā de vitijs et virtutibus

De vij. vicijs capitalibus

in spēali Et p̄mo differētia inter supbiā et inanē gloriā

Stis sic p̄nominatis dicēdū venit de q̄libet p̄dictoz. vij. vicioz capitaliū in specie seu in particulari Et p̄mo de supbia Circa quā notādū est q̄ licz cōiter nō fiat distinctio inter supbiā et inanē gloriā. imo ponat̄ inanis gloria filia superbie **R**egl. t̄n inter eas differētiā ponit. imo supbiā dicit reginā et matrem omnium viciozū **Q**uod intelligendū est **G**regorium accepisse p̄ut superbie cōsideratur s̄m quamdam redundantiam et generalitatem quam habet in alia peccata inq̄ntum scz ex ip̄a omnia peccata oziri possūt Et hoc duplici via seu ratione **A**no mō per se et directe i q̄ntū. s̄. alia p̄cā ordinant̄ ad finē supbie q̄ est p̄pria excellētia

Compendiū theo

ad quā potest ordinari quicquid ho-
mo indebitē et inordinate appetit
Alio modo indirecte et quasi per acci-
dens remouendo prohibens. in quā-
tū scilicet per superbiam homo legem diui-
nā obtinet. per quā prohibet a peccan-
do et transgreditur mandata Intel-
gitur tamen hoc quoniam illa transgressio mā-
dato fieret ex contemptu. Nam fieri
posset ex ignorantia vel infirmita-
te. quod ibi non esset superbia. **N**e igitur
sicut per naturā ipsorum vicioz clarior
elucescat procedatur hic opinionem
Greg. in sequendo. **D**ifferentia autē
quod cōiter inter superbiam et inanem glo-
riā assignat ē. quod scilicet in vtraque sit im-
moderatior et inordinatior proprie excel-
lentie appetitior qui scilicet non est secundum rei
debitam et debitam rationem in hoc tamen dif-
ferunt. quia superbia excellentiam prop-
riam inordinate appetit. **I**nanis vero
gloria excellentie proprie manifestatioz
ita quod superbia proprie considerat in quā-
tum ille inordinatior proprie excellentie
appetitior habet ab intra etiam non
ab extra progreditur. **I**nanis gloria
transit ab extra. quod illa excellentiaz
appetit ab extra apparere et in ore
alioz apparere et manifestari

De superbia in parti-

culari prout distinguitur ab inani
gloria et ponit quasi regina alioz
vicioz

Dicitur ergo primo de super-
bia que sic ut quilibet tactus
est secundum Augustinum. diffinitur. **Su-**
perbia est puerius proprie celsitudi-

logie de vicijs

nis appetitus. **D**icit etiam Augustinus. quod
superbia omnibus hominibus inuadet
scilicet superioribus. quod eis non equat. Pa-
ribus quod sibi equant. Inferioribus
ne sibi equent. **D**icit etiam superbia
omnis peccati radix et initium propter
tres rationes super in penult. .c. im-
mediate precedenti tactas. **G**reg.
xxi. li. moralium quatuor species superbie
assignat. **P**rima est cum homo bonum
quod habet estimat se a se ipso habere
Secunda species est cum homo bonum quod habet
sibi desuper datum credit scilicet tamen se re-
putat illud pro suis meritis accepit
se. **T**ertia species est cum homo iactat se ha-
bere bonum quod non habet. **Q**uarta
species est cum homo despectis ceteris
appetit singulariter videri habere
bonum quod habet. **E**t est aduertendum
quod hic iactantia accipit quantum
ad interiorē cordis arrogantiam.
Quia si caperet iactantia quantum ad
exteriorē actum quo quis falso se dice-
ret vel laudaret habere bonum quod
non habet magis proprie pertinet ad
peccatum inanis glorie et etiam ad pec-
catum mendacii quod ad peccatum superbie
prout sumit hic et a beato **G**reg.
Istas autem quatuor specierum nume-
rus et sufficiētia sic sumit. **D**icitur est
superbia esse inordinatū prope ex-
cellentie appetitū. **O**mnis autem excel-
lentia accedit homini ratione alicuius
boni quod habet. **B**onum autem quod habet
homo tripliciter potest considerari. **A**nno modo
secundum se. alio modo ex parte cause quod ha-
betur. tertio modo ex parte modi ipsum
bonum habendi. **R**espectu primi certū

voluntatis

est q̄ q̄nto bonū qd̄ q̄s habz ma
ius est. tāto p̄ h̄ maiorē excellētiā
osequit̄. **S**ed q̄ contingit qd̄ hō cuius
appetit̄ inordinate vel ultra mo/
dū sibi ouenētē in suā p̄p̄riā excel
lētā tēdit sibi in aio suo attribuit
bonū qd̄ nō hz vel mai⁹ q̄z habz
tūc est tertia spēs supbie sup̄ posi
ta. q̄ est scz cū q̄s iactat se h̄re bo
nū qd̄ nō habz. **R**espectu sc̄di cer
tū ē qd̄ q̄n hō bonuz qd̄ hz. hz ex
se ip̄o. ip̄e excellētī⁹ hz q̄z si habēt
ab alio. **E**t ex hinc procedit. qd̄ hō
cui⁹ appetit̄ inordinate et ultra mo
dū debitū et sibi ouenētē in suā p̄/
p̄riā excellētiā tēdit. illō bonū qd̄
habz ab alio estimat in suo aio et
sibi attribuit h̄re a se ip̄o. **E**t qz du
plicif aliq̄s p̄t esse causa sui boni.
Inno mō efficiēt. alio mō mēito
rie. s̄m h̄ sumunt̄ due p̄me spēs su
pbie sup̄ posite. **N**az si hō illud bo
nū qd̄ a deo habz estimet et repu
tet se a semet ip̄o habere et sic effici
ent̄. tūc est p̄ma spēs supbie supra
posita. **S**i x̄o illō bonū qd̄ a deo
hz estimet se et reputet a d̄o h̄re. s̄
suis mēit. et sic mēitorie et tē ē sc̄da
spēs. **R**espectu tertij certū est qd̄ q̄n
to aliq̄s bonū qd̄ habz excellētiō
zi mō q̄z alij possidet tāto p̄ h̄ ma
iorē excellētiā osequit̄. **E**t hinc est
qd̄ hō cui⁹ appetit̄ inordinate et vl
tra modū debitū et sibi ouenētē
in suā p̄p̄riā excellētiā tēdit illō
bonū qd̄ hz. estimat in suo aio et
sibi attribuit excellētī⁹ habē q̄z ce
teri. et tūc est q̄rta spēs supbie su

Cxxij

pra posita. scz cū q̄s despectis ce/
teris appetit̄ singularit̄ videri h̄re
bonū qd̄ habz. **E**t q̄b⁹ apparet
clara sufficiētia sp̄eruz supbie per
Gregl. assignata. **E**st tū aduer/
tenduz qd̄ s̄m diuersos doctores.
plures et alie assignant supbie spe
cies. **H**ieronym⁹ assignat i gratitu
dinē spēm supbie. **A**ugl. dicit qd̄ se
excusare de p̄ccō omissio ad supbi
am p̄tinet. **E**t iā p̄sūptio q̄ q̄s ten/
dit ad assequēdū aliq̄d qd̄ est sup̄
se. ad supbiā p̄tinē videt̄. **S**ernar
dus etiā. xij. grad⁹ ponit supbie q̄
sūt. curiositas. mentis leuitas. ine
pta letitia. iactantia. singularitas.
arrogātia. p̄sūptio. defēsiō p̄ccōz
simulata. oressio. rebellio. libertas
peccādi. osuetudo. **S**ed qui debite
osiderat oēs hmōi spēs seu grad⁹
ad. iij. spēs p̄. **G**regl. vt tactū ē as
signatas reduci p̄nt et sub eis ōp
hendit̄. **M**am p̄ma ingratitudo
de q̄ loq̄tur. **H**ierony⁹ reducit̄ ad
p̄mā spēm. qz ingrat⁹ sibi p̄p̄rie et i
effcū attribue videt̄ h̄re a semet ip̄o
illō bonū qd̄ ab alio habz cū illō
recognoscē nolit. **E**xcusatio d̄ pec
catis. de q̄ loq̄tur. **A**ug⁹ p̄p̄rie p̄ti
net ad tertiā spēm quia sic se excu
sans videt̄ se iactare habē bonuz
qd̄ nō habz scz bonum innocētie
Presūptio aut̄ qua q̄s tēdit in io
qd̄ sup̄ ip̄m est p̄p̄rie ad q̄rtā spēm
p̄tinet. s̄m quā q̄s appetit̄ p̄ alijs
singularit̄ videri. **D**uodecim ergo
grad⁹ supbie quos ponit. **S**ern. li
cet s̄m q̄d et s̄m modū accipiēdi

Cōpendiū theologie

īpī^o **Berū**. ad superbiā pertineāt. nō oēs tñ accipiunt fm īpām ppiam naturā seu essentiaz supbie cui assignant. **S**3 sumunt aliq̄ taz fm diuersas hominū ditiōes. q̄ fm comparationez ad gradū hominū q̄ vel sūt maiores vl̄ eq̄les vl̄ minores. **N**ō solū eē in dictis xij. gradibus tangunt spēs aliq̄ supbie. sed etiā quedā īpaz supbiā aīcedentia et q̄dā cōsequētia. **S**umuntur etiā p̄dicti xij. gradū supbie a **Ber**nardo assignati p̄ oppositū ad xij gradū hūilitatis. q̄s b̄tus **B̄n̄d̄ct̄** in sua regula ponit. **P**rimū enim gradū hūilitatis ab īpō beato b̄n̄d̄ct̄ assignatū ē corde et ope sp̄ hūilitatē ostendē defixis in terrā aspectib^{us}. **C**ōtra quē ponit **Berū**. p̄mū gradū supbie. curiositatem. **N**ā iuxta q̄d dicit **M**ens hoīs sui īpīus incuriosa. q̄d ex p̄prioꝝ meritoꝝ vana estimatiōe p̄cedit. aliōzū cōiter curiosa efficiē. q̄ taz vel ad ea q̄ ad īpaz nō spectāt unmoderate cognoscenda. vel mores viciaq̄ alioꝝ inquirenda se transfert hinc inde oculos vagari. capite q̄ erecto ac aurib^{us} suspēsis incedē incipit. **S**ecūds gradū hūilitatis a d̄cto beato b̄n̄d̄ct̄ assignatū est. vt pauca v̄ba q̄ rōnabilia q̄s loq̄tur q̄ nō clamosa voce **C**ōn quā p̄dit **Berū** z^m q̄dū supbie. leuitatē mēt̄is quā ex gradu p̄cedētī oziri ponit. **N**ā vt dicit anim^{us} hominis nulla sui cura aggrauat^{ur}. dū mores et vicia alioꝝ curiose circumspicit. in

de septē vicijs

quandā leuitatē et instabilitatem transit. **N**ā dū nūc aliq̄s sibi supiores aspiciat taz se superari volet et p̄ inuidiā tabescat. **P**ū v̄o nūc alios sibi inferiores cernit per q̄ndā vanā excellētā puerilē hilarescit. **N**ūc pauca mordacia loquit^{ur}. nē multa et inania. nūc risu. nūc luctu plena. **T**ertū gradū hūilitatis a beato **B̄n̄d̄ct̄** assignat^{ur}. vt quis non sit facilis aut p̄mpt^{us} in risum. **C**ōtra quē ponit **Berū** tertium gradū supbie ineptā leticiā quam ex duob^{us} gradib^{us} immediate p̄cedētib^{us} oziri dicit. **N**ā dū p̄ curiositatē ad animi seu mēt̄is leuitatē q̄s deuenit et gaudiū q̄d ex sui p̄sūptiōne ocepit. per tristitiam quā inter dū de alienis bonis strabit interpolari metuit. statim ad remediū false cōsolationis cōfugit. ita vt bene sibi conscius. vel sui oblitus vl̄ ab omni culpa absolut^{us} putet. **N**ūc apparet in frōte hilaritas. nunc in signis scurrilitas. nūc ad iocū p̄nititas. nūc vanitas in incessu. nūc solitas in risu. **Q**uartū gradū hūilitatis a d̄cto beato **Bened̄ct̄** assignat^{ur} est taciturnitas vsq̄ ad inērogationē. **C**ōtra quē ponit **Ber**nard^{us} q̄rtū gradū supbie **J**actantiā quā ex p̄cedētī gradu oziri dicit. **N**am dū mente in ineptam letitiam resoluta. vanitas crescere et grossescere inceperit. iam nūc ē vt laxato sinu ab extra erūpat. querit tūc q̄bus omne q̄d sentit effundat p̄uenit interrogantē. nō querenti

capitalibus

respondet. Nunc querit et soluit. nunc ieiunia laudat. commendat vigiliis. solertia profert et viliodes. **¶ Quintus gradus** humilitatis a beato **Benedicto** assignatur est tenet quod huiusmodi consuetudine obseruanda. **¶ Contra** quem beatus **Bernardus** quantum gradum superbie ponit singularitatem quare ex precedenti gradu oritur dicitur. Turpe etenim est ei quod se supra ceteros extollit et iactat. nisi plus vel aliter quam ceteri aliquid speciale ageret quod ultra eos apparere possit. **¶ Talis plus** sibi de aliquo particulari bono quod se facit estimat blandit. quod si decies plus in comitate facit. **¶ Valloze** suus in vultu et macie in manibus. et talia que in se ipso videre potest speculat ad sua particularia strenue ad comitatem piger. vigilat in lecto et dormitat in choro. et huiusmodi. **¶ Sextus gradus** humilitatis a deo beato **Benedicto** assignatur est credere et pronuntiare se omnibus vilior. **¶ Contra** quem ponit **Bernardus** sextum gradum superbie. arrogantiam. quam ex precedenti gradu oritur dicitur. **¶ Nam** cum quis talia opera sic singulariter agit. iam apud simpliciores eius fama seu opinio crescere incipit que ipsa eius opera que videt probant. quare discernere nesciunt que intentione procedat. sicque dum miser ille ab aliis beatificatur. apud se in errore inducitur. **¶ Credit** enim quod audit. huius quod intendat non attendit. et dum plus de se ipso aliis quam sibi credit non solum verbo aut operum ostentatione probitate demonstrat huius interno etiam sui cordis affectu se aliis sanctorum creditur et reputatur.

Cxxliij

¶ Septimus gradus humilitatis ab ipso beato **Benedicto** assignatur est se ad omnia indignum et inutilem credere et confiteri. **¶ Contra** quem ponit **Bernardus** septimum gradum superbie. presumptionem quam ex precedenti gradu oritur dicitur. **¶ Nam** qui se in animo alios precellere putat. quomodo esse potest quando plus de se quam de aliis presumat. **¶ Talis plus** in consiliis respondet. **¶ Non** vocatur accedit. non iussus se intro mittit. que quod ipse fecerit recte factum que quod vero non fecerit inordinate factum reputat. si ut optat non promoueat superiorem suum aut iudicium aut deceptum iudicat. in minoribus obedire indignatur. quare ad maiora se reputat idoneum. **¶ Octauus gradus** humilitatis a deo beato **Benedicto** assignatur est confessio peccatorum. **¶ Contra** quem ponit **Bernardus** octauum gradum superbie. defensionem peccatorum quam ex precedenti gradu oritur dicitur. **¶ Et** enim qui se facile ad omnia ingerit impossibile quod si est quando aliquando deficiat cum ergo talis a suo superiore corrigi ceperit. culpam suam quare habere non putat non agnoscit. tunc in varias peccatorum suorum excusationes se potest. aut enim fecisse negat aut fecisse confitetur. huius quod benefecit. aut si male se fecisse fateatur. dicit tamen quod non multum male. et si multum male quod non mala intentione. et si iterum de mala intentione conuincatur aliena se dicit suasionem peccasse. **¶ Et** quomodo talis qui apta defecit. malas sui cordis cogitationes fuelaret. **¶ Nonus gradus** humilitatis a dicto beato **Bernardo**

Cōpendiū theologie

dicto assignat^r est Pro obediētia in durisq; asperis patiētiā āplecti
Cōtra quē ponit Bernard^o nonū gradū supbie. simulatā cōfessionē quā ex precedēti gradu oziri dicit
Nā qui vt tactū est. sic ex arrogātia et presūptiōe peccata sua excusant. si vt interdū stingere pōt de manifestiorib⁹ culpis arguant sciētes q; si defēderēt nō crederetur eis. ad subtiliora se ouerēt argumenta. defensionis verba respondendo dolose cōfessōis
Nūc etem vultū demittūt. corpus psterunt lacrimas sibi si possūt extorquent suspiria et gemit⁹ emittunt Sed si eis leuis aliqua otumelia aut exigua pena inferatur. iam suā simulationem dissimulare non valētes murmurare frendere irasci et conturbari incipiūt
Decim⁹ grad⁹ humilitatis a dicto beato Bñdīcto assignat^r est
Nt cū obediētia quis se subijciat maiori Cōn quē ponit Bernard^o decimū gradum supbie. rebellionez quā ex precedenti gradu oziri dicit
Cum em̄ sic simulate suam culpaz cōfiteas penā sibi impositaz impatiēter sustinet seq; iaz ab alijs notari. ac suaz falsitatem cōspici. et exinde suam opīniōnē et laudem dimīnui videt. grandem in corde suo supbo cōfusiōez habz. valde tūc difficile est talē huiusmodi vniuersoz iudicij tactū ad quiescē. h̄ mox frontosus impudēs. et qñ desperat⁹ in rebellionez corruit
Et q; prius solum fratres

de septē vicijs

stēpserat. iam impudēter et potēter inobediens etiā stēnit mgīm
Undecim⁹ grad⁹ hūilitatis a dicto beato Benedicto assignat^r est
Nt quis volūtate p̄p̄iam non delectet implere Cōtra quē ponit Bernard^o. vndecimū gradū supbie libertatē peccādi. quā ex precedēti gradu oziri dicit
Nā cū subditus magistrū vel superiozez nō timere incipit. nec proximos seu fratres. aut sodales habet quos vere in quadā securitate maiori q; libertate ad sua desideria implenda pfluat. in ipsis q; adimplendis delectatur. et q;uis forsitan non penit⁹ in p̄ncipio dei formidine abiecta qñ vadū tētans illicita cū quodaz timore pficiat. postmodū tamē pedetentim in viciōz gurgitē intrat
Duodecim⁹ grad⁹ humilitatis a dicto beato Bñdīcto assignat^r est. vt q; deū timeat. et memor sit omnīū que p̄cepit Cōtra quez ponit Bernard^o duodecimū gradū superbie. consuetudinez peccandi quā ex precedenti gradu oziri dicit
Nam postq; terribili dei iudicio prima flagicia impunitas seq; tur. tunc per. quandam frequētiā maloz actūū homo in quandam peccandi consuetudinez trahitur
Ex hinc q; carnalibus desiderijs absorptus. rationis q; ac timoris dei oblitus. indifferentē suis libitis vtitur
Nec ab illicitis cogitandis et peragēdis restringitur. sed q; quid sibi in corde. in ore. in manu

capitulum
occurrit. machinā. g
malivol' quoz mag
nocitas. **N**onū
duū numer' et hoc
per superbiā cōtra
deo. vel homini cui ob
oz. vel homini cui ob
primi grad⁹ vndecimū
riā qui per superbiā
cui quis non est par
aliquis grad⁹ vndecimū
tūm qui per superbiā
m q; debet esse inferior
primi grad⁹ vndecimū
so inuā q; per superbiā
et deo sit. **S**ecundū
moriat quā etiā alijs
pant in dno. sed non in
imo mediana primo
dicunt quā a mēti ad
fit p̄p̄ias. **S**ed p̄p̄
peccandi iura illos
cōmūter. **Q**uā
has dicitur potē et sic
rioz vltimū qui reperit
pellit omniā. **N**onū
repeū parit vniuersū. **N**
repeū superbiā est ma
la que fit repeū dicit
p̄pter quod peccādi gra
ordinantur
De vicio seu p
manis glorie
Nunc dicitur de
gloria quā
esse genus viciū
Que fit viciū. **J**uanis

capitalibus

occurrit. machinat. garrit. et opat
malivolus quidem magniloquus fac
norosus **I**storum duodecim gra
duum numerus ex hoc accipitur. quod homo
per superbiam contra iniuriam. **N**el
deo. vel homini cui debet esse inferi
or. vel homini cui debet esse par **S**ex
primi gradus determinatur secundum iniu
riam que per superbiam fit homini
cui quis debet esse par **Q**uatuor
alii sequentes gradus determinantur secundum
iniuriam que per superbiam fit homini
cui quis debet esse inferior **D**uo vero
ultimi gradus determinantur quantum
ad iniuriam que per superbiam immedi
ate deo fit **E**t notanter dicitur im
mediate quia etiam alii gradus redun
dant in deum. sed non immediate
imo mediante primo **G**radus autem
dicuntur quia a minori ad maiorem
fit progressus **E**tiam propter grauedinem
peccatorum que iuxta illos gradus
committuntur **P**rimus enim gradus ma
lus est scilicet peior et sic ascendendo
usque ad ultimum qui reperietur esse
pessimus omnium **N**am iniuria que fit
respectu parisi est minor. illa que fit
respectu superioris est maior. sed il
la que fit respectu dei est maxima
propter quod predicti gradus taliter
ordinantur

De vicio seu peccato

inanis glorie

Nunc dicendum est de inani
gloria quam **G**regorius ponit
esse primum vitium capitale
Que sic describitur **I**nanis gloria est

Ceco

inordinatus appetitus. laudis. glorie
et honoris **F**inis eius principalis ina
nis glorie est manifestatio proprie ex
cellentie **I**nanis glorie septem a beato
Gregorio xxxi li. moralium filie assignan
tur. scilicet inobediencia. iactantia. hypo
crisis. contentio pertinacia. discordia
nouitatum presumptio **Q**uartus numerus
seu sufficientia sic sumitur **F**inis in
anis glorie ut supra dictum est. est
manifestatio proprie excellentie **A**d
manifestationem autem proprie excellen
tie potest quod dupliciter tendere **I**n
modo directe alio modo indirecte **S**i
directe aut fit per verba. aut fit per
facta **S**i per verba tunc est iactan
tia **S**i per facta **A**ut illa facta sunt
vera et aliquam admirationem im
portantia. alias nulla consequeretur
gloria. et tunc est nouitatum presu
ptio **N**am eas solent homines ma
gis ammirari **S**i autem per facta
aliquam admirationem ut dictum est
habentia. sed tamen non vera imo
ficta. et tunc est hypocrisis **S**i autem
tendat homo ad manifestationem
proprie excellentie secundo modo scilicet in
directe **E**t hoc potest contingere quod
dupliciter. scilicet vel quantum ad intelle
ctum. vel quantum ad voluntatem. vel
quantum ad locutionem. vel quantum ad fa
ctum **S**i primo modo scilicet quan
tum ad intellectum. et tunc est. per
tinacia. per quam scilicet homo ad su
am excellentiam ostendendam ni
mis innititur sue proprie sententie no
lens cedere sententie meliori **S**i se
cundo modo scilicet quantum ad voluntatem

Cōpendiū theologie

et tūc est discordia p̄ quaz scz hō ad suam excellētiā ostentandam nō vult a pp̄ria volūtate discedē vt in aliū seu in alio cōcordet Si tertio mō scz q̄ntū ad locutionem et sic est cōtentio per quam scz hō ad suam excellētiā ostērandam clamose verbis contra aliū litigat volens vincere et obtinere Si q̄rto modo scz quantū ad factū et sic est inobediētia p̄ quam scz hō ad suam excellētiā ostērandam non vult exequi p̄ceptuz sup̄ioris ne exequendo videatur in aliquo inferior

De vicio seu peccato inuidie

Absequēti d̄ inuidia tractandum venit Que s̄m Aug^o est dolor seu odiū felicitatis aliene Sc̄dm vero Joh̄ damascenuz. est tristitia de alienis bonis Et dicit̄ inuidia a nō videndo quia scz bona alioz videre nō potest seu nō libenter videt Et qz displicētia boni alteri^o que interi^{us} habet potest q̄dā mō p̄ actū vi^{si}ōis extēri^o dēdri seu p̄cipiō p̄prie d̄ inuidia a nō vidēdo. i. nō libent̄ vidēdo Nā sic dicit̄ Senec̄. Quicquid mente fugim^{us} ingestum oculis vix videmus Et ideo illa interi^{or} displicētia p̄prie inuidia dicitur Ipsi^{us} aut̄ inuidie quinqz per Greḡ. assignantur filie. xxxi. li. moral̄ scz odiū susurratio. detra^{ctio}. exultatio in aduersis p̄p̄rii.

Inuidia

De septē vicijs

afflictio in ei^o p̄speris **Q**uarum numer^o seu sufficiētia sic accipit̄ In conatu em̄ inuidie. q̄n scz aliq̄s cōtra aliū inuidia in animo motus ip̄am ad effectū p̄ducere nitit̄ aliquid est tanq̄ p̄ncipiū. aliquid tā q̄ mediū. aliquid tanq̄ terminus seu finis Illud aut̄ qd̄ ē tanq̄ p̄ncipiū est vt p̄mo inuidus apud alios d̄bo diminiuat gloriā seu famā hominis Et hoc potest stringere dupliciter **N**el in occulto. et tunc est susurratio. que ē q̄n aliq̄s malum occulte de suo proximo dicit. eius famā denigrando Et iuxta **I**udoz dicitur a sono locutiōis quia p̄prie fit in aure et secrete. nō in facie hominū **N**el tēdit inuid^o gloriā alteri^o diminiuere in manifesto seu in aperto. et tūc est detra^{ctio} q̄ est q̄n aliq̄s ap̄te maluz de suo p̄ximo dicit ei^o qz famā denigrat. ledit et diminiuit Et tñ circa ista duo p̄c̄ca aduertendū. qz s̄m Thomā ip̄a in materia oueniunt et eē in forma siue mō loquēdi. qz vtrobiqz maluz de p̄ximo occulte dicit̄ Et intellige hic occulte. i. nō audiet̄ eo de q̄ sic malū dicit̄ Et hinc ē qz p̄p̄ istā similitudinē vnū p̄ alio sepe sumit̄ **D**ifferūt tñ in specie respectu finis ad quē ferē intētio Nam p̄ncipalis intentio detra^{ctio}ris est famā p̄p̄rii denigrare Nā illa p̄cipue mala de p̄ximo p̄fert. ex q̄b^o ip̄e p̄xim^o infamari possit vel ei^o fama diminiui **S**usurrionis vero intētio p̄ncipalis est

capitulum
illi cui sic inuidet p̄ ma
dicit ab amicia alioz
Detra^{ctio} em̄ p̄p̄rii
in facie hominū mala
cur **S**usurro aut̄ ad p̄
te et q̄n in aure vt tam
lud aut̄ qd̄ est tanq̄ mō
inuid^o iudoz per se nec p̄
dū et replicat̄ lex p̄cipiū
imp̄erit̄ seu dicitur **S**
illud facere et complere
tamēdū venit et vult
in aduersis p̄p̄rii aut nō
q̄nto venit et vult afflic
p̄p̄rii p̄p̄rii **Q**uid aut̄ q
dia et tanq̄ termin^o seu
finit̄ in ip̄o odio qd̄ inui
na cui inuidet habet **D**
nū qd̄ dicitur caular am
iud qd̄ dicitur caular ob
tami p̄o dicitur p̄cipiū
aduertendū qz afflictio
p̄p̄rii dupliciter p̄t̄ cōf̄
Nō mō s̄m q̄nōā general
q̄n scz aliquis de p̄p̄rii
in q̄ntum dicit̄ aliq̄m q̄
famā trahit̄ Et tunc aff
p̄p̄rii p̄p̄rii nō est
die imo est leia inuidia
modo magis ḡculari
scz quis de p̄p̄rii p̄
ip̄e nitet̄ imp̄erit̄
tum scz cōtra sui conat
et tūc est p̄p̄rii fida
tatio em̄ in aduersis p̄
directe tōi qd̄ inuidia
nec nascit̄ exultatio de
nem **E**t q̄nōā noventū

capitalibus

illū cui sic inuidet p mala q̄ de eo dicit. ab amicitia alioz separare **Detractor** etiā pprie est q̄ apte et in facie hominū mala de aliq loq̄tur **Sufurro** aut ad ptem et secre te et q̄ in aure vt iam tactū est **Il** lud aut qd̄ est tanq̄ mediū ē quo inuid' facto per se nec p aliū omo dū et vtilitatē seu pfectū alterius impediāt seu diminuat **Et** tūc aut illud facere et adimplere pōt **Et** tunc exinde venit et orit' exultatio in aduersis primi. aut nō. et tunc exinde venit. et oritur afflictio in p/ speris primi **Illud** aut qd̄ in inui dia est tanq̄ termin' seu finis con sistit in ipso odio qd̄ inuid' de pso na cui inuidet habz **Nam** sicut bo nū qd̄ delectat causat amorē sic il lud qd̄ tristat causat odiū **Est** tamē pro clariori pmissoz intellcū aduertendū qd̄ afflictio in p̄p̄is proximi dupliciter pōt cōsiderari **Uno** mō fm̄ qndā generalitatez qñ scz aliquis de p̄p̄is alicui' in q̄ntum habet aliqm̄ gloriā seu famā tristatur **Et** tunc afflictio in prosperis proximi nō est filia inui die imo est ipsa inuidia met **Alio** modo magis p̄cularit' in q̄ntuz scz quis de p̄p̄is proximi que ipse nitebat' impedire tristat in q̄n/ tum scz cōtra suū conatū cuenit et tūc est pprie filia inuidie **Exul** tatio em̄ in aduersis primi nō est directe idē qd̄ inuidia. s̄ ex ea seq̄ tur. et nascit' exultatio de malo eius dem **Est** etiā notandū qd̄ est q̄

Cecol

dam inuidia que inter grauissima p̄cā cōputat' scz inuidētia frater ne gratie. qñ scz aliq̄s nō soluz de bono primi dolet. s̄ etiam de ipso augmento gratie dei qd̄ ipse pri mus habet **Et** hmōi inuidia poni tur p̄cā cōtra sp̄m̄ sanctū **Quia** per hmōi inuidiam hō quodamō videt' sp̄m̄ sancto inuidere. eo qd̄ in suis opib' glouificat' **Et** ideo po nitur hmōi inuidia sp̄s peccati in sp̄m̄ sanctū. vt latius infra videbi tur vbi de p̄cō in sp̄m̄ sc̄m̄ ageť **Notandū** etiā qd̄ licet interdū inui dia zelus nominet' et interdū pro zelo accipiat'. ē tñ in ea realis dif ferentia **Pro** quo sciendū qd̄ tristi cia de alienis bonis p̄t quoz mo dis seu causis p̄tingere **Uno** mō qñ aliq̄s dolet de bono alicui' in q̄ntum ex eo timet sibi ip̄i vel alijs bonis viris nocumentū puenire et talis tristitia non est inuidia et pōt eē sine p̄cō **Secdo** mō qñ ali quis dolet de bono alteri' non in q̄ntū ille alter illud bonuz habz s̄ ex eo in q̄ntuz ip̄e q̄ inuidet sibi bo nū in se nō habz. imo sibi deest p vtēdo tñ ad bonū finē. et ista tristi cia nō ē inuidia s̄ ē pprie zel'. et si iste zel' sit circa bō d̄uosa seu hōesta. laudabil' ē **Iuxta** illud. i. ad **Chof** xiiij. **Emulamini** sp̄alia **Si** aut' sit de bonis tp̄alib'. p̄t eē et cū p̄cō et sine p̄cō iuxta hominis sic zelā tis intētionē **Tertio** mō qñ ali q̄s de bonis alteri' dolet seu trista tur in q̄ntū ille cui illō bonū acci

no q̄ ista de alienis bonis p̄t p̄t eē modis q̄ntuz

Cōpendiū theologie

dit est ipso bono indignus Et ista tristitia nō p̄t p̄rie oriri ex bonis diuosis seu honestis. ex q̄b' aliq̄s iust' et diuosis effici p̄t. qz iā q̄dā mō sibi ip̄i repugnaret Si dō oriatur et veniat ex bonis t̄palib' cū p̄m doctrinaz fidei t̄palia bona q̄ indignis pueniūt. ex iusta dei ordinatione disponant vel ad eorum damnationē. et h̄mōi bona t̄palia q̄si nihil sint in op̄atione ad bona futura q̄ seruant bonis. iō h̄mōi tristitia p̄hibet Juxta illud psal. **Noli emulari in malignatib'. neqz zelaueris facietes iniquitatē Et alibi Pene effusi s̄ gress' mei. qz zelauisup iniquis parez p̄cōz videns** **2°** mō qn aliq̄s dolz seu tristat de bonis alteri'. in q̄ntū scz ille alter ip̄m i d̄cis bonis excellit seu excedit Et hec tristitia ē p̄rie inuidia et ē sp̄ praua et p̄c̄m. qz dolet de eo de q̄ gaudēdū est scz de bono p̄ximi Et sic p̄rie accipit hic

De vicio seu p̄c̄o ire

Quodū inde venit de ira q̄ p̄m Aug. sic describit Ira est vlciscēdi libido Scdm̄ dō cassiodoz sic describit Ira est immoderat' animi mot' excitatus ad penā seu vindictā Et intelligit hec diffinitio. nō de ira que p̄cedit seu denoiat p̄ zelū. q̄ est qn q̄s cōtra ip̄a vicia mouet p̄m ordinē rōnis ad bonū finē. qz etiā interdū hō sibi ip̄i p̄pter sua p̄c̄a et vicia

De septē vicijs

irascit h̄ intelligit de ira q̄ p̄cedit et nominat p̄ viciū. de q̄ etiā solū hic agēdū ē Ira em̄ duplex h̄z eē .s. nature et moris Quo ad eē nature nō ē p̄rie nisi passio q̄daz. rōne cui' passiois sic pure seu absolute considerate ira nō est p̄c̄m. imo magis ē pena Quo vero ad esse moris seu morale in q̄ntuz illa passio deordinat a debito ordine rōnis debitoqz fine. tūc dicit et importat viciū et p̄c̄m Nā ira isto mō non dicit purā passionē imo quādam actionē qua deordinat hōz quātū ad deū et quātū ad proximum Vult em̄ a se vindictā ex q̄re quā nō debz nisi a deo vel a iudice cōstituto experē Mel illā vindictam exerceri appetit extra illū q̄ nō meruit vel vltra id q̄ meruit. vel nō p̄m legitimū modū et ordinē. vel nō p̄pter debitū finē **Regl. xxxi li. mox. sex assignat ire filias q̄ sūt rira. tumor mētis. contumelia. clamor. indignatio. blasphemia. quarū nūer' seu sufficientia sic accipit** **T**riplix p̄t ira considerari. vno mō p̄m qd̄ ē in corde. scdo mō p̄t est in ore seu locutione. tercio modo p̄t ē in facto seu ope Quo ad p̄m modū scz in quātū ira est in corde nascunt' duo vicia Vnū in respectu ad illū cōn que hō irascit qz .s. eū q̄dāmō abhorret et indignū reputat. vt sibi tale vel tale qd̄ fecerit. et tūc est indignatio Aliud viciū qd̄ inde nascit' ē in respectu ad

capitulum

ip̄m hominē met' q̄ ira
.s. iō suo diuersas
ex cogitat et talis
animū sui recolat
mētis Quo ad
in quātū ira orit' in
tōe h̄ om̄gē p̄t dupl
qn hō lūa vlciscēdi
ordina. sicut alta et
na. et tūc dicitur
an vlciscēdi ira in vrb
ol p̄p̄cōo Et h̄ viciū
Nā rel illud fit in deū aut
tūc ē blasphemia Quā fit
nō et tūc ē contumelia
nā modū scz in quātū v
op̄es qn p̄cedit viciū
et tūc orunt rira. p̄ qua
ligunt' accipiunt oia
q̄ facta occurrunt rira p̄
ferri solent vt sūt pullatio
onest' h̄mōi Et tūc p̄
dū q̄ nō p̄t ē filia viciū
qd̄ nō p̄t ē filia viciū
calis et nihilomin' interdū
vicio cognat' p̄cedit et h̄
respectū q̄ considerat' h̄
p̄m p̄p̄cōo blasphemia
aliq̄s in ea et deliberata
rāpit tūc p̄cedit ex lu
extra deū se exigentis
Iniciūz sup̄bia h̄mōis ad
deo. i. ab eo' reuerentiā
ratione recedē In quā
nō ex deliberata mētē
omotione seu furorē an
phemia p̄cipit sic p̄cedit
et filia ire **Sicut tūc**

capitalibus

ipm hominē met q̄ irascit̄. in q̄ntū
.i. i aīo suo diuersas vindictē vias
excogitat. et talib' excogitatioib'
animū suū replet. et tunc est tumor
mētis. **Quo** hō ad scdm modū. i.
in quātū ira oñdit̄ in ore seu locu-
tione h' oringē p̄t duplr̄. **Uno** mō
qn̄ hō suā demōstrat irā p̄ vba in
ordinata. ofusa alta et indignati-
ua. et tūc ē clamor. **Alio** mō qn̄ su-
am demōstrat irā in verba iniuri-
osa p̄rūpēdo. **Et** h' iterū duplicē
Nā vel illud fit in deū aut scōs. **Et**
tūc ē blasphemia. **Quē** fit in proxi-
mū et tūc ē otumelia. **Quo** ad ter-
tiū modū scz in quātū ira oñdit̄ i
ope scz qn̄ p̄cedit vsqz ad factuz
et tūc oriunt̄ rixē. p̄ quas hic intel-
ligunt̄ et accipiunt̄ oīa nocumēta
q̄ facta occasione rixē primis in-
ferri solēt. vt sūt pulsatiōes p̄culli-
ones et hmōt̄. **Et** insup aduertēn-
dū q̄ vt sup̄ aliquale tactū ē. **Ali-**
qd̄ viciū p̄t eē filia vni' vicij capi-
talis. et nihilomin' interdū ex alio
vicio capitali p̄cedē. et h' diuersis
respectib' et cōsideratiōib' sic in h'
p̄nti p̄posito blasphemia in q̄ntū
aliqz in eā ex deliberata mēte pro-
rūpit tunc p̄cedit ex supbia hōis
otra deū se erigentis. **Un̄** **Eccl. x.**
Iniciuz supbie hōis apostatāre a
deo. i. ab ei' veneratiōe seu hono-
ratiōe recedē. **In** quātū vero hō
nō ex deliberata mēte. h' ex quadā
omotione seu furore animi in blas-
phemiā p̄rūpit. sic p̄cedit ex ira et
est filia ire. **Siliter** tumor mētis

Cecoli

nō accipit̄ hic p̄ vana et supba ex-
cogitatioe pp̄ie excellētie qua q̄s
animū suū implet. qz tūc rōē esset i
effectū qd̄ supbia. h' accipit̄ hic p̄
qd̄ interiori conatu siue excogi-
tatiōe hōis vindictā ex ira appetē-
tis et in aīo excogitatis. **Similiē**
possz dici de odio qd̄ ex ira nasci
p̄t. cū tñ ponat̄ ex inuidia nasci. et
eius filia sit. sic supra declaratū est
caplo imediate p̄cedēti. **Utruz**
aut teneat̄ q̄s iniuriā sibi factam
inimico req̄rēti remittē distinguē-
dum ē. **Et** iniuria ei tria oriri solēt
Primū ē rācor i affcū. **2^m** rācoris
signū in effectū. **Tertiū** ē actio con-
tra iniuriatē. **Primū** tenet̄ quilibz
statim remittē. etiā si non rogetur.
Scdm tenet̄ q̄s remittē si roget̄. i.
ventiā petēti. et iurta suā facultatē
emēdare pato. **Tertiū** nō tenet̄ q̄s
remittē. **An** aut̄ ille cui facta ē i-
iuria debeat amicitia q̄rē. **Sciēdū**
est qd̄ duplex ē debitū. **pmū** ē nēita-
tis secūdū ē p̄fectiōis. **Quātū** ad
pmū scz debitū nēitatis sine q̄ scz
nō ē sal'. iniuriat' nō tenet̄ recōcili-
ationē et amicitia q̄rere. **Quātū** ve-
ro ad scdm debitu dicit̄ **Chryso.**
q̄ talis iniuriat' dz recōciliationē
et amicitia q̄rē h' maxie vt exinde
duplicē coronā accipiat. **Unaz** qz
iniuriā pass' ē. alterā qz p̄us roga-
uit. **Prōdū** postremo q̄ ad h' ca-
pitulū. qd̄ reddē malū p̄ malo est
fragilitatis. reddē malū p̄ bono
est peruersitatis. reddere bonuz p̄
bono est eq̄tatis. reddere bonum

Utruz q̄s teneat̄ p̄ p̄mū iurta
ventiā remittē

Utruz q̄s reddē malū p̄ malo

Compēdiū theologie

p malo est charitatis

De vicio seu peccato

acidie

Absequentē dicēdū venit de acidia. q̄ fm aliq̄s sic describit̄ Acidia ē de d̄tu tum laudabili exercitio vtriusq̄ hominis lāguida defectio. Alii sic describit̄ Acidia ē diffidētia de p̄ prijs v̄rib⁹ et dei auxilio q̄ ad ardua bona implenda. Scdm̄ alios sic Acidia ē torpor mētis bona inchoare aut pficē negligentē. **N**otandū autē q̄ Iudoz⁹ acidia a tristitia distinguit̄ dicēs tristitia esse in q̄ntū hō recedit a bono ad qd̄ tenet̄ tāq̄ a graui et laborioso. Acidia v̄o dicit̄ eē in q̄ntuz hō ab illo bono diuino seu spūali se cōuertit ad q̄tē indēbitā. **G**regl. v̄o acidia tristitia noiat. et vt videt̄ ouerit̄. qz tristitia de se fm quā aliq̄s a graui laborioso ope recedit vel fm quā aliq̄b⁹ alijs causis tristat̄ nō est viciū spēale ab alijs distinctū. **S**z tūc solū spēale viciū dicit̄ in q̄ntū hō tristat̄ de bono diuino seu spūali. et tūc clarū ē ad rōnē acidie p̄tinē q̄ se ex eo ad q̄tē indēbitā ouertit. in q̄ntū scz bonū diuinū seu spūale aspernat̄. **E**t fm hec duo noia habet̄ pprie rō acidie. quia in q̄ntū ē auersio a bono diuino ex eo q̄ graue estimat̄ tūc dicit̄ tristitia. sed in q̄ntū ē spreto ip̄o bono diuino ouersio ad creaturā scz ad q̄tē indēbitam. ex eo

De vij. vicijs

qz leuis estimat̄. et placēs. rōne h⁹ dicit̄ acidia. **E**t q̄b⁹ patz q̄ h viciū in q̄ntū ē vel dicit̄ tristitia op̄ponit̄ letitie spūali. **S**ed put est et vocat̄ acidia. opponit̄ virtuti fortitudinis. q̄ cōsistit in arduis aggrediendis et in sustinendis aduersis. **E**t denoiat̄ acidia ab acedine. q̄a p̄ eā aia quādā habz acedine q̄n. dāqz gust⁹ spūalis indispositionē de bono diuino seu spūali difficili. **S**ed fm beatum **G**regl. xxxi. li. moral. sex assignant̄ acidie filie s. malicia rācor. pusillanimitas. desperatio. torpor circa p̄cepta. euagario mētis circa illicita. **Q**uaruz n̄ier⁹ seu sufficiētia sic accipi pōt. **C**ū em̄ iuxta p̄hm in **E**th. nullus diu absqz delectatiōe possit cū tristitia manē. et vt tactū ē acidia sit tristitia de bono diuino tanqz de graui et laborioso. euenit q̄ acidiosus tēdit et laborat ad h⁹ q̄ a sua tristitia se eximat et liberet seu recedat. **D**uplici autē via pōt aliquis a tristitia recedē. **U**no mō vt a cōtristatib⁹ recedat. **S**cdo mō vt ad alia in q̄b⁹ delectari possit trāseat. **S**ic fm eūdē p̄hm cōiter videt̄ q̄ illi homines q̄ nō p̄nt in delectationib⁹ spūalib⁹ gaudē. se trāsserūt ad delectatiōes corpales resp̄cū p̄mi membri. in recessu seu fuga a tristatib⁹. talis p̄cessus attendit̄. **N**ā p̄mo hō ip̄a tristitia fugit. **S**cdo interdū vltra progreditur ita vt ipsa que tristitiam ingerunt impugnet. **R**esp̄ctū iterū p̄mi isto

capitulum
rū vicijs scz fuga vicijs
spūalia de bono diuino
vel ip̄e finis scz de
ordinant̄ ad ip̄m finem
ip̄i finis sit p̄ vicijs
autē bonoz q̄ sit ad ip̄m
dem sine ardua. vicijs
sūt vicijs magis. vicijs
pusillanimitas. **S**cdo mō
dua sūt q̄ p̄nt ad cō
tūctū. hō sit p̄ vicijs
vicijs. **R**esp̄ctū scdū istoz
rū vicijs sit ip̄o bono
lū impugnet. **Q**uā em̄
vicijs sit a scz homines q̄
bona spūalia mouēt et
cō. **Q**uā v̄o vicijs sit ex
redē scz ad ip̄a enā spū
q̄ vicijs sit. **N**ā vicijs
quis ex ip̄a tristitia ad vicijs
est ip̄e malicia. **R**esp̄ctū
bu p̄ncipalis in q̄ntū scz a
p̄ter d̄nam bonoz spūali
ip̄is bonis spūalib⁹ ad vicijs
lū auersio trāssert ponit̄
acidie. magis mentis cir
dica. **E**t tūc ouertit̄ d̄
rius p̄vicijs intelligant̄ q̄
nō cap̄t̄ sic in sua op̄tē
one fm q̄n ē q̄dā gen⁹
vicijs. h⁹ cap̄t̄ p̄ q̄dā
malicia q̄ quis vt tactū
spūalia impugnet in q̄
tristat̄. **S**cdo mō
hic vt cōiter accipit̄ scz
p̄ q̄dā animi rācora
one qua q̄s cōt̄ vicijs ip̄
na spūalia mouēt mo

capitulis

rū duoz scz fuge tristitū bona
spūalia de qbus acidiā tristat sūt
vel ipse finis scz de. vel ea bona q
ordinant ad ipm finē fuga autez
ipi finis fit p desperationē **Corū**
aut bonoz q sūt ad ipm finē si q/
dem sint ardua. vtputa ea q sub/
sūt vtilis euāgelicis. fuga fit per
pusillanimitatē **Si** vero nō sint ar
dua h solū q p̄tinēt ad communēz
iusticiā. fuga fit p torporē circa p/
cepta **Respectu** scđi istoz duo/
rū dupliciter fit ipoz bonoz spūa/
liū impugnatō **Quāqz** em fit inoi/
recte tra scz homines q ad ipsa
bona spūalia inducūt et tūc ē ran
cor **Quāqz** vō vlteri se extendit dī
recte scz ad ipa etiā spūalia bona
q tristat **In** q̄rū detestationē ali
quis ex ipa tristitia adducit. et tūc
est pprie malicia **Respectu** scđi mē
bri p̄ncipalis in q̄ntū scz aliq̄s p/
pter tristitiam bonoz spūaliū se ab
ipsis bonis spūalib' ad delectabi/
lia exteriora trāsfert ponitur filia
acidie. euagatio mentis circa illi/
cita **Est** tñ hic aduertēdū vt cla
rius p̄dicta intelligant q malicia
nō capit hic in sua genēali accepti
one s̄m qm ē qdōdā gen' omnium
vicioz. h̄ capit p qdā p̄culari
malicia q quis vt tactuz est bona
spūalia impugnat in q̄ntū ex ipis
tristat **Siliter** rancoz nō accipiē
hic vt cōiter accipiē scz p odio. h̄
p qdā animi radicata indignati
one qua q̄s cōn hoies ipm ad bo
na spūalia inducētes mouēt. in q̄n

Cecoli

tū scz illa bona spūalia ipm tri/
stāt **Est** etiā notādū q **Iudoz**
aliā differētiā quā vt sup tactū est
ponit seu assignat inē tristitiam et
acidia **Alias** etiā ipi tristicie et aci
die filias assignat **Nā** tristicie po/
nit q̄tuor eē filias. q sūt rancoz. pu
sillanimitas. amaritudo despera/
tio **Acidie** vō septē ponit eē filias
que sūt ociositas. somnolentia. im
portunitas mētis. curiositas. ver
bositas. inq̄tudo. corporis insta
bilitas **Sed** iste filie sic p **Iudoz**
assignate reducunt et in effectu idē
sūt cū illis q̄s **Gregl.** assignat **Nā**
sus **Gregl.** ponit rancoz eē filiaz
acidie quaz et tristitiā noiat. et sic
quo ad h̄ **Iudoz** cum eo concordat
Siliter et respectū amaritudinis.
q̄ ē pprie qdōd effect' rancoz **Quo**
vero ad pusillanimitatē **Iudoz**
similiter cū **Gregl.** in effectu concordat
licz vario mō **Ociositas** autē
et somnolentia q̄s assignat **Iudoz**
filias acidie d̄phēdunt et reducū/
tur ad torporē circa p̄cepta. quā
assignat **Gregl.** filiā acidie **Nam**
ociosus in bono spūali p̄cepta pre
termittit. somnolēt' vō ea negligētē
implet **Aliē** vero q̄nqz filie q̄s assi
gnat **Iudoz** ex acidia oziri p̄tinēt
et reducūtur ad euagatiōnē men
tis circa illicita quā ponit **Gregl.** fi
liā acidie. que quidē euagatio s̄m
qd i ipa arce mētis f̄fidet. volētis
se importune ad diuersa diffunde
re vocatur importunitas mentis
Secundum autem q̄ illa euaga/

Compēōiū theologie

tio mentis p̄tinet ad vim cogniti-
uam dicit̄ curiositas In q̄ntū autē
se vagādo diffūdit ad locutionez
dicit̄ verboritas In q̄ntū vero re-
spicit vagationē corp̄is p̄ quā cō-
munit̄ inuocat̄ vagitas mēt̄is hoc
ostingit dupliciter **N**el respectu cor-
poris in eodē loco manētis. h̄ per
varios et inordinatos mēbrozum
mot̄ se vage et instabiliter agentis
et tūc est inquietudo corp̄is **N**el re-
spectu corp̄is se p̄ diuersa loca va-
ge agitātis seu discurrentis. et tūc
est instabilitas. licet etiā instabili-
tas possit fm vagā et incōstantez
mutabilitatē et variationē propo-
siti accipi **E**t sic patet q̄ **S**regl et
Isidor̄ in effectu cōcordāt **E**st
tū p̄ clariori dictōz intellēctū ad-
uertēdū. q̄ non ois mot̄ acidie est
pc̄m imo frequēter in viris s̄ctis
inueniunt̄ aliq̄ imp̄fecti mot̄ aci-
die **M**ot̄ em̄ acidie q̄nq̄ est in so-
la sensualitate p̄pter repugnantia
carnis ad sp̄m. et tūc est solū pec-
catū veniale **Q**ūq̄ vero p̄tingit
vsq̄ ad rōnez q̄ ōsentit in fugā et
horrozē. et detestationē boni diui-
ni. carne oio extra sp̄m p̄ualente
et tūc acidia est pc̄m mortale **E**st
etiā aduertēdū q̄ vbi in sup̄iorib̄
dictū est acidia esse tristitia de bo-
no sp̄ali. nō ē accipiēduz bonum
sp̄ale cōiter. quia tūc acidia non
habēt rōnez sp̄alis vicij. cū om̄e
viciū refugiat sp̄ale bonum et tu-
tis sibi opposite **S**iliter ec̄ in q̄ntū
acidia refugit bonuz sp̄ale put

de. vij. vicijs

est laboriosū v̄ molestū corpi. aut
delectatiōis impeditiuz. non di-
stinguit̄ ab alijs vicij carnalib̄.
q̄b̄ aliq̄s detē et delectationē cor-
poris q̄rit **S**ed p̄prie acidia. dum
viciū sp̄ale ponit̄. put hic ē tristi-
tia mēt̄alis d̄ bono sp̄ali diuino
vel in bonū diuinū ordinato. ea so-
la rōne qua in bonū diuinū ordina-
tur cū ōsentū rōnis in ip̄i boni fu-
ga horrozē et detestationē **N**ā men-
tem hominis ad eo optet bono di-
uino de nēitate inherē. vt nō otri-
stet̄ fugiat. horreat. seu detestetur
ea q̄ sibi p̄pter deū iminēt faciēda

De vicio seu peccato

auaricie **E**t q̄re d̄r idoloꝝ seruit̄

Nunc transeūdū est ad de-
clarationem auaricie q̄ sic
fm tullij describit̄ **A**uari-
cia est immoderat̄ amor habendi
Scdm̄ d̄o **S**erū sic describit̄ **A**u-
aricia ē q̄rūlibz rez insatiabilis et
inhōesta cupidō **A**uaricia sc̄cū dū
Aplm̄ dicit̄ idoloꝝ seruit̄. qz au-
rus p̄prie in effectu et ope exhibet
creature scz pecunie. illud qd̄ de-
beret creatori. et p̄cipue fidē spez
et dilectionē **N**ā ibidē tāq̄ i eo vñ
sibi sp̄ale auxiliū p̄uēturū credit
suā p̄ncipalit̄ spez ōstituit. exinde
in ardozē dilectiōis trāsit **E**t in h̄
sp̄alit̄ rephēdūt̄ auari qz rei vili-
sime. s. pecunie q̄ de fra venit̄ acci-
piēt̄ p̄prie fra ē qm̄ natura infimā
ordinauit tantū amozem suū exhi-
bent et impendūt̄ **E**t hinc in eccl̄.

capitulum

videt̄ q̄ auaro nihil est
hoc p̄pter quatuor ca-
mo quia vie est sc̄cū
quod perpetrā dū
vocat̄ vt sunt furta hoc
dicit̄. perit̄ et
Secūdo quia est con-
nature seu inordinatis q̄
teri tenet̄ q̄ sibi velle re-
tio quia est cōtra legē
in om̄i rebus cōtēnē-
se ratiōicari vult im-
dūdo cōpōlit̄ **A**uar
capinas detinet ne cō-
line **Q**uarto ē cōtra legē
scriptā **1. Tim. vi. 10.**
cordes sūt ex p̄ vt m̄l̄
Terū autē h̄cōz cūq̄
ros cōdere **A**uar
p̄r tōclaurari p̄r **A**u-
affectu auaricē abiq̄ ome-
nōne necessitatis p̄prie
et hoc nō ubi d̄claurare est
p̄hibet̄ **A**uā nō p̄claurat̄
et p̄uidet̄ et hoc d̄claurat̄
er **A**uā nō vñ cōsiderat̄
cellitatis et sic cōtēnē p̄-
cularib̄ d̄ necessitatē filio-
candōtū. vel filiarū cūq̄
darū. nō tū d̄claurat̄. l̄
seruato mō iuxta ita q̄
mō ex cōsideratōe p̄-
tatis. vt p̄ta regni d̄claurat̄
cult̄ dei ampliandi. et sic
i regib̄ et d̄is t̄p̄alit̄
re **S**er̄tōis vero eccl̄iasticis
ularib̄ p̄prie nūq̄ d̄claurat̄
qz nec etiā pecunia tenē

capitalibus

dicunt quod avaro nihil est scelestius. Et hoc propter quatuor causas. **P**rimo quia vix est scelus seu viciū ad quod perpetrāōn auaricia nō inducat. vt sunt furta. homicidia. pditiones. periuria et cetera hōi. **S**ecundo quia est contra legem nature seu hūanitatē qua q̄sq̄ alteri tenet qd sibi vellet fieri. **T**ertio quia est cōtra legē vniuersalez in omnib⁹ rebus existentē. p̄ quas se dari et cōicari volunt. imo quodammodo cōpellūt Quari dō eas captiuas detinent ne cōicari possint. **Q**uarto ē cōtra legē diuinaz scriptā. **I**n luce. vi. Estote misericordes sic et p̄r v̄r misericors ē cōtra. **T**ertū autē liceat cuiq̄ thesaurus cōdere. **N**otandū qd dupl̄r thesaurisari pōt. **N**ō mō ex affectu auaricie absq̄ omni intentione necessitatis pp̄rie vel aliene et hoc mō thesaurisare est omnib⁹ phibituz. **A**lio mō thesaurisari p̄t ex p̄uidencia. et hoc iterū dupliciter. **N**ō mō vel cōsideratione necessitatis. et sic cōcedit̄ parētib⁹ secularib⁹ ob necessitatē filiozū educandozū. vel filiarū coniugio tradēdarū. nō tñ ditandaz. sed debito seruato mō iuxta statū p̄sōe. **A**lio mō ex cōsideratiōe publice vtilitatis. vtputa regni defendēdi. vel cult⁹ dei ampliandī. et sic cōcessuz ē regib⁹ et dñis t̄palib⁹ thesaurisare. **P**ersōis vero ecclesiasticis particularib⁹ pp̄rie nunq̄ thesaurisare licet. nec etiā pecuniā tenē intētiōe

Cecie

seruādi. **I**n Ambrosi⁹. **N**urū habz ecclia non vt seruet̄ vt erogat. **E**x predictis patz qd duplex est amor pecunie t̄palū. **A**n⁹ respectu nēitatis. **A**l⁹ respectu supflui. **C**ontra p̄mū phibet dñs p̄focantem solitudinē. **C**ōtra 2m phibz thesaurisationē. **A**uaricie autez per Gregl. xxxi. li. moralū. septez assignant̄ filie. que sūt. poitio. fraus fallacia. piuriū. inquietudo. violētia cōtra miām obduratio. **Q**uaz numer⁹ siue sufficiētia sic sumi potest. **A**uaricia vt dictū est. est supfluus amor habēdi diuitias. **I**sta ergo superfluitas seu excessus aut est in ip̄as diuitias retinēdo. et ex hoc orit̄ obduratio cōtra misericordiā qua scz cor hominis misericordia nō emollit̄ vt de diuitijs suis subueniat miseris et indigētibus. **A**ut iste excessus seu supabundantia est in accipiēdo seu in adq̄rēdo pecunias. **Q**d itez pōt cōsiderari dupliciter. **N**el. s. inq̄ntū ē in affectu. **U**el inq̄ntū est in ope seu effcū. **S**i p̄mo mō scz q̄ntū est in affectu. sic ex auaricia orit̄ inquietudo. in q̄ntū scz auaricia ingerit hōi nimīā solitudinem curas qz superfluas. **A**uar⁹ em̄ vt d̄r eccliasl. v. non implet pecunias. **S**i scdo mō scz in q̄ntū ē in ope seu effcū. et hoc itez dupliciter oringē pōt. **N**el em̄ in ista immoderataz indebita adq̄sitiōe vtilē q̄s vi v̄l dolo. **S**i v̄tā vi tūc ē violētia. **S**i v̄tā dolo h̄ itez tripliciter fieri p̄t. **N**el em̄ fit ip̄e do

Compēdiū theologie

lus in verbo Et si qdē vbi sit sim/plex tūc est fallacia Si autē ipi ver/bo addat confirmatio iuramenti tūc est piuriū Si autē omittat ipse do/lus in ope. tūc vel erit quantū ad res. et sic est fraus Vel erit qntuz ad psonas. et sic est pōitio. vt pz de iuda q p auariciā pōidit xpm

Isidor⁹ aut nouez ponit filias auaritie. que sūt. mendatiū. fraus. furtū. piuriū. turpis lucri appetit⁹ falsū testimoniū. violētia. inhuma/nitas. rapacitas Et sic apparet q **I**sidor⁹ tres ponit filias auaricie quas etiā **Gregl.** ponit. et sex de q b⁹ **Gregl.** nullā facit mētionē **S**z q debite cōsidēat iste sex filie quas sic assignat **I**sidor⁹. reducunt q cōphēdunt sū illis q s assignat **Gre gozi⁹** **R**ā mēdatiū et falsū testimo niū q pprie nō differūt ab inuicem nisi sūc gen⁹ et spēs. et em falsū testi moniū nihil aliud est q̄ quedā spe cificatio mēdatij. cōtinent sū fallacia. sicut et furtū q est qdā specifi ratio. fraudis cōtinet sū fraude **A**ppetit⁹ aut turpis lucri pertinet ad inq̄tudinē et sub ea cōprehēditur **R**apacitas aut cū sit spēs vio lētie. sub violētia cōtinet **I**nhūani/ tas dō idē est pprie qd induratio cōn misericordiā **E**st etiā notan dū q auaricia q pprie est immode rata cupido circa diuicias et spēa lē pecunie. ex eo qz p pecuniā oīa alia habent q recuperant. iuxta qd dicit. pecūie obediūt oīa. dupliciē p̄t cōsiderari **I**nno mō circa accep

De. vij. vitijs

tionē q ad cōsitiōez pecūiaz inq̄ntū scz aliq̄s pecuniā adq̄rit vltra de bitū aliena surripēdo v̄l indebite retinēdo **E**t h mō opponit auari/ cia iusticie **A**lio mō cōsiderari p̄t put importat immoderatiā circa interiores affectiōes diuitiarū pu ta cū q̄s nimis amat vel desidēat diuicias. aut nimis delectat in eis etiā si forsan nō velit cape aut re/ tinē aliena **E**t h mō auaricia op ponit liberalitati q h mōi affectio nes moderat **E**t licet vterqz isto rū modo p h accipit magis pprie tū auaricia scdo mō accipit **E**st etiā notādū q p̄hs in **Et**. multa ponit genera hominū viciozor v̄l ctijs ad auariciā spectātib⁹. q sū fi liab⁹ sup. enūeratis nō vident cōprehēdi. videlicz. parcos tenaces. kinnibiles. illiberales opationes operantes. de meretricio pastos. vsurarios. aleatores. mortuorum spoliatores. latrōes **S**ed circa h tam pro iam dictis q̄z pro dicen/ dis est aduertendum q licet in cō muni vsu loquendi idēz reputetur aliquod peccatum esse filiam ali/ cui⁹ alterius vicij seu peccati esse eius speciem. est tamen magna dif ferentia. ita q aliud ē peccatū ha bere filias et aliud peccatum ha bere species **S**pecies enim alicu/ ius peccati seu vicij capital⁹ opoz tet semper ad idem genus vicij pertinere **F**ilias vero non imo ad finem alicuius vicij possunt etiam peccata alteri⁹ generis or/

capitalibus

vinari et ex eo con
q sic ex alio conu
dinant sūm appetit
cunt et sūm gra
ria p̄iti **D**onon fall
tur et debito sūm auar
ip̄a conuatur sūm ap
nis vt q̄s sit p̄itio n
ad p̄omas q̄ diuicias
tas **E**st p̄itio et fall
le cōsiderari nō sūm p̄
nōm p̄itio ad gen auari
mit **E**st p̄itio sūm r
ita q̄ vt tādū ē p̄itio p̄
magis spēs auaricie quā
lucrat vocat. q̄ sūm et sūm
aliqui eoz possunt ad sūm
cōntratas reuocari vt sūm
cūsalit cōsiderant. vt p̄itio
nū sūm fraude parcos
tas sūm cōsideratōe **C**ō
ē sic ad auariciā p̄itio
cū aliq̄s illiberales sū
et eoz dicit in dūdo **E**
q̄ p̄itio dat vocat p̄itio sū
v̄l sūm dicit vt tādū sū
cū magna dicitōne dat
cū sūm dicitōne sūm
q̄ sūm de p̄itio magis
Cōsideratōe dicit **I**bidē
rus qz recedit in accip
iterū dupliciter **I**nno m
ter lucrat. vt sūm v̄l
r a per illiberales op
do **M**el qz de aliq̄s v̄l
bus lucrat sūm de mer
quo h mōi **M**el qz lucra
qd gratis debet cōsider
Mel qz lucrat parū qz

capitalibus

ordinari et ex eo oriri **I**lla autē peccata
quae sic ex alio oriuntur et ad ipsum ordi-
nantur secundum appetitum finis. proprie di-
cuntur ei filiae. sicut gratia exempli in mate-
ria peccati. Proditio et fallacia ponuntur
et debito filiae auaricie. quia ex
ipsa oriuntur proprie secundum appetitum fi-
nis ut quae seorsum fit proditio vel fallacia
ad pecunias et diuitias adquiren-
das. Et tamen proditio et fallacia per
se considerate non sunt proprie spes auaricie
nec proprie ad genus auaricie per-
tinent. Ad propositum igitur reuertendo
illa quae (ut tactum est) ponit peccata. sunt
magis spes auaricie quam illiberalitas
vocat. quae sunt ei filiae licet tamen
aliqui eorum possint ad filias supra-
enumeratas reduci ut sub ipsis effe-
ctualiter apprehendantur. ut puta latrocinium
sub fraude. parcitas et tenacitas sub obduratio-
ne. Contra misericordiam et sic ad auariciam pertinet videtur. per
enim aliquid illiberalis seu auarum dicitur
ex eo quod deficit in dando. Et si quod
quod parum dat vocatur parcus. si autem quod
nihil dat. tunc dicitur tenax. si autem quod
cum magna difficultate dat. tunc vo-
catur kimibilis quasi kimii venditor
quod est de paruis magnam vim facit.
Quiaque et dicitur illiberalis vel auarum
quod excedit in accipiendo. Et huius
iterum dupliciter. Uno modo quod turpi-
ter lucratur. vel seorsum vilia et humilia ope-
ra per illiberales operationes exercen-
do. Vel quod de aliquibus viciosis acti-
bus lucratur. sicut de meretricio vel ali-
quo homini. Vel quod lucratur de eo
quod gratis debet concedere. sicut usurarij.
Vel quod lucratur parum cum multo

CC

labore. Alio modo quod iniuste lucratur
vel de viuis vim inferendo. sicut latro-
nes. vel mortuos spoliando. vel ab
amicis per deceptionem auferendo sicut
aleatores. Et intellige haec omnia iuxta
supra tacta quoniam. scilicet ex immoderato
amore lucri fiunt seu procedunt. Et sic
patet concordantia eorum quae ponit peccata
cum illis quae ponit Gregorius.

De vicio seu peccato

Gule
Ante dicendum est de vicio
gule. Que sic secundum Augustinum de
scribitur. Gula est immoderata cibi
aviditas. Vel sic. Gula est vorax
edacitas. nature finibus non contenta.
Et est aduertendum quod gula non dicitur
seu denotatur quolibet appetitum eden-
di vel bibendi sed solum inordinatum.
Qui ex eo inordinatum dicitur quod rece-
dit a debito ordine rationis. Nec vi-
cium gule in se seu quantitate cibi pro-
prie consistit sed in occupacione non re-
glata ratione. Et ideo si aliquid excedat
in quantitate cibi non proprie occupacionem
sed quod illud sibi necessarium esse existimat. Sed
non pertinet ad viciu[m] gule. sed ad aliquam
impetiam. Sed tunc pertinet ad gulam. quoniam
aliquid proprie occupacionem cibi delictabilis
sciens excedit mensuram edendo. Et huius
accipit cibum esse pro potu. **M**odum
supra quod Gregorius. li. mora. v. esse spes
gule assignat sub his verbis. Scien-
dum est quod quicquid nos modis viciu[m] gu-
le tetat. Aliquod namque indigentie opa-
prouenit. Aliquod ordinem temporis sequi-
tur. sed cibos lautiores querit. Ali-
quod etiam quemlibet et si sumenda

Compēdiū theologie

61
sint p̄ pari accurati⁹ expetit Aliqñ
aut et q̄litate ciboz et tpi ogruit.
h̄ in ip̄a q̄ntitate sumēdi. mēsuram
r̄fectōis excedit **Nōnūq̄** h̄oz ab
lecti⁹ ē qd̄ desiderat. et tñ ip̄o estu
immēsi desiderij deteri⁹ peccat **Et**
continent in h̄ d̄su **Preppere** laute
nimis ardent̄ studiose **¶ Quaru**
sp̄erum nūer⁹ ⁊ sufficiētia sic sumi
p̄t **Gula** vt d̄cm ē importat inordi
natā d̄cupiscētiā edēdi **In** estu aut̄
duo d̄siderant̄ scz vl̄ ip̄e cib⁹ qui
sumit̄. vel ip̄a ei⁹ sūptio **Respcū** p̄
mi. s. ip̄i⁹ cibi q̄ sūit̄ triplex p̄t d̄cu
piscētie inordinatio d̄tingē scz vl̄
q̄ntū ad substātiā cibi. vel q̄ntum
ad q̄litatez cibi **¶ Vel** quantum ad
quātitatez cibi **Quātuz** ad p̄mūz
d̄tingit d̄cupiscētie inordinatio
qñ scz q̄runf̄ cibi lauti. i. p̄ciosi **Et**
tūc ē sc̄da sp̄s sup̄ posita denota
ta p̄ illud d̄bū versus supra posi
ti. laute. **Quātū** ad 2^m d̄tingit cō
cupiscētie d̄ordinatio qñ scz cibi
nimis accurate et delitiose p̄parā
tur **Et** tūc est tertia sp̄s sup̄ assi
gnata. denotata p̄ illud verbū. stu
diose. versus p̄noiat̄ **Quātuz** ad
tertū d̄tingit d̄cupiscētie d̄ordī
natio. qñ excedit̄ in nimis d̄medē
do **Et** tūc est q̄rta sp̄s supra assi
gnata. denotata p̄ h̄ d̄buz. nimis
Respcū sc̄di mēbz p̄ncipal̄ sc̄li
cet ip̄i⁹ sūptiōis cibi. p̄t. dupliciter
d̄cupiscētie inordinatio d̄tingē sc̄
licz. vel q̄ntū ad tēp⁹ ip̄i⁹ sūptiōis
vel q̄ntū ad modū **Quātū** ad p̄i
mū d̄tingit cōcupiscētie inordina

De. vij. vitijs

tio. qñ p̄uenit̄ debitū tēp⁹ seu debi
ta hora d̄medēdi **Et** tūc est p̄ma
sp̄s sup̄ assignata. denotata p̄ h̄
d̄bū. p̄re p̄ropē **Quātuz** ad sc̄dm
d̄tingit d̄cupiscētie inordinatio. i.
qñ nō suat̄ debit⁹ mod⁹ in edēdo
Et tē est q̄nta sp̄s sup̄ assignata
denotata p̄ h̄ d̄bū. ardēter.
¶ Notādū insup̄ q̄ **Gregl. xxxi.** si
moralitū q̄nqz assignat gule filias
q̄ sunt. i. epta. letitia. scurrilitas. im
mūdia. m̄tiloq̄uz. hebetudo sen
sus circa intelligētiā **Quaz** nūer⁹
seu sufficiētia sic sumi p̄t **Gula** vt
supra tadū est p̄prie consistit. circa
immoderatā d̄cupiscētiā q̄ ē in ci
bis et potib⁹ **Et** ideo illa viciā q̄
ex imoderata d̄cupiscētia cibi et
pot⁹ d̄sequūtur seu oriunt̄. d̄putā
tur int̄ filias gule **¶ Ip̄a** aut̄ viciā q̄
ex immoderata d̄cupiscētia cibi et
pot⁹ insurgūt seu oriunt̄. d̄sideran
tur dupl̄ **¶ Vel** insurgūt ex pte aie
vel insurgūt ex parte corpis **¶ Si** in
surgūt ex pte aie. h̄. p̄t d̄tingē q̄
dupl̄. s. vel p̄mo q̄ntū ad rōnez.
cui⁹ acies ex cibi et pot⁹ immoder
rātia hebetat̄ p̄pter scz cibozū et
vini fumositates caput hois p̄tur
bantes **Et** hinc ponitur filia gule
ebetudo sensus seu mētis circa in
telligētiā. h̄c. ⁊ ecōtrario abstinētie
d̄fert ad sapiētie p̄ceptiōez **¶ Vel**
sc̄do q̄ntū ad vim appetitiuaz seu
appetitū. q̄ sopito gubernaculo rō
nis per ip̄az cibi et pot⁹ immode
rantā multipliciē d̄ordinat̄ et in
varias trāsit̄ dissolutiōes **Et** hinc

capitali
ponitur in epta letitia
eo q̄ oēs inordinat̄ p̄
letitiā et tristitiā cōtra
p̄bs **¶ Tertio** q̄ntū
tione d̄cupiscētie circa
vñ p̄ferēdi verba q̄ fro
ex immoderata cibo p̄
git **¶ Hinc** m̄tiloq̄uz
filia gule **¶ Ip̄a** q̄ntū
in p̄ncipal̄ **¶ Vel** gule
d̄cupiscētie comitatur
ille q̄ p̄ncipal̄ q̄ntū
in lingua gran non arde
ip̄o q̄ntū ad inordinatiō
oīs circa gūl̄ et ad
¶ Hinc ex immoderata
tas p̄ncipal̄ in ip̄a d̄cupiscē
ctas ⁊ inordinatio circa
moderatā p̄ncipal̄ d̄cupiscē
ter p̄ncipal̄ in ip̄a d̄cupiscē
natio circa d̄cupiscētie
h̄c. p̄ncipal̄ scurrilitas filia
est q̄ntū rōnis localitatis
hominis ad rōnē ⁊ oplacit̄
mōre. ex d̄cupiscētie d̄cupiscē
vobis p̄ncipal̄ p̄ncipal̄
aut̄ rōp̄tū sc̄di mēbz p̄ncipal̄
de vicijs h̄c q̄ntū p̄nt̄ corpis
gūl̄ certū ē q̄ntū ip̄a inordi
immoderata cibi et pot⁹
tia et sūptiōis frequēssim
tur emulsiōes in h̄c. h̄c. h̄c.
Et hinc ē q̄ntū inordinatiō
lia gū
le **De** emulsiō
¶ Et tñ d̄cupiscētie q̄ntū
sup̄placit̄ cibi et p̄
q̄ntū emulsiōis sup̄placit̄ p̄

ponitur inepta letitia filia gule. ex eo qd oēs inordinate passiones ad leticiā et tristitiā ordinantur vt dicit pbs. **N**lterio qntū ad inordinationē discretiōis circa debitūz modū pferēdi verba. q̄ frequētissime ex immoderātia cibi et pot⁹ contingit. **E**t hinc multiloquū assignat filia gule. **I**uxta qd dicit Gregor in pastorali. **N**isi gule deositos imoderata loq̄citas comitaret diues ille q̄ epulat⁹ q̄tidie splēdide dicit in lingua graui⁹ non arderet. **I**el q̄to qntū ad inordinationē discretiōis circa gust⁹ et ad⁹ exteriores. **N**ā sicut ex immoderātia cibi et potus puenit in ip̄a discretione defectus et inordinatio circa debitā et moderatā plationē d̄borū. ita filiter puenit in ip̄a discretiōe deordinatio circa exteriores gestus. **E**t hinc pōitur scurrilitas filia gule q̄ est quedā vana iocularitas q̄rens homines ad risū et oplacētiaz cōmouere. ex defectu discretiōis seu debite p̄uisiōis pueniēs. **Q**uātuz autē respectu sc̄di mēbz p̄ncipalis de vicijs sc̄z q̄ ex pte corpis insurgūt. certū ē qd ex ip̄a inordinata et immoderata cibi et pot⁹ occupātia et sūptiōe frequētissime sequuntur emissiōes inhōeste supfluitatū. **E**t hinc ē qd immūdicia ponitur filia gule. **De emissione** ^{seminis}

Et tñ aduertēdū qd si ex ip̄a supfluitate cibi et pot⁹ contingat emissio supfluitatū p modū se-

minis naturalis. tūc immūdicia licet etiā ad gulā prinē videatur in q̄ntuz sc̄z materiam ministrat. magis pprie tñ p̄tinet ad p̄c̄m libidinis seu luxurie. **S**i contingat emissio aliaz supfluitatū. vt vomit⁹ et vacuationū fetidarū et hmōi. tūc immūdicia pprie ad viciū gule p̄tinet. **E**st etiā aduertēdū qd hebetudo q̄ntū ad eligibilia nō est pprie filia gule. imo cōiter in omni p̄c̄o inuenit. **S**z hebetudo sensus circa speculabilia maxime etiāz ex gula puenit p̄pter rōnem iam tactā sc̄z p̄pter fumositates caput pturbantes. et tūc pprie est filia gule. **S**imiliter letitia q̄ est de adū p̄c̄i iuxta illud puerbioz. **ij. caplo.** letant cū malefecerint. et q̄ pprie ex habitu peccādi p̄cedit non est filia gule. imo ad omne p̄c̄m d̄seq̄ p̄t. **S**ed illa letitia q̄ est vaga dissoluta et incōposita qd importat h̄ verbuz inepta. p̄maxime orit̄ ex inordinata sūptione cibi et pot⁹. et isto mō assignat filia gule. **S**icut est quedā scurrilitas q̄ ex voluntate seu appetitu luxurie. et qdā ex appetitu inordinato lucri seu pecunie procedit. dū sc̄z q̄rit̄ p̄sona p̄ q̄ndā vanam iocularitatē ad risū seu oplacētiaz pmoueri. vel ad ip̄az facilis ad actū venereū pmouēdū. v̄ ad ali qd om̄di ab ea d̄sequēdū. et istis modis magis p̄tinet ad illa vicia sc̄z luxurie et auaricie. **S**z illa scurrilitas q̄ ex immoderata occupātia et sūptiōe cibi et pot⁹ procedit

Cōpendiū theologie

iuxta modū satis sup̄ declaratū ē
pprie filia gule

De vicio seu peccato

luxurie

Sequitur de luxuria que sic describitur Luxuria ē ex im-
mūdis desiderijs veniens
lubrica mentis et carnis p̄stitutio
Secūm alios sic describitur Luxuria
ē libidinosē voluptatis appetit⁹ Et
intelligas hūc libidinosū appetitū
quā est ex cōsēu rōnis. sic scz q̄ ip̄a
rō cū cohibē posset. nō tñ cohibet
qz tūc talis libidinosus appetitus
ē peccm mortale Adhuc s̄m alios
sic describitur Luxuria est corpis in-
continētia. ex pruritu carnis origi-
nē extrahēs. Notandū q̄ sic sepe
sup̄dōm ē. magna differētia ē po-
nere aliq̄d peccm filiaz alteri⁹ vicij
et illud ponē ei⁹ spēm Qd̄ manife-
ste apparet in isto vicio seu peccō lu-
xurie Raz vt clare videbitur istud
viciū aliq̄ habz peccā tanq̄ filias
ea scz q̄ ex eo oriunt̄ s̄m precipue
appetitū finis Hic tñ s̄m p̄p̄iū eē
ad ip̄m viciū nō. p̄tineāt Habz eē
spēs q̄ pp̄ie ad ip̄m luxurie viciū
p̄tinēt. Octo igit̄ s̄m Gregl. xxxi
li. moralij assignant̄ filie luxurie. s.
Secitas mētis. incōsideratio. incō-
stācia precipitatio. amor sui. odiū
dei. affect⁹ p̄ntis seculi. horroz seu
desp̄atio futuri. Quaz nūer⁹ seu
sufficiētia sic sumi p̄t Tertuz est q̄
s̄m doctrinā p̄bōz quā inferiores
anime vires seu potētē ad sua ve-

De septē vicijs

hementē obiecta afficiunt et se ap-
plicāt. cōsequēs est q̄ superiores aie
vires in suis actib⁹ impediunt̄ seu
deordinant̄ Maxime aut̄ p̄ viciuz
luxurie appetit⁹ cōcupiscibilis q̄ est
vna de inferioribus potētjs aie
vehementē afficit⁹ et intēdit suo ob-
iecto scz delectabili venereo. p̄pter
suā scz vehemētiā delectationis
Et q̄ cōsequēs est et cōiter cōtingit
q̄ maxime p̄ cōcupiscētiā luxurie.
rō et volūtas q̄ sunt superiores aie
vires impediunt̄ seu deordinantur
Ratiōis aut̄ quatuor sūt act⁹ in agē-
dis Prim⁹ q̄ dē act⁹ ē simplex intel-
ligentia q̄ ip̄a rō aliquē finē appre-
hendit vt bonū Et hic act⁹ p̄ con-
cupiscētiā luxurie impedit̄ Juxta
illud Dan. xij. Spēs decepit te.
Et illud Concupiscētia subvertit
cor tuū Et quātuz ad h̄ ponit̄ filia
luxurie cecitas mentis Secūds act⁹
rōnis est cōsiliū de his q̄ sūt agen-
da p̄t finē. et h̄ etiā act⁹ p̄ cōcupis-
cētiā luxurie impedit̄. Et quātuz
ad h̄ ponit̄ filia luxurie precipitatio
q̄ p̄t hic sumit̄ importat subtra-
ctionē cōsiliij. quā scz hō ex luxurie ve-
hemētia p̄ impetū voluntatis seu
passiōis. nō adhibito cōsilio ad ali-
q̄d agēdū subito et inordinate fert̄
Terti⁹ act⁹ rōnis ē rectū iudiciū
de agēdis Et hic etiā act⁹ p̄ cō-
cupiscētiā luxurie impedit̄. Et de se-
nibus luxuriosis dicitur Dan. xij.
Inverterūt sensū suū vt non recoz-
darent iudicioz iustoz Et quātuz
ad h̄ ponit̄ filia luxurie. incōsidera-

capitalibus
do que p̄t hic sumit̄
defectū recti iudicij quā scz
turis vehementia. in recti-
do deficit quā scz
artēdōt ea et q̄ rō rō
die Quart⁹ aut̄ rōnis act⁹
p̄t q̄ ip̄a rō facit de ali-
do Et illi etiā act⁹ p̄
luxurie importat in quā scz
impetū p̄t cōcupiscētiā imp-
excepit illi q̄ rō delectatō
ē cū s̄m h̄ ponit̄ filia lux-
cōsiliū q̄ p̄t hic sumit̄ imp-
rectū a bono cōsilio q̄
p̄t aliq̄d q̄d inordinatē
q̄ maxime causat vehemē-
turie. p̄ quā hō trahit ad r-
dū q̄d recte pas acceptam
re sui defectū remittit. qz cū p-
li impollui luxurie resistit nō
eo scz q̄ nō inveniunt̄ q̄
le in bono
cōcupis-
citas nōis est defect⁹ circa a-
simplicis intelligentie. Quoz
to est defect⁹ circa actum cō-
cōsideratiōis et defect⁹ circa a-
viciū. Iniquitas est defect⁹
actū p̄t. Quā s̄m quoz
les act⁹ rōnis circa agēdū
p̄t p̄ delectationē q̄ in s-
neris est q̄ totā animā
impediunt vt rō rō est
aut̄ voluntatis complex⁹ et
p̄ cōcupiscētiā luxurie
cōtingit. De filia luxur-
mi⁹ act⁹. Et illi etiā app-
Et quātuz ad h̄ ponit̄ cō-

tio. que put hic sumitur importat
 defectū recti iudicij. qñ scz hō ex lu
 xurie vehementia. in recte iudican
 do deficit. qz. s. cōtēnit vel negligit
 attēdē ea ex qb' rectū iudiciū pce
 dit **Quart'** aut rōnis act' est pce
 ptū qd' ipa rō facit de aliqō agen
 do **Et** iste etiā act' p' concupiscētiā
 luxurie impedit. in qñtū scz hō ex
 impetu ipi' concupiscētie impedit ne
 exequat illd' qd' rō decēnit eē faci
 edū **Et** fm b' ponit filia luxurie i
 cōstātia. q' put hic sumit importat
 recessū a bono proposito q' cepto.
 ppter aliqō qd' inordinate placet
 qd' maxime causat vehemētia lu
 xurie. p' quā hō trahit ad repudiā
 dū qd' recte p'us acceptauēat. qd'
 ex sui defectu venit. qz. tū posset il
 li impulsui luxurie resistē nō resistit
 eo scz q' nō tenet firmiē q' cōstāter
 se in bono **Epilogatio** Ita
 cōcepto **Epilogatio** q' ce
 citas mētis est defect' circa actum
 simplicis intelligentie **Precipita**
 tio est defect' circa actum cōsilij **In**
 cōsideratio est defect' circa actū iu
 dicij **In** cōstantia est defect' circa
 actū pcepti **Qui** sūt qtuor pncipa
 les act' rōnis circa agibilia q' ma
 xime p' delectationē q' in actib' ve
 nereis est q' totā animā absorbet
 impediunt vt tactū est **Ex** parte
 aut volūtatis duplex est act' quē
 p' concupiscētiā luxurie deordinari
 cōtingit **De** filia luxurie respēu
 vni' act' **Un'** est appetit' finis
Et qñtū ad hui' act' deordinatio

nem ponitur filia luxurie. amor sui
In qñtū scz hō p' venerea delecta
 tiōe quā inordinate appetit et concu
 piscit se ipm inordinate diligit. q' ea
 que ad dictā delectationē seu com
 placētiā offerūt sibi pcurat q' qrit
De alia filia respectu eiusdem
 act' **Et** p' oppositū respectu ipi'
 met act' volūtatis ponit alia filia
 luxurie. odiū dī **Qd'** importat qñ
 dā dei ac suoz mandatorū in aīo
 displicētiā et cōtemptū. in qñtū scz
 ipam delectationē venereā sic concu
 pitā nō phibet **De** alia filia re
 spectu alteri' act' **Ali'** act' volū
 tatis est appetit' eoz q' sūt ad finē
Et qñtū ad hui' act' deordinatio
 nem ponit filia luxurie. affect' pre
 sentis seculi **In** qñtū scz hō p' am
 pli' q' diuti' venerea delectatione
 ad sui libitū fruēdo pñs seculū et
 ea q' in eo sūt inordinate diligit et
 in eis cōplacet **Alia** filia ex eodē
 actu **Et** p' oppositū respectu istius
 met actus ponitur alia filia luxu
 rie. desperatio futuri seculi **Quia**
 dū hō vt pferē nimis delectationi
 bus carnalib' detinet nō curat ad
 delectatiōes spūales que p'prie ad
 gaudia futuri seculi p'tinent et dis
 ponit puenire. imo eas fastidit q'
 qdāmō despat **Est** tñ aduertē
 dū q' **Idoz'** qtuor ponit ex ipa
 luxuria oriētia. q' sub p'dictis filia
 bus cōphendi nō vident. scz turpi
 loqā. verba scurrilia. vba ludicra
 stultiloquia **Seo** qui bñ cōsiderat
 p'dicta qtuor sub p'cedentib' cōti
 E 2

Compendium theologie

nenē. **N**ā ip̄a q̄tuor q̄ sic ponit. **S**i
dōz nō sūt nisi q̄dā iordinati act̄
exteriōres. et adhuc p̄cipue ad lo
cutōnē p̄tinētes. que ex ip̄a vi ocu
piscētīe luxurie oriunt̄. **I**n q̄ locuti
one pōt ex vi ip̄i luxurie aliq̄d ior
dinatū eē q̄duplicif vel p̄pter ma
teriā. vel ex p̄te cause. vel q̄ntū ad
finē. v̄l q̄ntū ad sn̄iaz. **S**i q̄ntū ad
materiā tūc sūt turpiloq̄a. **S**ū ei ex
abūdiātia cordis os loquit̄. luxu
riolus cui? cor turpib? occupiscen
t̄is est plenum de facili in turpia
verba p̄rūpat. q̄d p̄prie p̄tinet ad
inconsiderationē. **E**t p̄te dō cause
Sū vt dictū est occupiscencia luxu
rie maxime incōsiderationē et p̄ci
pitationē causet. cōsequēs est q̄ p̄
rūpere faciat in verba leuif et in
cōsiderate dicta. q̄ scurrilia dicunt̄.
Quātū vero ad finē. **S**ū luxuriol?
ex vi sue occupiscētīe delectationez
q̄rat. cōsequēs est vt verba sua ad
immoderatā delectationē ordinet
et sic in verba ludicra p̄rūpat. q̄ p̄
prie ioculatoria dicunt̄ ad luxuriā
maxime p̄tinentia. **Q**uōd p̄prie ad
amozē sui p̄tinere videt̄. **Q**uātū
vero ad sn̄iam seu grauitatē d̄bo
rū. cū cōcupiscencia luxurie incōsi
derationē mētis q̄ndā causet. con
sequēs est q̄ rectū iudiciū debitā
q̄ grauitatez in verbis impediāt
ex quo fit vt luxuriol? in stultiloq̄a
p̄rūpat. v̄tpote verbis suis dele
ctationes q̄s appetit. q̄buscūq̄ ali
is reb? p̄ferēs seu p̄ponēs. **Q**uō
hic capif amor sui. **E**st etiaz ad/

De septē vicijs

uertēdū q̄ amor sui nō capif hic
sub q̄dā sui generalitate. q̄ntū sc̄z
se extendit ad quecūq̄ bona que
aliq̄s sibi ip̄i appetit. q̄z isto respe
ctu amor sui nō ē filia luxurie. imo
cōmune oim p̄ccōz p̄ncipiū. **S**ed
capif hic q̄dā sp̄ali acceptiōe seu
cōsideratiōe. **I**n q̄ntū sc̄z aliq̄s p̄p̄
suā cōplacētīā et delectationē ior
dinate appetit et occupiscit delecta
bilis carnis venerea. et tūc est pro
prie filia luxurie. **S**iliter incōstan
tia in q̄ntū opponit cōstantie. put
ip̄a cōstantia ē pars fortitudinis. et
circa ardua et terribilia versatur
nō est filia luxurie. **S**ed hic ponit
filia luxurie in q̄ntū opponit cōsta
tie q̄ habet in abstinēdo a delectati
onib? venereis. q̄ p̄prie p̄tinet ad
cōtinētīā. que ponit pars t̄pantie.
Et isto mō incōstantia ponit p̄prie
filia luxurie. in q̄ntū sc̄z ex ip̄i luxu
rie occupiscētīa oriē et causat. et p̄
eā emollit cor hominis et effemina
tum reddif. **E**t ita de alijs sup̄ ta
ctis suo mō. **Q**uia vt sup̄ tactū est
non refert aliq̄ vicia ex vno vicio
oziri s̄m appetitū finis. et eadē vi
cia ad genera alioz vicioz p̄tinē.
Species vero luxurie cōiter as
signant̄ septē. sc̄z simplex fornicā
tio. stuprū. adulteriū. sacrilegiū. in
cest? . rapē. p̄ccm̄ contra naturam.
Quātū sp̄erum nūerus seu sufficiē
tia sic sumi p̄t. **P**eccatū luxurie in
hoc p̄prie consistit. q̄ aliq̄s delectati
one venerea vtif nō s̄m rectā rō
nem et debitū modū. **Q**uod q̄pez

capitalibus

ottingere potest dupliciter. **N**ono modo respectu materie in qua homo delectatio gratie seu summe potest in ea est deordinatio. **A**lio modo respectu ipsius materie que licet debita existat. non fuerit tamen circa eam debite circumstantie. **E**t quia circumstantia de se in quantum sunt circumstantia non datur seu imponit speciem actui morali. ideo eius species non coiter a circumstantiis imo summe ab obiecto. quod est materia actus ideo oportuit species luxurie assignari a parte materie seu obiecti. in habendo scilicet respectu ad ipsam materiam vel obiectum. **C**irca ipsam autem materiam in qua exercetur actus venereus potest aliquid non convenire recte rationi dupliciter. **P**rimo modo respectu proprie esse ipsius materie scilicet recipientis que proprie in actu venereo pro materia reputatur et recipitur in quantum scilicet ipsa materia repugnantiā habet ad finem debitum. propter quem actus venereus exerceri debet. eo scilicet quod per eam impeditur generatio plura. et tunc est una species luxurie. scilicet peccatum contra naturam. quod hic accipitur seu summe pro omni actu venereo. ex quo non potest generatio humana sequi. **N**el in quantum ipsa materia repugnantiā habet ad debitam educationem. directionem. et promotionem plura scilicet nate in quantum scilicet per eam impeditur debitus ordo educationis directionis et promotionis ipsius plura suscepte. et tunc est alia species luxurie. scilicet simplex fornicatio. **S**ecundo modo in quantum ipsa materia in qua exercetur actus venereus potest esse

CCliii

non conveniens recte rationi. **N**on quod est esse sui seu de directo. sed per quendam indirectum respectum eorum que circa ipsam materiam fiunt. tamen in se que in operatio/ ne ad alios homines. **E**t iterum potest contingere dupliciter. **Q**uia autem per dicto actu venereo committendo et exercendo inferuntur violentia. et tunc est alia species luxurie. scilicet raptus. **A**ut per dicto actu venereo committendo et exercendo non inferuntur violentia. **E**t iterum contingere potest dupliciter. **P**rimo quod est modo ex parte ipsius materie scilicet femine. cui aliquid committitur quia scilicet non sua est debita et congrua honorum. et tunc est alia species luxurie scilicet incestus qui est concubitus cum consanguinea vel affine. in quo ipsius facie tamen respectu sui sueque fame ac nominis. que in respectu sue progeniei honorificentia que plurimum leditur et que apparet quod gravius sit peccatum incestus que peccatum simplicis fornicationis. **A**lio modo ex parte illius in cuius potestate est ipsa femina. **E**t iterum tripliciter. **N**el respectu femine que est in potestate viri. et tunc est alia species luxurie scilicet adulterium. quod committitur cum violatione matrimonii. **A**ut respectu femine que est in potestate patris. et tunc est stuprum quod committitur in deflorando et corumpendo virginem que contra potestatem patris existit. **A**ut respectu femine in speciali. ut ita dicatur de potestate existit. tanquam scilicet suo cultui et huic spemaliter deputate et dedicata. et tunc est alia species luxurie scilicet sacrilegium. quod committitur cum persona religiose et deo sacra. **E**t adverta

Cōpendiū theologie

tur hic p̄ intellectu p̄missoz q̄ species sup̄ dōe luxurie magis ex pte femine diuersificari ponunt. q̄ ex parte viri. qz in actu venereo femina se habet q̄si patiens et p̄ moduz materie. vir aut̄ p̄ modum agētis. Et vt sup̄ tactū ē spēs luxurie nō p̄nt ouenientē nisi fm̄ d̄am seu diuersitatē materie assignari. Quia diuersitas materie habz ānexā diuersitatē formalē obiecti q̄ accipit fm̄ diuersos modos repugnātie ad rectaz rōnē debitū qz ordinē et modū q̄ in actib⁹ venereis omittunt. Est etiā aduertēdū q̄ licz i sup̄ scripta sp̄eruz luxurie assignatiōe meretriciū nō trāsiēs in grauiorē spēm intelligatur sub simplici fornicatiōe p̄prehēsū. aliq̄ tñ inter ip̄a duo realē d̄am assignāt dicētes fornicationē simplicē eē soluti cū soluta qdā mō sibi inuicē determinate associatis et appropriatis. Meretriciū dō dupliciē fieri dicūt. Uno mō p̄ vagā libidinē hincin cū diuersis. nūc cū ista nūc cū alia peccando. Alio mō cū publice venali ocubendo. Est etiā aduertēdū q̄ aliq̄ nō ponūt sacrilegiū de p̄ se p̄riam spēm luxurie. qz vt dicūt nō p̄rie de se p̄tinet ad luxuriā fm̄ se ip̄az. Sz solū possz poni ei⁹ spēs in q̄ntū ordinaret̄ ad finē ip̄i⁹. Sz nec adhuc ponūt tē ip̄z sacrilegiū spēm determinataz luxurie qz vt dicūt p̄t occurrē cū diuersis aliāz sp̄erum luxurie sup̄ tactarū vt gr̄a exempli. Si q̄s abutaf̄ p̄so

de septē vicijs

na sibi fm̄ spūalē cognationē coniuētā. cōmittit sacrilegiū p̄ modū incest⁹ seu quēdam spūalē incestū. Si aut̄ abutaf̄ deo sacrata tūc eo respectu q̄ est sponsa xp̄i cōmittit sacrilegiū p̄ modum adulteri⁹ seu quōdam spūale adulteriū. Et dō respectu q̄ ē sub spūal̄ p̄ris curaz p̄tate. cōmittit sacrilegiū p̄ modū stupri seu quōdā spūale stuprū. Et si violentia inferat̄ omittet̄ sacrilegiū p̄ modū rapt⁹ seu quōdaz spūalis rapt⁹. q̄ grauissime etiā in solo conatu p̄ leges ciuiles punitur. Cōmuni⁹ tñ vsus et opinio habz q̄ sacrilegium ponit̄ determinata spēs luxurie et omittitur vt supra declaratū est.

Est etiā aduertēdum q̄ peccāta cōtra naturā quatuor cōiter spēs seu modi assignant̄. Prim⁹ est q̄ abiqz omni ocubitu causa delectationis veneree pollutio p̄curat̄. Et vocatur p̄rie mollicies. p̄tinetqz ad peccāta immūdicie veneree seu lubricose. Scd⁹ mod⁹ est si fiat p̄ cocubitū ad rē nō eiusdē speciei. Et vocat̄ p̄rie bestialitas. Terci⁹ modus est si fiat ocubit⁹ ad rem eiusdē speciei s̄ nō ad debitūz sexū. vt puta masculi ad masculū vel femine ad feminā. Et vocat̄ p̄rie peccatū sodomiticū. Quart⁹ modus est si fiat ocubit⁹ ad rem eiusdē speciei et debiti sex⁹. s̄ nō fiat in debito instrumēto. vel alias fiat mōstruosa quōdam deordinatio et vilitas in modis cocubendi.

capitali
Est etiā aduertēdū q̄
tus singulis fm̄
tali vel venali. Et
tus assignat̄ triplex
fragilis. impetuosis
triplex sc̄z vel causa
de ad honore d̄am
reodenti d̄am
causa fornicationis rudo
in se in singulis. Quia tñ
sc̄z d̄am d̄am
in se nullum d̄am
q̄s est q̄ sit causa d̄am
Et tunc d̄am
delectationis sit ita
p̄ponat̄ deo tunc ē peccā
Si vero nō p̄ponat̄ deo
causa veniale. Quinqz
ocubit̄ impetuosis
est q̄ ex sola libidine
tas rationis et honore
dit. q̄ d̄ sit q̄z modis
p̄ q̄ d̄i meretricis h̄a d̄am
magis raturanda libid
tudo mō q̄ sit extra natura
d̄am. Tercio mō q̄ sit. t̄p̄
to vt magis veniat
vigilias. Quarto mō q̄
co phibito. vixitā eccl̄ia
terio. et nō est ad peccā
tal viciā. vel ad ea q̄
struosa ē acceditur
Quo et ip̄i⁹ q̄ sit
viciōuz cap
etiā peccata ordinar
Eternal̄ d̄am d̄am
filiap̄ q̄ sit q̄ sit

capitalibus

Et etiā aduertēdū q̄ scubi-
tus coniugalis s̄m aliq̄s circū-
stancias p̄t fieri cū peccō vel mor-
tali vel veniali **Et** eōiter dēi scubi-
tus assignat̄ triplex mod⁹ scz licit⁹
fragilis. impetuosus **Licit⁹** itēz fit
triplicif scz vel causa plis succipie-
de ad honorē dei et cultū **Vel** cā
reddendi debitū. dum exigit̄ **Vel**
causa fornicatiōis vitāde. nō q̄dē
in se s̄ in coniuge **Quā** est pietatis.
scd̄s est iusticie. terti⁹ ē cautele **Et**
in his nullum dicit̄ esse peccm̄ fra-
gilis est q̄n fit causa delectatiōis
Et tunc distinguit̄ **Quia** si amor
illi delectationis fit ita feruēs q̄
p̄ponat̄ deo. tunc ē peccm̄ mortale
Si vero nō p̄ponat̄ deo. tūc ē pec-
catū veniale **Quinqz** modis fit
scubitus impetuosus **Impetuos⁹**
est q̄ ex sola libidine pueniēs me-
tas rationis et honestatis trāscen-
dit. q̄d fit d̄nqz modis **Primo** mō
p̄ q̄oā meretricias blādictas. ad
magis exaturandā libidinē **Se-**
cūdo mō q̄n fit cōtra naturalē mo-
dum **Tertio** mō q̄n fit tpe. p̄hibi-
to vt magnaz solēnitati ecclie et
vigiliāz **Quarto** mō q̄n fit in lo-
co p̄hibito. vtp̄ta ecclia vel cimi-
terio. 4° mō cūz ad pregnātē par-
tū vicinā. vel ad eā q̄ in fluxu mē-
struoso ē acceditur

Quō ex sp̄b⁹ et filiab⁹ septēz
viciozuz capitaliū alia
etiam peccata oriuntur

O generalē autē circa p̄ccas tā
filiāz q̄z specierū omniū sup̄

CCIII

dictoz septē vicioz seu peccozum
capitaliū assignatiōes et declarati-
ones **Notādū** est q̄ licet cuilibz p̄/
dictoz vicioz nō sint assignate ni-
si filie et sp̄s supra dictē declara-
te. q̄d non aliē fieri debuit. qz vt
sepe sup̄ tactuz est. nulli vicio capi-
tali debēt peccā alia q̄cūqz p̄ filia
b⁹ aut sp̄b⁹ assignari. nisi illa que
s̄m p̄cipue appetitū finis cuiuslibz
vicij p̄marie et magis p̄ncipaliter
ex eo oriunt̄ et descendūt vel que
ad ip̄i vicij gen⁹ et naturā magis
immediate p̄tinēt. sunt tñ alia pec-
cata ex ip̄is septē vicijs capitali-
bus oriētia. et ad gen⁹ seu naturā
eoz p̄tinētia. q̄ tñ nec tanq̄z filie.
nec tanq̄z sp̄s eoz assignātur. ex
eo qz nō p̄marie et p̄ncipaliter ex
eis oriunt̄ et descendūt. nec ita im-
mediate ad ea p̄tinēt imo magis
p̄prie ex ip̄is filiab⁹ vel sp̄b⁹ suis
oriūtur et descendūt **Ira** q̄ p̄prie
loquēdo p̄nt magis dici ramuscu-
li orientes ex p̄ncipalibus ramis
ip̄oz septē vicioz capitaliū. ex q̄
bus iterū ramusculis q̄ debite ex-
d̄rere voluerit replet virgulas ali-
as seu folia iterū nascētia s̄m q̄li-
tates p̄sonarū circūstātiāsqz mo-
doz faciēdi necnon tēporū ac lo-
coz **Ut** ḡra exēpli **Et** inobedien-
tia q̄ ponit̄ p̄ima filia inanis gl̄e
nascit̄ seu p̄cedit rebellio **Et** iactā-
tia q̄ ponit̄ alia ip̄i inanis gl̄e fi-
lia. nascit̄ seu p̄cedit fast⁹ et p̄po-
sitas. taz gestū q̄z vestīū q̄z hmōi
pluriū **Et** discordia q̄ ponit̄ alia

Cōpendiū theologie

filia inanis glorie nascit seu pcedit
dit sasma ⁊ bellū Et itez ex bello
homicidia. mutilatōnes. incarcēa
tiones et hmōi Et otumelia que
ponit filia ire nascitur seu pcedit
subsānatio. derisio. maledictio. et
sic de plurib' alijs que pmptrū est
repire. q̄ omnia agnoscē nō est in
utile. imo expediēs pmaxime curā
aiaphntib' ac alijs vīris lratis. vt
magis ppendē et attendē possint
ppias radices et origines singu
lorū pccōrū Et sic facili' et melius
tā in respectu sui q̄ respectu eorū
quos in cōfessōib' audiūt possint
tentatiōib' resistere. radices q̄ ea
rū pncipales ac fomēta euellere et
dissipare Et ista hic ad longū de
clarare non patit̄ intenta hui' tra
ctatuli compēdiosa breuitas. Qui
vero ampliora ac magis pncipula
ria videre voluerit. recurrat vt iā
supra tactū est. ad scōaz scōbe bea
ti Thom. necnō ad illā sūmā no
tabilē de vicijis. q̄ a nō null' sūmā
regis nūcupatur

Qd non sēp vicia seu pccā
capitalia eorū q̄
filie et spēs pccā mōdēta existūt

Est tñ circa sup̄ dictam se
ptez pccōz seu vicioz ca
pitalium declaratiōē ad
uertendū. q̄ licet ip̄a septem vicia
capitalia cū suis filiab' ⁊ spēb' su
pra etiā specificatis p pccis mor
talib' assignent̄ et frequēt' in na
turā et actū pccī mortalis transe
ant Non tñ sp pccā mortalia exi

de septē vicijis

stunt. imo nōnūq̄ fm alijs circū
stantias et q̄litates omitti possūt
q̄ nō nisi pccā venialia sūt Et licz
per nōnullos istud ample declara
tū sit. et spēaliter bñ. diffuse. et ele
gant' per beatū Thom. scōa scōe
sue sūme ex q̄ multa in hoc octauo
tractatulo dōcōrū sūpra sūt. ac etiā
bñ et succinēte in q̄dam solēni tra
ctatu. qui cōpendiū theologie nun
cupat. cui' iniciū veritatis theolo
gie sublimitas. ad quos attenda
breuitate hui' dicti tractatuli. rati
onabilē vtebat faciēda remissio
Tñ qz nō omnes libros hñt inter
dūqz nō facile ab aliqb' reperiunt̄
ne omnino istud qd poterit cōsciē
tias plurimoz a multiplicib' ser
pulis releuare hic indeterminatū
p̄teriret. expediēs visū est ac con
gruū hic aliq̄ mō explicare. et pro
maiori pte dicēdorū iuxta effectū
eorū q̄ circa h̄ in supra dicto opē
dio theologie ponunt̄ Et qui in
simili. vt supra dōm est ampliora
et spēaliora videre voluerit. ad ali
os doctōres specialiter ad ipsam
scōam scōbe beati Thom. recurrat

Quando superbia sit pccm
mortale.

Procedendo. igit' iuxta or
dinē ceptū hui' tractatuli
fm quē insequēdo beatus
Gregl. sit distinctio inter supbiam
et vanā gloriā. est sciendū q̄ sup
bia put accipit̄ hic ponit̄ regina
et mater omnīū viciorū cū suis q̄
tuor spēbus. quas etiā vt sup̄ ta

capitalia
tū est ponit Gregl. de
pccm mortale. qd est mo
perueritas appetitus pp
tie. sibi inobedire attritu
habz. vel alio mō et ali
habeat. Quē omnia tñ in
sūt q̄ et deliberato iuro
sensu rōnis pccat

Quando vana gl
sit pccm mortale
Tū gloria et luc
morte peccatum. c
us op̄is sēs mo
mō et obiecto. Nam ai
nō est obiectus mortalis
venialis. Tñ cū vana la
pccati obiectū patet q̄
na gloria est mortale pcc
alijs respectibus est van
mortale peccatum qd t
contingere potest. Tū
ne finis p̄pter quē laus ip̄
tur. op̄is namq; tale est q̄
alio p̄pter quod appetit
mōo ratiōis op̄is in se
laus ip̄a queritur. Circa
modū viciōsū ē q̄ dō
fine laus appetit. Qu
viciōsū. māi inlūmie. q
hō per suspiciōē vel de
alioz aut alias incurrit
el se lau dant p̄mo re
p̄pter vellecā aliq̄s s
est gloria dei vel eorū
morum sicut. Quā' se
Tertio p̄pter laurum
aliquem alium finem la
cati mortalis sicut pba

capitalibus

etū est ponit Gregl. e de suo genē
pcēm mortale. qz est inordinat' et
peruersus appetitus pprie excellē
tie. sibi indebite attribuēs que nō
habz. vel alio mō et intentione q̄
habeat Que omnia tñ intelligenda
sūt qñ ex deliberato iudicio seu cō
sensu rōnis pcedūt

Quando vana gloria

fit pcēm mortale

Uana gloria ex suo genē e
veniale peccatum. quia ge
nus operis scz mortale su
mitur ex obiecto. Namū aut' fm se
non est obiectuz mortalis peccati
venialis. Nū cū vana laus sit h'
peccati obiectū patet q' nō sp va
na gloria est mortale peccatū. Sz
alijs respectibus est vana gloria
mortale peccatum. qd̄ dupliciter
contingere potest. Uno mō ratio
ne finis ppter quē laus ipsa apper
tur. opus namqz tale est. quale est
illud ppter quod appetitur. Alio
modo ratione operis in se in quo
laus ipsa queritur. Circa primū
modū aduertendū ē q' qd̄ duplici
fine laus apperī potest. Primo ad
vitandū malū infamie. qd̄ potest
hō per suspiciōē vel detractionē
alioz aut alias incurrere. sic samu
el se lau dauit primo reguz. Scdo
ppter utilitatē aliquā spūalem. vt
esset gloria dei vel edificatio pri
morum sicut Paul' se cōmendauit.
Tertio ppter lucrum auaricie. vel
aliquem alium finem seu actū pec
cati mortalis sicut pharizei q' de

CCo

uorabant domos viduaruz simu
lantes lōgam orationē. Ut habet
Matth. xxiij. Quarto propter ali
quem finem seu actum venialis
peccati sicut quando quis lauda
ri appetit eo q' vane in laude dele
ctatur. Primum est prouidentie. se
cundum est charitatis. tertium est
mortale peccatum. Et idem intel
ligendum est de omni ope et actu
cuius finis qui principaliter inten
ditur est mortale peccatum. quat
tum est veniale si illa delectatio q'
in laude habetur fit venialis.

Circa scdm modū. ratione sc
licet operis propter quod
ipsa laus queritur est aduertendū
q' tria sunt genera operum per q'
laus ipsa queri potest. Vel ei sūt
opa illicita vl' se opa virtuosā. Vel
sunt opera indifferentia. Si per p
ma opera scilicet illicita queritur
laus. tūc vana gloria est tale pec
catum quale est illud opus illicitū
per qd̄ queritur. Nam si illud op'
illicitum sit mortale. tūc vana glo
ria erit mortalis. Si sit vēiale tūc
vana gloria erit venialis. Si q'
ratur laus per secūda opera scz
virtuosā. hoc iterum potest cōtin
gere dupliciter. Quia vel appetit'
laudis adiūgit' seu su puenit operi
virtuoso tāqz incidēs nō pncipali
ter intentus. sicut sepe in cantu. et
aliquando imo frequenter in pre
dicatione alijs qz sanctis operib'.
Et tunc vana gloria non est nisi
peccatum veniale. Vel ipsa laus fi
nis pncipaliter intentus in opere

Compēdiū theologie

virtuoso ipsi q[ui] actui virtuoso pre-
stitus ita q[uo]d illud opus virtuosum
operans ibi constituit finem vl-
timū sui op[er]is Et sic est vana gl[ori]a
p[er]c[un]ctio mortale q[ui] tūc inheret ei ve-
l fini vltimo Circa q[uo]d adhuc aduer-
tendū ē q[uo]d mal[us] est p[er]c[un]ctio gl[ori]e de
bonis sp[irit]ualib[us] q[ui] de bonis t[er]rali-
bus q[ui] bona sp[irit]ualia min[us] h[ab]ent mo-
tiuū v[er]itatis et vane delectationis
eo q[uo]d min[us] apparēt ab e[is] q[ui] t[er]ra-
lia Si q[ui]at[er] laus p[ro] f[aci]a opa. i.
indifferētia vt est h[er]e diuicias vel
vestes p[re]ciosas tūc si illa opa vl-
teri[us] nō p[ro]grediant[ur] in deteri[us] nisi i
solā laudē h[ab]eā vana gl[ori]a nō erit
nisi veniale p[er]c[un]ctio Si aut[em] talia ope-
ra vltra in deteri[us] p[ro]grediant[ur] de
seq[ue] ordinata vt sint occasio mor-
talis p[er]c[un]ctio vtputa q[ui] mulier orna-
tu meretrico ad alliciendos ho-
mines animas q[ui] capiēdas se pre-
parat vl[icet] sint illa opa de se indiffe-
rentia ex p[ro]hibitiōe superioris eff[icitur]
illicita vt torneamēta et h[er]mōi. et
tūc vana gl[ori]a est p[er]c[un]ctio mortale

Quando inuidia sit peccatū mortale. et q[ui] nō

Inuidia ex suo gen[er]e est peccatum
mortale Sū em̄ inuidia put in su-
periorib[us] d[omi]n[us] est sit dolor de fel-
citate seu bono alteri[us] gaudiu[us] q[ui]
de malo alieno. clarū ē q[uo]d directe
otrariat[ur] charitati. vt p[ri]ma ad cor
rij. Charitati aut[em] nihil ē otrariuz
q[uo]d nō sit p[er]c[un]ctio mortale Est t[ri]n[us]
aduertēdū q[uo]d interdū illud p[er]c[un]ctio
q[uo]d ex suo gen[er]e est mortale. p[er] p[ri]m[um]

De septē vicijis

aliq[ui]s sui q[ui]itates solū esse veniale
Arputa q[ui]n in solo p[ri]mo motu cō-
sistit Vel p[ro]pter aliq[ui]m aliā intēti-
ōnē extra suā rōnē trahit Pro q[ui]
sciendū est q[uo]d q[uo]duplicat[ur] pōt do-
lor de alieno bono homini acci-
dere P[ri]mo mō put est p[ri]mo p[ri]m[us]
mor[us] ex natura pueniens. q[ui] inter-
dū etiā ex ip[s]i[us] nature corruptiōe
in aliq[ui]b[us] pl[ur] et frequenti[us] puenit
Sū em̄ aliq[ui] ex sue corruptiōe in-
ordinate nature magis proni ad
mor[us] inuidie q[ui] aliq[ui]. vt in fili est vi-
dere inter diuersos canes Et iste
dolor seu mor[us] inuidie nullo mō ē
p[er]c[un]ctio. q[ui] tales mor[us] p[ri]mo p[ri]m[us] nō
sūt in p[ar]te n[ost]ra Et ita intelligēdū
est respectu quorūcūq[ue] aliorū vicij-
orum seu peccator[um] de omnib[us] p[ri]-
mo p[ri]mis motib[us] naturalib[us]. vbi
t[ri]n[us] delectatio seu cōsens[us] nō se ad-
iūgerit. q[ui] tūc posset in p[er]c[un]ctio vl[icet]
veniale vel mortale trāfire Secū-
do modo potest ille dolor seu tri-
sticia de bono alieno esse. scdo p[ri]-
mus motus. quando seq[ue] fit in sen-
sualitate sine tamen completa deli-
beratione. etiam si tali dolore seu
passione afficitur. quod p[ro]p[ri]e con-
tingit quando ille scdo p[ri]m[us] mo-
tus non ita cito ab inicio remoue-
tur sicut posset. remouetur tamen
ante plenum consensum. imo quo-
dā mō displicere incipit Et tūc in-
uidia non est nisi veniale peccatū
Et ita q[uo]d bene aduertat[ur] intelligen-
dum est etiam generaliter in om-
nibus alijs vicijis seu peccatis.

capitulu[m]
Qui aut[em] dicantur p[ri]m[us]
et scdo p[ri]mi mor[us] o
qualiter infra. vbi de
ageatur Tercio
illa passio in alijs
min[us] p[ro]p[ri]e aliq[ui]m aliā
h[ab]it extra suā p[ro]p[ri]e rō-
p[ri]a natura. vtputa
seu tristitia de alieno
q[ui] alio[rum] et bono rōnē
sunt q[ui] aliq[ui]s de bono
tate alteri[us] dolo[rum] et q[ui] e
m[us] vel alio[rum] cuius illu-
aliter dicitur et p[ro]p[ri]e
dare. vel seq[ue] ait p[ro]p[ri]e
illud bonum hab[et] vel
vel aliq[ui] bonu[m] p[ro]p[ri]e
q[ui] non merent[ur] Et tra-
mor[us] bon[us] est nec p[er]c[un]ctio
ius bonū magis sit a
C[ui] modo pōt ille d[omi]n[us]
tia de bono alteri[us] ac
ex certa cōsentia cōsens[us]
ratio voluntatis et nō
rōnēdū causa Et ita m[us]
est ip[s]e p[er]c[un]ctio mortale
p[ro]p[ri]e dare videri q[ui] t[ri]n[us]
p[er]c[un]ctio mortale vel veni-
malū de aliq[ui] dicit[ur] et
p[ro]p[ri]e dolo[rum] q[ui] ma-
at. vel p[ro]p[ri]e cōsens[us]
fici[us] q[ui] in dolo[rum] vel
monū veniat. vel
tradio non est p[er]c[un]ctio
sa voluntas et dolo[rum]
nō se aduig[er]it p[ro]p[ri]e
de alio et q[ui] solū
di. sic sepe dicit[ur] et

capitalibus

Qui autem dicantur primo primi mortis et secundo primi mortis declarabitur aliter qualiter infra. ubi de peccato veniali agitur. **T**ertio potest ille dolere seu illa passio in animo accidere quod nihilominus propter aliquam aliam intentionem trahitur extra suam propriam rationem. suamque propriam naturam. ut puta quando dolere ille seu tristitia de alieno bono insurgit alicui ex bona ratione seu causa sicut quando aliquis de bono seu prosperitate alterius dolet. ut quod efficitur potens vel alias. quia illud videt in alterius detrimentum et iudicium reddere. vel scilicet a se ipse met illi qui illud bonum habet. vel reipublice. vel aliquorum bonorum personarum que affligi non merentur. Et talis dolor seu mortis boni est nec peccatum est. cum maius bonum magis sit appetendum.

Quomodo potest ille dolere seu tristitia de bono alterius accidere haberi ex certa scientia consensuque deliberato voluntatis. et sine iusta ac rationabili causa. Et isto modo invidia est secundum peccatum mortale. Et per ista potest etiam clare videri quando detractio est peccatum mortale vel veniale. Nam si malum de aliquo dicatur ad bonum finem pro impediendo scilicet quod malum alteri faciat. vel pro sua correctione. vel ratione officij quod incumbit vel prohibendo testimonium veritati. vel homini. et tunc detractio non est peccatum. dum tamen propter voluntatem ex deliberato proposito non se adiungit. Si vero dicatur malum de alio ex quodam solum leuitate loquendi. sic sepe contingit. et malum quod dicitur

CCoi

tur non vergat in magni damnum seu iudicium illi de quo dicitur aut sue fame. et tunc detractio est peccatum veniale. Posset tamen illud damnum seu iudicium tam graue esse quod illa leuitas loquendi non excusaret. quod unusquisque maxime in talibus grauius et respectu aliorum debet ponere custodiam oris suo.

Quando ira sit peccatum mortale et quando non

Ira ex suo genere est peccatum mortale. quod iuxta superius ubi de ira actum est. Ira est immoderatus animi motus excitans ad penam proculati inferendam. hoc autem motus contrariatur caritati. quod ut habetur in ad Cor. xiiij. Non irritatur. non cogitat malum. Ira tamen ut etiam supra aliquando tactum est multipliciter considerari potest. Uno modo potest importare seu denotari per zelum quo quis contra vitia mouetur et ipsa detestatur. Et hec ira non est peccatum sed magis est perfectio. imo per istum modum potest etiam sibi metem quod irasci. Quid enim ut dicitur gloriose super illud psalmi. Irascimini et nolite peccare. est homo penitens. nisi sibi ipsi irascens. Alio modo potest ira considerari propter dicitur et importat quendam erga proximum affectus remissionem. pro qua scilicet homo nec de malo proximi dolet nec de eius bono gaudet. licet etiam non doleat de bono. nec gaudeat de malo eius. sed est ei et erga eum indifferens. Et hec species ire non est mortale peccatum sed est imperfectio quodammodo caritatis. Nisi tamen ubi proximus esset in extrema necessitate quia tunc sub pena peccati mortis

pro superius per irascimini

Compēdiū theologie

talis tenet hō sibi succurrere si pōt
Alio mō pōt ira cōsiderari putat
vit et importat quādā impatiētiā
actualē absqz tñ reali appetitu vin-
dicte **E**t talis mot⁹ etiā deliberati-
uus ē solū pccm veniale **Q**uia sic
p3 ex sup dictis ire descriptiōib⁹
nō habz opletā rōnē ire **A**lio mō
pōt ira cōsiderari putat dicit⁹ impoz-
tat actualē impatiētiā etiā cū ap-
petitu vindicte **E**t h̄ tripliciter cōtin-
gere pōt **Q**uāqz em̄ h̄ a naturali cō-
plexione seu dispositiōe pcedit sic
est in melācolicis et in senib⁹ **I**n q̄/
bus fm p̄m cōtinue mouet natu-
ra. ppter qd sp turbulēti existunt.
Et talis ira nullū ē pccz. cū sit mo-
tus naturalis **Q**uāqz etiā est h̄ p-
cedit ex appetitu subito et nō pccē
deliberato **E**t talis ira nō est nisi
veniale pccm. sic alij p̄mi mot⁹ **Q**uāqz
qz aut est h̄ et pcedit ex volūtate
deliberata cōsēsu qz pfecto **E**t ta-
lis ira est sp pccm mortale

Quando acedia sit peccatū
mortale et qñ nō
Acedia ex suo genē ē venia-
le pccm **Q**uia fm sup̄ ca-
ta acedia in effectu nō est
nisi tediū de bono spūali laborio-
so hoc aut de se nō opponit cari-
tati. h̄ solū dicit qñdā feruoris ca-
ritatis diminutionē. in qua seruo-
ris caritatis diminutione consistit
omne pccm veniale **M**ultipliciter pōt
tediū de bono spūali cōtingē **I**n
mō put est sol⁹ mot⁹ naturalis la-
borē abhorrens. et talis mot⁹ nullū
est pccm. qz talis mot⁹ nō ē in n̄ra

De septē vicijis

ptate **A**lio mō put est mot⁹ appe-
tit⁹ de ope spūali laborioso contri-
stati **E**t talis mot⁹ etiā si appetit⁹
ille sit deliberatiu⁹. nō ē nisi pccm
veniale. qz cōsensus in illud qd de
sui natura nō est nisi veniale pccz.
nō ē nisi veniale **A**lio mō pōt istd te-
diū de bono spūali laborioso tale
ē talit⁹ qz vltra motū naturalem
motū qz appetit⁹ transire. qz p illd
hō illa adimplē dimittit q̄ sue salu-
ti vel ex vi pcepti vel alias n̄caria
sūt. et tē est pccm mōdile **P**ōt ad
huc istud tediū in graui⁹ trāfire et
tātū ē qz ex omisiōe ip̄i⁹ boni spi-
ritual⁹ laboriosi difficultate qz ip̄m
agrediēdi hō in quādam sue vite
displicētiā inducit et exinde in de-
sperationē cadit **E**t tale tediū est
pccm mortale. accedit qz ad pccm
in spūscm **E**t adhuc graui⁹ imo
guissimū si illd tediū illaqz displicē-
tia vite in tātū crescat pcedat. qz
qz sibi ip̄i man⁹ injiciat ac se occi-
dat **N**ā tūc talis simil⁹ erit iude q̄
se p desperationē laqo suspendit

Quando auaricia sit pecca-
tum mortale
In auariciā aut q̄ iuxta
sup̄ dca ē imoderat⁹ amor
h̄ndi **E**st considerādū qz
iste imoderat⁹ amor cōsistē pōt. v̄l i
appetēdo. v̄l in adq̄rēdo. v̄l in reti-
nēdo **S**i in appetēdo h̄ itez qñqz
modis cōtingē pōt **N**el ei appetunt
aliena appetitu oplet⁹ et deliberato
ac absoluto. q̄ etiā in actū et op⁹ si
adesset facultas trāfiret et pcedēt
et tunc est mortale peccatum **N**el

capitali
appetit appetitū liberato et absoluto illi
ta hō se indignum h̄ndi
definitio vel officio len-
nosēs. vel sentire et co-
bēs illud h̄ndi ecclia
officiū scilicet appetitū
et absoluto appetitū et m-
pccm mortale **N**el app-
ta leg aliena vel aliena
ē cōp̄to et adhibito h̄
ro et absoluto. h̄ndi
ta h̄ndi sine dei officio a-
p̄mi h̄ndi pōt **E**t tūc
li pccm v̄l ē veniale. h̄ndi
vicio actualit⁹ et p̄le ad
b̄ndi h̄ndi **Q**d tūc
vū ē dūmō leg p̄ talis
d̄ndi h̄ndi hō nō se van-
p̄at seu intermitat fa-
nū ad qd abūte tenet
neret i corde suo aliqz n-
tus seu h̄ndi qz qñ ro-
mouere nō pōt. qz tūc p-
mortale pccm **N**el app-
necessaria q̄ sup̄ illa. etiā q̄
aliena nec de sui natura illi
petitū nimis arduū et val-
et h̄ndi h̄ndi h̄ndi
omnino a d̄ndi h̄ndi
eoz q̄ ad h̄ndi h̄ndi
ē illa p̄ndi cura seu
q̄ i euāgelio p̄ndi et
tale **N**el appetitū seu
nō n̄caria et sup̄ illa
tu h̄ndi tali q̄ est infra
rimozē. qz talis h̄ndi app-
p̄ndi deo d̄ndi p̄ndi

capitulis

appetunt appetitu sicut completo. de
liberato et absoluto illicita. vtpu-
ta hō se indignum bñficio aliq ec-
clesiastico vñ officio sentiēs q cog-
noscēs. vel sentire et cognoscē de/
bēs illud bñficiū ecclēasticū vñ illō
officiū sciēter appetitū q deliberato
et absoluto appetit. et tūc etiā est
pcēm mortale. **N**el appetunt pōi-
cā scz aliena vel illicita. appetitu
eē completo et deliberato h nō tñ pu-
ro et absoluto. h vñ dōato vtpu-
ta si talia sine dei offēsa ac iniuria
primi haberi possēt. **E**t tūc vñ nul-
lū ē pcēm vñ ē veniale. siue talis cō-
ditio actualit̄ expōsse ad dāt siue ha-
bitualit̄ intēdat. **Q** d tñ intelligen-
dū ē. dūmō scz p tales appetit̄ seu
desideria hō nō se vane pascat ac
pōat seu intermittat facē illud bo-
nū ad qd aliūde tenet. **N**el nō ge-
neret i corde suo aliq̄s malos mo-
tus seu habit̄ q̄s qñ voluerit re-
mouere nō possit. qz tūc possz esse
mortale pcēm. **N**el appetunt non
necessaria q supflua. etiā q̄uis nō
aliena nec de sui natura illicita. ap-
petitu nimis ardēt. et tali q̄ mēs
ex h̄ qdāmō suffocata impeditur
omnino a cōsideratiōe diuinorū. ac
eorū q ad suā salutē spectāt. **E**t hec
ē illa pnitiōsa cura seu sollicitudo
q̄ i euāgelio phibet̄ et ē pcēm mor-
tale. **N**el appetunt seu desiderant̄
nō nēaria et supflua. nimio appeti-
tu h̄ tñ tali q̄ est infra dei amorē et
timorē. qz talia sic appetēs nec pro-
pterea deo displicē vellet. nec etiā

CCvlt

impedit̄ a cōsideratione eorū q ad
suā salutē p̄tinēt. et hoc ē nisi pcēm
veniale. **Q**uinimo possit tal̄ amor
seu appetit̄ ita moderat̄ eē q̄ non
estz pcēm. imo talē p̄ncipalit̄ finē q̄
intēsiōnē habē q̄ esset meritorius.
Si vero respectu scd̄i mēbri p̄nci-
palis ille immoderat̄ amor habē/
di non solū cōsistat in appetitu h̄ vñ
tra trāseat scz in acq̄rēdo. **E**t hoc
iterū p̄t cōtingē triplicē. **N**el enim
adq̄runt̄ res iniuste et indebite in-
d̄rnt̄ a q̄cūqz et q̄cūqz mō fieri p̄t.
vt p̄ furta. rapinas. iniusticias. ex-
torciōes aliasqz fraudes q̄ vñs il-
licitas q̄ tē ē pcēm mōrle. **N**el adq̄-
runt̄ res respectu adq̄rētis et illi-
qz a q̄ adq̄rit̄ de suo eē nō illicite. nisi
qz p̄ artē seu officiu aut aliud op̄
illicitū adq̄runt̄ qd̄ de p̄ se etiā si-
ne adq̄sitiōe et lucro esset peccatū
mortale. vt est in meretricib̄. in fal-
sas mercātiās sciēt̄ v̄dentib̄. et
v̄surarijs et hmōi. et tūc ē peccatū
mortale. **N**el adq̄runt̄ p̄ artē aut
officiū seu op̄ qd̄ licet de se sit illi-
citu. non est tñ de p̄ se nisi pcēm ve-
niale. **N**el est in istis ioculatorib̄ q̄
p̄ cōplacētia p̄ncipū vel p̄p̄i ad lu-
crū h̄nōi. ociosa. iocosa. et infōi-
mēdosa. salua tñ aliq̄ honestate di-
cūt. vel diuersas corpo 2 gesticula-
tiōes faciūt et tūc nō ē nisi v̄iale
pcēm. **N**isi tñ p̄p̄ solā tal̄ dissolutio-
nis delēationē hō se ex toto talib̄
daret tūc ei estz pcēm mōrle. q̄ nōn
est d̄r p̄p̄ solā tal̄ dissolutiōnis de-
lēatiōez. qz si q̄s p̄p̄ nēitatez se eē

Compēdiū

ex toto talibus daretz applicaret suā p talia sustētationē qrens. cū aliā artē seu aliū modū lucrādi ne sciret vel nō habēt. nō esset talis i statu dānandoz reputādo. **S**i hō respectu tertij membri pncipalis amor ille habēdi immoderatō cōsistat in retinēdo. B iterū p̄t qnqz modis otingē. **N**el em̄ scienter et animo retinēdi retinent ea q quis fstitūē tenet. vtp̄ta qz otra volūtātē ei⁹ ad quē spectat detinere se scit vel credit. et tūc est p̄c̄m mortale. **E**t intelligit̄ q̄s animū retinēdi habē q̄n nō habz p̄positūz volūtātē restituēdi vel cōcordādi tēpore et loco. licz facultas sibi suppetat vel q̄n sibi suppetet. **N**el retinent illa q̄ ad n̄citatē alicui⁹ z suorū. siue p̄scisaz siue p̄m sui stat⁹ vel dignitatis vel facti qd̄ iuste manu tenet ograduētā. et odecētā faciūt et spectāt. et tūc nullū ē p̄c̄m. **N**el retinentur supflua siue sit respectu n̄citat. p̄scise retinēt. siue n̄citat. ograduētē sui stat⁹ z dignitāt. z vt s̄ tactū ē. **E**t B tpe extreme n̄citat. alicui⁹ de q̄ notitia habet. et cui de p̄d̄cis supfluis succurri pōt et nō succurrit. et tūc ec̄ ē p̄c̄z mortale. **Q**uia homini in tali n̄citate ostituto tenet hō succurrē nō solū de sibi supfluis. verū etiā de sibi n̄cariis. respectu quidē manutenētē sui stat⁹ vel dignitatis zc. **S**ed nō de his q̄ sibi simpliciter p̄scise p̄ sua vita n̄cariā sūt. **Q**uia in tali casu hō magis tenet p̄prie sue vite succur-

theologie

rere q̄ aliene. **N**el retinent superflua mō statim declarato supra. de clarato etiā extra v̄l citra extremā n̄citatē alteri⁹ cuiuscūqz. **S**ed B fit ex qdā insatiabili cupiditate et ardore habēdi. **S**ui⁹ insatiabilitatis seu ardoris signū euidēs ē. q̄ quis res poti⁹ penes se putrescēt z depēire dimittit. q̄z q̄ vtilit̄ alijs libēaliter distribuit z dispēsat. et tūc etiā est p̄c̄m mortale. **N**el retinetur supflua ex immodēato seu inordinato amore habēdi. **N**ō tñ ita insatiabili et ardētī sicut statim sup̄ tactū est. s̄ solū qdā immoderantia seu inordinatiōe. q̄ modicū non tñ in totū a medio virtutis scz largitatis deficit z declinat. et tūc ē peccatū veniale. **N**isi tñ vt s̄ statim dictū ē apparēt hō in extrema necessitate ostitutus. cui succurri possz et de **Spilogatio** quedam beret. **E**x p̄missis apparet q̄ auaricia ex suo genē ē p̄c̄m mortale. **E**tia vt i supiorib⁹ tactū ē. ab aplo idolatrie opat̄. **N**ō qz sit de specie illi⁹ p̄c̄i. tū nō habeat aliquē actū ei⁹. s̄ qz aliq̄o idolatrie sile facit scz creature suiēdo poti⁹ q̄z creatori. vt latius sup̄ vbi de auaricia agit declaratū. **Q**uādo gula est p̄c̄m est **Q**uia ex suo genē est p̄c̄m veniale. qz appetit⁹ omedēdi v̄l bibēdi ex sua rōe nō sbiacet dñso voluntatis. **C**irca tñ istud gule p̄c̄m qd̄ iuxta in superi

capitalibus

est immoderata
appetit̄ seu immoderata
est. **E**t oporteret qd̄
eis pōt esse immoderata
cōtingē seu confortari
pur est solūmodo naturalis
ralit̄ hō comedē z bibere
dū famelat et sit. **E**t hic a
nō est p̄c̄m imo nec auaricia
tio naturalis q̄ ipm appetit̄
ip̄a cibū sicutē colūq̄it̄ seu
tūc est p̄c̄m. et hoc in q̄m
nā ē sup̄ dēdū nature cōtra
q̄ benaturalia sunt. nec in
nra oibit̄. **E**t ideo nec in ta
oimētia vel demerit̄. **N**el
petit̄ seu dēdōo naturali
oamō n̄catis est sup̄ adu
oā appetit̄ oledationis ex
ptans in cibo. et tūc est solū
veniale. **E**t B veri ē nisi ille
tus eodē v̄lra p̄p̄oerēt
q̄ p̄p̄t illā oledationē seu
peccat̄ q̄ hōi sup̄ dēdū hōi
q̄z q̄ n̄citate transgressio p̄
tūc vel sup̄ dēdū vt p̄ta q̄
reor̄ iouā p̄ccat̄ invidiā
religiosus cōn p̄uentionē in
ordine sub p̄p̄o hōi. cōn
carnes vel hōi. nā tūc ē est
mortale. **E**t notat̄ dicit̄ hō
te. qz si hōi trāgr̄ oibit̄
tate fierēt. v̄l p̄ta nime se
v̄l nime iuuetis. v̄l n̄cari
vel laboris n̄cari et hōi
est p̄c̄m imo possz illa n̄
is ec̄ qz hōi p̄p̄ta o
no peccaret. **I**n talib⁹ tñ o

capitalibus

orib⁹ dicta. est immoderat⁹ edēdi appetit⁹ seu immodēata cibi auiditas **E**st aduertendum. q^d qnq³ modis pōt iste immoderat⁹ appetitus cōtingē seu considerari. **N**uno mō put est solūmō naturalis. sic naturalit⁹ hō comedē et bibere appetit dū famescit et sitit **E**t hic appetit⁹ nō est pccm. imo nec etiāz delectatio naturalis q̄ ipm appetitum in ipa cibi sūptiōe cōsequit⁹ seu omittitur est pccm. et hoc inq̄ntuz ordina⁹ sup defectū nature cōtrarium qz hec naturalia sunt. nec in prāte nra cōsistūt **E**t ideo nec in talibus est meritū vel demeritū **N**el illi appetitui seu desidēio naturali qui q̄ oāmō nēitatis est. supadiungit⁹ q̄ oā appetit⁹ delectationis et volu⁹ptatis in cibo. et tūc est solū pccm veniale **E**t h⁹ verū ē nisi ille appetitus edēdi vltra p̄gredere⁹. sic scz q^d p̄pter illā delectationē seu volu⁹ptatē q̄ sic sibi supadiūgit⁹ fiet sine q̄cūq³ nēitate transgressiō p̄cepti ecclie vel supioris. vt puta q^d solueretur ieiuniū p̄ eccliam indictū **N**el religiosus cōn p̄hibitionē in suo ordine sub p̄cepto factā comedēt carnes vel hmōi. nā tūc ē essz pccz mortale **E**t notant⁹ dicūt sine nēitate. qz si hmōi trāsgressiōes ex nēitate fierēt. vtputa nimie senectutis v⁹ nimie iuuetutis. v⁹ infirmitatis. vel laboris nēarij et hmōi. tūc nō essz pccm. imo possz illa nēitas talis eē q^d q̄s hmōi p̄cepta obfuan⁹ do peccaret **I**n talib⁹ tñ obseruā,

Consi

tijs ad q̄s hō ex ecclie p̄cepto vel voto vel iniūctiōe p̄tie tenetur. et p̄pter nēitatē aliqm eas adimple⁹ re nō p̄t. bonū ē petē licētiaz a suo p̄lato. vel a suo curato. v⁹ a suo cōfessore **N**el nisi ille appetit⁹ edēdi essz cum tāta libidine et ardore q^d hō nimioz finali affectu illi delectationi cibi inhereret ita vt p̄pone⁹ ret amori et timori dei. et tūc ē peccatū mortale **N**el nisi q̄n ille appetit⁹ vel illa delectatio in clāe cōsuetudinē ducit⁹ q^d facit totā vitā hominis talib⁹ delectatiōib⁹ occupari et deputari **E**t hic possz eē peccatū mortale. imo sūt talia ita peccato mōrli vicina. q^d ebrietas ab aplo inter mortalia pccā cōputat⁹ **E**brietas tñ q̄n q̄s est pccm veniale. vt q̄n vltra nēitatē q̄s accipit. h⁹ **B** ē fm mēsurā impceptibilem **Q**ñ vero egredit⁹ q̄s a mēsurā pceptibili. q̄ scz fm rōnē bñ ordinatā discerni pōt. **E**t h⁹ in tali mēsurā ex q̄ eueritur stat⁹ mentis. hocqz effrenata q̄oam libidine fit. vt scz q̄n h⁹ dei amori et timori p̄ponit⁹ **T**unc ebrietas est pccm mortale **S**i q̄s aut aliū inebriat ita scz eū ad potū iuitās vt intendat statū mentis eius euertere et hoc facit in ei⁹ nocumentum peccat mortalit⁹ **Q**uia tūc magis sibi aufert q̄s si aufere⁹ aliq̄d temporale. quia vsum rationis ei tollit

Quādo luxuria sit pccm mortale. et q̄n nōn

Compēdiū

Luxuria ex suo genere est peccatū mortale. quia est cōtra illud p̄ceptū decalogi **Nō** mechaberis **C**irca tñ istud peccm luxurie q̄ iuxta in supiorib⁹ tacta est libidinosa q̄dā circa ad⁹ venereosos voluptatis occupentia **E**st aduertēdū q̄ occupentia ipsa luxurie dupliciter stringē seu cōsiderari pōt **U**no mō put ē solū in corde. **A**lio mō put etiaz ab extra consistit in ope **Q**uantū ad p̄mū modū pōt **B**iterū stringere tripliciter **P**rimo mō put ipsa occupentia in solo p̄mo motu consistit. et tūc nō est nisi veniale peccm **P**ro quo iterū sciēdū ē. q̄ differētia est inter p̄mos mot⁹ virtutis generatiue. ⁊ p̄mos mot⁹ virtutis nutritiue **N**ā p̄m⁹ mot⁹ in virtute generatiua est sp̄ peccm. nō aut̄ sic ē in virtute nutritiua. qm̄ potētia occupentib⁹ nō tācū corrupta ē i virtute nutritiua sicut in virtute generatiua **S**cdo mō pōt ipsa occupentia cōsiderari put ip̄m motū naturalē sequit̄ cōsensus in delectatiōe licet nō in op⁹ et sic est peccm mortale **E**t intelligitur **B** siue ille cōsēl⁹ in delectatiōe sit respectu sui ip̄i⁹ met siue sit resp̄cū alioz. vtputa qm̄ homo cogitādo vt interdū cōtingere pōt ad delectatiōē quā aliq̄ alij in actu venereo hñt delectat̄ in se. et in illa delectatiōe habēda ex deliberatione cōsentit. etiā si forsan ex se nō vellet illū actū venereū exercē. **E**t notant̄ dicūt cōsensus in delectatiōe

theologie

quia si delectatiō vt quāq̄ fit insurgeret. et in illa delectatiōe hō ex deliberatiōe nō cōsentiret. nō esset tunc nisi veniale peccm **T**ertio mō ipsa occupentia cōsiderari pōt put etiā ex deliberatiōe cōsentit̄ in op⁹ et tūc est mortale peccm. etiā si pro tūc nō transeat in actū ab extra **R**espectu vero scdi mebr̄i p̄ncipalis scz put occupentia luxurie consistit ab extra in ope. hoc iterum stringere pōt dupliciter **U**no mō put ipsa occupentia trāsit⁹ p̄gredit̄ in actū venereū cōpletū et cōsumatū. et tūc cōstat eē peccm mortale **A**lio mō put ipsa occupentia trāsit⁹ p̄gredit̄ in aliq̄s act⁹ cōsistit ad ip̄m actū venereū. vt ip̄m cōcircūstantes seu cōcomitantes **E**t **B** iterū stringē pōt tripliciter. **V**l ei **B** fit p̄ visū. vel p̄ linguā. vel p̄ tactū **S**i p̄mo mō vt qm̄ scz ipsa occupentia ab extra visu pascit̄. vt qm̄ q̄s aīo et fine occupentia mulierē in ip̄am p̄spicit et attēdit. et tunc est peccatū mortale **N**am illud vt dicit **A**ug⁹. nō est titillari. s̄ plene libidini cōsentire **I**uxta illud **Mat** 5. **Q**ui vidēt mulierē ad occupentia dū eā iā mechatur est eam in corde suo **E**t notant̄ dicūt. ad occupentia dū eā. qm̄ si aliq̄s mulierē inspiceret vt rem pulcrā. et nō in deteri⁹ p̄cederet. tūc p̄uū vel nullū esset peccm vel solū esset peccm curiositatis **S**i vero scdo istoz triū vltimoz modoz fieret. vt qm̄ q̄s mulierē p̄pter libidinē p̄caret. vel colloq̄s famili

De peccō in spū
ria scdū habz. vel p̄
vota et deceptiua
tur. et tunc est peccm
dō tercio istoz triū
vltimoz triū qd̄ su
amplē? hñt q̄ mul
tiōes. **E**t tūc est etiā pe
le. et tanto graui⁹ q̄
talia libidō accēdit
a p̄p̄mationē ad ip̄m
tur ab ap̄o turpido
ita accipi debz. si om̄illa
p̄p̄mā p̄pter libidinē fia
cāp̄t mulierē imo et oīa
libidinē intēdit. s̄ ex nec
ip̄am honestate vt inter
nō est peccm. dūmō r̄ib
tēdit corruptū **P**emul
ria intellige. nisi p̄ sacra
rimoniū aīz debita mo
debitis q̄ circūstantib⁹
de peccō luxurie actū est a
clarans exaltatur
De peccato in
sōn̄ vult̄ ip̄i⁹ peccō accep
tō cōtra iūta
in h̄ traditōe ex
dōp̄ declaratiōe
uisionis peccō mortalis. nō
tācū ē p̄ septē vicia car
nit̄. ip̄oz q̄ septē vicio
liū explicata natura. vt
q̄liter circa vnā p̄uicā
fionis peccō mortalis
posite tangendū scz in
Circa qd̄ scdū est q̄
na essentialia om̄ib⁹ triū

De peccō in spūm sctū

ria secū habz. vel p verba adula/
toria et deceptiua attrahere cona/
tur. et tunc est peccm mortale Si
ho tercio istorum trium modorum
vltimorum fiēt. qđ fit per oscula/
amplex. hmoi qz mulierū otreda/
tiones. Et tūc est etiā peccm morta/
le. et tanto graui⁹ qzto magis per
talia libido accēdit ppter nimiam
a pprimationez ad ignē Et voca/
tur ab aplo turpitudō Qđ tamē
ita accipi debz. si pmissa ex libidi/
dine seu ppter libidinē fiant Raz
tāgere mulierē imo et osculari. nō
libidinē intētiōe. s; ex nēcitate seu
qđam honestate vt interdum fit.
nō est peccm. dūmō nihil fit in in/
tētiōe corruptū Premissa etiā om/
nia intellige. nisi p sacramētū ma/
trimonij cuz debita moderatiōe.
debitis qz circūstantijs. supra vbi
de peccō luxurie actū est aliqñ de/
claratis excusarentur

De peccato in spūm

sctm diuersi ipi⁹ peccī acceptiōib⁹

Expedita igit iurta ordinē
in h tractatulo exponen/
doz declaratione qre di/
uisionis peccī mortalis. q vt supra
tactū ē p septē vicia capitalia su/
miē. ipoz qz septē viciozū capita/
liū explicata natura. venit nūc ali/
qñter circa vnā pticulā tertie diui/
sionis peccī mortalis supra etiam
posite tangendū. scz in spūm sctm

Circa qđ sciēdū est q licet om/
nia essentialia. omib⁹ trib⁹ psonis

CClx

sctissime trinitatis eqñter oueniāt
cōiter tñ attribuit seu appropriat
p sone pñs potētia. p sōe filij sapiē/
tia. et p sone spūscī bonitas Et ex
hinc insurgit. q illi q peccāt ex in/
firmitate q p pte ottrariat potētie
dicunt peccare in patrē. i. ottra pa/
trē Qui em peccāt ex ignorātia q
p pte ottrariat sapientie. dicuntur
peccare in filiū Qui em peccāt ex
p pte malicia q p pte ottrariat bo/
nitati dicunt peccare in spūm sctm
et est p pte peccare ex p pte mali/
cia. qñ volūtas scit⁹ p alicui ma/
lo resistē. et tñ ex sola malicia illd
eligit Et quo clare apparet peccm
in spūm sctm graui⁹ eē alijs peccis.
que in patrē et filiū omittunt. cuz
maius sit et graui⁹ peccare ex pro/
pria malicia. qz ex infirmitate vel
ignorātia De qua ipi⁹ peccī in spū/
ritū sctm grauitate latior fiet infra
declaratio Et qz generalitē omnia
peccā tā in superioribus declarata
qz alia. vel ex infirmitate. vel ex
ignorātia. vel ex p pte malicia cō/
mittunt. nō fuit nēc spēalē de ipis
qñtitatib⁹ peccoz tractatum facē. ni
si solum de illo peccato in spirituz
sanctum quod vltra alia peccata
qñdā spēalitatē qñdā qz gūitatē
importat **C**irca qđ peccm p cla/
riori nature ei⁹ declaratiōe et intel/
lectu et eo pmaxime qz multi fre/
quentē de ipō loquūt q p pte ei⁹
naturā nō intelligūt. est aduerren/
dū q triplex de isto peccō in spūm
sctm repit positio seu acceptio Ali

D. 1

Cōpendiū theologie

qui em̄ vt **hilar** Amb **hieron**.
et **Chrylsto**. ponūt dicūt pcc̄z
in spūm̄ sc̄m eē. qñ ad lram aliqua
blasphem̄ia oīra spūm̄ sc̄m dīr siue
spūm̄ sc̄m accipiat fm̄ q̄ est nomē
essētiāle toti t̄nitati oueniēs. q̄libz
em̄ p̄sona spūs ē et sc̄m̄. siue put
est nomē spēale vni⁹ in trinitate p/
sone **Et** fm̄ hāc acceptiōnē distin
guīt in euāgelio **Matth. xij.** blasphe
mia in spūm̄ sc̄m. oīra blasphem̄iā
in filiū hominis. vbi exempluz de
illa blasphem̄ia habet de iudeis
q̄ illa q̄ xp̄s i virtute spūm̄ sc̄i opa/
bat attribuebāt p̄ncipi demonio/
rū. et ideo dicunt in spūm̄ sc̄m
blasphem̄iā **Aug⁹** q̄ aliqui eum
sequētes dicūt et ponunt pcc̄m in
spūm̄ sc̄m eē finalē impenitētiā. qñ
sc̄z aliq̄s in pcc̄o mortali vsqz ad
mortē inclusīue p̄seuerat. qz vt di/
cūt tal̄ in spūm̄ sc̄m blasphem̄are
videt̄. qd̄ qd̄a dicūt nō solū d̄bo
ozis fieri posse. h̄ etiā d̄bo cordis
et verbo opis **Nec** vno solū. imo
multis et multoties **Et** dicunt qd̄
d̄bū sic acceptū dicit̄ eē blasphem̄ia
oīra spūm̄ sc̄m. qz est oīra remissio
nem pcc̄oz q̄ sit p̄ spūm̄ sc̄m q̄ est
charitas p̄ris et filij **Alj** et terciū
ponūt et dicunt pcc̄m in spūm̄ sc̄m
eē. qñ ex certa malicia. i. ex ip̄a de/
liberata electiōne mali peccat̄. qd̄
ex improba voluntate liberi arbi/
trij p̄cedit. qz vt tactū est peccatur
tūc oīra bonitatē q̄ attribuit̄ ap/
prop̄at spūm̄ sc̄m **Et** in p̄posito p̄nti
fm̄ cōmunē vsū loquēdi et ponē
di accipit̄ isto t̄cio mō seu fm̄ istā

De pcc̄o in spūm̄ sc̄m

tertiā acceptiōnē **Quia** capiēdo in
pta p̄mā acceptiōnē seu p̄mū mo/
dū ponēdi. magis p̄prie est pcc̄m
spēale ad infidelitatē p̄tinens que
opponit̄ cōfessiōi fidei **Iuxta** v̄o
sc̄daz acceptiōnē seu sc̄dm̄ modū
ponēdi. pōt ad oīa vicia p̄tinē. et
in oīni genē pcc̄i oīngē. etiam in
pcc̄is a p̄ncipio ex infirmitate vel
ex ignorātia omissis. imo p̄t oīn
gere hominē in pcc̄o mortali mori
vel ex incuria. vel negligētia peni/
tendi. vel subito. vel ex improviso.
Et ideo iuxta hanc tertiā accepti/
ōnē seu ip̄m tertiū modū ponēdi
fiet hic declaratio de ip̄o pcc̄o in
spūm̄ sc̄m **Sic** qd̄ iterū p̄ veraci
ori intellectu est aduertēdū qd̄ nō
oē pcc̄m qd̄ ex certa malicia oīmit
tit̄ dīr eē pcc̄m in spūm̄ sc̄m. put h̄ q̄
cōiter accipit̄ **Duplici** em̄ oīngē
p̄t aliquē ex certa malicia. i. ex ip̄a
electiōne mali peccare **Uno** mō ex
inclinatiōne habit⁹ viciōsi seu assue
factiōe. imo fm̄ aliq̄m circūstātiā
ex p̄pria sciētia et deliberatione qd̄
tū nō peccaret̄ in spūm̄ sc̄m. imo il
lud vt tactū est in q̄libz genē pcc̄i
oīngere p̄t **Alio** mō p̄t qd̄ ex pro
pria malicia peccare ex eo sc̄z qd̄ i/
p̄se sciēter q̄ p̄ oīptū abijcit̄ q̄ re/
mouet a se illd̄ qd̄ in eo potēat ele
ctiōnē seu oīnuationē pcc̄i impedi
re **Et** cū oīa q̄ pcc̄i electiōnem seu
oīnuationē impedire p̄nt q̄ impe
diūt sint p̄prie effect⁹ spūm̄ sc̄i in ho
mie. id̄ ille qd̄ vt tactū ē ip̄a sic pcc̄i
electiōnē seu oīnuationē impediē
tia a se sciēter q̄ cōtēptū abijcit̄ q̄

De pcc̄o in spūm̄
remouet dicit̄ ex p̄pria
spūm̄ sc̄m peccare et na
p̄t in h̄ p̄posito eē fm̄
p̄tione ex p̄pria malici
ut ad hoc infer⁹ lat⁹
Chry autē pcc̄i in spū
Aug⁹ et eōm acceptiōnē
eē lex spūs i delictū p̄
penitētia obligatio. imp
veritatis agere in p̄tū
Qu autē seu lachrima
pcc̄m in spūm̄ sc̄m p̄t
tactū hic et cōtēptū p̄
et remouet̄ seu oīptū
q̄ h̄ ab electiōne pcc̄i seu
one qd̄ h̄ ē in effectu p̄t
Ma autē q̄ h̄ hominē ab
pcc̄o impedire seu retrahē
dicit̄ lex oīm̄ vel ex p̄
dicit̄ vel ex p̄te donoz
p̄te ip̄i pcc̄i met̄ In iud
uno vno h̄m̄ lex iustit
Rēspō mie et q̄ oīr gē
ex oīnuationē lex diuine
remouet̄ h̄ōa p̄miant
h̄ā p̄p̄ q̄ h̄ōz ab electiōne
retrahē q̄ mouet̄ h̄ōz a
tēptū remouet̄ ab ip̄a nō
lex deū pcc̄a dicit̄ oīnue
tere velle peccat̄ q̄ h̄m̄
in spūm̄ sc̄m q̄ est delictū
dō iusticie et qua oīnue
mor ex oīnuationē lex
cie rēoz rigide pcc̄a p̄n
h̄ic timorē q̄ merito h̄
electiōez oīnuationē p̄
re et retrahē h̄ōz a se p̄
remouet̄ ab ip̄a p̄p̄as
limes q̄ h̄az lēp̄tā h̄m̄
velē sine p̄tia oīnue p̄

De peccō in spūm sc̄ctū

remouet. dicitur ex propria malicia et in
spūm sc̄ctū peccare. Et ita proprie acci-
piuntur in hoc proposito et secundum eodem acce-
ptionem ex propria malicia peccare. p-
ut adhuc inferius latius declarabitur.
Huius autem peccati in spūm sc̄ctū secundum
Augustinum et eodem acceptionem ponuntur
esse sex species. scilicet despectio presumptio. im-
penitentia. obstinatio. impugnatione
veritatis agnitione. inuidia fraterne gratie.
Quarta numerus seu sufficiencia sic sunt
peccata in spūm sc̄ctū. put iuxta sup-
radicta hic. et eodem accipiuntur fit et omi-
tuntur per remotionem seu contemptum eorum per
quod homo ab electione peccati seu continuati-
one quod idem est in effectu potest impediri.
Nam autem quod sic hominem ab electione
peccati impedire seu retrahere potest peccata
duo seu oriuntur vel ex parte diuini iu-
dicii. vel ex parte donorum dei. vel ex
parte ipsius peccati met. **I**n iudicio autem di-
uino duo insunt scilicet iusticia et misericordia.
Respectu misericordie ex qua consurgunt hec spes
ex consideratione scilicet diuine misericordie peccata
remittentis et bona premitantis. **Q**ui
hanc spes quam homines ab electione peccati
retrahere et impedire habet a se per con-
temptum remouet et abicit. non sperat
scilicet deum peccata debite penitentie reme-
tere velle. peccat per primam spem peccati
in spūm sc̄ctū quod est despectio. **R**espectu
vero iusticie ex qua consurgit debet timor
ex consideratione scilicet diuine iusti-
cie recte et rigide peccata punientis. **Q**ui
hunc timorem qui merito homines ab
electione et continuatione peccati impedi-
re et retrahere habet. a se per contemptum
remouet et abicit. sperat scilicet seu pre-
sumit quod per seipsum sine meritis
vel et sine penitentia adipisci. peccat per

CCX

secundam spem peccati in spūm sc̄ctū quod est presump-
tio. **E**t intelligantur hec sane iuxta de-
clarationem statim radictam. **N**am peccati
despectio et presumptionis. put hic
sumuntur non consistit in hoc quod quis dei mise-
ricordiam vel iusticiam non credat. quia
tunc non pertinet ad peccatum in spūm sc̄ctū
put hic sumuntur hoc potest pertinere ad
peccatum infidelitatis. **S**ed consistit in hoc
quod ipsa dei misericordia vel iusticia contemnitur
seu vilipenditur. **R**espectu autem secundi mem-
bri principalis scilicet donorum dei quibus
homo a peccato retrahitur ipsa duo princi-
paliter sunt. **P**rimum est agnitione veritatis
fidei quam maxime homines habet ab electione
peccati retrahere seu impedire. quoniam quod a
se scienter per contemptum abicit veritatem. scilicet
agnitionem impugnat ut licet peccare
valeat. peccat per quartam spem peccati in
spūm sc̄ctū. quod est impugnatione veritatis.
agnitione. **A**liud donum dei ab electio-
ne peccati impediens seu retrahens est
auxilium interioris gratie diuine col-
lare. contra quam ponitur sexta spes
peccati in spūm sc̄ctū. scilicet inuidia fraterne
gratie dum scilicet aliis non solum prode fraterne
seu proximi inuidet. **Q**uoniam inuidet
etiam gratie dei crescenti et apparenti in
mundo. **R**espectu vero tertii membri princi-
palis. scilicet peccati in se duo sunt. principaliter
quod hominem a peccato impedire seu
retrahere potest debet. **P**rimum est inor-
dinatio. turpitudine ac vilitas actus
peccati in se. **S**ecundum est inordinatio
soluta in homine penitentiam inducere de
peccato omisso. **E**t contra hoc homo peccat per
tertiam spem peccati in spūm sc̄ctū. scilicet per
impudentiam. **S**ecundum est putas et breui-
tas boni seu delectationis quam aliis

Cōpendiū theologie

in peccō q̄rit et inuenit Qui? ostēda
tio inducere solet hominē ad hoc
q̄ eius volūtas in peccō nō firmet̄
Et cōtra h̄ peccat hō p̄ q̄rēa spe
ciem peccī in spūm̄ sc̄m sc̄z per obsti
nationē **Et intelligant̄** ista duo sa
ne. nō em̄ hic sumit̄ impenitētia p̄
ut dicit̄ pseueratiā in peccō morta
li vsq̄ ad mortē inclusiue. qz iā nō
essz spēale peccm̄. h̄ q̄dā peccī circū
stantia q̄ essz et ottingē possz in q̄
libet peccō vt aliq̄liē supra in sc̄da
acceptiōe peccī in spūm̄ sc̄m tactum
est **Sed** accipit̄ hic imp̄nia fm̄ q̄
importat̄ p̄positū nō penitēdi et ē
p̄prie resp̄cū p̄teritoz **Sic**iter ob
stinatio nō capiē hic p̄ pseueratiā
seu otinuatōe in peccō. h̄ q̄n hō su
um p̄positū in h̄ firmat̄ q̄ vult pec
cato inherē. et ē p̄prie respectu fu
turoz **Juxta** illud **Hieremie viij.**
Null' est q̄ agat p̄niam. i. agē velit
sup peccō suo dicēs. quid feci q̄ntū
ad p̄mū **Qēs** ouersi sūt ad cursum
q̄si equ' impetu vadens ad p̄lium
q̄ntū ad sc̄dm **Est etiā aduertē**
di q̄ Bernard' in li. de p̄cepto q̄
disp̄satiōe ponit. q̄ nolle obedi
re ē resistē spūi sc̄o **Glosa** etiā ordi
naria leuitici vñ. dicit. q̄ simulata
p̄nīa ē blasphēmia spūi sc̄i **Scisma**
etiā recte cōtra spūm̄ sc̄m omitti vi
det̄. nāqz p̄ eū ec̄cia vniē **Que** tria
nō vident̄ sub sex sp̄eb' peccī in spū
sc̄m sup̄ declaratis p̄phēdi **Sz** q̄
bñ cōsiderat̄ p̄dca tria sub ip̄is spe
cieb' effectualit̄ otinent̄ q̄ p̄phen
dunt̄. et ad ip̄a reduci p̄nt **It**pu

De peccō in spūm̄ sc̄m

ta nolle obedire p̄tinet̄ et reducitur
ad obstinationē **Simulatio** p̄ntie
pertinet̄ et reducitur ad impenitenti
am et sub ea otinet̄ **Scisma** p̄tinet̄
et reducitur ad inuidētā sine gr̄e. p̄
quaz gr̄am mēbra ec̄cie vniunt̄
Quare irremissibile **Est** etiā
notādū q̄ peccm̄ in spūm̄ sc̄m dicit̄
cōit̄ irremissibile iuxta illud **Abuz**
xpi Qui peccauerit in spūm̄ sc̄m. nō
remittet̄ ei in h̄ seculo. neqz in futu
ro **Qd** sic pōt̄ intelligi **Et** fm̄ oēs
tres acceptiōes peccī in spūm̄ sc̄m
sup̄ positas **Juxta** em̄ sc̄dam ac
ceptiōe q̄ est **Augl.** clarū est q̄ fi
nalis imp̄nia quaz ponit̄ peccm̄ in
spūm̄ sc̄m realit̄ ē irremissibilis. q̄a
nullo mō remittit̄ **Quo** em̄ remit
teretur peccm̄ mortale. in q̄ vsqz ad
mortē pseuerat̄ **Nō** em̄ hic in hac
vita cū de eo nulla p̄nīa habita et
facta sit nec etiā in vita futura. vbi
null' locus est mie. h̄ pure iustitie.
vbi etiā q̄s meritoze penitere non
p̄t **Scdm** aut̄ alias duas accepti
ones sc̄z p̄mā et etiā dicit̄ ec̄ peccm̄
in spūm̄ sc̄m irremissibile **Nō** quia
nullo mō remittit̄. h̄ qz q̄ntū ē de
se et sui natura habz meritū nō re
missionis. meret̄ qz q̄ nō remittat̄
Et h̄ duplicit̄ **Uno** mō q̄ntū ad
penā **Alio** mō q̄ntū ad culpam
Quātū ei ad penā certū est. q̄ ex
ignorantia vel infirmitate peccat
minozē penā meret̄ in aiozem qz q̄
dāmō excusationē habz. vnde ei'
pena minui debeat. qz q̄ ex certa
malicia peccat **Et** gr̄a exēpli. ad

De peccō in spūm̄ sc̄m

peccm̄ dicit̄ xpi supra iura
acceptiōes peccī in spūm̄ sc̄m
qui **Abuz** qui blasphem
sc̄m tanqz filii hominis
nō vocat̄ vni vocat̄
canozū amatozē malozē
onē h̄re poterit̄ p̄tinet̄
carnis quā in ip̄o xpo
et sic minorē circa h̄ penā
et id dicit̄ **Augl.** xpo blasphem
le in filii q̄ remissibile ē
ip̄am ouerati q̄ nō traie
blasphemabit caritate sc̄z
mānū. mēdōes demeritū
mānūes cecozū et alioz op̄
vniū. q̄ sūt ip̄e opa dū
tis et nō nō p̄ spūm̄ sc̄m fier
tant. attribūdo diabolo. n
culacionē h̄ abebat̄ vñ pena
minui meret̄ **Et** ideo nic
a xpo blasphemalle in spū
Qd peccm̄ non fuit ad h̄
nullū. neqz in h̄ seculo neqz in
ro. imo fm̄ exp̄sitiōe **Chilo**
illo peccō penaz palli sūt et in
vita p̄ Amozos. et in futura
et ap̄to volozes **Quāntū** aut̄
culpā vñ peccz in spūm̄ sc̄m irre
missibile ex ip̄a vniū. otinē remi
ti **Sicut** em̄ aliq̄s mozb' cor
fm̄ sui naturā inuolūbis v
le habet̄ illud q̄ ob tollunt̄
bus mozb' curari p̄t. vniū
tollit̄ virtutē nature vel ino
fioiū cbi et meret̄ licet
gr̄a et miraculo possz illu
urare. ita suo mō iste mozb'
la q̄ peccm̄ in spūm̄ sc̄m

De peccō in spūm s̄ctū

positū ubi xp̄i supra iurta p̄maz
acceptioez pecc̄i in spūm s̄ctm alle/
gati **J**udei qui blasphemabāt in
xp̄m tanq̄z filiū hominis vocādo
eū voracē vini potatozez et publi/
canoꝝ amatozē .maiozē excusati/
onē h̄re poterāt p̄pter infirmitatē
carnis quā in ip̄o xp̄o aspiciēbāt
et sic minozē circa h̄ penā merebā/
tur id̄ dicti sūt a xp̄o blasphemaf/
se in filiū qd̄ remissibile ē **S**ed qm̄
ip̄am diuinitatē q̄ etiā erat in xp̄o
blasphemabāt curatiōē sc̄z infir/
mitatū .electiōes demonioꝝ .illu/
minatiōes cecozū .et alioꝝ opa mi/
raculoꝝ .q̄ sūt xp̄ie opa diuinita/
tis .et nō nisi p̄ spūm s̄ctm fieri pote/
rant .attribuēdo diabolo .nullā ex/
cusatiōē habebāt vñ pena eozūz
minui mereret **E**t ideo tūc d̄ci sūt
a xp̄o blasphemasse in spiritū s̄ctm
Qd pecc̄m non fuit ad l̄raz eis re/
missū .neq̄ in h̄ seculo neq̄ in futu/
ro .imo p̄m expositionē **C**risost̄ .p̄
illo pecc̄o penaz passi sūt et in p̄nti
vita p̄ Romanos .et in futura vi/
ta apud inferos **Q**uātum aut̄ ad
culpā d̄r pecc̄z in spūm s̄ctm irremis/
sibile ex ip̄a indispositiōe remitten/
di **S**icut em̄ aliq̄s morbz̄ corp̄alis
p̄m sui naturā incurabilis d̄r .qm̄ i/
se habet illud p̄ qd̄ tollunt̄ ea ex q̄
bus morbz̄ curari p̄t .v̄tputa quia
tollit virtutē nature vel inducit fa/
stidiū cibi et medicine .licet de^o sua
gr̄a et miraculo possz̄ illū morbz̄
curare .ita suo mō iste morbz̄ spūa/
lis q̄ pecc̄m in spūm s̄ctm d̄r p̄m suā

CCxi

naturā incurabilis et irremissibilis
dicit̄ ex eo sc̄z q̄ de sui natura ex/
cludit et abijcit ab homine illa p̄
q̄ sit pecc̄oz remissio **N**on tñ p̄pter
h̄ intelligenda ē oio p̄clusa via sa/
natiōis .et remissiois .p̄m om̄ipotē/
tiā et miāz dei .p̄ quā aliqñ tales
qm̄ miraculose sp̄saliē sanant̄ .licet
raro et difficilē **D**e nullo etenim
q̄z diu durat hec vita .despandū ē
cōsiderata sc̄z oipotētia et miā dei
Sed cōsiderata natura .et cōditione
pecc̄i .aliqui filij diffidētie d̄cuntur
vt̄ habetur p̄ aplm̄ ad eph̄ .v̄ .

Sūt alij alio mō istā irremissibi/
litate pecc̄i in spūm s̄ctm exponētes .
h̄ effectualit̄ iuxta ea q̄ sup̄ notata
sūt **N**otāt eni q̄ h̄ nomē irremissi/
bile tripliciter sumi p̄t **U**no mō ne/
gatiue sc̄z q̄ nullo mō remitti pōt
Et isto mō pecc̄m angeli et d̄ana/
toꝝ irremissibile dicit̄ **A**lio mō p̄/
uatiue qd̄ sc̄z ex se cōgruētiam nō
habz̄ q̄ remitti debeat .licz̄ ex cō/
gruētia diue bōitatis remitti pos/
sit **E**t h̄ mō om̄e pecc̄m mortale ir/
remissibile dicit̄ **T**ertio mō cōtra/
rie q̄ .s̄ .ex se importat̄ .iccludit dis/
positiōē cōtrariā ad remissionem
Et h̄ mō pecc̄z in spūm s̄ctm irremis/
sibile dicit̄ .qz̄ importat̄ ex se et in/
cludit dispositiōē cōtrariatē gr̄e
remittēti pecc̄m .p̄ despationem sc̄z
vel p̄sūptionē aut alias ei^o species
Et iuxta istū modū ponendi capi/
unt etiā nūerū seu sufficientiam sex/
spetierū pecc̄i in spūm s̄ctm sup̄ enu/
merataz̄ .h̄ sc̄z mō **I**n remissione

Cōpendiū theologie

em̄ vt dicit̄ tria occurrē. hñt̄ vide/
licet. ip̄e remittēs. ille cui remittit̄
et dispositio remittēdi in eo cui re/
mittit̄. In ip̄o remittēte duo sūt. s.
m̄ia et iusticia. Cōtra p̄mū quozū
peccat̄ p̄ desp̄atiōez. cōn sc̄dm p̄
p̄sūptionem. In eo cui remittitur
duo eē ouenit sc̄z dolorē de om̄is/
so. 7 p̄positū v̄ lterit̄ d̄ n̄ remittēdo
Cōtra p̄mū q̄rū peccat̄ p̄ obstina/
tionem. Cōn sc̄dm p̄ finalē impe/
nitētiā. Dispositio d̄o remittēdi i
eo cui remittit̄ duplex ē. s. cōgnitio
veri. et amor boni. Cōn p̄mū q̄z
peccat̄ p̄ impugnationē veritatis
agnite. Cōtra sc̄dm p̄ inuidētiam
fr̄ne gr̄e. Et accipit̄ hic finalis im/
p̄n̄ia. put̄ in sup̄iorib̄ declaratū ē.
nō q̄dē put̄ importat cōtinuatio/
nem in peccō vsq̄ in finē. nā sic in q̄
libet peccō mortali cōtingē p̄t. h̄ ne/
gatiue. put̄ sc̄z dicit̄ seu importat
p̄positū nō penitēdi. Et isto mō est
sp̄s pecc̄i in sp̄m̄isēm. Breuif̄ vt iā
tactū est iste vltim̄ mod̄ ponendi
in effectu reincident̄ in ea q̄ sup̄i dī/
cta et declarata sūt. Sed ideo hic
inferi placuit vt legentes cape pos/
sint q̄d eis magis sedebit 7 place/
bit. **De peccō actuali veniali Et**
circā ipsum in generali
occurrentibus

Asp̄edita igitur iuxta ince/
ptum hui⁹ octauī tractat̄
p̄ntis libelli ordinē decla/
ratiōe duoz̄ p̄ncipalīū mēbrozuz
p̄me diuisiōis pecc̄i sup̄ tacte 7 po/
sute sc̄z pecc̄i originalis. et pecc̄i actu/
al̄ mōrtis. Nūc de alio t̄tio mēbro

De peccō veniali

p̄ncipali eiusdē diuisiōis. s. de peccō
actuali veniali aliq̄ dicēda veniūt
Et primo q̄d sit et vnde dicat̄. Se/
cūdo de diuersis ei⁹ noib⁹ seu ap/
pellationib⁹. Tercio de aliq̄bus
ipsius peccati effectibus

Quid sit peccatū veniale. et
vnde dicatur

Peccatū veniale s̄m̄. Augl.
est q̄ licet penaz mereat̄.
nō tñ hominē vsq̄ ad rea/
tū perpetue mortis grauat seu ob/
ligat. h̄ facile indulgetur. Pro q̄
ad maiorē declarationē sciēdū est
q̄ licet diffinitio Augl. in sup̄iori/
b⁹ peccō mortali attributa sc̄z q̄d
est dictū vel factū vel occupitū cōn/
legē dī seu legē eternā. peccō actua/
li in generali seu tanq̄z generi ab/
aliq̄b⁹ attribuat̄. et sic s̄m̄ eos pos/
set etiā peccō veniali s̄m̄ tñ maius
et min⁹ op̄etere seu ouenire. Sc̄dm
tñ beatū Thom̄. p̄ma sc̄de sue sū/
me. illa diffinitio sic sup̄ peccō mor/
tali attributa. magis p̄p̄rie ip̄i pec/
cato mortali ouenit. Nā in eo ē p̄/
fecta rō pecc̄i. quā p̄p̄rie dicta diffi/
nitio importat. Nā vt dicit̄ idem
doct̄or q̄ pecc̄m veniale dicat̄ pecc̄z
h̄ solū est s̄m̄ imp̄fectā rōnē pecc̄i.
imo in ordine ac respectu ad pecc̄z
mortale p̄t eo mō pecc̄z veniale dī/
ci pecc̄m sicut accēs in ordine ac re/
spectu ad s̄bam dī ens. i. s̄m̄ imp̄/
fectam rationem entis. Pecc̄m enīz
veniale ex se nō fit seu omittit̄ cōn/
legē. Nā hō in q̄ntuz venialit̄ pec/
cās n̄ facit q̄d lex p̄hibz nec p̄ter/
mittit illd̄ ad q̄d lex ex p̄cepto ob-

et vnde dicatur
ligat. q̄ iā nō peccaret
mortalit̄. Et facti p̄m̄
nō obstat modū rōnē
tēdit. Et ideo vt dicit̄
Thom̄. vultū pecc̄i
niale. nō ē diuisio generi
q̄ eōdē rōnē ip̄i generi
h̄ solū ē diuisio analog
rōnē generis s̄m̄ p̄p̄rie
p̄p̄rie. Pro q̄ dicit̄
q̄ vultū ē regula cōtra
rōnē p̄m̄ q̄ ē ip̄a h̄
q̄d rō dī. Et p̄ op̄at
illas regulas s̄m̄ q̄ actū
vultū. et om̄is
tio cōtūct̄. ad q̄ talis
vt voluntas non dicit̄
extremis. I. a deo p̄ncipio
fine. Et videt̄ oīa a deo
cōgnoscit̄ et in deo oīa
q̄ reduntur. ouenit
uertat̄ in dicit̄ d̄o
ere. Et h̄ habet ad q̄
s̄m̄ rōnē mal̄. et eo sc̄z q̄
s̄m̄ oīa cōtūct̄. v̄ ea
Et dicit̄ p̄t̄. rōnē illa ad
ta cōtūct̄. t̄o effectū
et dicit̄. Et h̄ vt dicit̄
m̄ rō pecc̄i mortalis. p̄
s̄m̄ sc̄z dicit̄. t̄o inco
q̄ oplet̄ rōnē pecc̄i. Dupl
ordinatio. vna p̄ libit̄
cipi. finis oronis sc̄z
inordinatio facit̄ pecc̄m
q̄n̄ sc̄z aīa p̄ p̄m̄ deo
ad auertionē ab rōnē
p̄ncipit̄ ordinis. et tal
ū v̄iri debent. Et in
ū. q̄ saluato ip̄o p̄ncipio

et unde dicatur

ligat. qz iā nō peccaret venialit̄ s̄ mortaliē. S̄z facit p̄ter legē. qz. s̄. nō obſuat modū rōnis quē lex in tēdit. Et ideo vt dicit idē beatus Thom̄. diuifio p̄ccī i mortales veniale. nō ē diuifio generis in ſpēs. q̄ eqliē rōnē ip̄i generis p̄cipient/ s̄ ſolū ē diuifio analogi in ſpēs. ſ. rōnē generis ſm̄ p̄usq̄ poſterius p̄cipiātes. **Pro** q̄ adhuc notādū q̄ duplex ē regula hūane volūtat̄. **Vna** p̄pinq̄ q̄ ē ip̄a hūana rō. **Alia** eſt p̄ma regula ſc̄z lex eterna q̄ eſt q̄i rō dei. Et p̄ opationē ad iſtas regulas ſumit̄ q̄ attēdit̄ recti tudo volūtat̄. et om̄is om̄ēſura tio cuiuſcūq̄ ad̄. q̄ talis debz eē. vt voluntas non declinet a ſuis extremis. ſ. a deo p̄ncipio q̄ a deo fine. **Et** videlz oīa a deo ſe habē agnoſcat et in deuz oīa referat. a q̄ rectitudinē q̄ om̄ēſuratiōe ſi di uertat incōmēſurata q̄ d̄ordinata erit. **Et** ex h̄ habet ad̄ hūan̄ q̄ ſit bon̄ vel mal̄. ex eo ſc̄z q̄ debi tā habz om̄ēſurationē. v̄ ea caret. **Et** q̄nto pl̄ recedit ille ad̄ a debi tā om̄ēſuratiōe. tāto efficit̄ peior et deterior. **Et** hinc vt tactū eſt ſu mit̄ rō p̄ccī mortalis q̄ p̄ccī venial̄ ſm̄ ſc̄z diuerſitatē inordinatiōis q̄ oplet rōnē p̄ccī. **Duplex** em̄ ē in ordinatio. vna p̄ ſubtractiōnē p̄ncipij q̄ finis ordinis ſc̄z dei. **Et** hęc inordinatio facit p̄ccm̄ mortale. q̄n̄ ſc̄z aīa p̄ p̄ccm̄ deordinat̄ vſq̄ ad auerſionē ab vltimo fine. q̄ etiā p̄ncipiū ordinis ē. et cui p̄ carita tē vniri debem̄. **Alia** inordinatio eſt. q̄ ſaluato ſp̄o p̄ncipio q̄ fine or

CCxi

dinis. ſit inordinatio ſolū circa ea q̄ ſūt circa ip̄m p̄ncipiū q̄ finē. **Et** hęc inordinatio facit ſoluz p̄ccm̄ veniale. qz tūc aīa non deordinat̄ p̄ p̄ccm̄ vſq̄ ad auerſionē ab vlti mo fine. q̄ vt iā dēm ē etiā ip̄m p̄ncipiū ip̄i ordinis ē. **Et** dat ip̄e be at̄ Thom̄. exemplū de inordinati one opleriōis q̄ otingit in aliquo aīali. **Ram** ſi illa inordinatio p̄ce dat vſq̄ deſtructionē vitalis p̄nci pij. tunc ſequit̄ mors. **Si** v̄o ſaluo p̄ncipio vitali ſit ſolū q̄ daz inordi natio humoz tē ſolū q̄ dā ē egritu do. **Dicit** aut̄ p̄ccz veniale a ve nia. ex q̄ inſurgit q̄ aliq̄ rōnē hūi imponētes dicūt. triplici oſiderati one ſeu reſp̄cu aliq̄d p̄ccm̄ dici ve niale. ſ. ex euetu. ex cā. ex genē. **Ex** euetu q̄ dē qz realiē veniā oſecutū ē. **Et** hinc ē q̄ dicit̄ Amb̄. q̄ om̄e p̄ccm̄ intelligēdo etiā de mortali p̄ p̄niam ſit veniale. **Sed** iſta conſi deratio ſeu acceptio p̄ccī venialis larga ē. nec p̄poſito cepto bñ oue niēs. **Et** cā v̄o qz illud p̄ccm̄ licet forſā ex ſuo eē mortale. exiſtat. hz tñ i ſe ſeu importat aliq̄d vnde ve niā oſeq̄ poſſit. nō q̄ dē ex ſe ſimplr h̄ ex q̄ dā cā inoirca. **Quia** ſc̄z hz i ſe ſeu importat aliq̄d ſuā culpā di minuēs. vt ſūt p̄cca q̄ infirmitate vel ignorātia omittunt̄. reſp̄cu eo rū q̄ omittuntur ex p̄p̄ia malicia. **Et** iſta adhuc oſideratio ſeu acce ptio nō ogruit n̄o p̄poſito. **Ex** ge nere aut̄ qz illud p̄ccm̄ de ſe nō tol lit ordinē ad vltimū finē. et ſic nō mereſ penā eternā. **Sz** qz aliquaz

Cōpendiū theologie

inordinatiōe et obliq̄tatē a recta regula importat. meret̄ penā h̄ tē poralē. vt iā satis sup̄ expositū est. **Et** fm̄ istā acceptiōe intelligunt̄ ea q̄ iā hic de peccō veniali tractata sūt et tractabūtur. **Nā** fm̄ ip̄am ordinationē seu acceptiōe distīguūt̄ et diuidūt̄ peccm̄ veniale contra peccm̄ mortale. dū cōiter dicit̄ q̄ peccōz actualiū aliud est mortale aliud veniale. **Que** differētia seu distinctiō inter peccm̄ mortale et veniale sumit̄ ex obiecto seu ex parte obiecti. **Sū** cū vt iā sup̄ aliq̄lit̄ tractū ē. volūtas peccātis fert̄ in aliq̄d qd̄ fm̄ se repugnat caritati q̄ est p̄ncipiū vite sp̄ualis. et p̄ quaz hō ordinat̄ ad vltimū finē scz deum. tūc illud peccm̄ ex suo obiecto seu rōne sui obiecti habet q̄ sit mortale ex genē siue sit contra deū directe. vt puta contra ei⁹ p̄p̄iā dilectiōnē et honorē. vt sūt infidelitas. heresis. blasphemia et hm̄di. **Siue** sit cōtra deū indirecte. vt puta cōtra dilectiōnē p̄ximī. quā vult et precepit. sic homicidiū adulteriū. et filia. **Cū** vero volūtas peccātis fert̄ in id qd̄ in se continet q̄ndā inordinatiōe. q̄ tñ nō contrariat̄ dilectiōni dei et p̄ximī. sic sūt verbū ociosus risus sup̄flu⁹. et alia hm̄di tūc illud peccm̄ ex suo obiecto seu ratiōe sui obiecti nō habz qd̄ sit mortale ex genē h̄ solū veniale. **Et** h̄ ē soez in effectu cū illo qd̄ cōiter d̄ q̄ peccatum mortale est libido seu voluptas in creatura sup̄ deū. i. pl⁹ q̄z deo vel eq̄ vt deo. et veniale ē cō-

De peccō veniali

placētia seu voluptas in creatura infra vel citra deū. i. q̄ nō plus q̄z deo nec eq̄ sic deo. qz scz nō velle q̄s illi finalit̄ adherē. vel p̄pter illud deo displicē. aut scient̄ cōn ei⁹ p̄cepta et mādata q̄c̄q̄ facē. **Pro** ampliori insup̄ tā dicendoz q̄z eē iam deoz et sp̄ealit̄ sup̄ vbi actū ē q̄n vicia capitalia mortalia et q̄n venialia existāt. declaratiōe. ē sciēdū. q̄ qz actus morales nō solum recipiūt rōnez boni et mali ex obiecto seu rōne obiecti. h̄ etiaz ex aliq̄ dispositiōe seu itētiōe agētis q̄nqz contingit q̄ ille act⁹ q̄ alias ex suo genere scz rōne sui obiecti est peccm̄ veniale. ex pte dispositiōis ipsius agētis efficiē mortale. **Nel** qz ip̄e agēs i illo constituit suū finē vltimū. **Nel** quia illud ad aliquid aliud ordinatq̄ ex suo genē peccm̄ mortale existit. **Sup̄ta** gr̄a exēpli. **Si** iuxta sup̄ tracta aliq̄s de dilectiōe alicui⁹ boni immutabilis quā citra deū haberet in tātū trāsiret. q̄ illi tali bono immutabili tanq̄z ibi suū vltimū finē constituit adhereret. iā illud qd̄ alias ex suo genē nō esset nisi veniale peccm̄. ex ip̄i⁹ agētis dispositiōe seu itētiōe fieret mortale. **Nel** in alio exemplo met sup̄ p̄posito. vbi q̄s d̄bū ociosū qd̄ de suo genē nō ē nisi veniale ordinat̄ ad adulteriū omittēdū. tūc d̄bū ociosū est peccm̄ mortale. **Et** fm̄ h̄ p̄p̄rie h̄nt intelligi illi quatuor modi q̄ b⁹ peccm̄ veniale d̄ efficiē mortale. sup̄ vbi de peccō mortali actū ē specificati. **Similiter** eē ex opposito

h̄ d̄
m̄ p̄
et veniale

et eius cognitio
tingē p̄ q̄ ille act⁹ q̄
suo genere scz rōne sui
peccm̄ mortale. ex pte sui
agens sit veniale
act⁹ ē implet⁹. i. nō p̄
q̄ ē p̄mū actū mortale
seu regulatiū p̄ncipiū
Sicut de libitis seu p̄
bus infidelitatis vel bla
phemis exēplificari possz. **Nel**
ita i sup̄ tracta de in
er suo genē rōne q̄ sit ob
peccm̄ mortale. cū sit voboz
actū de bono alteri⁹ q̄ res
nā d̄būctas. **Si** tñ in mor
tali et nō plene a rōne de
obicit. manet solus peccm̄
Et sic de plurib⁹ exēplific
de q̄ magis in loco iā
vbi q̄n vicia capitalia. m
venialia existit actū ē. **Q**
in sup̄iorib⁹ q̄ in sequētib⁹
peccō mortis de peccō veni
ad d̄bū h̄ nomē actuale. cū tñ
sūt peccō tā mortalia q̄ veni
immo faciendo seu omittēd
filiā. q̄ d̄būctas peccō omittē
pellant. ratio p̄ncipal̄ h̄nt
nō demerēdā differētia in
originalē. ex peccm̄ non q̄
qd̄ cōiter per actuale ab
distīguūt qz nō nū actu
vel ab actu q̄ndā intern
tis comittit. qd̄ nō sic ē i
ginali. vt satis in sup̄iorib⁹
tū ē. **Circa** q̄ peccō omittē
eo p̄ntē materia p̄ntē ē
vbi q̄ omittit eo p̄ntē
tū qz alias p̄ntē est

et eius cognitione

contingē p̄t q̄ ille act⁹ qui alias ex suo genere scz rōne sui obiecti estz p̄c̄m mōrle. ex p̄te seu dispositiōe agentis sit veniale. p̄pter h̄ scz q̄ act⁹ ē imp̄fect⁹. i. nō p̄fecte a rōne q̄ ē p̄mū actū mōrālū directiū seu regulatiū p̄ncipiū deliberat⁹. Sicut de subitis seu p̄zimis motibus infidelitatis vel blasphemiez alijs exēplificari possz. **N**el etiā iuxta i supiorib⁹ tacta de inuidia. q̄ ex suo genē rōne q̄ sui obiecti est p̄c̄m mortale. cū sit dolor ⁊ displicētia de bono alteri⁹ q̄ recte contra charitati. Si tñ in motu imp̄fecto et nō plene a rōne deliberato consistat. manet soluz p̄c̄m veniale. Et sic de plurib⁹ exēplificari possz de q̄b⁹ magis in loco iā allegato. ubi qñ vicia capitalia. mōrālīa vel venialia existāt actū ē. **Q**u autē taz in supiorib⁹ q̄ in sequētib⁹ ubi de p̄c̄o mōrālīz de p̄c̄o veniali agit addit h̄ nomē actuale. cū tñ plura sūt p̄c̄a tā mortalia q̄ venialia. q̄ in non faciendo seu omittēdo consistūt. q̄ cōiter p̄c̄a omissionis appellant. ratio p̄ncipal fuit ad clarit⁹ denotādā differentiā int̄ p̄c̄m originale. et p̄c̄m non originale qd̄ cōiter per actuale ab originali distinguit qz nō nisi actu ab extra vel ab actu qd̄ā interiori voluntatis committit. qd̄ nō sic ē i p̄c̄o originali. vt satis in supiorib⁹ declarātū ē. **C**irca q̄ p̄c̄a omissionis q̄ntū ad p̄ntē materiā spectat ē aduertēdū. q̄ omissio eoz scz ad q̄ hō tenet qz alias p̄prie nō estz omissio.

CCXIII

aliqui contingē p̄t ex sola inaduertētia seu obliuioe. vtputa gra exēpli. **S**i aliq̄s hora debita q̄ tenet ire ad eccliam obliuiscitur ire ⁊ talis omissio nullū vel modicū ē p̄c̄m. qz iā extra actū voluntatis est. **A**d huc si illa obliuio ex aliq̄ alia causa vel occasiōe. siue p̄pinq̄ siue remota p̄cedēte. circa qm hō p̄uidē poterat ⁊ debebat contingēt esset mai⁹ p̄c̄m circa illa q̄ circa ip̄am omissionē in se. Aliqñ vero contingē potest omissio ex aliquib⁹ alijs causis seu occasiōib⁹ q̄ tñ nō sūt in p̄tate hominis. vtputa in exēplo iam cepto. **S**i aliq̄s p̄pter grauez infirmitatē vel alias cōn suaz voluntatē detēt⁹ seu impedit⁹ non iret ad eccliam hora q̄ tenet ⁊ tūc ip̄a omissio nō habz rōnem p̄c̄i. imo nec p̄prie in isto casu d̄z dici omissio. Aliqñ autē contingē pōt omissio ex causis vel occasiōib⁹. que subiacēt voluntati hominis. et tē omissio habet rōnem peccati. **Q**uia tūc semp oportz q̄ illa causa seu occasio in q̄ntū est voluntaria habeat aliquem ad minus interiorē actum voluntatis. quod potest contingere seu considerari dupl̄. **U**no modo qñ ille act⁹ interior voluntatis directe fert̄ in ip̄am omissionē vtputa in exemplo iā tacto. Aliq̄s hora debita q̄ tenet omittit ire ad eccliam solum quia vult non ire vitans laborem vel huiusmodi et tunc talis actus voluntatis p̄prie et de per se p̄tinet ad omissionem. **V**oluntas etenim cuiuslibet p̄c̄i

Compēdiū theologie

pprie et de p se ad illud peccatum
p̄tinet eo q̄ volūtariū est de rōne
p̄ccī. in tantum vt dicat Aug. pec/
catū adeo volūtariū eē. q̄ si non
sit volūtariū p̄ccm nō est Alio mō
ōtingē seu cōsiderari p̄t q̄ scz ille
ad^o volūtatis nō ferē dīrēe i ipaz
omissionē. h̄ ferē in aliq̄o aliud p̄
q̄ō cōtingit omissio illi^o ad q̄ō q̄s
tenet Et iste vocat ad^o exteriorz
de p̄ accūs Qd̄ iterū dupl̄r cōside
rari p̄t Quia vel illud in q̄ō sic fer
tur ip̄a volūtas ē ip̄i omissioni cōi
ctū. vtputa cōtinuādo exēplū s̄a ce
ptū Aliquis omittit ire ad eccliam
hora debita q̄ tenetur qz tūc vult
ludē vel bibē. et ludit vel bibit. cer
tū est q̄ ille ad^o ludēdi vel bibēdi
illa hora. est ad^o cōiūctū illi omissioni
Vel illud in q̄ō volūtas ferē nō ē
ip̄i omissioni cōiūctū. h̄ ē p̄cedens et
remotū. vtputa. Aliqs vult diu vi
gilare de sero et vigilat ex q̄ cōtin
git q̄ omittit ire ad eccliam ho
ra matutina. certū ē q̄ ip̄e actus
vigilādi de sero nō est cōiūctū ip̄i
omissioni Et q̄b^o p̄z q̄ licet ip̄a pec
cata omissionis de p̄ se et simpliciē
cōsiderata possint eē absqz aliquo
actu ab extra. resp̄cū tñ actū tam
interiorū ip̄i^o volūtatis et de per
se q̄ exteriorz de p̄ accūs nō sūt
sine aliq̄o actu Et exiñ actualia dici
p̄nt Per iam hīc tacta p̄t quisqz
apud se pp̄dē q̄n p̄ccā omissionis
sūt mortalia vel venialia. vel gra
uia vel leuia. cōsidēatis scz obliga
tiōe q̄ q̄s ad aliq̄o faciēdū tenet.
et n̄itate v̄l utilitate illi^o ad q̄ō sic

De potentijs

tenet. et causis seu occasiōib^o ex q̄
bus omissio contingit

De natura p̄mo^o motū q̄
q̄n p̄ccā existāt

Quia dō omne p̄ccz actuale
sue mōde siue veniale cōi
ter a p̄mis motib^o cōtum
habz. imo ip̄i p̄mi mot^o inter p̄ccā
venialia cōputant. in om̄i ei tētati
one ē cōiter iste success^o. q̄ p̄mo in
surgit p̄m^o mot^o. quē sequit delēa
tio. et exiñ cōsēsus. ordo em̄ tētatio
nis hīc cōster ē. q̄ p̄ tria successiue
i p̄ccm inducimur. s. suggestiōe. dele
ctatiōe. cōsēsu. ita q̄ p̄ suggestiōē
q̄ siue ab extra. vt a diaboloz mū
do. cuiusmōi tētatio nō ē p̄ccm h̄
matēia exercēde virtutis. siue ab i
tra vt a fomite. q̄ nobis inest p̄ce
dat. excitat p̄m^o mot^o et ibi tenta
tio inchoat. p̄ delēctationē p̄gredit
et p̄ cōsēsu cōsumat. q̄ tñ cōsumatio
intelligat de cōsēsu in actū. naz ali
quē ē repire cōsēsu in delēctationē
in q̄ licz cōsistat p̄ccm. nō tñ ibi p̄
prie dī tētatio cōsumari. vt lati^o infra
declarabit Ideo p̄ clariozi intel
lectū tā iā dōoz q̄ etiā dicēdozū
venit aliq̄o de ip̄is p̄mis motibus
delēctatiōez cōsensu in generali tā
gendū Pro quo sciendū q̄ ani
ma sensibilis duplicē habet poten
tiam Anā apprehensiuā Aliā mo
tiuā Apprehensiuā iterū diuiditur
in apprehensiuā de foris. et in ap
prehensiuā de intus seu ab intra
Tres apprehensiuē de foris seu
ab extra sunt quinque sensus par
ticulares siue extēiores. s. visus au

de p̄mi motib^o i p̄ccz delēctatiōe et cōsensu
quib^o quodā cōiūctū p̄ccz

anime rō

ditus. gust^o. odorat^o
vires apprehensiuē pa
tio fit in ip̄is sensib^o
p̄cedo et nō ab er
sūt isti sensus solū p̄ccz
singulariū et nō p̄ccz
bit oēs rōne originē
veluti linee a centro
causā in eis dicitur
q̄mōz op̄z occurrē. s. o
merū cōferens et dīpo
nū cōmūesqz sanū. et ad
impōnē Et in multis o
offert ad imitē q̄ p̄
senti nō ē n̄cariū exp̄mē
nāt apprehensiuē ab int^o
potētiē interioris aie s
visus cōis. imaginatio
fantasia. et memoria Et
iste dōoz potētiē passiuē
suscipiēdo apprehensiuā
fōmis rōnē singulariū
circa p̄ntaria tñ Et ē
potētiā q̄ cōmūi sicut p̄ccz
obidū apprehensiuē Quā ali
similitudines suoz sicut op̄
omnis reuocāt. q̄ mediāte
guloz p̄p̄cātoz uocāt
nūt Quia s̄m iudiciū s̄m
p̄p̄cātoz nos vidē q̄n v
audire q̄n audim^o. et h̄c
Virt^o aut imaginatiua ē
apprehensiuā in q̄ imagi
nū sēnsibilia rebrant Ita
strabit q̄ s̄m. q̄m sēns
formaz rei nū ip̄a re p̄
ginatio dō formā rei rep
ip̄a absēte Et h̄c differē
q̄ s̄m cōis indigē p̄ntia

anime rōnalis

ditus. gustus. odoratus. tactus. Et sunt vires apprehēsiue passiue qz sensatio fit in ipis sensib' ab intra suscipiēdo et nō ab extra mittēdo Et sūt isti sēsus solū pceptibiles rerū singulariū et nō vniuersalium Et hñt oēs vnā originē a sēsu cōi a q' veluti linee a centro exeunt Et ad causādū in eis debitā sēnsificatiōnē qtuor optz occurrē. .i. obiectū pñs mediū deferens. et dispositū organū oueniēs et sanū. et actualē aie intentionē Et in multis oueniunt et differūt ad inuicē q' p matēia presenti nō ē nēariū expmē. **Vires** autē apprehēsiue ab int' sūt quinque potētie interiores aie sēnsibilis. q' sē sēsus cōis. imaginatio. estimatio. fātasia. et memoria Et sūt ec' oēs iste qnqz potētie passiue qz ab int' suscipiēdo apprehēdūt et patiunt a formis rerū singulariū Et sūt etiā circa p'icularia tm' Et ē sens' cōis potētia q' omniū sēsuū p'iculariū obiecta apprehēdit. **Nā** alij sensus similitudines suoz sēsatōz ad sensuz omunē reducūt. q' mediāte de singuloz p'rietatib' iudicāt et discer nūt Quia s'm iudiciū sē' cōis apprehēdim' nos vidē qñ videm'. et audire qñ audim'. et sic de alijs. **Virt' autē** imaginatiua est potētia apprehēsiua in q' imaginatiōes rerū sēnsibiliū reſuāt. **Ista** v' p' abstrahit qz sē'. qm' sēsus nō accipit formaz rei nisi ipa re pñte. **Imaginatio** v' formā rei reſuat. re ec' ipa absēte Et i' b' differt a sēsu cōi qz sē' cōis indiget pñtia rei extēi

CCxxiii

oris sic sē' p'icularis. imaginatio v' nō. **Ista** v' vocat' thesaur' formaz. qm' sic dcm ē forme rez a p'icularib' sēsb' recepte in ea retinētur et ſuāt. Et de istis duab' potētis sufficiāt q' dca sūt ſumatiz p' intell'cu dicēdoz tetigisse. **Qui** ampliora et etiā de alijs trib' potētis q'ierit ad p'bm recurrat

De vi^{sensibili} motiua spiri^{tualiter}

Vs sēnsibilis motiua. qnqz mouet spūaliē. qñ corpali ter. **Qñ** mouet spūaliē d' appetitiua. q' etiā dupl'r mouet scz aut diligēdo aut odiēdo. **Iurta** q' diuidit' in occupabile. et in irascibile. p' q's aia appetit bonū vel insurgit cōn malū. Et etiā oriunt' qtuor affectiōes scz gaudium spes dolor timor. **De** sēnsualitate. **Sēnsualitas** etiā est vis aie sēnsibilis motiua. et ad idem mouet ad quod vis occupabilis et irascibil' h' ab eis differt. **Primo** qz sp' appetit q' delcabilia sūt corpi. et q' ei noētia sūt refugit. **Secundo** occupabilis v' et irascibilis bñ versant' et mouentur ec' circa bonū v' malū. nō delcabile nec nociuū corpi. **Secundo** qz sēnsualitas magis corpi viuē est qz magis ad carnē dep'isa. Et sic i' brutis ita in homine suo proprio motu mouetur. nec aliqua lege stringitur quin semper in appetitu rerum ad corpus pertinētium moueatur. **Nobilius** tamen est in homine qz in brutis quia in homine ei conuenit aliquo modo subiectam

dici vis anime ronalis impatiua
 Alio mo pt considerari fm qd q fm
 quandā relationē. et tunc aliq mo
 addit vltra rōnē q volūtātē. nō q/
 dem q in rōnē et volūtātē ponat
 aliquā nouā qlitatē eē. s; solū qm
 dā liberāq naturalē aptitudinē et
 facultatem occurrētē rōnisq volū/
 tatis ad aliqū actū. et tūc pprie si
 bi opetit diffinitio p̄dicta q scz ē
 facultas siue cōsensus volūtatis et
 rōnis. et importat seu dicit illa fa/
 cultas qd dā dominiū ad aliquid
 disponēdū et faciēdū. qd nō ē rō/
 nis tm̄ nec volūtatis tm̄. nisi alia
 cōmitatēq cōndicētē Sicut per
 qd dā exēplum. ex cōursu virtutis
 man⁹ q virtutis oculi resultat pote/
 stas scribendi. ad quod tm̄ altera
 ipaz virtutū p se nō sufficēt Sic
 ex cōcursu rōnisq volūtatis resul/
 tat qdā libertas siue qd dā domi/
 niū ad aliqū disponēdū et facien/
 dū. ad qd altera ipaz p se nō suf/
 ficeret Et istud pprie dicit liberuz
 arbitriū. et tē pprie dī vis motiua
 anime ronalis imperatiua

De linderē qd ē

Linderis est vis motiua
 seu potētia naturalē aie rō/
 nalē q sp̄ nata ē figi in supioribus.
 naturaliter mouēs q stimulas ad
 bonū et abhorrēs malū. et in istis
 nūq; est errās. nec fm linderēsim
 est peccare Et dicūt aliq linderēsim
 eē cōsciētā vel cōsciētē iudiciū Et
 dicit ē etiā vis impatiua qz semper
 de se impat et inclināt ad bonum

De rōne quid est

Ratio dī ipsa vis motiua
 aie ronalis cōsiliatrix q dī/
 cernit cōferēdo inē bonuz
 et malū. et inter bonū q meli⁹ cō/
 parādo scz vnū ad alterū Et dī
 simul cōgnitiua q motiua Qu em̄ in
 dicat aliqū eē bonū vl malū q ibi
 sistit. tūc dicit cōgnitiua Si dō vl
 teri⁹ pcedat iudicādo aliquid bo/
 nū vt scz fiat. vel malū vt euitetur
 tūc dī eē motiua Si dō adhuc a/
 pli⁹ pcedat et nō solū iudicat ali/
 quid eē bonū vt fiat. s; cū b etiā
 illud fieri appetat. tūc iam trāsīt in
 liberū arbitriū qd cōphēdit rōnē
 et volūtātē. vt sup̄ dictū ē *hęc vis*
 aie. s. rō diuidit in ptē supiorē q in
 ptē inferiorē Pars supior cōiter
 rō supior noiāt Et ps inferior rō
 inferior Et licz iste due ptēs idēz
 sint in re et essētia. diuerhificant tū
 fm rōnē suaz opationū seu offici/
 orū ac etiā suaz dispositionuz. sic
 dicere de eodē oculo nūc sursum
 nūc deorsū aspiciētē Supior ei ps
 rōnis seu supior rō diuinis q eter/
 nis intēdit. inferior dō de trāsito/
 rijs iudicat et ea disponit Itēz su/
 perior ps rōnis innitit q rōcināt
 p leges seu p rōnes diuinaz q eter/
 nas. vrputa b ē faciēdū vel nō fa/
 ciēdū qz de⁹ p̄cipit vl phibet Nec
 habet motū circa res trāsitorias
 et temporales nisi in quantum ad
 eas per modum cōsiliij rōnes eter/
 nas et diuinaz deducit Inferior
 vero pars innitit et ratiocinatur

ad h. no. h. ad

ex 7

qz pl⁹

hanc

Compēdiū theologie

per leges et rationes humanas utputa-
tale quid faciendum est vel non fa-
ciendum quia honestum vel inhone-
stum est. **N**el quod rei publice expe-
dit vel non expedit. **I**tem superior pars
regit et hinc vocatur superior inferior
vero regit et hinc vocatur inferior
Superior pars comparatur homini ad se et si-
bi contra attribuitur. **I**nterior
vero pars comparatur mulieri eue quia
dum ratio ad hec inferiora conuertitur et
circa res corporales versatur. itaque per
sensualitatem cui diuersa est emoliri in-
cipit et sepe ab eis allicitur et trahitur
Videt enim sibi semper pomum
porrigi. **I**llecebria quae est carnalis con-
cupiscentia et delectatio victima habet

De voluntate

Voluntas dicitur vis affectiua
motiua imo in se motiua
principua. cum sit generalis mo-
trix omnium virium. **C**um enim intellectus
apprehendit aliquod ut bonum vel ut con-
ueniens. voluntas viribus affinis ipsis
organis sensuum impat. sic est visui
ad videndum auditui ad audiendum
et sic de alijs sensibus. **S**icut in motu
locali voluntas impat. motui animalium
motiue membris. et motui que est in
neruis. et ita mouet ad ambulandum
et currendum et homini sensibus. **I**n potestate
autem nulla est liberior. quia nec ob-
ligatur organo. nec cogitur obiecto
propter quod dicit **A**ugustinus. quod nihil ad o-
mnem in nostra potestate est sic voluntas. **E**t diuisi-

An primi motus

dicuntur in voluntate naturali et in deli-
beratiua. **P**rima scilicet naturalis diri-
gitur per sine reflexum. **S**ecunda vero. scilicet de-
liberatiua dirigitur per rationem. **E**t sunt
idem in essentia. sed differunt in modo
appetendi seu volendi. **N**aturalis enim
se inclinatur et instigatur ad bonum ho-
nestum. et remurmurat contra malum.
quia cum per sine reflexum dirigitur. in-
mutabiliter appetit et ad beatitudi-
nem inclinatur. **D**eliberatiua vero per
rationis deliberationem aliquando ad
bonum. aliquando malo. et putat appetit fa-
cere hoc vel illud dicitur deliberatiua
Et secundum iudicium rationis per quam dirigitur
potest ad malum inclinari. quia sepe contin-
git rationem in deliberando deficere

An primi

motus sint peccata
et que
Sic sic presuppositis videndum nunc
occurrit de ipsis primis motibus an scilicet
sint peccata et quod. **Q**uod in effectu est quare.
an in sensualitate possit esse peccatum. cum
ipsa sensualitas homini motuum prin-
cipium sit et subiectum. **C**irca quod varij
sunt modi dicendi. sed quantum ad hanc
tractatum sufficit tangeat. **P**ro-
curi declaratio est adhuc ultra su-
periore notata sciendum. quod sensualitas
in se approposito dupliciter considerari potest
Uno modo in se et simpliciter. et
istomodo sensualitas in furiosis
et infantibus sic et in alijs hominibus
est dicitur imo istomodo considerando
in ea. ut dicit **A**ugustinus. ut quod supra ta-
ctum est. cum brutis comunicamur
Et istomodo accipiendo in sensualitate
nullo modo potest esse peccatum. **A**lio modo potest
sensualitas considerari non ita simplici-

An primi motus
est quod dicitur ad rationem
et ab ea persuasibilis
si dicitur ad quod dicitur
ad illicitum moueri
regula iusticie deorum
decorando habet rationem
tunc in peccato dicitur
rationem vici quod dicitur
quod potest esse in peccato
perio dicitur. **N**on in
culpa. quia ad rationem ea
dicitur culpa quia est a vol-
untate hanc duplicem modum
si verificat illud quod non
est quod est aliquid ad
lucis simpliciter considerari
propius ad sensualitatem
humana. **E**t tunc scilicet
tactis satis est potest
quod ad hanc materiam
perit esse motus appetit
ralis sensuum rationis
anime per hanc accipit
est quod in inclinatio in alijs
illis autem virtus seu potestas
dinato non dicitur non autem
proprie motus inclinatio autem
petit ad moueri in alio
homo. **A**deo autem appetit
tutum autem motus proprie vocat
ad virtutum appetitum
tus seu appetit naturalis
non imaginario quod
sed ipsa dicitur naturalis
quod naturalis autem virtus
nes exercet. **S**icut dicitur
repente quod subito
exemplum in rapitimo motu

Aug
fui hanc

An primi motus

ter. h. quomodo respectue put scz
est quodammodo ad rationem ordinabilis
et ab ea persuasibilis. Et isto modo considerando
quod contingit sensualitatez
ad illicitum moueri et sic quodammodo a
regula iusticie deordinari. talis enim
deordinatio habet rationem peccati in quantum
tamen peccatum dicitur et importat quodam
rationem vici quodammodo quod deordinationem
quod potest esse via ad operum prohibitorum et vitu-
perio dignum. **N**on tamen in quantum peccatum dicitur
culpam. quod ad vicius ea sola ratione
dicitur culpa qua est a voluntate. Et
iuxta hunc duplicem modum consideran-
di verificatur illud quod a nonnullis di-
citur. quod est aliqd ad proprius sensua-
litatez simpliciter considerate. quod non est
proprius ad sensualitatez in quantum
humana. **E**st etiam sciendum quod ut ex
tactis satis elici potest triplex in anima
quantum ad hanc materiaz spectat re-
peritur esse motus seu appetitus. scilicet natu-
ralis sensitivus rationalis. **M**otus autem
anime put hic accipitur nihil aliud
est quam anime inclinatio in aliqd. et ideo
illis anime viribus seu potentibus quibus in-
clinatio non ouenit non attribuitur
proprie motus. **I**nclinatio autem est in ap-
petitu quod mouet in aliqd agendum vel
hendum. et ideo ad appetituum vir-
tutum anime motus proprie vocantur. non autem
ad virtutum apprehensuarum. **M**o-
tus seu appetitus naturalis est quem
non imaginatio gignit seu causat.
h. ipsa qualitatez naturalium dispositio
quibus naturales anime vires suas actio-
nes exercet. **O**ccurritque iste motus
repente et quasi subito. ut esset dare
exemplum in repetino motu seu ap-

unt peccata Cui

petitu cibi vel alteri delectabilis
hic motus in nullo rationi subiacet nec
obedit. sed nec voluntas super eo
quodcumque habet dominium cum natura
lis sit. et sit extra genus moris seu
morale. et ideo nec in eo peccatum esse
potest. **E**t licet effectualiter in sensualita-
te sit primo modo considerata. non tamen
eodem modo notatur motus sensualitatez. h.
motus naturalis. ex eo quod ut tactus
est ad naturalium qualitatez actionem
consequitur. **E**t vocatur iste motus ab ali-
quibus primo primo motus. **M**otus autem
seu appetitus sensitivus est quod ex preceden-
ti imaginatioe vel precedenti motu
naturali consequitur et vocatur iste mo-
tus secundo primo. quod est ille motus qui
primo primo motum naturalem de quo
statim super insurgit seu occurrit. **E**t
attribuitur iste motus sensualitatez secun-
do modo considerate in quantum humana
et ad rationem ordinabilis. **E**t isto modo
sumendo sic describitur primus motus
est motus sensualitatez primo impulsu
fomitis. tendens impetuose ad fru-
itionem creature delectabilis. **H**omini
primo motus sensualitatez quodammodo in
parte se. et quodammodo non. **S**i ei quibus
eorum sigillatim considerentur. sic in parte
te nostra se quod quilibet eorum possumus
videndo declinare et impedire ne in-
surgat. **S**i autem omnes simul considerentur. non
se in parte nostra. quod licet impedire pos-
sumus ne iste vel ille insurgat. non est tamen
in parte nostra facere quod aliquis insurgat
imo dum vni obuiare nitimur. ex al-
tera parte potest alius motus surrepere.
Non enim potest esse simul intentio volunta-
tis retinetis contra diuersa in actu

*Triplex in anima reperitur motus scilicet ap-
petitus naturalis*

Compēdiū theologie

Ut dari pōt exemplū de naua q̄
singla foramina sue nauis obstru
ere pōt ne p̄ illa aq̄ intret Sed nō
pōt omnia simul obstruē vt aq̄ nul
q̄ intret Et rō ē qz hmōi p̄mi mo
tus sensualitatis sic sūt pcc̄a. ita sē
pena pcc̄i scz originalis. et iō mēi
to dicunt venialia. qz h̄ ip̄o venia
digna sunt ¶ De tercio motu seu
appetitu scz rōnali dicit infra vbi
de delectatiōe et cōsensu tangetur
¶ Est insup notādū q̄ triplex in
respectu ad ip̄az volūtātē repitur
differētia actū. et intellige siue in
terioꝝ siue exteriorū. vt etiā mot⁹
interiores cōphendant Aliq̄ em̄ sē
sup̄ qb̄ ip̄a volūtās nullū habet
dominiū. neqz cōpletū neqz incom
pletū. imo qn̄ etiā eos singillatim
cōsiderādo. nullo mō sunt in pt̄ate
nra. vt sūt act⁹ quos volūtās nō
solū non imperat. h̄ nec impedire
aut rep̄mē p̄t. vt sūt p̄mi mot⁹ na
turales. de qb̄ sup̄ Et in talibus
nullū ē pcc̄m. nec v̄iale nec mōrle
Et rō est qz null⁹ act⁹ ponit̄ in genē
moris seu moralis. nisi habita cōsi
deratiōe ad volūtātē q̄ ē p̄ncipiū
oim̄ actū moralī Et hic ē q̄ ibi
dicit̄ gen⁹ moris incipē. vbi p̄mo
dominiū volūtatis inuenit̄ Aliq̄ sē
act⁹ in qb̄ volūtās dominiū qd̄/
dā habz nō qd̄ cōpletū et p̄fectū
h̄ incompletū et imp̄fectū. vt sūt
act⁹ q̄ nō p̄ imperiū ip̄i rōnis p̄
cedūt. h̄ tñ p̄t eos volūtās si volu
erit impedire et rep̄mē nō qd̄ ne
insurgant. h̄ ne vltari⁹ vsqz scz ad

An p̄mi motus

delectatiōe et cōsensū p̄cedant. q̄
les sūt act⁹ q̄ p̄cedūt app̄rehēsiōe
rōnis Et istoz actū dicit̄ volun
tas causa. nō qd̄ de p̄ se. qz non
imperat. h̄ de per accidēs. qz non
impedit cum impedire possit Et
isto mō dicit̄ volūtās causa p̄mo
rū motū Et in talib⁹ si deordina
tio cōtingat. rōnez pcc̄i habz nō q̄
dem pcc̄i p̄fecti et cōpleti. vt ē p̄c̄z
mortale. h̄ tñ incōpleti et imp̄fecti
q̄le est pcc̄m veniale ¶ Alij sūt act⁹
in qb̄ volūtās cōpletū et plenuz
habet dominiū. vt sūt act⁹ qui ex
ei⁹ imperio p̄cedūt. et q̄ nō solum
app̄rehēsiōez. h̄ etiā deliberatiōne
rōnis sequūt̄ Et in istis cōsistit act⁹
virtutis vel pcc̄i mortalis. nisi ex
electiōe p̄cedat Electiō aut̄ nō ni
si ex imperio voluntatis p̄gredit̄
Et ideo nō p̄t eē virt⁹ vel peccatū
mortale. nisi in illis actib⁹ q̄ ex im
perio voluntatis p̄cedūt Et hmōi
actū dicit̄ volūtās eē causa de p̄
se et simpliciter. qz vt tactū est ip̄os
imperat Et de istis actib⁹ latior in
sequētib⁹ venit faciend⁹ sermo Et
p̄m hanc distīctiōne intelligi et ac
cipi debet dum scriptuz rep̄tur q̄
omne pcc̄m est in volūtate. nō em̄
est intelligēdum q̄ sit in volūtate
tanqz in subiecto. h̄ tanqz in causa
vt tactū ē de p̄ se et simpliciter v̄ de
p̄ acc̄is ¶ Et p̄cedētib⁹ clare liq̄
re p̄t qn̄ p̄mi mot⁹ seu mot⁹ sensu
alutatis pcc̄a sūt. et que Mor⁹ em̄
seu appetit⁹ naturalis q̄ dicit̄ p̄mo
p̄m nullo mō est pcc̄m qz vt satis

Sunt peccata et que

supra declaratum est. voluntas nulluz
sup eum dominium habet. neque completum
neque incompletum. nec est in parte nostra
Motus seu appetitus sensitivus quod secundo pri-
mo dicitur et proprie sensualitati attribui-
tur cum talis motus ut tactus est ipsa sen-
sualitas sit principium et subiectum peccati
est huiusmodi veniale. **Peccatum quod dicitur tunc** propter quod
dicitur inordinatum. quando dicitur delectati-
one alicuius que in eo est. tunc quia quod dicitur
modo voluntari est. non quod dicitur per se. huiusmodi quia
a voluntate que super eo dominatur licet in-
completum habet. et que spiritus secundum iudicium
rationis moveri debet. ipsum dum presen-
tis non statim respicit. **Vel** si in quantum
preimpediendo. vel non consentire deli-
berando. vel cogitatione in aliud di-
vertendo. **Veniale** quod dicitur quia illud do-
minium quod sic super hominem primum sensu-
aliter motum ipsa voluntas habet.
non est dominium completum. nec est in eius
plenaria parte. illud. ad quod sic ille
motus seu appetitus sensualitatis incli-
nat a se statim abijcit et ideo in eo
nulla potest esse ratio peccati mortalis. huiusmodi solum
veniale. **Alia** ratio que in sensu-
alitate modo que super considerata potest esse
peccatum. huiusmodi non mortale assignant alij.
quia licet in effectu in idem cum super ta-
cta redire videat ad maiorem tamen de-
clarationem. et quia frequenter diversi
intellectus diversis rationibus moventur
visa est non debet omitti. **Et** est ista quia
alij viciat et dicitur inordinatum mortale pec-
catum. et alij veniale. **Mortale** ei vi-
ciat et dicitur inordinatum deordinatioe p-
fecta et consummata respectu finis vl-
timi. quod deordinatio consistit in aver-
sione ab ipso ultimo fine que est de ac-

CCXXII

eius contemptu cum deliberato consensu. que
omnia solum sunt rationis. cum ut sepe in su-
perioribus dicitur est. ei fit ad humanos
regulare. et in fine ultimum dirigere.
Deordinatio vero peccati venialis non
est deordinatio perfecta et consummata
huiusmodi solum inchoata. non enim habet peccati
deordinatio in potentia inferiori com-
sumari huiusmodi solum inchoari et in potentia
superiori sit consummatio. **Et** hinc est quod
ratione que est potentia superior consistit pec-
catum mortale. **In** sensualitate vero que
est potentia inferior non consistit nisi
veniale. **Et** intelligantur premissa et de
premissis motibus actu prohibitorum quod
scilicet delectatio et consensus. et a fortio-
ri actu exterior de suo genere sunt aut
esse possunt peccata mortalia. **Quia** de ali-
is quorum delectatio consensus et actus de
suo genere non sunt nec esse possunt nisi pec-
cata venialia. ridiculum esset quod et
non bene sancti dicitur et ponit eorum primum
motus que in sensualitate sunt. peccata mor-
talia esse. **Et** quod omnibus licet quod licet
ipse primum motus sensualitatis non habe-
at rationem mortalis peccati. potest tamen ad peccatum
mortale currere. imo vix sine eo potest
peccatum mortale committi. **Licet** aliqui
alij dicitur ausi sint. distinguentes cir-
ca duo genera peccatorum. scilicet spiritualia
quorum alij dicitur dicunt circa obiectum
apprehensum a sensualitate. et a talibus
ratione inferiori sine sensualitate non
peccare. ut exemplificat in odio feli-
citate aliene in se. **Alij** vero dicitur contin-
gere dicunt non circa obiectum a sen-
sualitate apprehensum. et in talibus ratio-
ne inferiori sine sensualitate pecca-
re possunt in debita curiositate scire

Cōpendiū tñ. De

Carnalia autē sp̄ dicūt circa obiectū sensualitatis contingē. et ideo in his rōnē inferiorē nūq̄ sine sēualitate peccare. **S**z q̄ bñ radicē rōginē cuiuslibz pcc̄i inuestigare voluerit. respiciet nullū eē pcc̄m in quo ip̄i sensualitatis mot⁹ nō occurrat. imo q̄n in eo p̄pinque v̄l remote inchoet. **O**cto autē cōiter assignantur rōnes seu cause q̄re hō p̄nior est. p̄cliuor ad malū q̄z ad bonū. **P**rima causa ē qz vt dicit sapiēs corp⁹ qd̄ corrupit̄ aggrauat animā. eā scz trahēs ad malū. et non sic erigēs ad bonū. **S**ecūda cā est qz vt dicit Augl. pl⁹ valet malū insolituz q̄z bonū insolitū. qd̄ sic exponi p̄t. **P**lus valet. i. forti⁹ est ad mouēdū scz attractōdū malū insolituz. i. naturale et innatū q̄z bonū insolitū. i. non cōsuetū. **T**ercia causa ē qz naturalit̄ facili⁹ ē descēdere q̄z ascēdē. imo magis trahit vnū deorsū q̄z decē sursum. **Q**uarta cā est. qz cōiter ea q̄ nos ad malū incitat̄ inducūt nobis p̄ntia sē finis vero q̄ p̄miū virtutis nobis absens ē. **Q**uinta cā ē. qz plures circūstātie ad bonū actū req̄runt q̄z ad malū. imo bonū fit nisi ex cōcursu omnium circūstātiarū ad illud debitaz. malū v̄o contingit ex defectu vni⁹. **S**exta cā est. qz cōtinue ad n̄m p̄ncipiū scz ad nihilū tēdimus. **S**eptima cā ē. qz fomes q̄ nos ad malū mouet q̄ p̄nos facit sp̄ intra nos ē. gl̄a v̄o quaz q̄rim⁹ extra nos. **O**ctaua cā ē. quia vires aie ad diligēdū t̄palia sūt acti

Quia hō p̄mior ē ad malū q̄ bonū octo rōnes p̄nt aff

natura delectationis

ue. ad ea v̄o q̄ sūt gr̄e et gl̄e sūt q̄ v̄amō materiales et passiuē. **T**ritutes etem p̄ modū adq̄sitiōis habēi nō p̄nt. s̄ solū p̄ modū receptiōis. qz malū ex nobis ip̄is et per nos facē possum⁹. **B**onū v̄o facē nō nisi gr̄a dei adiutrice valemus.

De natura delectationis

et an sit pcc̄m et quod

Expeditis his q̄ circa p̄rimos mot⁹ sensualitatis dicēda occurrēbāt. venit aliquo de delectatiōe t̄gēdū. an scz sit pcc̄m qd̄ **P**ro q̄ intelligendo expediēs ē aliq̄s ex multis varijs delectatiōnū diuisiōib⁹ et sp̄ib⁹. q̄ p̄ nōnullos assignari solēt q̄ntum ad p̄ntē materiā sufficit declarare. **U**na igit̄ in ceteras diuisio ponitur. q̄ delectatiōnū aliq̄ sunt corporales et sensitivē. alie sūt sp̄uales seu intellectuales. **D**electatiōes corporales et sensitivē dicunt̄. q̄ in appetitu sensitivo de bono sensibili seu bono s̄m sensū fiūt. **S**p̄uales v̄o seu intellectuales sunt q̄ in appetitu intellectivo et de bono intelligibili seu bono s̄m intellectū consistūt. **C**ertū est em̄ delectatiōne frequēte apprehēsiōne rōnis seq̄ apprehēdētis. scz aliqd̄ tāq̄ bonū et oueniēs. ad q̄m rōnis apprehēsiōne nō solū cōtingit commoueri appetitū sensitivū p̄ applicatiōne ad aliquā rē p̄ticularē. verū etiā appetitū intellectivū. q̄ proprie nihil aliud ē q̄z volūtas p̄ applicatiōne ad aliqd̄ intelligibile. et s̄m s̄ in appetitu intellectivo est

et an sit peccatum
delectatio. sic et esse p̄
sensitivo. Sed in hō
tū delectationes
Nā delectatio appetit
cū aliqua t̄mūmātiō
illō respectu p̄ntē ob
telligi dū cōt̄r d̄t
passio ē. q̄s em̄q̄ de
bus intellectuales. s̄a in
sit. s̄ non ita p̄ntē. qd̄ in
delectatiōib⁹ intelligēdū
de passione nō p̄ntē q̄ sit
utiq̄ ouenit passioib⁹. cō
et in malum tēdētis. vt
nes. tristitia. timor. q̄ hō
qz et q̄d̄mō improprīe
dicit q̄mō corpale. alie
seu aie affectiōnez. **D**e
appetit̄ intellectiui de
t̄mūmātiōe corpali. q̄
hil aliud est q̄z s̄m p̄ntē
ratis se ad aliqd̄ op̄tate
cātis. **E**t hinc dicit **A**ugl.
vitas. s̄mōtia nihil aliud est
lūas in eis cōtēns q̄ volū
Primo delectatiōes scz cor
et sensitivē. v̄o a corpore et se
nominat̄. sūt in delectatiō
us op̄tū. Nā in eis est
q̄z aie delectatiō. Corpale
apprehēsiōne s̄mō q̄ est
gano corpore et q̄ nō in
organo corpore apprehē
apprehēsiōne dūm vt cad
bono et ouenit s̄m s̄m
qd̄ virtutis appetitū
qd̄ amat seu op̄tate. et hō
illa delectatiō corpalis.

et an sit peccatum

delectatio. sic et esse potest in appetitu sensitivo. Sed in hominibus istorum appetituum delectationes multum interest. Nam delectatio appetitui sensitivi spiritus est cum aliqua transmutatione corporali. et isto respectu proprie debet accipi et intelligi dum cõiter dicitur delectatio quodammodo passio est. quibus etiam de delectationibus intellectualibus ita intelligi possit. sed non ita proprie. quod tamen in utrisque delectationibus intelligendum est. capiendum de passionem non proprie et stricte. pro ut scilicet uenit passioibus corruptiuis et in malum tendentibus. ut egritudines. tristitia. timor. et hominibus. Sed large et quodammodo improprie. prout scilicet dicit quodammodo corporalem alterationem seu aie affectionem. Delectatio vero appetitui intellectui de se spiritus est sine transmutatione corporali. quia proprie nihil aliud est quam simplex motus uoluntatis se ad aliquid complacentis applicationis. Et hinc dicit Augustinus. quod cupiditas et letitia nihil aliud est quam uoluntas in eis operans quam uolumus. Prime delectationes scilicet corporales et sensitivae licet a corpore et sensu denominentur. sunt tamen delectationes totius operantis. Nam in eis est tamen corporis quam aie delectatio. Corporis quod est propter apprehensionem sensus qui est uirtus in organo corporeo. et qui non nisi mediante organo corporis apprehendere potest. ex quo apprehensione dum ut tactum est fit de bono et uenienti secundum sensum. sequitur quodammodo uirtutis appetitivae quies in eo quod amat seu optat. et hinc creatur illa delectatio corporalis. Anime ye

et quod

CCxxlii

ro tamen ex eo quod omnes hominibus vires appetitivae et apprehensivae in ea constituntur. quibus est proprie apprehensione ipsius rationis quam similiter illud idem quod per sensum tanquam sibi bonum et conveniens apprehensum est. etiam tanquam bonum et ueniens toti corpori apprehendit. Si enim ratio nihil apprehenderet. tunc proprie non esset delectatio. ut esset dare exemplum in infantibus et in insensatis. quorum licet sensus suum obiectum tanquam sibi bonum et ueniens apprehendere possit. et ex hinc ut tactum est sequitur quodammodo uirtutis appetitivae in eo quod amat et desiderat quies quia tamen in eis ratio nihil apprehendit nec diiudicat. et sic nec se delectari intelligunt aut cognoscunt. ideo proprie delectari non dicuntur. Et B est in effectu quod per aliquos dicitur. quod ad propria delectationem tria habent occurrere scilicet duo quorum est coniunctio seu applicatio delectabilis. ut puta appetentis et illius quod appetit. et tertium est hominibus coniunctionis seu applicationis coniunctio. Ex quo insurgit quod cõiter dicitur delectationem proprie non sine cognitione fieri nec proprie delectationem esse. ut iam exemplificatum est. Nec mirum si in hominibus delectationibus toti compositi seu totius hominis dicantur sensus et ratio quibus diuerse sint eorum operationes circa idem delectari. Nam certum est quod sicut idem potest per sensum et per rationem apprehendi. ita contingere potest illud idem secundum sensum et rationem considerari. et ex hinc pue

Cōpendiū th. De

nire. q̄ sēsus ratio circa illud idē
delectabunt. h̄ nō fit eodē modo
Dā sēs⁹ i eo i q̄ delectat solū delectat
in q̄ntū illd̄ apprehēdit tāq̄ bonū
et ueniēs. et sic delectabile in sen/
su. rō vero in illo eodē delectat sed
solū in q̄ntū illud apprehēdit in
rōne boni vel ueniētis ad regi/
men et sustētationē totius corpo/
ris. **E**t intelligant p̄dicta de inferi/
ori pte rōnis seu de inferiori rōne
q̄ superiorī rōni delectatio nō attri/
buit h̄ solū sēsus in actū q̄ delibe/
rationē sequit. vt latius infra tan/
get. **S**c̄de vero delectationes sc̄z
spūales et intellectuāles s̄ delecta/
tiones solius anime q̄ in eis nuli
la ē nēaria apprehēsiō seu opatio
sensus. vt facile ē cōsiderare. **D**e
alia diuisiōe delectationis. **A**lia
diuisiō reperit q̄ delectationū ali/
que sūt spūales alie carnales. nec
hic accipit spūalitas. put statiz su/
pra in q̄ntū sc̄z solā aīe vel corpo/
ris delectationē importz. h̄ vt capit
ap̄ls distinctiōne faciēs int̄ homi/
nē spūalē et carnales. ad **Cōf. iij.**
q̄ i plurib⁹ alijs locis. **D**e delecta/
tione spūali. **D**electatio spūalis
put hic accipit ē. q̄ est in deo crea/
toze. vel p̄pter deū. **I**n creatore q̄/
dē. q̄n sc̄z hō in eo directe delectat
cōsiderādo sc̄z et cōtemplādo suam
immēsitatē. maiestātē. et virtutē. et
bonitatē et hmōi. **J**uxta illud psal.
Memor fui dei et delectat⁹ sū. **E**t
illud **D**electare in dño et dabit tibi
petitiōes cordis tui. **D**e delecta/
tione carnali.

natura delectationis

ctatiōe in deū aut p̄pter deū. **P**ro/
pter deū vero q̄n sc̄z aliq̄s in aliq̄
bono alio a deo. siue sit intellectu/
ale siue corpale debite delectatur.
nō tñ illi iustēdo. h̄ delectationē il/
lā pure in deū reflectendo. vt si q̄s
exempli gr̄a in sciētia sibi data de/
lectaret in q̄ntū se p̄ eā in deū. ad
laudē q̄ suā et sui nois exaltatio/
nem p̄ficere posse speraret. vel in
aliq̄ re magna pulcra vel admira/
bili. manuducendo p̄ illud intelle/
ctum suū in amirationē et dilectio/
nē infinite potētie. sapientie et bo/
nitatis dei. **J**uxta illud psal. **D**e/
lectasti me dñe in factura tua et in
operib⁹ manuū tuaz exultabo. **E**t
de hmōi delectationib⁹ nō est hic
lōgiōz p̄rahend⁹ sermo. tuz quia
materiā p̄tē p̄prie nō cernūt. nisi
in q̄ntū speciē diuersā a carnali/
bus cōstituūt. de q̄bus hic tractan/
dū venit. tñ q̄ hmōi delectatiōes
spūales nō solū p̄cā nō sūt. h̄ me/
ritorie imo tante eē possent q̄ ad
magnā p̄fectionē hominē ducerēt.
De carnali. **C**arnalis dō de/
lectatio que put hic sumit et a sp̄/
rituali de q̄ statim tactū est distin/
guitur pōt iuxta supra tacta tam/
de bono intelligibili. q̄ de bono
sensibili eē. duplex iterū q̄ntum ad
hūc tractatum sufficit reperitur.
De naturali. **N**aturalis alia volū/
taria. **N**atural⁹ put a vo/
lūtaria distinguit⁹ stricte capiēdo
nā large sumēdo delectatio eē vo/
lūtaria naturalis dici p̄t. ē cū vna/
queq̄ vis aīe in suo obiecto q̄ tā/
p̄

et an sic pecca
q̄ sibi bonū et ueniēs
dit delectat. reputa
tione veri. vltus in col
me meojs. **D**icit⁹
crib⁹. et sic de alijs
lectatio vix vnq̄ hab
in ea sic aliq̄s occur
lūtaris. imo vt sup̄ tact
pte alias delectatio vix
vt in illi sup̄ de sōno
suāleat dñe. et sic con
nullas impozat seu resp
vt delectatio opationē in
nō alio ē q̄ q̄dā natu
tūz appetitōe q̄s in al
sibi ueniēs amato seu
vt possit poni et plus o
tione q̄ habet in calidat
magnā frig⁹. vt potu p
mētz suū. **E**t hmōi de
cōsiderata de se nō laud
vltuperabilis est. **A**ma
ter sup̄ tactū est. q̄ ad dē
mōi vel delectat⁹ h̄ p̄t
volūtaria. **D**e q̄n sc̄z ab eis
rad vel olentant. **D**e de
tione volūtaria. **D**e volū/
taria est. q̄ appetit
rōnis delectat. **S**ū. tñ rō
tanq̄ bonū ueniēs app
causat in ea q̄dā mot⁹
ad illud sic apprehēdit. q̄
delectatio q̄ p̄prie nō
q̄dā volūtatis explacit
sic ipa rō apprehēdit. **E**t
seu appetit⁹ rōnis est
in appetit⁹ q̄ rōnalis nō
q̄o sup̄ vbi de p̄mie mot⁹

et an sit peccatum

quod sibi bonum et ueniens apprehendit delectatur. ut puta ratione in cognitione veri. visus in coloribus. maxime medijs. **Audit** in sonis mediocribus. et sic de alijs. **Et** licet talis delectatio vix unquam haberi possit quam in ea sit aliquis concursus rationis et voluntatis. imo ut supra tactum est non proprie alias delectatio dici debet. nisi ut in sibi superius de primo motu in sensualitate dictum est. in se considerata nullam importat seu respicit rationis vel voluntatis operationem. imo proprie nihil aliud est quam quodam naturalis virtutis appetitue quies in aliquo bono sibi ueniens amato seu desiderato ut possit poni exemplum de delectatione quam habet in calefactione post magnam frigiditatem vel potu post vehementem sitim. **Et** huiusmodi delectatio sic considerata de se nec laudabilis nec vituperabilis est. **Quia** ut frequenter supra tactum est. quod actus dicuntur virtuosus vel defectus habent a ratione et voluntate. in quantum scilicet ab eis imperantur vel consentiuntur. **De delectatione voluntaria.** **V**oluntaria delectatio est proprie quam apprehensione rationis consequitur. **Sed** enim ratio aliquo tanquam bonum ueniens apprehendit causas in ea quodam motu seu appetitu ad illud sic apprehensum quem consequitur delectatio quam proprie nihil aliud est nisi quodam voluntatis placetia. in eo quod sic ipsa ratio apprehendit. **Et** hic motus seu appetitus rationis est ille motus seu appetitus qui rationalis nominatur de quo supra ubi de primis motibus sensua-

et quod

CCXX

litatis actum esse fiebat a motu seu appetitu naturali. et a motu seu appetitu sensitivo. distinctio. **Et** licet huiusmodi delectatio voluntaria ut statim supra tactum est possit etiam largi sumendo naturalis dici. hic tamen solummodo consideratur in quantum a ratione quam voluntatem regulare habet. iuxta quod infra latius declarabitur. improprie autem consentit. et in quantum ipsa voluntas in cuius libertate erat apprehensio et motus rationis sequi vel non sequi propter quod huiusmodi delectatio voluntaria appellatur. ad ipsam etiam mouetur et inclinatur. quia sub ista consideratione non alias venit hic de huiusmodi delectatione. **An. scilicet peccatum sit et quod investigandum.** **De delectatione regulata.** **N**unc igitur ad propositi cepti declarationem accedendo huiusmodi rationis apprehensio. et exinde. delectatio voluntaria consequens est debite regulata debiteque mensurata ut scilicet sit in re licita et quantum debet. et quomodo debet. ut exemplificari posset de delectatione etiam in se bonarum operationum. imo etiam ad magis materiam declarandam in actu venio. in legitimo tamen matrimonio et cum debitis circumstantiis vel delectatione cibi et potus et huiusmodi. etiam post apprehensionem rationis contingit. et talis delectatio non est peccatum. **Nec** enim possibile est aliquem humanum. siue aliquem sensibilem et corruptibilem delectatione viuere. **De delectatione irregularata.** **A**ut huiusmodi delectatio voluntaria sic rationis apprehensionem consequens non est debita regulata et mo-

Cōpendiū theologie

derata. imo defectiua et inordina-
ta. vtputa qz ē in rē illicitā. vel qā
debitā mēsurā aut debitū moduz
excedit. qd̄ ex vicio fomite mouen-
te pcedit. ppter qd̄ et viciosa vici-
tur. Et h̄ iterū attingē p̄ dupliciē.
Aut em̄ illa rōnis app̄rehēsiō. et ex
h̄inc delēctatio volūtaria ex ip̄a cō-
sequēs. est et ferē circa aliqd̄ qd̄
ex suo genē solū ē p̄c̄m veniale. et
tūc siue rō sup̄ior vere v̄l interp̄ta-
tiue iuxta qd̄ infra lati⁹ declarabi-
tur cōsentiat. siue nō. h̄mōi delēcta-
tio de se non ē nisi veniale p̄c̄m.
vt essz in v̄bo ocioso vel risu super-
fluo et h̄mōi **Rotant** dicit de se.
qz ex circūstātijs possz effici mor-
tale. vtputa ppter nimīā libidinez
aut cōtēptū. aut qz cū intētiōne in
aliqd̄ aliud qd̄ de suo genere essz
p̄c̄m mortale. put sup̄ in plurib⁹
locis. maxime vbi mētiō facta est
quō p̄c̄m veniale possit mortale
effici. satis declaratū ē **Aut** illa rō-
nis app̄rehēsiō et ex h̄inc ip̄az cōse-
quens delēctatio est et fertur cir-
ca id̄ qd̄ de suo genere est mortale
p̄c̄m. et hic magis aduertēdū ve-
nit tū qz de h̄mōi delēctatione ma-
ior ē difficultas quō et qd̄ p̄c̄m
sit tū qz circa eā maior est diuersi-
tas positioñū doctoz. q̄ tū licz in
suis modis ponēdi diuersi videā-
tur. effectualit̄ coincidunt **Est** igitur
circa h̄ distinctio aliq̄ru3 bñ cōis.
qz si h̄mōi delēctatio nō est morosa.
tūc nō est nisi veniale p̄c̄m **Si** v̄o
morosa. fuerit. est p̄c̄m mortale. i/

*arguendo qd̄ de se h̄mōi
delēctatio est*

De delectatione

telligētes vt dicūt de mora cōsens⁹
in delectationē et nō de mora tem-
poris **Rotant** dicit in delectatio-
nē. qz de cōsensu in actū nullū esse
dubiū **Et** istud latiori indiget de-
claratiōe. tū qz iste mod⁹ ponendi
innuere videt̄ eē aliquā delēctationē
morosaz mora t̄pis. q̄ nō ē moro-
sa mora cōsensus **De** qua tū an sit
p̄c̄m. et qd̄. nō satis videt̄ exp̄m ē
Tū qz sic simpliciter dicē cōsensū in
delectationē eē p̄c̄m mortale. nō
est vsq̄quaqz verū. etem̄ vt infra
videbit̄ ē cōsensū in delectationē s̄b
aliq̄ q̄litate rep̄ire. qd̄ nō erit nisi
p̄c̄m veniale **Et** ideo p̄ ip̄a decla-
ratione q̄ntū ad p̄ntē tractatū suf-
ficit faciēda. est aduertēdum qd̄ iux-
ta positionis sup̄ d̄cē effectū po-
sitionēqz cōiorē. h̄mōi delēctatio q̄
sic circa id̄ qd̄ de suo genere p̄c̄m
mortale existit est et ferē in tripli-
differētia rep̄it̄ **Una** qd̄ nō mo-
rosa. nec mora t̄pis. nec mora con-
sensus **Alia** morosa mora t̄pis. h̄
nō mora cōsensus **Et** alia morosa
mora cōsensus. qd̄ tū intelligēdū ve-
nit de cōsensu deliberato. est insuper
aduertēdū qd̄ cōiter p̄ cōs docto-
res p̄c̄m delectatiōis p̄cipue mo-
rose. rōni attribuit̄ et in ea dicitur
eē **Tū** em̄ vt sepe sup̄ d̄cē ē rō sit
directiua h̄manoꝝ actū et non so-
lū exteriōꝝ h̄ etiā interiōꝝ passio-
nū. q̄ciēscūqz rō in illaz interiōꝝ
passionū directiōne deficit. merito
dicit̄ p̄c̄m in ip̄a rōne in q̄ntum
earū directiua eē h̄c etiā q̄n deficit

*Delectatio est ad qd̄ de suo q̄ p̄c̄m mortale
tūc de se requirit̄ vel de morosa mora
t̄pis nō vel t̄c*

irregulata

in directiōe exteriōꝝ actū
tur vt etiā sup̄ tactū est
sic q̄am aīc passio. et nō
eius directiō et regulā
rōnē p̄tinet. et sic circa
directiōne. nō possit app̄re-
tingere. q̄n ex defectu
dat. claz est om̄e in dire-
ctiōne delēctationē attinge-
bere imp̄ari. et h̄inc vici-
delēctationis in rōne eē im-
plus cum delēctatio licet sit
agratia tanq̄ in p̄mo q̄
p̄cipio sit nihilomin⁹ etiā i-
tāq̄ in p̄cipio motus. habet
ip̄a rō vt iam in effectū rati-
solū directiōne circa se ip̄a
circa oīa obiecta interiōꝝ
um q̄ p̄ eā dirigī possit.
est in directiōne et irregulari
circa delēctationē attinge-
nū rōnis oīa vel delēctatio
possit. debere ip̄a rōni imp̄ari
qz p̄c̄m delectationis in ea
Quādo ad maiore q̄ p̄
d̄cē declaratiōne aduertēdū
licet ip̄a loquido p̄c̄m delect-
ationis p̄cipue morose q̄ iuxta
tacta viciō ip̄e cōsensu in de-
lectiōne possit tū ad rōnē sup̄
d̄cē p̄tinet **Tū** p̄mo qz
p̄c̄m rōnis (satis tactum est h̄
rō sup̄ior et inferior s̄m rō-
rū opationū et officioꝝ p̄-
cent. sūt tū idē in re et effi-
viz possibile sit rōnē ip̄am in
i circa aliqd̄ et grā materia
imo circa delēctationes p̄-

irregulata

In directioe exteriorū actū **Cū** igitur ut etiā sup tactū est delectatio sit q̄dam aie passio. et p̄ consequens eius directio et regulatio ad eius rōnē ptineat et sit circa ipsam delectationē. nō posset p̄prie in directioe contingere. q̄n ex defectu rōnis p̄cedat. claz est omnē in directioe q̄ circa delectationē contingit rōni debere imputari. et hinc dicit̄ p̄c̄m delectationis in rōne eē. imo amplius. cum delectatio licet sit in vi appetitiua tanq̄ in p̄mo et primo p̄ncipio. sit nihilomin⁹ etiā in rōne tanq̄ in p̄ncipio motiuo. habeat q̄ ipsa rō ut iam in effectu tactū ē nō solū directioe circa se ipsam. s̄ et circa oīa obiecta inferiorū aie virium q̄ p̄ eā dirigi possūt. consequens est in directioe et irregularitōne. q̄ circa delectationē contingit. cū non nisi rōnis cōsensu vel defectu contingere possit. debere ipsi rōni imputari. sic q̄ peccatū delectationis in ea esse.

Est insup ad maiore sp̄ p̄positi recepti declarationē aduertendū. q̄ licet p̄prie loquēdo p̄c̄m delectationis p̄cipue morose q̄ iuxta supra tacta dicit̄ ip̄e cōsensus in delectationē possit etiā ad rōnē superiorē dici ptinere. **Tum** p̄mo q̄ ut in superiorib⁹ satis tactum est licet ipsa rō superior et inferior s̄m rōnē suarū opationū et officiorū diuersificent. sūt tñ idē in re et essentia. et sic vix possibile sit rōnē ipsam inferiorē circa aliqd̄ et gr̄a materie de q̄ sermo circa delectationes occurrē.

CCXX

q̄netiā ipsa rō superior effectualit̄ cōcurrat. **Tuz** sc̄do q̄ ipsa rō superior q̄ regulis legis diuine et eterne q̄ superior est innitit̄ regulare habet ipsam rōnē inferiorē. q̄ solū regul̄ legis humane q̄ inferior ē intēdit.

Et ideo vix ē possibile ipsam rōnē inferiorē circa in directioe delectationis deficere. q̄n vere sc̄z imperando vel interpretatiue sc̄z rep̄mē negligēdo. ipsa rō superior cōsentire dicit̄.

Cū tertio q̄ nihil ē de quo rō inferior q̄ ut tactū ē regulis legis inferioris intēdit iudicare possit. de q̄ nō etiā ipsa rō superior q̄ regul̄ legis superioris et ad quas leges alie reduci h̄nt innitit̄ iudicare eē valeat. **Quicqd̄** em̄ ut cōiter dicit̄ iudicio rōnis inferioris subijcitur. subdit̄ etiā iudicio superioris et non ecōtra.

Et hinc ut iā tactū est ip̄e cōsensus in delectationē si facta in quāstione circa ipsam per leges diuinas et eternas hō in eo p̄seuēauerit. ad ipsam rōnē superiorē dici possit ptinere.

Cū p̄prie delectatio ipsa in ipsam q̄ delectationem cōsensus solū rōni inferiori attribuitur. **Cōsensus** vero in actū seu act⁹ executionē ipsi superiori rōni.

Et rō est q̄a rōni superiori ut magis infra declarabit̄ p̄pter sup̄remitatē legis cui innitit̄ resuat̄ iudiciū finale et sup̄mū de eo q̄ in actib⁹ humanis vltimū occurrit. q̄le est ip̄e act⁹ seu ipsius actus executio.

Nam vltra actū seu act⁹ cōplementū nō est vltior p̄gressus. **Ipsi** vero rationi

Cōpendiū theologie

inferiozi q̄ nō intēdit nisi circa legē
inferiozē ouenit etiā iudiciū. h̄ nō
finale. imo solū q̄dōā p̄ambulū
respectu aliq̄nū q̄ ad ip̄m actū seu
ip̄i act̄ executionē ordinant. qua
les sunt ip̄a delectatio. et in ip̄am
delectationē cōsensus. Et ideo ip̄i rō
ni inferiozi attribuūtur et nō sup̄i
ozi. **Stiā** p̄p̄te delectatio et cōsens̄
in delectationē nō sūt act̄ diuersi
p̄m gen̄. q̄ diuersitatē potētie exi
gāt h̄ dr̄nt solū p̄ deliberatū q̄ nō
deliberatū sic q̄ nō ē incōueniens
vtrūq̄ rōni inferiozi at̄but. **Et**
insup̄ aduertēdū q̄ magna resp̄cū
frenoz seu humanoꝝ actū ē inē
mot̄ sup̄ioris rōis et mot̄ inferio
ris rōis q̄ ex hinc volūtatis varie
tas. **Apprehēsiō** nāq̄ inferioꝝ rō
nis q̄ vt sepe dēm est de se et p̄ se
ip̄is actib̄ q̄ negotiis hūmāis dis
ponēdis et regulādis intēdit du
pliciter se habē p̄r. et p̄m h̄ etiāz du
pliciter p̄t eā mot̄ volūtatis sequi.
Alio mō simpliciter et absolute. **Cū**
sc̄z ip̄a rō subito aliq̄d apprehēdit
et exinde statim sine aliq̄ discussio
ne illud sic p̄ eā apprehensuz tanq̄
bonū vel malū oueniēs vel noci
uū. delectabile vel nō delectabile et
h̄mōi d̄iudicat. **Et** igit̄ talē subitā
rōnis apprehēsiōnē indiscussam q̄z
d̄iudicationē volūtas in vnū vel
aliud se inclinādo seq̄tur. tūc dicit̄
volūtas nō deliberata. et motus
seu appetit̄ non deliberatus. **Alio**
mō inq̄sitiue. cuz sc̄z ip̄a rō postq̄z
aliq̄d sic vt p̄ferē apprehēdit de il

De delectatione

lo sic p̄ eam apprehenso an vt ta
ctū ē bonū vel malū. oueniēs vel
nociuū. delectabile vel nō delectabi
le existat rōcinādo inuestigat. tūc
si talē apprehēsiōnē et inuestigatio
nē volūtas sequat̄. dicit̄ volūtas
deliberata et mot̄ seu appetit̄ deli
berat̄. **Rōnez** h̄o sup̄iorē. q̄z vt eē
sup̄ tactū ē actib̄ ip̄is et negotiis
terrenis q̄ hūanis de se q̄ se nō in
tēdit et nūq̄z in obiecta inferioꝝ
aie viriū q̄ p̄ ip̄az eē dirigi habēt
ferē. nisi solū in q̄ntū de ip̄is ratio
nes diuinas q̄ eternas cōsultat. q̄d
clarū ē fieri nō posse. nisi p̄ modū
inuestigatiōis q̄ deliberatiōis. nū
q̄z respectu ip̄oz. actū q̄ negotio
rū terrenoꝝ q̄ hūanoꝝ sequit̄ mo
tus aliq̄s nisi deliberat̄. **Et notā**
ter d̄r h̄c dū de ip̄a rōne sup̄iori
fit mēto respectu obiectoz inferi
oꝝ aie viriū ac negotioꝝ terreno
rū q̄ hūanoꝝ. **Nā** resp̄cū sui p̄p̄ri
obiecti aliq̄nū b̄n̄ habz subitū q̄ in
ordinatū motū q̄d nō ē p̄ntis spe
culatiōis declarare. **Quia** eē sepe
q̄d in sup̄iorib̄ dēm ē. in subsequē
tib̄ for̄sa repeti at̄tinget rōnē ip̄ā
ad aliq̄d moueri q̄ se applicare vel
cōsērire q̄d tñ p̄p̄riū videt̄ eē volū
tatis. est aduertēdum q̄ cū ip̄a rō
vt sup̄ tactū ē sit d̄r nō solū cōgnī
tiua. et sic deliberatiua. verū eē mo
tiua. impare ē et act̄. nō tñ absolu
te. h̄ p̄supposito actū ip̄i volunta
tis p̄ modū cuiusdā motiōis. **Rec**
em̄ cū iuxta superius tacta diuidit̄
rō in superioꝝ portionē et inferi.

Et licet ut iam in superi

irregulata
ore accipit rō p̄t
volūtate. h̄ p̄ tota p̄
lectiua. q̄ intellectū et
prehēdit. imo ap̄t
sc̄z rōnis q̄ volūtatis.
dū est se mouē p̄uente
uicē ferri possit. frequ
nunt et ferit. **Alio**
de volūto rōcinat̄ et d̄
ip̄a etiā volūtas aliq̄d
do volūtiōem habz seu
rū. **Alio** etiā at̄tingit m
liuatis a mouē rōnis p̄
moueri. et tūc mot̄ ille v
dicit̄ mot̄ rōnalis. et eē
motū rōnis a motū volū
tatis et moueri. **Et** tūc
rōnis dicit̄ mot̄ volū
q̄ autē sic in istis casib̄
appellat̄ illi mot̄ q̄ ip̄
ris ad̄ seu mot̄ roman
seu motū sequit̄. **Et** h̄mō
ne inuēit p̄cēm vel p̄t et
est volūtate. vel p̄t ad̄
cipi ad̄ volūtatis. **Impa**
offendit ad̄ ip̄i rōnis ut
sup̄ tactū. **Et** dupliciter autē
imp̄andi actū ip̄a rō ex
solet. **Alio** mō absolute
cuiusdā inuētiōis seu p̄
onis. et q̄n p̄ d̄m inuēti
v̄puta tale quid faciēdū
faciendū. bonū est tale
vel non facere et h̄mōi
modū cuiusdā motiōis
tionis. et q̄n per verbum
motū. v̄puta facē vel
Et licet ut iam in superi

Irregularata

ozē. accipiē rō put distinguē cōn
volūtātē. h̄ p̄ tota pte anime intel
lectiua. q̄ intellectū et volūtātē cō/
prehēdit. imo āpli' isti duo actus
sez rōnis q̄ volūtātis. qd̄ bñ notā
dū est se inuicē puenire ac sup se in
uicē ferri possūt. frequē qz p̄ue/
niunt et ferunt. Aliqñ etem̄ ip̄a rō
de volēdo rōcinat̄ et deliberat. q̄
ip̄a etiā volūtās aliqñ de rōcinā/
do volitionem habz seu rōcinari
vult. Aliqñ etiā stringit motuz vo
lūtātis a motu rōnis p̄ueniri et
moueri. et tūc mot' ille volūtātis
dicit̄ mot' rōnalis. et ecōuerso ecē
motū rōnis a motu volūtātis p̄e
ueniri et moueri. Et tunc mot' ille
rōnis dicit̄ mot' volūtari'. **I**deo
qz autē sic in istis casib' dicit̄ seu
appellat̄ isti mot'. qz sp̄ vire' p̄o/
ris act' seu mot' remanet in actu
seu motu sequēti. Et h̄m̄ h̄ in ratio
ne inuenit̄ p̄cēm vel put ei' defect'
est volūtari'. vel put act' ei' ē p̄n
cipiū act' volūtātis. **I**mpare tñ ē
essētiālē act' ip̄i' rōnis iuxta qd̄
sup tactū ē. **D**uplici' autē h̄mōi
impandi actuz ip̄a rō exercē p̄t et
solet. **A**no mō absolute p̄ modū
cuiusdā incimatōis seu denūciati
onis. et qñ p̄ v̄bū indicatiui modi
v̄puta tale quid faciendū ē vel nō
faciendū. bonū est tale qd̄ facere
vel non facere et h̄mōi. **A**lio mō p̄
modū cuiusdā motionis seu incita
tionis. et qñ per verbum impatiui
modi. v̄puta fac h̄ vel non fac h̄.
Et licet vt iam in superioribus

CCXXI

aliqñ tactū est ip̄a rō in ip̄is acti
bus humanis seu passiōib' intēio
rib' p̄ h̄mōi modū directionis. in
timationis vel incitationis sit im
perās et p̄mū mouēs. ip̄a tñ volū
tas quo ad exercitiuz et executio
nē act' ē p̄mū mouēs in virib' aīe.
Et sic p̄notatorū seu p̄supposi
toz effectū colligi pōt q̄ circa hu
iusmodi delēationū de q̄bus hic
agit̄ q̄. s. circa illō sē qd̄ ex suo ge
nē p̄cēm mortale existit directionē
ip̄a rō interdū supior. interdū in
ferior. et cōsecutiue ad eā ip̄a volū
tas seu volūtātis mot'. sex modis
seu sub sex q̄litatib' habē p̄t. **A**no
mō vt abiciēs seu recusans. **A**lio
mō vt p̄reps vel subita. **A**lio mō
vt repumēs. **A**lio mō vt inaduē
tens. **A**lio mō vt negligēs. **E**t alio
mō vt exp̄isse cōsentēs. **Q**ui sex mo
di seu sex q̄litates applicari possūt
imo effectualit̄ corrōdēt tā p̄ncipa
li distinctiōi trimēbzū supi' ad hoc
p̄positū posite. quā etiā aliq̄b' po
sitionib' et distinctiōib' bñ cōibus
nōnullox doctoz in hac materia
loquētū. **E**t q̄rū omnū adinucē
applicatione et declaratiōe. suffici
ens q̄ntū ad p̄sentē tractatū spe
ctat resultabit ipsius materie de/
claratio et intellectus. **Q**uē igi
tur ad p̄positū cū sensualitas ille
cebra. i. carnali et voluptuosa dele
ctatiōe rōnem inferiorem tangere
et pulsare incipit seu quod idem ē
illecebra in appetitu sensituo vel
put interdū iuxta quod in supio

no q̄ v̄b' q̄ rō p̄mū mouēs
p̄ h̄mōi p̄t aīe

no q̄ v̄b' q̄ rō p̄mū mouēs
p̄ h̄mōi p̄t aīe

Compēdiū theologie

rib⁹ monstratū est attingere p̄t. in appetitu intellectiūo insurgere incipit. aut rō ip̄a inferior statim q̄ hu iusmodi sic insurgētes illecebram seu carnalē et voluptuosaz delēationem p̄cipit et agnoscit eam ex cōsideratione et applicatione ad legē seu regulā humanā. v̄tputa qd̄ est cōtra virtutē moralē. et sit viciosa vel inhonesta. v̄l h̄mōi cōmūno a se abh̄citur et repellit. vel forisā v̄tra q̄ rō cōcurrēter sc̄z inferior ex ip̄a v̄t statim tactū est cōsideratione et applicatione ad legē seu regulam humanā. et rō sup̄ior ex cōsideratione et applicatione ad legem et regulā diuinā et eternā. qd̄ cōcurrēter fieri p̄t cōmūno abh̄citur et repellunt. et tūc in v̄troq̄ istoz duozū casuū dicit̄ rō p̄mo sc̄z modoz supra tactoz seu sub p̄ma q̄litate se habē. sc̄z v̄t abh̄cēt̄ seu recusans. **Qui mod⁹ seu q̄litas se habēdi. cōmuni⁹ ip̄i rōni inferiori attribuit̄.** q̄ istud cōmuni⁹ ip̄a rō inferior ex se ip̄a facit. **Et tūc nullū ē in rōne p̄c̄m. imo nec tūc p̄rie dicit̄ debet delēatio. s̄ p̄m⁹ qd̄a delēationis oblatio. et qd̄am passio seu pena p̄c̄i originalis.** **Et si p̄c̄m aliq̄d̄ existat. s̄ solū ē i p̄mo motu sensualitatis. de q̄ satis in sup̄iorib⁹ actū et declaratū ē. aut h̄mōi sic insurgētis illecebre seu carnal⁹ et voluptuose delēationis apprehensionē sequit̄ qd̄a p̄ceps et subit⁹ et añcūq̄ p̄habitā delib̄ationem ip̄ius rōnis inferioris in ip̄am ille-**

De delectatione

cebrā seu carnalē delēationē cōsensus. ex ip̄i⁹ rōnis p̄pter viciū fōrtis corruptiōe p̄ueniēs. q̄ casu p̄prie surreptio fieri dicit̄ et appellat̄. **Et tūc rō dicit̄ sc̄do sc̄z modozum sup̄ tactoz seu sub sc̄da q̄litate se h̄re sc̄z v̄t p̄ceps vel subita. q̄ modus seu q̄litas se habēdi v̄t clarū est soli rōni inferiori attribūēd⁹ est.** **Corrūdetq̄ iste modus seu ista q̄litas p̄mo mēbro p̄ncipalis distinctionis trimemb̄ris superius ad s̄ p̄positū posite.** **Nam talis illecebra seu carnalis delēatio sic in se et p̄m se cōsiderata est non morosa. nec mora tēporis. nec mora consensus.** **Est q̄ tunc peccatuz solum veniale.** **Quia autem p̄mo talis illecebra seu carnalis delēatio sit nō morosa mora temporis apparet p̄pter subitam et precipitē et sic minimā p̄dicti cōsensus ip̄ius rōnis inferioris durationē i eā.** **Itaq̄ circa eā rō ip̄a inferior v̄tra p̄c̄m suū subitū et precipitē cōsensū. v̄l ip̄a forisā rō sup̄ior alit̄ se habēt. v̄tputa v̄l magis immozādo v̄l exp̄ssi⁹ cōsentiēdo. iā tūc ex isto mō seu ista sc̄da q̄litate recederet et ad aliquē alioz quoz modoz seu aliaz quoz q̄litatū trāsiret. v̄t statim infra declarabit̄.** **Et iō hic notant̄ additū ē. sic in se et p̄m se cōsiderata.** **Quia et tal' illecebra seu carnalis delēatio sit nō morosa mora cōsensus. capiēdo tñ cōsensū p̄t iuxta duas distinctiōes sup̄i⁹ in hac materia positas. et maxime iuxta**

irregulata
p̄mā capite et capi debet
cōsensus in delēatione
tale ē. sc̄z p̄ cōsensū de
paret respectu enā
Et p̄mo respectu inferioris
talis sui cōsensū subitā
tionē. qd̄ ip̄a rō inferior
do ad p̄mā sui actū q̄
re et cōmūno et sic a de
ca talē sic insurgēte ille
carnalē delēationē delib
legis et regulas huma
bus imitē cōsentiēdo impo
sit p̄pter cōsensū salte
cōsensū dicit̄ nō debet imo
subit⁹ mor' seu talis q̄litas
ip̄i rōnis inferioris cōsensū
et appellat̄. hoc ē valde i
et imp̄p̄re et valde har
tea dicit̄. quia cū ip̄a rō
actū est sic v̄t cōmūno
beratua v̄t ē possibile ip̄i
inferiorē sic circa talē ille
carnalē delēationē cōsensū
leo et p̄p̄tēter amoueri
plicare. q̄n aliq̄d̄ v̄t ad cō
gis infra declarabit̄ tūc
p̄t ip̄am vindicationē. s̄
cōsensū dicit̄. licet imp̄p̄o
p̄fēte. v̄t sup̄ declaratū ē
p̄t ip̄am v̄t v̄t p̄fēte v̄t
ozib⁹ de cōsensū in delē
ut hic intelligit̄ p̄c̄m m
notant̄ et exp̄sse ad d
istū subitū et precipitē
rioris cōsensus. additū ē
bum delib̄atō. **Et tūc**
lis illecebra seu carnalis

irregulata

pmā capiē et capi debz. cū dicitur
ofensus in delectationē peccm mor
tale eē. scz p ofensu delibēato ap
paret respectu etiā vtriusqz rōnis
Et pmo respectu inferioris ppter
talis sui ofensus subititatē et p̄cipita
tionē. q̄b' ip̄a rō inferior. a recurrē
do ad p̄p̄iū suū actū q̄ est delibēa
re et rōcinari. et sic a debite i se cir
ca talē sic insurgētē illecebā seu
carnalē delectationē deliberando
leges qz et regulas humanas qui
bus innitit̄ cōsulēdo impeditur **E**t
sic p̄p̄ie ofensire saltez deliberate
ofensire dici nō debz. imo q̄ talis
subit' mot' seu talis q̄litas se h̄ndi
ip̄i' rōnis inferioris ofensus dicat̄
et appelleē. hoc ē valde improprie
et imp̄fecte et valde large **S**ed id
ita dicat̄. quia cū ip̄a rō vt sepe ta
ctū est sit virt' cognitīua et sic deli
beratiua. vix ē possibile ip̄am rōnē
inferiorē sic circa talē illecebā seu
carnalē delectationē q̄ntūcūqz s̄
ito et p̄cipitanter amoueri et se ap
plicare. q̄n aliq̄liter vt adhuc ma
gis infra declarabit̄ diiudicet. p
pter ip̄am diiudicationē. q̄dāmō
ofensire dicat̄. licet improprie et im
p̄fecte. vt sup̄ declaratū ē **E**t pro
pter istud dū vt preferē in sup̄iori
ozib' de ofensu in delectationē. p
ut hic intelligit̄ peccm mortale esse
notanter et exp̄sse ad differēciam
isti' subiti et precipitis rōnis infe
rioris ofensus. additū ē illud ver
bum deliberato **Q**uod etiā sc̄do ta
lis illecebza seu carnalis delectat

CCxxii

tio nō morosa sit mora ofensus re
spectu ip̄i' rōnis superioris patz qz
cū ip̄a rō inferior p̄ ea q̄ iaz dicta
sūt dicat̄ a recurrēdo ad suū p̄p̄i
um actū qui est deliberare et rōci
nari. et sit a debite in se circa talez
sic insurgētē illecebā seu carna
lem delectationem deliberando. le
ges qz et regulas humanas qui
bus innitit̄ cōsulēdo per talem suū
dicti ofensus subititatē et p̄cipi
tationē impedita. a fortiori et per
amplius a recurrēdo ad iudiciū
rōnis superioris impedita. dici et
reputari debet et ex ofsequēti etiā
ip̄a ratio superior q̄ ab inferiori rō
ne consulta non fuit similiter debi
te circa talem sic insurgentem ille
cebzam seu carnalem delectationē
deliberandi. ad leges qz et regu
las eternas quibus innititur et q̄
altiores sunt recurrēdi tempus et
occasionem seu motuum non ha
buisse dici et reputari debet **E**t sic
ip̄a ratio superior nullo modo nec
vere nec interpretatiue consenti
ens dici et reputari dz **Q**uod huius
modi illecebā seu carnalē et volu
ptuosā delectationē sic insurgen
tem ip̄am qz rōnē inferiorē pulsa
re et iā forsan attrahē incipientēz
rō superior ex se ex ofiō deatiōe legis
seu regule eterne vtputa p̄cepti di
uini vel offēse dei statim rep̄mit. et
tūc dicit̄ rō tercio ser modoz sup̄
tactoz seu s̄b̄ ecia q̄litate se h̄re. s.
vt rep̄mēs. q̄ mod' seu q̄litas se ha
bēdi ip̄i soli rōi superiori attribūdo'

Compēdiū theologie

est **C**orrespondetq; etiā iste mod^o seu ista q̄litas p̄mo mēbro ip̄i^o p̄ncipalis distinctiōis trimēbris sup̄ius ad h̄ p̄positū posite. **N**ā tūc talis illecebza seu carnalis delectatio nō est morosa. nec mora t̄pis. nec mora cōsensus. **E**st etiā solū p̄c̄m veniale. **Q**uā aut talis illecebza seu carnalis delectatio nō sit morosa mora t̄pis. patz de se ex dictis qz statim a rōne sup̄iore rēp̄mit. **Q**uā aut nō sit morosa mora cōsensus. capiēdo t̄n cōsensū. put statim sup̄ tactū est. p̄ cōsensū scz deliberato. et qui in hac materia mortale p̄c̄m d̄r. patet. qz licet rō ip̄a inferior a tali sic insurgente illecebza seu carnali delectatione pulsata fuerit. et forszā vt cōtingē p̄t eā q̄dāmō acceptauerit. et retinuerit. nec resistere de se. se disposuerit. **E**t p̄pt̄ea q̄dam imp̄fect^o et indeliberat^o eius cōsensus interuenisse dici p̄t. p̄pter q̄d peccatū est veniale. att̄n qz regulatiōni sup̄ioris rōnis sic vt tactū ē talem insurgentē illecebzā seu carnalem delectationē statim rēp̄mētis ilico obedit. se qz ab ea regulari p̄mittit. nō dicit p̄p̄rie et deliberate cōsentire. **E**t eū rō inferior interdū statim et immediate nō recurrēdo scz p̄ tūc ad leges et regulas humanas q̄b^o init̄ p̄t a legib^o seu regulis diuinis et eternis regulari et auerti. **Q**uia et si eis p̄ncipaliter et vt regulās nō intēdat. p̄ directuz t̄n et vt p̄m eas regulara intēdē p̄t et sepe intēdit. **Q**uē h̄mōi sic in

De delectatione

surgētē illecebzā seu carnalē et voluptuosā delectationē post ip̄i^o rōnis apprehēsiōē ip̄a rō sup̄ior nō solū non rēp̄mit. imo in eā exp̄sse cōsentit. **E**t tūc d̄r ratio vltimo sex modoz sup̄ tactoz seu s̄ vltima q̄litate se habē scz vt exp̄sse cōsentiens. **Q**ui mod^o seu q̄litas se habendi vtriqz rationi diuersis tamē respectibus vt ex statiz sequentibus apparebit attribuendus est. **I**n q̄ntum etenim exinde causatur peccatum mortale. imputari et attribui debet rōni sup̄iori. **I**n q̄ntuz vero iuxta materiam p̄sentem cōsensus in delectationē dicit. debet ratiōi inferiori attribui. **C**orrespondet qz iste modus seu ista qualitas tertio mēbro ip̄ius p̄ncipalis distinctiōnis trimēbris sup̄i^o ad hoc p̄positū posite. **N**am tūc talis illecebza seu carnalis delectatio q̄ntūcūqz modicū teneat sicqz forszā nō morosa sit mora t̄pis est morosa mora cōsensus. **E**st qz tūc peccatū mortale eē si desit plena volūtas p̄ficiendi actū. imo vbi forszā exp̄ssa volūtas non p̄ficiēdi adesset. **M**axime si feratur ille cōsensus in ipsam illecebzam seu carnalem delectationem tanqz in rem aut operatiōnem seu actum super quo vel circa quem illa illecebza seu carnalis delectatio sic insurgit et versat et q̄ talis illecebze seu carnalis delectationis esset p̄ncipale obiectuz iuxta quod modicum infra magis declarabitur. **N**am tūc p̄mo est ver^o

irregulata

et exp̄ssus rōnis sup̄ioris
illecebza seu carnalē de
olēsus q̄ sp̄ in talib^o de
q̄ circa ea sunt. q̄ ex h̄
talia existit. iuxta t̄n m
nē statim tactuz est p̄c̄m
Nam sp̄ in talib^o q̄ circa
ctatio morosa. mora talis
tale p̄c̄m est q̄lis est. q̄
dus. **Q**uia tūc rō sup̄ior si
in talem illecebzam seu car
delectationē q̄ ē in creatur
tūc se a vera delectatiōe
no circa quā solū intēdē
statim auertit. q̄d sine cōp̄
nō p̄t. cū nāqz exp̄sse vt in
bus monstratū ē in aliq̄o
les res carnales et terren
tūc possit. rōlōntre qz d̄r
deliberata. **D**eliberata aut
non p̄t q̄n leges et regul
nas. eternas q̄b^o intēdit
vel solūte om̄iteriqz neglex
sic vere vt interpretatū est
Et tūc tūc in talē illecebzā seu
nali delectationē ip̄i^o rōnis in
ois olēsus exp̄ss^o. qz in talib^o
nalib^o q̄ terrenis p̄ ip̄am rō
feriorē apprehēdit. et circa
applicat. nūqz rō sup̄ior q̄
dictū ē de se et se circa
intēdit. p̄p̄rie cōsentire dicit
tūc p̄t nū ip̄a etiā rōne
realit̄ deliberatas cōsentit
cōtra cōtingē potest. imo
quēdo talis exp̄ssus ip̄i^o r
rioris in talē illecebzā seu
tam delectationē olēsus n

irregulata

et expressus rationis superioris in ipsam illecebram seu carnalem delectationem consensus. quod spiritus in talibus delectationibus quod circa ea sunt. quod ex suo genere mortalia existunt. iuxta tamen modificationem statim tactam est peccatum mortale. **R**am spiritus in talibus et circa talia. delectatio morosa. mora talis consensus tale peccatum est qualis esset ipse realis actus. **Q**uia tunc ratio superior sic expressit in talem illecebram seu carnalem delectationem quod est in creatura consentiendo se a vera delectatione quod est in deo circa quam solum intendere debet scienter auertere. quod sine contemptu facere non potest. cum nunquam expressit ut in superioribus monstratum est in aliquo circa tales res carnales et terrenas sentire possit. consentire quod dicatur nisi deliberata. **D**eliberata autem facere non potest quoniam leges et regulas diuinas et eternas quibus innititur consulere vel consulere omiserit et neglexerit. **E**t sic vere vel interpretatiue contempserit. **E**t etiam tunc in talem illecebram seu carnalem delectationem ipsius rationis inferioris consensus expressus. quod in talibus carnalibus et terrenis per ipsam rationem inferiorem apprehensis. et circa que se applicat nunquam ratio superior quod ut super dictum est de se et ex se circa talia non intendit proprie sentire de se. nec sentire potest nisi ipsa etiam ratione inferiori realiter deliberata et consentiente. **S**ed contra contingere potest. imo proprie loquendo talis expressus ipsius rationis superioris in talem illecebram seu carnalem delectationem consensus nihil ali-

CCxxiii

ud est quod quod ipsa ratio superior dicta rationem inferiorem in homini illecebram seu carnalem delectationem delectari ac ipsam ab ea non resistere seu retrahere. ac cum ea in tali delectatione occurrere vere et expressit deliberata consentiat. **E**t hinc est quod licet interdum putet iam in superioribus tactum est ipsa ratio superior in illecebram seu carnalem delectationem vere et expressit seu interpretatiue consentiat. tunc quod talis illecebre seu carnalis delectationis quod tunc vere mora consensus morosa est morosa quod dicitur peccatum possit ad ipsam rationem superiorem dici pertinere. quod tamen ipsa ratio superior non proprie ex se nec ad se hoc facit. illud quod etiam non nisi ipsa similiter ratione inferiori deliberata et consentiente proprie facere possit. hinc est quod peccatum morose delectationis contra et proprie dicitur ad rationem inferiorem pertinere. **P**ut ample in superioribus declaratum est. **E**t hic est talis proprius et deliberatus consensus. de qualitate iuxta sepe dictas duas distinctiones in superioribus positas. quod etiam contra intelligitur dum dicitur consensus in delectationem. peccatum mortale esse. **Q**uia huiusmodi sic insurgentem illecebram seu carnalem et voluptuosam delectationem post ipsius rationis apprehensionem ipsa ratio superior non reprimit. sed non etiam expresse in eam consentit. **E**t respectu istius casus potest se ratio duplici modo seu sub duplici qualitate habere. **U**no modo seu sub vna qualitate qua

Compēdiū theologie

talē illecebzā seu carnalē delectati
onē quā sic rō supior nec rēpmit.
nec etiā in eā exp̄sse cōsentit rō infe
rior post sufficiētē deliberationem
debitam q̄ ai aduersionē p̄iculi et
p̄ccī q̄d exinde imminet et incūbit
retinet et circa eā immoraz̄. nec eā
ip̄a rō supior ex diuine et eterne le
gis ⁊ regule cōsideratione est dili
gens rēp̄mere. et tūc dicit rō q̄nto
sex modoz̄ sup̄ tactoz̄ seu sub q̄n
ta q̄litate se habē scz̄ vt negligēs
Qui mod⁹ seu q̄litas se h̄ndi licet
q̄ plurimū et p̄ncipalitus vt ex sta
tim sequētib⁹ apparebit rōnis in
ferioris in eo cōsensus occurrat et
operetur attribuendus est superiori
rōni. qz̄ p̄ istū modū seu p̄ istā qua
litate se habēdi rōnis superioris
causatur p̄ccm mortale. q̄d alias
non esset **Corrēpōdet** qz̄ etiā iste
mod⁹ seu ista qualitas tercio mē
bro p̄ncipalis distinctiōis trīmem
bris superi⁹ ad hoc p̄positū posite
Nam tūc talis illecebza seu carna
lis delectatio. q̄ntūcū qz̄ modicū
forsan vt in simili sup̄ dictū ē ten
eā sicqz̄ non mozosa sit moza t̄pis
est mozosa moza cōsensus **Est** qz̄ tē
vt iam dictū ē p̄ccm mortale. etiā
si desit plena volūtas perficiendi
actū: imo p̄ut sup̄ in simili dictum
est. vbi forsā exp̄ssa volūtas nō
p̄ficiēdi adessz̄. maxime si vt ibi eti
am dictū est talis rēctio ip̄i⁹ illece
bre seu carnalis delectationis in
ip̄a rōne inferiori et negligētia re
primēdi in ip̄a rōne superiori esset

De delectatione

tanq̄ in rem aut opationem seu
actū sup̄ quo vel circa quē ip̄a ille
cebza seu carnalis delectatio insur
git et versat. et talis illecebze seu
carnalis delectatiōis esset p̄ncipa
le obiectū iuxta q̄d modicū infra
magis declarabit **Tūc** ei ē vtrius
qz̄ rōnis in talē illecebzā seu car
nalē delectationē cōsensus scz̄ exp̄s
sus ip̄i⁹ rōnis inferioris. q̄d parz̄
de se ex dictis ip̄i⁹ etiā rōnis superi
oris. licet nō ver⁹ et exp̄sus. in p̄re
tatiu⁹ tñq̄ equalēs. attēta tali de
liberatiōe periculi qz̄ ⁊ peccati ad
uertentiā seu animaduersionē. q̄a
qui aduiscatus et deliberat⁹ p̄z̄hi
bere potest et non p̄z̄hibet. cōsen
tire videtur **Qui** quidem consen
sus interpretatiuus et equiualens
ipsius rationis superioris quādo
ē circa ea vel super eis que de suo
genere peccata mortalia existunt
est semper peccatuz̄ mortale. quia
licet tunc non sit exp̄sensus dei con
temp⁹ facti⁹ seu acti⁹ et positi⁹
est tamē interpretatiu⁹. permissi⁹.
et equiualens. permittēs scz̄ p̄ talē
sufficiētē deliberationem. talem
qz̄ aduertentiā seu animaduersionem
periculi et p̄ccī z̄ teneri a rati
one inferiori illa que statim respui
aut reprimi debuerant **Et** enim ra
tio superior quotiens non dirigit
seu cohibet aliquem actum vel ali
quam passionem interiorē alicu
ius peccati mortalis. et hoc post
sufficiētē deliberationē ⁊ aduertē
tiaz̄ talis periculi talis qz̄ peccati

irregulata

q̄d sic imminet et incū
de lege seu regula diu
actu cogitatur nō d
cōtēnere. s̄ tūc rōnis
ip̄a lege seu regula diu
actu cogitatur. tūc vere
nere d̄ vere qz̄ realis
rō de ip̄a lege seu reg
et eterna actū nō cogit
rōnis et sua negligētia q̄
tūc rōnis de ea in tali
tare debet. p̄ cōmissionē et
tiam cōtēnere cū talis o
negligētia in ip̄a rōne
post sufficiētē debet
nullo mō sine verorū effect
p̄ccatū licet interpretatiuus ē
possit. et tūc etiā effectū
rationis ē talis cōsent
pe dictas duas distincti
orib⁹ positas. qz̄ etiā cō
q̄t dūm dicitur cōsent
ctationem peccatum mor
De rōne circa delecta
inaduiscatū **Allo** mō sub
leare respēctū uti⁹ met calus
ratiōis se rō h̄re. qz̄ scz̄ h̄m
sur gētia illecebza seu carnal
tione quā sic post ip̄i⁹ rōnis
beritionē ip̄a rō supior. ne
nec etiā in eā exp̄sse cōsent
ferior retinet. et circa e
tur. s̄ h̄ sit an sufficiētē d
nez. debita qz̄ aduertēti
uersionē p̄iculi ⁊ p̄ccī
minet et incūbit imo qz̄
lecebza seu carnalis delect
ip̄a rō inferiori retinet qz̄
p̄mores facit q̄n suspēctū

irregulata

quod sic imminet et incubit. siue tunc
de lege seu regula diuina et eterna
actu cogitet siue non dicitur sentire et
contenere. sed diuersimode. **N**am cum de
ipsa lege seu regula diuina et eterna
actu cogitat. tunc vere et realiter contine-
re dicitur vere quod et realiter contine-
re. **C**um vero de ipsa lege seu regula diuina
et eterna actu non cogitat. quod non
nisi ex sua negligentia et omissione pro-
uenire potest. cum de ea in tali casu cogi-
tare debet. pro omissione et negligenti-
am continere cum talis ommissio et
negligentia in ipsa ratione superiori
post sufficientem deliberationem
nullo modo sine vero et effectuali contine-
ntia. licet interpretatio eorum et contingere
possit. et hic etiam effectiue et interp-
tatiue est talis sententia de quibus tamen iuxta se-
pe dictas duas distinctiones in superi-
oribus positas. quod etiam cõiter intelli-
gitur dum dicitur consensus in dele-
ctationem peccatum mortale esse.
De ratione circa delectationem
inaduertente. **A**lio modo sub alia qua-
litate respectu istiusmet casus statim
tacti potest se ratio habere. quod scilicet homo sic in-
surgente illecebria seu carnale delecta-
tionem quam sic post ipsius rationis appre-
hensionem ipsa ratio superior nec respicit
nec etiam in eam expressit sentit ipsa ratio in-
ferior retineat. et circa eam immoretur.
sed si fit ante sufficientem deliberatio-
nem. debita quod aduertentia seu ad-
uertentia periculi et peccati quod etiam im-
minet et incubit. imo quod sic dicta il-
lecebria seu carnale delectationem
ipsa ratio inferior retineat et circa eam
immoretur facit quasi suspensa et non bene

CCxxiii

aduertens nec debite ad suum proprium
actum qui est deliberari et rationari re-
currere. se quod eleuando leges seu re-
gulas humanas quibus innititur consu-
lens vel si forsitan ad dictum suum pro-
prium actum recurrerit. se quod leuando
leges seu regulas humanas consulerit
non tamen plene naturam et gra-
uedinem ipsius periculi et peccati ex
se cognoscit et aduertit. **E**t tamen quod
pro istius materie intellectu bene
considerandum est. ratio ipsa inferi-
or bene potest circa tale illecebria
seu carnalem delectationem sicut et
circa alias interioris anime passi-
ones quandoque versari et immo-
rari. considerando et ratiocinando
in se quod tale quid accommodum est
vel conueniens corpori vel huiusmo-
di. **S**ed ipsa respectu talis illecebrie
seu carnalis delectationis aut al-
terius interioris anime passionis
non retinet ad suum proprium actum
qui est deliberare et ratiocinari.
Nec se eleuabit considerando et at-
tendendo circa periculum et pecca-
tum. quod in sic illecebrie seu carnalis
delectando. ac circa tale illecebria
seu carnalem delectationem vel ali-
quam aliam interioris anime pas-
sionem immorando imminet et in-
cumbit. **N**el si forsitan ad dictum su-
um proprium actum recurrat se quod
circa dictum periculum seu pecca-
tum considerando et attendendo
eleuet. non tamen ex se naturam et
grauedinem ipsius periculi et pec-
cati plene cognoscet et aduertet.
Et tunc in isto scilicet casu dicitur ratio

Compēdiū theologie

q̄rto sex modoz sup̄ tactoz seu s̄b
q̄rta qualitate se h̄re sc̄z vt in ad/
uertēs **Q**ui mod⁹ seu q̄litas se ha
bendi ipsi soli rōni inferiori vt ex
statim s̄bsequētib⁹ apparere potēit
attribuēd⁹ ē **C**orr̄ndet q̄z iste mo
d⁹ seu ista q̄litas sc̄dō mēbro p̄nci
palis distinctiōis trimēbris sup̄ h̄
ad p̄positū posite **N**ūc tūc talis il
lecebra seu carnalis delectatio d̄r
morosa moza t̄pis. et non morosa
moza cōsensus. est q̄z tūc soluz venia
le p̄c̄m **S**ed em̄ morosa sit moza tē
poris patz de se ex dictis ⁊ ex na
tura cas⁹ q̄ ponit sc̄z p̄pter immo/
rationē ipsi⁹ rōnis inferioris circa
eā **N**ā si ipsa rō inferior circa ip̄az
nō immozaret. s̄z eā ex se sola. aut
occurrentē cū rōne sup̄iori statim a
se abh̄cēt. iā ipsa rō se nō isto quar
to mō seu sub ista quarta qualita
te. s̄z p̄mo mō seu s̄b p̄ma q̄litate su
pra posita vt satis ibi declaratur
est se habēt **N**el si a rōne sup̄iore
sola talis illecebra vel carnalis de
lectatio statim rep̄meret. iā ipsa rō
se nō isto ec̄ quarto mō seu s̄b ista
quarta q̄litate. s̄z sc̄o mō seu sub
t̄ria q̄litate sup̄ ec̄ positis. vt etiā
ibi satis declaratū ē se habēt **S**z
q̄ talis illecebra seu carnalis dele
ctatio sit nō morosa moza cōsensus
capiendo t̄n cōsēnū p̄ut sepe supra
tactū ē in hac materia capi. dū sc̄z
ponit cōsensus in delectationē. p̄c̄z
mortale eē **H**oc satis etiā resp̄cū
vtriusq̄ rōnis patz ex iā statim di
ctis. et ec̄ p̄ aliqua eoz q̄ in sup̄io
rib⁹ in declaratione sc̄di mod⁹ seu

De delectatione

sc̄de qualitatis se h̄ndi ipsi⁹ rōnis
tacta s̄t **N**ā p̄mo resp̄cū ipsi⁹ inferio
ris rōis. licet p̄ talē ei⁹ d̄cāz il
lecebrā seu carnalē delectationē im
morationē videat⁹ ⁊ dici possit q̄/
dā ei⁹ impropi⁹ ⁊ imp̄fēs in ip̄az
illecebrā ⁊ cetera infuenire cōsensus
p̄pter quē est p̄c̄m veniale. nō t̄n
debz talis cōsensus p̄ri⁹ p̄fect⁹ ac
deliberat⁹ dici aut reputari. qz vt
ex iā dictis apparet an̄ sufficiētē de
liberationē debitāqz p̄iculi ⁊ p̄c̄i
aduertētiā seu aduersionē. et sic
an̄qz vt iā tactū ē ipsa rō inferior
ad suū p̄riū actū q̄ ē deliberari ⁊
rōcinari debite recurrēt leges qz
seu regulas h̄ūanas q̄b⁹ innst̄i cō
suleret. vel forsan an̄qz naturaz et
grauedinē ipsi⁹ p̄iculi ⁊ p̄c̄i plene
cōgnoscerēt et aduertēt. talis ei⁹ im
moratione talisqz impropi⁹ ⁊ imp̄
fect⁹ cōsensus cōtingit. q̄ oia t̄n dictam
ipsi⁹ rōnis inferioris immorationē
d̄c̄m qz im p̄riū ⁊ imp̄fectū p̄cedē
debuisset. et cō n̄c̄aria s̄nt an̄qz ta
lis ei⁹ immoratio talisqz cōsensus dici
possit dici qz debeat ver⁹ ⁊ p̄fect⁹
eē. et in p̄c̄m mortale cōtingē posse
Nec etiā in isto casu resp̄cū ipsius
sup̄ioris rōnis debet talē illecebra
seu delectatio morosa moza cōsensus
reputari **Q**uia vt sepe in s̄b sup̄ ta
ctū ē ex q̄ ipsa rō inferior q̄ sic cir
ca talē illecebrā seu carnalē delecta
tionē immoret facit q̄si suspēsa ⁊
nō b̄n aduertēs nec debite an̄ talē
immorationē ad suū p̄riū actum
q̄ est deliberari rōcinari recurrēs
se qz p̄iculū seu p̄c̄m q̄b⁹ immine⁹

Irregularata

bat et incūbebat ob
tēdendo leges qz seu
manas q̄b⁹ imit̄ cō
a minorib⁹ d̄c̄m a
ris rōnis q̄ aliter et
eā sc̄z cōsensus recur
uasse **S**ed nō mirū ē
rior q̄ delectatōe p̄
carnales et terrenas m
nec se p̄ se ip̄a circa
seu regulas diuinas et cō
cōsensus applicat q̄b⁹ in p̄c̄i
b̄n aduertēs et sic imo
et cōsensus nec vere nec
tactū cōsensus debz in b̄
re reputari **S**ed vt iā ta
tura ista q̄rta mod⁹ seu q̄
litas se habēt rōnis v
rū est b̄ de se habz q̄ imp
exōsse imporet rōne in
ca talē illecebrā seu carna
tionē an̄ sufficiētē delibe
debitā qz aduertētiā seu
sionē p̄iculi p̄c̄i q̄b⁹ aduert
nec ⁊ debite immoratio eē
pouret ipsa rō inferior sic p̄
ficiētē delectationem. deb
aduertentā p̄iculi et p̄c̄i m
ta fuisse iā vt in s̄b statim
nō iste q̄rta mod⁹ seu q̄
tas se habēt ipsi⁹ rōnis d̄
duoz modoz seu qualitatē
diate explicatōe sc̄z vt i
q̄n⁹ **E**t intelligant t̄n
statim sup̄ h̄oia op̄ se m
seu sex qualitātē se circa
re habēt ipsi⁹ rōnis trad
p̄licet de cōsensus in delecta

irregulata

bat et incubebat considerando et at-
tendendo. leges qz seu regulas hu-
manas qb' innitit' consulendo elevas-
a minori oz dicit ad iudiciu' supio-
ris ronis q' altior et sublimior est
ea scz consulendo recurriffe et se ele-
uasse. Et sic no miru' si ipa ro supe-
rior q' de se et p se circa tales act'
carnales et terrenos no intendit
nec se sp ex se ipa circa eas leges
seu regulas diuinas et eternas co-
nsulendo applicat. qst suspensa et non
bene aduertens et sic in deliberata
et p osequens nec vere nec interpre-
tatiue oseriens debz in h' casu dici
et reputari. **Sciã** vt ia tactu est na-
tura isti' qrti modi seu isti' qrti q/
litatis se habedi ronis vt vide cla-
ru' est. **B** de se habz et impoztat. cuz
expsse impoztat rone inferiori cir-
ca tale illecebza seu carnale delca-
tionē an sufficientē deliberationē
debita qz aduertētia seu aduer-
sionē piculi et peccati qd exinde immi-
net et incubit immozata eē. **¶** Nam si
poneret ipa ro inferior sic p' suf-
ficientē deliberationem. debitā qz
aduertentiā piculi et peccati immoza-
ta fuisse. ia vt in hili statim tactu est
no iste qrt' mod' seu ista qrtā qli-
tas se habedi ipi' ronis essz. h' vn'
duoz modoz seu qualitatz ime-
diate explicatoz scz vel sextus vel
qnt'. **¶** Et intelligant' hec oia hic
statim sup' p'dictoz sex modozum
seu sex qualitatz se circa delcatio-
nē habedi ipi' ronis tractata pn-
paliter de o sensu in delectationem

CCXXV

cogitationis. i. q' habet cogitatio
Rā talis o sensus vt sepe sup' tactu
est. pncipalit' ad rone inferiorē pri-
net sicut ad ipaz ptinet cogitare. i.
act' ipse cogitatiois. et etiā ad ipm
qd est cogitare vel no cogitare in
qntu accipit vt ad illā actionē oz/
dinat. **Qd** notant' dicit' **Rā** ē que
dā altū o sensū in delectationem re-
perire scz in delectationem act' seu
opis. maxime dū ille act' seu illud
op' est in fieri. q' o sensus in talē de-
lectationē sic et ipse o sensus in illū
actū seu op' ad solā rone superiorē
spectat et no ad inferiorē. **¶** Vt
o sensus in delectationē sit sp pec-
catū. et qd. **¶** Quia in supi' tracta-
tis et spēalit' modicu' sup' in decla-
ratione sex modozum seu sex qli-
tū se circa delectationē habedi ipi'
ronis sepe de o sensu in delectationē
facta ē mētio. in dōū qz tactu quo
o sensus etiā vt' et deliberat'. et
etiā ipi' ronis superioris in delcāti-
onē no sp est pccm mortale. **Pro-**
hui' necno aliqru' ex pcedētib' ma-
iori declaratione. qnqz rememora-
da et aduertēda veniūt. **Primū** qz
omnis delcātio habz aliqd p'p'iu'
et pncipale obiectū circa qd ferē
et versat'. **¶** Nec em' aliē vt clarū est
posz delcātio causari et haberi. si
no circa aliqd pncipalit' ferret' et
versaret'. **¶** Scdm qd etiā iuxta di-
ctum pbi omnis delcātio siue sit in
appetitu sensitiuo. siue in appetitu
intellectiuo. siue vt modicu' sup' ta-
ctū est sit in cogitatioē solū. siue in

Cōpendiū cū Scru

in actu seu executione actus aliquam operationem consequitur. etiam ut in superioribus declaratum est omnis delectatio ex tria occurrit. causari habet et causatur scilicet ex boni et ueniētis per vim appetitiuam adaptionem et ad eam applicationem. puta scilicet tale bonum et ueniēs sentit vel quilibet quod patitur quod duo sunt scilicet ipsum bonum et ueniēs quod sic sentit et patitur et ipsa vis appetitiua quod sic illud sentit et appetit et tertium scilicet cognitionis talis adaptionis et applicationis. **Nunc** igitur ad propositum clarum est istud fieri non posse. quoniam primo ut iam tactum est ibi fit aliquid proprium et principale obiectum scilicet illud bonum et ueniēs quod sic adipiscitur et applicatur. quoniam etiam secundo ibi fit aliquid operatio scilicet tamen illa ipsius boni et ueniētis adaptionem et applicationem quod sine aliquid operatione fieri non potest. quod etiam ipsum actualis talis adaptionis et applicationis cognitio quod etiam quodam operatio est. imo ipsa propria operatio etiam de se quodam bonum et ueniēs est. **Ex**empli gratia. **Delectatur** aliquis in uisione alicuius rei pulchre vel in gustu alicuius rei sapide seu saporose vel in rememoratio alicuius magni honoris habiti vel aliquid simili cogitatione clarum est in tali delectatione tria occurrere. scilicet primo ipsam rem quod sic delectabilis videtur vel gustatur vel rememoratur vel cogitur. et illa est illius delectationis proprium et principale obiectum. secundo ipsam vim appetitiuam quod per quendam operationem ut puta talē uisionem. gustum

cōsensus in delectationē

stationem. rememorationem. vel cogitationem illam rem tanquam suum obiectum complacentem adipiscitur et sibi applicatur habet et in eo quodatur. et tertio cognitionem illius adaptionis et applicationis quod si non interueniret nulla proprie esset delectatio ut satis in superioribus exemplificatum est de infantibus et insensatis. **Ex** quibus iterum uideri potest quomodo delectatio quilibet potest ad duo operari seu referri. vel scilicet ad illud proprium et principale obiectum circa quod vel in quod sic versatur. vel ad illam operationem quam sic consequitur. **Tertium** aduertendum quod etiam ipse consensus in delectationem quod multum amplius quam ipsa sola delectatio ponit et importat. quod quod ut in superioribus pluries tactum est ipsi rationi spiritus attribuitur. consequitur etiam si interueniat quodam aliam ipsi rationis operationem scilicet quodam diiudicationem seu rationationem. **Nec** enim ut clarum est ratio ipsa in delectationem aliquam constitutere potest. nisi prius eius apprehensionem de ea quodammodo diiudicaret seu rationaret. **Ista** autem diiudicatio seu rationatio non est aliud nisi quodam ipsius rationis actus interius in mente existens quod proprie fieri non potest nisi per modum cuiusdam cogitationis seu meditationis. que in hoc proposito per eodem accipiuntur et reputantur. **Et** hinc est quod talis ipsius rationis diiudicatio seu rationatio valde frequenter et quasi consuetudine cogitatio dicitur et appellatur imo ut modicum super tactum est quoniam consensus in delectationem principale rationi inferiori attribuitur. intelligendum est de delectatione quod est in cogitatione de illa quod in est aduentione. **Quarta** aduertendum quod contingere potest quod ratio erit mixta proprie delectationis obiectum et aliquid alia res. sicut illa operatio ratio accipit a ratione ut bonum in quod aliquid delectatio ratio erit mixta proprie delectationis obiectum et aliquid alia res. quod aliquid habuerit vel aliquid rei pulchre. vel in aliquo rei sapide vel in ista cogitatione seu rememoratione delectabit. tertium et clarum delectatio habet proprie delectationis obiectum illa operatio cogitatur et rememorationem vel illa cogitationem. **Quinta** aduertendum quod contingere potest quod illa operatio non quod de facto ipsa delectatur etiam proprie delectationis obiectum scilicet appetitiua cuius est proprie delectationis obiectum in operatione bonum et ueniēs complacentur. **Ut** gratia exempli gratia iam supra tactum. **Cogitatio** rememoratione de aliquid placida quod alia in aliqua operatione delectabit. non quodam proprie delectationem quod sic habebat rationem seu illa operatio

actionis seu

ctatione q̄ est in cogitatione et nō
de illa q̄ in est actu seu act⁹ executi
one. **¶** Quartū aduertēduz q̄ qñ/
qz cōtingere potest q̄ aliqua ope/
ratio erit met ip̄m p̄prium et p̄nci
pale delectationis obiectum sicut
posset eē aliq̄ alia res ab extra. qz
forsan illa opatio vt iam tactū est
accipiet a ratioe vt bonū ⁊ finis
in q̄ aliq̄s delectādo redēscat iux̄
exemplū iam positū. cogitabit ali
quis de aliqua magna oplacētia
quā alias habuerit vel in visione
alicui⁹ rei pulcre. vel in gustatione
alicui⁹ rei sapide vel hmōi. et in
ista cogitatioe seu rememoratioe
delectabit. certū ⁊ clarū est q̄ ista
delectatio habz pro suo p̄prio p̄n
cipali obiecto illā opationez q̄ sic
cogitat ⁊ rememorat scz illā visi
onē vel illā gustationem vel hmōi.
¶ Quintū aduertēduz q̄ amplius
ōtingē p̄t scz q̄ illamet p̄pria opa
tio quā de facto ip̄a delectatio cō
sequet erit p̄prium ⁊ p̄ncipale illius
met delectatiois obiectū. scz vis aie
appetitua cui⁹ est p̄prie delectari in
illā opationē sicut in quoddā sibi
bonū ⁊ oueniēs cōplacendo refle
ctetur. **¶** Ut gr̄a exēpli iuxta casum
iam supra tactū. Cogitabit aliq̄s
rememorādo de aliq̄ magna cō/
placētia quā alias in aliqua re vel
in aliqua opatioe habuerit. et in
ista cogitatioe seu rememoratioe
delectabit. nō q̄dem q̄ illā delecta
tionē quā sic habebat reflectat in
illā rem seu in illā opationem de q̄

operationis CXXVI

sic cogitabat. s̄ in ip̄az p̄prium met
cogitationē quā sic habebit. vtpu
ta qz delectabit ex eo solum q̄ sic
cogitat vel q̄ sic rememorat. cer
tū ⁊ clarū ē q̄ in isto casu ista dele
ctatio habet p̄ suo p̄prio et princ
pali obiecto ip̄am met cogitatio/
nem circa quā versat. **¶** Nunc igi
p̄dicta ad p̄positū applicādo. Tri
plex repit̄ cuilibz delectatiois p̄
prium et p̄ncipale obiectū. Aut eniz
delectatio sic aliquā vt sp̄ fieri iam
tactū est opationem sequēs. **¶** Et vt
sermo p̄ aliq̄ p̄ticulare exēplum
et q̄ iuxta supra tacta cōlus oin
git clari⁹ p̄cedat ponat. iuxta casū
iam pluries superi⁹ tactū q̄ aliq̄m
cogitationē osequitur. Aut igi tal
delectatio habet pro suo p̄prio et
p̄ncipali obiecto aliquam rem ab
extra que tunc forsan cogitatur.
¶ Aut habet p̄ suo p̄prio et p̄ncipa
li obiecto aliquā aliā opationē q̄
si rem q̄ cogitat. Aut habz p̄ suo
p̄prio ⁊ p̄ncipali obiecto ip̄az met
cogitationē circa q̄m actualit̄ ver
satur. **¶** Si p̄mo modo q̄ scz delecta
tio illa sic cogitationē aliquā cōse
quēs p̄ suo p̄prio et p̄ncipali obi
iecto habeat rem aliquā ab extra
q̄ cogitat sic scz q̄ licet talis dele
ctatio circa illā cogitationē verse
tur. non tamē ex p̄ncipali ipsius
cogitationis intuitu. nec in sola re
flexione ad eam. sed p̄ncipali intu
itu p̄ncipali qz reflexione in ipsam
rem que sic cogitat. **¶** Et tūc qñ ta
lis delectatio et etiā consensus in
ff z

Cōpendiū tñ Verū

actuz pccm sit et qle satis ex eis q̄ modicū sup̄ circa naturā ip̄i delectationis tractata sūt perp̄di p̄t cōsiderādo scz vt ibi tactū est an talis delectatio sit naturalis. an volūtaria. et an sit circa rē licitā aut illicitā. et an sit moderata aut imoderata. et an talis cōsensus sit verus et exp̄ssus. aut interpretatiu⁹ et cōuales et an sit ip̄i rōnis superioris vel solū inferioris. et h̄mōi q̄ ibi diffuse explicata sūt **S**i vero secūdo mō q̄ scz illa delectatio pro suo pp̄rio et p̄ncipali obiecto habeat aliquā aliā opationē q̄ cogitatur sic scz q̄ q̄uis vt iā statim tactū est talis delectatio circa talē cogitationē verset. nō tñ ex p̄ncipali ip̄i cogitatiois intuitu. nec in sola reflexione ad eā s̄ p̄ncipali intuitu p̄ncipali qz reflexiōe in ip̄az aliā opationē q̄ sic cogitat̄ **E**t tūc si talis opatio sic cogitata q̄ est pp̄riū et p̄ncipale obiectū illi delectatiois sit de se pccm veniale. tūc cōsensus etiā ver⁹ et deliberat⁹ in talē delectationē q̄ sic circa talē delectationē versat nō erit nisi veniale pccm **S**i aut̄ illa opatio sic cogitata q̄ est pp̄rium et p̄ncipale obiectū illius delectationis sit peccatum mortale. tūc etiā cōsensus ver⁹ et deliberat⁹ in delectationē q̄ sic circa talē cogitationē versat etiā si tūc iuxta qd̄ modicū sup̄ declaratū ē nō assit volūtas deliberata pficiēdi actū si facultas adessz erit peccatū mortale. qz q̄ hō in cogitatiōe

cōsensus in delectationē

one talis opatiois p̄ncipali ei⁹ intuitu p̄ncipali qz reflexiōe in eam delectetur nō ɔtingit nisi ex eo q̄ ei⁹ affect⁹ seu appetit⁹ est in illā opationē sic cogitatā inclinat⁹ **E**t ideo eē q̄ in talē delectationē cōsentiāt nihil aliud est qz q̄ ipse ex deliberatiōe eligat seu in h̄ cōsentiāt. q̄ affectus su⁹ seu appetit⁹ in illā opationē sic cogitatā inclinat⁹ p̄maneat et persistat **N**ull⁹ em̄ delectat̄ nisi in eo q̄ suo affectui seu appetitui est conforme **Q**uā autē aliq̄s ex deliberatione eligat seu cōsentiāt q̄ affect⁹ su⁹ seu appetit⁹ his q̄ pccā mortalia sunt cōformē ē pccm mortale **E**t ideo talis cōsensus in talē delectationē q̄ circa cogitationē opatiois peccati mortalis tali respectu versat est pccm mortale **S**i vero tertio mō q̄ scz illa delectatio p̄ suo pp̄rio et p̄ncipali obiecto habeat ip̄az metacogitationē circa quā actualit̄ versat sic scz q̄ ip̄a delectatio circa talē cogitationē ferat̄ in se p̄ncipali qz ip̄i cogitatiois intuitu p̄ncipali qz reflexiōe in eā. vtp̄ta iuxta sup̄ tacta q̄ q̄s in talē cogitationē ex eo solū q̄ sic cogitat̄ delectat̄ **E**t tūc qz talis cogitatio etiā si verset̄ circa rē aut opationē que de se pccm mortale existat. non est tñ de se pccm mortale. imo vel veniale tñ **N**ot̄ p̄ta. cum aliquis vt interdū ɔtingit vane et inutilit̄ cogitat. vel oīo sine pccō. vtp̄ta cum aliquis vtiliter sicut pro predicando vel disputando de tali re vel opa

sic peccatū et
dione cogitac. in eo of
rus et deliberat⁹ in ta
nem nō est pccm mort
pta qd̄ iā tactū est
vel nullū **Q**uia q̄ bo
berandē sui affectū
In his que de se pccā
nisi venialia eligat vt
inclinatū nō p̄t ei pcc
de se nō esse circumstan
tione et cogitacōe que
se p̄m soli reflexiōe nō
tactū est ɔcurreret nō q̄
est pccm mortale **S**i q̄
nullis possit adquiret in
obscūta videri **N**o clar
gentia exp̄ssit̄ dōd
tū vno p̄ vno mō mel
distinctionis h̄c immo
posse de cogitacōe f
Sem̄ vt dicit cogitacō
ne seu actū iuracōis
do nō b̄ p̄ncipalit̄ re
licitat̄ p̄ **S**i em̄ sic cog
h̄mōi cogitacōe delectat
p̄ncipali reflexiōe ad ip̄m
ip̄am opationē iuracōis
sic cogitacōe h̄c qz p̄ncip
ta talis opatiois iuracō
cipali qz reflexiōe in e
gitationē delectat̄ **A**ut sic
ip̄a cogitacōe delectat
tū sola qz reflexiōe in
gitationē nec ex eo s̄
tus qz sic cogitacōe p̄
cōsensus deliberat⁹ in ta
tionē q̄ sic sup̄ tali cog
nicationis versat et qz

Sic peccatū et quod

tione cogitat. ideo consensu etiā ve-
rus et deliberat in talē delectatio-
nem nō est peccm mortale. h̄ solū iu-
sta qđ iā tactū est. vel veniale tm̄
vel nullū. Quia qđ hō etiā ex deli-
beratiōe suū affectū seu appetitum
in his que de se peccā nō sūt. vel nō
nisi venialia eligit v̄l consentiat esse
inclinatū. nō pōt eē peccm mortale
de se nisi alie circūstancie concu-
rerent. qz cogitatio quecūqz sit in
se ip̄am solū reflexā nisi alia vt iā
tactū est occurreret nūqz de se qđ fm̄
se est peccm mortale. Et qz istud nō
nullis posset aliq̄liter intricatū seu
obscurū videri. Ad clariozē intelli-
gentiā exemplificat doctores respec-
tū duoz̄ vltimoz̄ mēbroz̄ istius
distinctionis hic immediate sup̄ po-
sitate de cogitatiōe fornicatiōis.
Item vt dicit. cogitās de opatio-
ne seu actū fornicatiōis. sic cogitā-
do duobz̄ p̄ncipaliter respectibz̄ de-
lectari p̄t. Aut em̄ sic cogitando in
ip̄a sua cogitatiōe delectabit in re-
spectu et reflexiōe ad ip̄m actū seu
ip̄am opationē fornicatiōis quaz
sic cogitat. sic scz qđ p̄ncipali intui-
tu talis opatiōis fornicatiōis. p̄n-
cipali qz reflexiōe in eā in tali co-
gitatiōe delectat. Aut sic cogitādo i
ip̄a cogitatiōe delectat solo respec-
tū sola qz reflexiōe in ip̄am suā co-
gitatiōem met. ex eo solū scz delecta-
tus qđ sic cogitat. Si p̄mo mō tūc
consensus deliberat in talē delecta-
tiōem qđ sic sup̄ tali cogitatiōe for-
nicationis versat etiaz si desit vo-

CCCCVII

lūtas deliberata p̄ficiēdi actū est
peccm mortale. qz talis consensus iu-
sta qđ statim sup̄ declaratū est ni-
hil aliud est qz qđ ex deliberatione
quis eligat seu consentiat qđ affectū
suū seu appetitū p̄maneat et p̄sistat
inclinat in fornicationē. qđ ē pec-
catū mortale. cuz fornicatio de se
peccm mortale existat. Et delibera-
tione etem̄ vt sepe sup̄ tactū est eli-
gere seu consentire qđ affectū suū seu ap-
petitū p̄maneat et p̄sistat inclinat
in aliqđ. seu oforme alicui qđ de
se peccm mortale existit. est peccatū
mortale. Si scdo mō delectet cum
talis cogitatio de se qđ fm̄ se nō sit
peccm mortale imo vt sup̄ tactū est
possit vtiliter vt p̄ p̄dicādo vel dis-
putādo de fornicatiōe haberi. sic
nec etiā consensus deliberat in talē
delectatiōem erit peccm mortale h̄
veniale tm̄. vel forsan nullū. qz vt
etiā sepe sup̄ tactū est ex delibera-
tione eligē seu consentire affectū suū
seu appetitū eē inclinatū in aliqđ
seu oforme alicui. qđ de se qđ fm̄ se
peccm mortale nō existat. nō est eē
mortale peccm. Et p̄pter ista in de-
claratiōe vltimi sex modoz̄ seu sex
q̄litatū se circa d̄lectatiōem h̄ndi ip̄i
rōis s̄ positoz̄ nōnē addita ē illa
clausula. maxime si ferat ille consen-
sus in ip̄am illecebraz seu carnalez
delectatiōem tanqz in re aut opati-
ōem seu actū sup̄ qđ v̄l circa quē ip̄a
illecebraz seu carnalis delectatiō sic
insurgit et versat. et qđ talis illece-
bre seu carnalis delectatiōis esset

Cōpendiū cōsuetudinū

Principale obiectū vt est ibi videre
Et intelligat sp in omnib' premis-
sis iuxta qd late in modicū supra
tactis declaratū est. cōsensus ver'
et deliberat' eē. qñ scz rō superior
in hmōi delēationib' exp̄sse cōsenti-
endo cōcurrit. vel eas post sufficiē-
tem delibēationē debitā qz aduer-
tentia seu aduersionem piculi et
pccī qd inde imminet et incumbit
reprimere negligit. **Et** hec quo-
ad ea que circa materiā delēatio-
nis et cōsensus in eā. an scz qñ. et
qualia pccā existant ex dictis do-
ctorū quantū ad hūc tractatū spe-
ctare et sufficere visum est recolligi
et elici potuerūt

De consensu in actum

an sit pccm et quod

Quia vero put in supiori-
bus vbi de hac pñci ma-
teria scz de natura pmoꝝ
motuū delēationis et cōsensus in a-
ctū pccī tractari incepit/actū est. li-
cet iā pñime mōstratū est possit cir-
ca cōsensū delibēatū in delēationē
pccm mortale formalit' insurgē et
cōtingē. imo cōsius iuxta tñ modifi-
cationē modicū sup̄ positas insur-
gat et cōtingat. nō ppter ea tñ in ta-
li cōsensu in delēationē adeo ē cō-
pleta tentatio qñ vltim' p̄gredi
possit scz vsqz ad ipm cōsensum in
actū exteriorē. imo in ipō solo cōse-
su in actū exteriorē dicat' tētatio
suppleri. vltra qz p̄gredi nō posse.
cū nō videat' qd vltra cōsensum in

cōsensus in actum

actū exteriorē ipa tentatio opari
posset. ppter istud et etiā seruādo
ordinē p̄disposituz post expositio-
nē et declarationem nature et q̄lita-
tis ipōꝝ p̄moꝝ motuū ipi' qz dele-
ctationis. venit aliq̄lit' de natura et
qualitate ipi' cōsensus in actū tra-
ctandū et declarandū **S**ic qd p̄-
mo rememorandū venit qd iam mo-
dicū s. s. de ipa delēationē et de cō-
sensu in eā. cui pti rōnis attribu-
tur tractatū ē. aliq̄lter tangi ince-
pit scz qd cōsensus in actū seu ad'
executionē sp rōni supiori attribu-
tur. fm tñ qd in ipa rōne volūtas
includit'. ppter qd iuxta superius
tacta cōsensus ille voluntari' dicit'
Et causa est. qz iam ibi etiā aliq̄lit'
apiri incepit **C**ū em̄ cōsensus in ali-
quid de se imporet v' p̄supponat
qd dā iudiciū de eo in qd sic cōsen-
tit. nec em̄ ali' cōsensus p̄rie in ali-
quid fieri possz. nisi p̄ p̄us de illo
in quo sic cōsentit eius qz q̄litate et
natura qdāmō iudicatū essz. et in
omni iudicio qd bñ cōsiderandū ve-
nit vltima s̄tia ad supmū auditori-
um seu iudicatoriū spectet et p̄tine-
at. cū insup vt etiā sepe sup̄ tactū ē
omniū negotioꝝ seu opationum
hūanaz iudiciū ad rōnē siue supi-
orē siue inferiorē spectet. fm tñ re-
spectū ad duplicē regulā fm quā
oēs opationes humane vt sepissī-
me etiā dictū ē regulari habēt. scz
vel regulaz legis humane q̄ sumit'
ex reb' creatis quas naturalit' hō
agnoscit. cui regule rō inferior in-

ut peccatū est
nōitur vel regulaz
sumit ex reb' creatis
ad quas hō sp̄t
regule rō superior
ip̄a regula legis di-
tmo sup̄ma et p̄
autōritatē iudiciorū
s̄tia ad illā p̄t rōnis
ip̄i regule legis di-
tū. q̄ p̄s iudiciorū
p̄tiorē d̄ plurib' se
bus occurrit iudicandū
cū finalis qz s̄tia sit de
tali cōsuetudine seu cōsue-
tudo qz occurrit. et
humana vltimū qd lo-
currit sit ip̄a realis ad
creatio. et p̄ cōsequē-
tē ip̄o actū seu ad' ip̄i
iudiciū finale s̄tia qz
supmū auditoriū seu iudic-
torū. scz p̄t mōstrat'
rōnē supiorē ad qm sic
iudicā sup̄mū finalis qz
p̄tiorē seu opationū hum-
p̄tiorē iudiciū de ip̄o actū
ad' cōsuetudine spectat et
p̄tiorē cōsuetudine s̄tia
actū seu ip̄i ad' cōsue-
tudinē. cū nō nō vt ta-
iudiciū sup̄mū et fm
actū habitū immutari
quo iterā sequit' qz vt
oib' sepe tactū quon-
ip̄i rōnis supioris et
rus et cōp̄tus. sicut cōp̄-
terpretat' in actū ali-
suo genē vel aliā cōsue-

Sic peccatū et quod

nititur vel regulaz legis diuine q̄
sumit ex reb⁹ eternis et increatis
ad quas hō spūaliter inclinā. cui
regule rō supior innitit. et ita fit q̄
īpa regula legis diuine sit supior.
īmo supma et p̄ osequēs supremū
auditorū et iudicatorū. vltima q̄
sūa ad illā ptē rōnis p̄tineat. q̄ sic
īpī regle legis diuine q̄ supma ē inu-
it. q̄ ē ps supior seu rō supior. **Cū**
p̄terea d̄ plurib⁹ se inuicē osequēti-
bus occurrit iudicādū finale iudi-
ciū finalis q̄ sūa sit de illo qd̄ in
tali osecutiōe seu ocurso ē vltimuz
vltimo q̄ occurrit. et in negotiis
humanis vltimū qd̄ sequitur et oc-
currit sit ip̄e realis act⁹ seu ip̄i⁹ act⁹
executio. et p̄ osequēs iudiciū de
īpo actu seu act⁹ ip̄i⁹ executione sit
iudiciū finale sūa q̄ final⁹ et sic ad
supmū auditorū seu iudicatorū
p̄tines. sequit manifeste q̄ ad ip̄az
rōnē supiorē ad qm̄ sic vt tactū ē
iudiciū supmū finalis q̄ sūa ne-
gotioz seu opationū humanaz
spectat iudiciū de ip̄o actu seu ip̄i⁹
act⁹ executione spectat et p̄tinet et
per osequēs etiā o sensus in ip̄suz
actu seu ip̄i⁹ act⁹ executionē qm̄ in-
teruenit. cū nō nisi vt tactū ē post
iudiciū supremuz ac finale de ip̄o
actu habitū interuenire possit. **Et**
quo iterū sequit q̄ vt etiā in supi-
ozib⁹ sepe tactū quotiescūq̄ talis
ip̄i⁹ rōnis supioris o sensus. siue v̄-
rus et exp̄ssus. siue equialēs et in-
terpretatiu⁹ in actu aliquē qui et
suo genē vel aliq̄ circūstātia p̄c̄m

C Cxxviii

mortale existit. interuenit. talis cō-
sensus ē p̄c̄z mortale. **Quia** sp̄ ta-
lis ip̄i⁹ rōnis supioris in talē actū
p̄c̄i o sensus etiā si ip̄e realis act⁹
iurta tñ modificationē modicū in-
fra tangendā nō p̄cederet. s̄ sub-
sequeret est tale p̄c̄m q̄le esset ip̄e
realis act⁹. **Et** rō iā qd̄amō in su-
periorib⁹ tacta est. ex p̄missis q̄ su-
mi pōt. **Et** p̄mo respectu consens⁹
veri et exp̄ssi ip̄i⁹ rōnis supioris
Ram ip̄a rō supior ad quā vt sic
statim tactū ē talis o sensus in hu-
lusmodi actum q̄ de se ex suoq̄ ge-
nere vel ex aliqua circūstātia p̄c̄z
mortale est p̄tinet. nullo mō in di-
ctu verū et exp̄ssū o sensū inclinari
possz qm̄ p̄us de ip̄o actu eius q̄
natura et qualitate deliberauerit et
iudicauerit. alias vt sup̄ tactū est
nō essz ver⁹ et exp̄ssus o sensus. **De**
liberare autē et iudicare maxime
circa tales act⁹ humanos nō pōt.
nisi regulam legis diuine et eterne
cui sic innitit o sulat. **C**ōsulca autē
regula legis diuine et eterne in ta-
lem actū q̄ sic de se ex suoq̄ genere
vel ex circūstātia aliq̄ p̄c̄m morta-
le existit o sentire nō pōt. qm̄ ip̄am re-
gulā et legē diuinā et eternā actu
et realit̄ o tēnat et sp̄nat. se q̄ ab
ea totalit̄ et p̄m habitū auertat.
Actu autē et realit̄ regulā legis di-
uine et eterne o tēnē et sp̄nē se q̄
ab ea totalit̄ et p̄m habitū auertē
nō pōt qm̄ peccatū mortale existat.
Sequit ergo p̄dicta simul ad aprā-
do et applicādo q̄ ip̄a ratio supe-
f a

Cōpendiū tñ Verū

rior in talē actū peccati mortalis vere et expresse sentire nō potest quoniam peccatum mortale existat. Respondeo vero sensus ipsius rationis superioris equiualentis et interpretatiui habet idem partem quā talis actus quod sic de se ex suo quod genere vel aliqua circumstantia peccatum mortale existit. cum de ipso supremum et finale iudicium ut sepe super tactum est ad ipsam rationem superiorem spectet et pertineat. committi nō potest. nec in reali executione deducit quoniam ipsa ratio superior negligens fuerit ipsum impedire. voluntate quod respectu illius regulare et reprimitur. et per consequens quoniam etiam regulam legis diuine et eterne actu et reali si tunc de ea actu cogitabat. vel per modum cuiusdam inexcusabilis obmissionis et negligentię. si tunc de ea nō cogitabat cum in tali actu cogitare debuisset. contempserit et spreuerit ac se ab ea totaliter et secundum habitum auerterit. Et ex hinc dicit beatus Thomas prima secundę sue summe quod ratio superior in ipsum actum peccati sentire dicitur nō solum quia secundum rationes eternas se moueat ad agendum. sed etiam quia secundum rationes eternas nō differit. Ad propositum etiam istorum dicit Augustinus de trinitate nō potest peccatum efficaciter perpetrandum mente decerni. nisi illa mentis intentio penes quā summa pars et membra in opere mouendi vel ab ope cohibendi. loquens de ratione superiori putat et voluntate iuxta quod iam dictum est includit. male actioni cedat vel seruiat. Prout hec latius modicum super et specialiter in declaratione quoniam sex mo-

cōclusus in actum

dozum seu sex qualitatū se circa delationem habendi ipsius rationis declarata sunt. Que ibi tacta possunt ad hoc propositum respectu sensus ipsius rationis superioris in ipsum actum applicari. Et adhuc amplius et efficacius. cum nō tanta culpa ipsi rationi superiori imputari habeat. nec facilius tā graue peccatum insurgat dum ipsa vere et expresse aut equiualentem et interpretatiue in delectationem quod in sola cogitatione consistit et versatur sentit. sicut quoniam vere et expresse aut equaliter et interpretatiue in ipsum actum peccati sentit ipsius quod actu executione. Notandum in premissis ubi respectu sensus ipsius rationis superioris in id quod de se ex suo quod genere vel aliqua circumstantia est peccatum mortale. de auersione a regula legis diuine et eterne facta est mentio. addita sunt ista verba. totaliter et secundum habitum. Etiam auerti a regula legis diuine et eterne. put iam in superioribus ubi precipue de hac premissa materia nature peccati venialis tractatum cepit aliquoties declaratum est. dupliciter contingere potest. Vel scilicet totaliter id est secundum habitum. quod proprie in hoc proposito nihil aliud est quam quodam inordinatio mentis et intentionis dispositio ponens seu constituens alterum finem. quod fit et contingit in omni actu quod de se suo quod genere aut alia circumstantia habet et importat quod peccatum mortale existat. licet forsitan pro tunc talis inordinatio nata mentis et intentionis dispositio nō attendere neque occurreret. Et ex hinc etiam ut iam satis declara-

ut peccatum est sensus rationis
talis actus est mortale
tali auersione nō potest in
uenire. Vel contingit
totaliter nō secundum habitum
solum. pro illo actu quod
respectu cuius est in alio
la ipsius diuine et eterne
ordinatio sed nō contra mor-
tis et intentionis inordinatio
um finem ponat seu constituat
et contingit in omni actu quod
suo genere seu alia circum-
stantia habet seu importat quod
mortale existat. sed solum ven-
tialiter. Viget pro peccato
autem iuxta quod expostum
totaliter et secundum habitum. ob-
ponens et constituens. ita
ra peccati venialis extenderet
tunc peccati mortalis trans-
satis expostum est et explicat
et hinc solum sensus rationis
ris in tali actu qui sic de se
quod genere aut alia circumstantia
habet quod sit peccatum mortale. sed
veniale nō erit etiam nisi peccatum
ale. quod line illa totaliter et secundum
auersione et tunc solum. quod in
tione. fit in tali actu mortale
ut satis et videtur ope et
telligantur similia quod sic et
nis superioris in actu quod de
quod genere aut alia circum-
stantia mortale existit est
cale. Etiam si ut iam super tactum
ille in que sic ipsa ratio superior
totaliter ab extra nō suble-

Sic peccatum

tum est assensus rationis superioris in talē actū est mortale peccatum. quia sine tali auersione non potest in talē actū inuenire. **N**el stringit talē auersio non totaliter. id est non secundum habitum. sed in actu solū. id est per illo actu quod fit seu exercet respectu cuius est bene aliqualis a regula ipsius diuine et eterne legis inordinatio. sed non tanta nec talis mentis et intentionis indispositio quod alium finem ponat seu constituat. et sic est et stringit in omni actu qui de se ex suo genere seu aliquo circumstantia non habet seu importat quod peccatum mortale existat. sed solū veniale. **N**am si illud usque adeo prederet quod illa auersio iuxta quod expositum est esset totalis et secundum habitum. alium quod finem ponens et constituens. statim a natura peccati venialis excederet et in naturam peccati mortalis transiret ut ibi satis expositum est et explicatum. et ex hinc similiter assensus rationis superioris in talē actū qui sic de se ex suo genere aut aliquo circumstantia non habet quod sit peccatum mortale. sed solum veniale. non erit etiam nisi peccatum veniale. quia sine illa totali et secundum habitum auersione et cum sola quodam inordinatione. potest in talē actum interuenire. ut satis ex dictis accipere est. **E**t intelligantur premissa quod scilicet assensus rationis superioris in actum qui de se ex suo genere aut aliquo circumstantia peccatum mortale existit est peccatum mortale. **S**icut si ut iam super tactum est actus ille in quem sic ipsa ratio superior assensu realiter ab extra non subsequetur seu

et quod

CCXXIX

adimpleret. **S**i tamen non ex parte ipsius rationis superioris ipsius quod voluntatis. utpote se post dictum assensum ita sic in illum actum seu illum actum executionem prestatum amplius aduiscatis et immutatis sed propter defectum possibilitatis facultatis vel alicuius alterius oportunitatis aut circumstantie stringet. **N**am licet tunc realiter et effectu talis actus non subsequeret et adimpleret. propositio tamen affectu quantum ad incursum peccati mortalis subsequetur deus et adimpletus. **E**t hinc contra deus quod voluntas pro facto reputatur. **I**uxta quod istud proprie intelligendum venit illud dicitur christi **Matth. v. Quis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam iam mechatur eam in corde suo.** **E**t omnibus sic superioribus circa hanc preter materiam nature et qualitatis primorum motuum. delectationis et assensus in actum peccati tractatis ea quodammodo epilogando habetur. quod primus motus primo primus ipsius sensualitatis qui naturalis dicitur nullum peccatum est. **S**ecundo deus primus motus eiusdem qui ex fomite procedit peccatum veniale existit. **D**electatio autem siue morosa siue non morosa mora temporis. dum tamen non sit morosa mora consensus per rationem scilicet superiorem vere et realiter aut interpretatiue et effectualiter deliberati. quod contingit in secundo tertio et quarto sex modorum seu sex qualitatum se circa delectationem habendi ipsius rationis superioris superioribus declaratis et si delectatio sit et ferat circa ea qui

quodammodo

quodammodo delectationem et assensum

Compēdiū th̄i Serri

de se ex suo qz genē vel ex aliq̄ cir/
cūstātia peccā mortalia existūt . est
solū peccm veniale **D**elcatio vero
morosa mora cōsensus p̄ rōnez scz
supiorē vere et exp̄sse aut interpre
tatiue et effectualit̄ deliberatū qd̄
cōtingit in q̄nto et vltimo p̄dicto
rū sex modoz seu sex qualitātū se
habēdi ipsi rōnis z̄ necnō etiā cō
sensū in actū qn̄ tñ vt sepe supra ta
ctū est sūt et ferunt sup̄ his q̄ de se
ex suo qz genē aut ex aliqua circū/
stantia peccā mortalia existūt . sunt
etiā peccā mortalia **E**t ad istud
p̄positū p̄ moduz exēpli applicat
doctores licet diuersimode tētati
onē q̄ fuit in p̄mis parentib⁹ **E**t q̄
rū dicitis p̄ sensualitas ipsa serpen
ti opari **R**ō vero inferior vt iā in
superioribus tactū est mulieri eue
et rō supior viro ade **S**ū igitur in
ipsa p̄mo motu . sc̄do tñ p̄mo / ipsius
sensualitatis illecebra insurgit . qd̄
nō nisi ex fomitis corruptiōe pue
nit . et q̄lū cū serpens comestione po
mi eue suggessit . ideoqz tūc peccm
solū veniale est q̄ lenissimū **I**n dele
ctatiōe vero nō morosa mora cōsē
sus q̄ scz cōsensus fit p̄ rōnē supio
rem vere q̄ exp̄sse aut interpretatiue
q̄ effectualit̄ deliberat⁹ . quātūcūqz
ista dicta delcatio sit forsan moro
sa mora t̄pis q̄ntūcūqz etiā ipsa rō
inferior iuxta p̄dicos sc̄dm tertiū
et quartū sex modoz seu sex q̄stra
tū se habēdi z̄ vel circa talē delcā
tionē non bñ aduertat . vel subito
aut imprope etiā in eam cōsentiat .

cōsensus in actū .

tūc mulier sine viro ip̄o qz ignorā
te cōmedē dicit **I**deoqz tūc solum
peccm veniale ē qz q̄ in delcatiōe
peccm mortale interueniat a cōsensu
viri scz rōis supioris . vero q̄ exp̄s
so aut interpretatiuo et effectuali et
nō alias p̄cedit **I**n delcatiōe vō
morosa mora cōsē / interpretatiuo et ef
fectualis . qn̄ scz rō ipsa supior iux
q̄ntū sex modoz p̄dicoz seu sex q̄
litatū se h̄ndi ipsi rōnis z̄ talē de
lctatiōez rep̄mē negligit . tūc mulier
sola h̄ tñ viro sciēte cōmedit . et tūc
licz vir nō cōmedat . p̄pter illum tñ
eius cōsensū interpretatiuū et effcua
lem peccm mortale efficit . etiā si vt
sepe dcm̄ est desit voluntas pficien
di actū z̄ **Q**uia mulier bñ p̄t sine
viro cōmedē . mōdlic̄ at sine viri cōsē
su vero et exp̄sso aut interpretatiuo
et effectuali nō pōt peccare **D**e
delectatiōe morosa mora cōsensus
veri et exp̄ssi . quādo scz ratio ipsa
superior iuxta vltimū sex modozū
p̄dictozum seu sex qualitatum se
habēdi ipsius rationis z̄ vere
et exp̄sse cōsentit . tunc vir non so
lum cōsentit h̄ sic q̄ mulier comedat
et etiā si desit voluntas perficiēdi
actum z̄ est peccatū et grauius qz
in casu p̄cedenti **G**rauius eteniz
est in talem illicitam delcationez
vere et exp̄sse consentire . qz non
reprimendo interpretatiue et effe
ctualit̄ cōsensum p̄bē **I**n cōsensu
vero in actū peccati seu ipsi actus
executionē q̄ vt late sup̄ dclaratū
est soli rationi supiori attribuitur

de p
est ac si vir nō solū h̄
medēt h̄ quod amō
p̄cipere et tūc etiā h̄
tacta talis ad realit̄
p̄cedēt q̄ loqueret est
le **E**t adhuc graui⁹ q̄
p̄cedēt . in q̄ntū scz
mōstratū est graui⁹ est
seu ipsi ad executionē q̄
delcatiōez **D**e alio
sex q̄ / delcatiōe moro
solus veri et exp̄ssi ip̄o rō
ois de q̄ sciam sup̄ vir
de h̄nt mulier h̄ solū q̄
mulieris cōsentit h̄ sup̄ d
in delcatiōe morosa moro
interpretatiuo effectualis
nis supioris **E**t q̄ p̄ter
sensū veri exp̄ssi peccm
h̄ graui⁹ et iam tactū q̄
sensū interpretatiuo et effe
q̄ntū scz graui⁹ est vere q̄
aliqd̄ mali cōmōre q̄ in
ue et effectualit̄ **S**ed in cō
rōnis supioris in actū peccati
ipsi ad executionē etiā vt h̄
dcm̄ i talis ad realit̄ ab est
cedēt q̄ loqueret vir nō solū
h̄ sicut et mulier comedat . et
tentatio de se cōsumata q̄
Et intelligant h̄ exp̄ssi
iuxta sup̄ declarata . qn̄ si
delcatiōes cōsentit q̄ in a
et ferunt sup̄ his q̄ de se
genē aut ex aliq̄ circūstanti
mōdlic̄ existūt **E**t h̄c q̄
necētiā nature p̄moq̄ moro
tatiōis et cōsensus in actū .

de peccato

est ac si vir nō solū sic et mulier cō
medēt h̄ quodamō ac si iuberet ⁊
p̄ciperet. et tūc etiā si iuxta sup̄ius
tacta talis act⁹ realit̄ ab extra nō
p̄cedēt ⁊ sequerēt est peccm̄ morta
le. Et adhuc graui⁹ q̄z in casibus
p̄cedētib⁹. in q̄ntuz scz vt etiā sup̄
mōstratū est graui⁹ est in actū pecc̄i
seu ip̄i act⁹ executionē q̄z in solā ei⁹
delēctōez cōsēntire. **N**el alit̄ dici pos
set q̄. i. i. delēctatione morosa mora
cōsēntis veri et exp̄ssū ip̄i rōnis sup̄i
ozis de q̄ statim sup̄ vir non ome
dit sicut mulier. h̄ soluz cōmestioni
mulieris cōsēntit sic sup̄ dōm ē fieri
in delēctōe morosa mora cōsēntis
interpretatiu⁹ effectualis eiusdē rō
nis sup̄ioris. **E**st q̄z p̄pter h̄mōi cō
sensū verū ⁊ exp̄ssū peccm̄ mortale.
h̄ graui⁹ vt iam tactū q̄z in tali cō
sensū interpretatiu⁹ et effectuali. in
q̄ntū scz graui⁹ est vere ⁊ exp̄sse in
aliq̄d malū cōsēntire q̄z interpretati
ue et effectualit̄. **S**ed in cōsensu ip̄i
rōnis sup̄ioris in actuz pecc̄i seu in
ip̄i act⁹ executionē. etiā si vt statim
dōm ē talis act⁹ realit̄ ab ei⁹ nō p̄
cedēt ⁊ seq̄retur. vir nō solū cōsēntit
h̄ sicut et mulier comedit. et tūc est
tentatio de se cōsumata ⁊ p̄fecta.
Et intelligant̄ he exēplificatiōes
iuxta sup̄i declarata. q̄n scz h̄mōi
delēctatiōes cōsēntis q̄z in actū sunt
et ferunt̄ sup̄ his q̄ de se ex suo q̄z
genē aut ex aliq̄ circūstantia pecc̄a
mōzlia existūt. **E**t hec q̄ ad talē
matēriā nature p̄moz motuū dele
ctatiōis et cōsēntis in actū. ordinis

et quod

CCCC

q̄z et progressus tentationis. in q̄n
tū de eis ad p̄positum hui⁹ octauū
tractat⁹ isti libelli tractatōū occur
rebat dōca sufficiāt. **Q**ui latiora vi
dere voluerit habz vt in superiori
bus in simili tactū ē doctores plu
rimos. tam maḡm in h̄. s̄n̄iaz. q̄z
alios sup̄ dōco passu tractantes q̄z
etiā beatū Thom̄ p̄ma et sc̄da se
cū de ptis sue sūme

De tribus ad grauita tem pecc̄i cōferētibus

Quia vero iā recentē ⁊ etiā
in sup̄iorib⁹ maxime in de
claratiōe nature ⁊ qualita
tis pecc̄i mortalis dictū et monstra
tū est. q̄n nōnunq̄z act⁹ aliq̄s q̄ de
sui forsan natura ex suoq̄ genere
pecc̄m nō essz vel forsan veniale so
lū ex intēctiōis corruptiōe vel rō
ne remorsus conscientie seu aliqua
alia circūstantia pōt pecc̄m mortale
effici. **E**t p̄pter ⁊ etiā ad clariorē
sp̄ cognitionē distinctiōis seu na
ture pecc̄i ventalis a pecc̄o mortali
circa cui⁹ declarationem p̄ns p̄nci
paliter materia versat̄ visū ē expe
diēs de his trib⁹ hic sūmatim aliq̄
perstringere

De intēctiōe ac fine
actiōis seu opationis. **De esse sol**
natura et q̄litate cōscientie. **De na**
tura q̄litate ac numero circūstan
ciarū in. **De intēctiōe ac fine actio**
nis seu operationis

Compēdiū theologie

Intencio

In circa p'mū est aduertēduz q' intencio in generali p'ur hic et in materia morali. s. virtuti q' p'cti sumit sic describitur **I**ntencio ē act' volūtatis in aliquē finem tendētis. p' aliqd vel aliq' ad illū finē ordinata **D**icit' em' intencio q' in illud tēto **N**ā intencio s'p respicit aliqd vt finē p'm. s. q' ill' ē termin' volūtatis **E**t q' clare apparet q' intencio de se importat q' denotat q'ndā distantiā illi' qd sic intencio ē **E**t ideo qn volūtas fertur q' intēdit immediate in aliqd etiaz si illud sit finis vltim' quē tūc sibi constituit. termin' q' ipi' volūtatis q' p' tūc habet. non dicit' tñ p'prie eē intencio. h' qn affect' seu volūtas in aliquid tāqz finē vltimū quem sibi tūc constituit. vel tāqz ad illū finē ordinatū fert' et tendit. nō immediate h' mediātib' alijs p' que in illud in qd sic fert' et tēdit nitē puenire tūc p'prie est intencio **N**ā grā alicuius exēpli fert' et tendit pncipalit' affect' alicui' seu volūtas in suā finalē salutē. q' p'pter ipam facilit' assequēdā intēdit corp' suū domare q' spūi subijcē et vt h' congruent' et cū saniori cōsilio q' auxilio facē possit intēdit religionē aliquā intrare et p' h' faciēdo ad aliquē locuz tal' religionis ire **I**ste talis respectu salutis sue q' est vltim' finis quē tūc sibi cōstituit. respectu etiā domat' nis sui corpis ac ingress' religionis. qui sūt fines medi' ad illuz scz finē vltimū ordinati dicit' p'prie ha

De intencione ac fine

bere intencione **R**espectu vero ad ditionis talis loci illius religionis. licet sit quedaz volūtatis dispositio. non tamē p'prie dicit' eē intencio **E**t p'cedenti intencione in generali descriptione clare et facilliter elici potest descriptio intencione recte per additionez. scz istorum verborum debitum et debito modo **E**st etiam intencione puerse seu corrupte per additionez oppositorum seu contrarioruz verborū scz indebitū et indebito mō sic tamen q' in descriptione intencione recte illa duo verba scilicet debitum et debito modo coniunctiz accipiuntur cum ipa duo ad h' q' intencio sit recta necessario habeant concurrere **I**n descriptōe vero intenciois puerse seu corrupte illa duo vba opposita scz indebituz et indebito mō accipiunt' diuisim cū alterū eoz ad h' q' intencio puerse vel corrupta existat p' se sufficiat **E**t em' vt sepe dcm ē plura nē ē ad virtutē dcurrē qz ad viciū imo per defectum vnius eorum que necessario ad virtutē requirunt' transitur in viciū **S**uper quibus qn tū ad intelligētā nature et effect' intencione respectu eorum que iam in h' octauo tractatulo hui' libelli circa matēiā p'cti mortalis et p'cti venial' tractata sūt q' tractabuntur spectare q' sufficē videt'. subijciuntur hic aliq' regule nōbiles **P**rima regula ē **E**t fine pncipalit' itēto. s. re sp'cū finis vltimi q' pncipalit' i aliq'

actio
adū intencio. ad' vlt
derari. et iudicari hab
dicat' et iudicet bon'
reou' vel demerito
telligi q' applicari p'p
t'hei vi. Si fuerit oall
toni corp' tū luctu
ita Aug. p' oall' si p'm
tio **E**t intelligit' h'c reg
marime ad' qui alias
sūt mōstrātes i qu' de
eē p'prie q' natura sine o
rius caule seu alter' circū
h' q' sit boni vel mali
completenare factuā de
mouere manū **N**ā tale
p'prie suo ē p'prie q' n
berit q' esset boni vel
eiz dicit' v' dare p' r
quies videri poterit
gula. **N**ā de se ipō ma
bono pncipalit' intēto n
bon' **N**ā grā exēpli
deponit' q' sit ad' d'le m
ea pncipalit' intencio ad h
pncipalit' finē hanc. vt ex
bonu h'ca elemosina. nō p
boni efficiunt' **T**ertio res
opposita **N**ā de se ipō bo
ne malo pncipalit' intēto
mal' **N**ā grā exēpli **D**e
vel orōne vel p'p'icatioe
licet p'pter vanā gloriā
vel p'pter lucrū regale h
adipiscendū vel h'mōi h
diuertiatis ill' ap' d'ura
et descriptioe intenciois
itōnis puerse seu corrupte

actionis seu

actu intenditur. actus ille attendi. considerari. et iudicari habet ad hoc scilicet quod dicatur et iudicetur bonus vel malus merito vel demerito. iuxta quod intelligi et applicari potest de omni christi. **Mathei vi.** Si fuerit oculus tuus simplex totum corpus tuum lucidum erit. **Ubi iuxta Aug.** per oculum significatur intentio. **Et intelligitur** hec regula de his maxime actibus qui alias ex se ipsis sunt indifferentes. id est qui de suo proprio esse propria quod natura sine concursu alterius cause seu alterius circumstantie non habent quod sint boni vel mali. **Ut gratia** exempli lenare festucam de terra vel mouere manum. **Quasi** tales actus de proprio suo esse propria quod natura haberent quod esset boni vel mali aliter esset dicendum. ut clare per regulas sequentes videri poterit. **Secunda regula.** Actus de se ipso malus ex fine bono principaliter intento non efficitur bonus. **Ut gratia** exempli furari vel deponari. qui sunt actus de se mali. etiam si ea principaliter intentione ad hunc quod principaliter finem fiant. ut etiam in dei honore fiat elemosina. non propter hoc boni efficiuntur. **Tertia regula** et opposita. Actus de se ipso bonus ex fine malo principaliter intento efficitur malus. **Ut gratia** exempli de elemosina vel oratione vel predicatioe. que principaliter propter vanam gloriam mundanam vel propter lucrum temporale habendum et adipiscendum vel huiusmodi fieret. **Et ratio** diuersitatis istarum duarum regularum et descriptioe intentionis recte et intentionis puerse seu corrupte supra

Operationis CCCXXI

positis alijs quod etiam ibidem dictis clare apparet. **Quia** ad intentionem rectam duo requiruntur scilicet quod tendentia voluntatis sit in finem debitum. et quod sit per media ad illum finem debito modo ordinata. **Ad** intentionem vero puerisam seu corruptam sufficit defectus vel malicia in vno istorum. scilicet vel quod finis principaliter intentus sit de se malus ut ponit tertia regula. **Vel** quod media per que ad illum finem tenditur sint de se mala ut ponit secunda regula. **Quarta regula.** **Quia** et eadem principalis intentio finalis. id est in aliquo finem principaliter tendens. plures actus se inuicem consequentes etiam diuersimode et distantes abinuitim factos potest in bonum et ad meritum. vel in malum et demeritum informare. **Ut gratia** exempli. **Respectu** intentionis recte intendit aliquis unum solidum pro deo in elemosinam per duodecim sibi inuicem succedentes dies elargiri et dare sic scilicet quod qualibet die dabit unum denarium. **Si** a casu contingat istum hominem donationem aliquorum istorum denariorum per aliquibus istorum duodecim dierum obliuisci et intermittere et in alios dies reparare et facere. **Donatio** ista nihilominus sic in alijs diebus facta propter primam principalem intentionem erit meritoria. **De** intentione vero peruersa facilius est dare exemplum cum facilius contingere possit. **Quinta** regula. **Finem** sub fine seu intentionem sub intentione potest quis ad

Compēdiū theologie

meritū vel demeritū seu meritozie aut demeritozie qđ tōez est ponē osentire et habere. dictos qz fines seu intētionēs sic sibi inuicēz subor dinatos pōt vna et eadē pncipalis et finalis intētio in bonum vel malū meritū vř demeritū in forma re. **N**t grā exēpli **R**espectu pncipalis et finalis intētionis, recte intendit aliquis ire ad forū ad hūc finez qđ ibi emat medicinas. ipsas aut medicinas ad hūc finē emat vt ab aliqua infirmitate curetur. **A**d hūc vero finez ab illa infirmitate curari desiderat. vt apti^o et meli^o deo seruiat. **C**larū et certū est qđ in isto casu omnes iste pcedētes volūtates et intētionēs, que sic circa istos diuersos fines ferūtur et tēdūt. p illā pncipalē et finalē intētionē apti^o et melius deo seruiendi. in bonū et ad meritū informantur et ppter eaz bone et meritozie existūt. imo in tali casu qñ scz volūntas in aliquos fines seu intētionēs sic sibi inuicem ad aliquem pncipalem et vltimum finem subordinatos pncipaliter propter ipsum pncipalē et vltimū finem fertur et tendit. licet illi fines seu intētionēs plures sint et diuersi. nō tamen proprie debet dici nec proprie est nisi vn^o et idem ipsius volūtatis motus. **E**t intelligunt hec in ista regula dicta. etiā si tēpore realis executionis seu adimpletionis illozum actuum super quibus sic dicta pcedētes volūtates seu

De intētionē ac fine

intētionēs ferūtur et tendunt. illa pncipalis et finalis intētio non realiter et de facto in mente habetur. **A**tputa quia pro tunc vel nō occurreret vel non attenderet. sufficit enim qđ precesserit et in habitu habeatur. **N**t verbi gratia in exemplo statim posito datur qđ ille talis qui sic ab aliqua infirmitate curari desiderat vt apti^o et melius deo seruiat tēpore quo emit medicinas ad hoc vt a dicta sua infirmitate curari possit. **E**t tēpore quo predictis medicinis ad dictam suam curationem emendis ad forum vadit et illam pncipalem et finalem intētionem aptius et melius deo seruiendi non realiter qđ de facto in mente habeat. qz tunc forsan vt dictum est vel non sibi occurrit vel non attendit. nihilominus tamen cuz per prius eaz habuerit et adhuc in habitu vt p supponitur habeat. illa pncipalis et finalis intētio apti^o et melius deo seruiendi istos act^o emendi medicinas et eūdi ad forū seu volūtates et intētionēs que sup ipsis ferunt informabit et bonos et meritorios efficiet. ac si tūc illā pncipalem et finalē intētiōē. apti^o. et meli^o deo seruiendi in mēte reali^o et de facto habuissz. **R**espectu vero pncipalis et finalis intētiōis puerse seu corrupte facili^o vt statiz in regula precedenti tactum est dari potest exemplum. **I**ntelligant etiā predicta respēctū tñ pncipalis et finalis

acti
intentiōis recte ad
meritorior. vñ tam
actus seu fines sic
finem pncipalem
ordinatos. et sup qđ
tes volūtates seu in
runt et tendūt. nō in
tendat aliqs actus
ipso sua qđ pncipalis
pncipalis intētiō qđ ad
formis et opposit^o et qđ
seu intētiōē qđ sup ipm
di possit puerse seu co
sua regula. **Q**uo qđ
rundo ponit sexta regu
cūcūq; intē plures ad
bi inuicē ad aliquē finē
as et se ipso bonū et m
cipalit intētiō subordin
uenit seu intētiōē ali
nis illi fini sic pncipali
se ipso hinc pncipalis
ritū diffinis et opposit
tem qđ seu intētiōē qđ
turs motu pueris et co
nalis ad^o seu finis meo
uonens nō informat ad
illā pncipalē intētiōē ill
tūm su vel se ipso merito
us ipam pncipalē et fin
nē omnes qđ alios fin
tiones pcedētes etiam
ipsis bonos et merito
mat et quādo rep
grā. **I**ntētiō aliqs ir
domū et ad hūc finē
vult ire vt ibi dicitur
aut finē luxurari vult

actionis seu

intentionis recte actum quod bonorum et meritoriorum. dum tamen inter dictos actus seu fines sic sibi ad ultimum finem principaliter intentum subordinatos. et super quibus huiusmodi precedentiibus voluntates seu intentiones sic feruntur et tendunt. non interueniat seu intendat aliquis actus seu finis ex se ipso. sua quod propria natura illi fini sic principaliter intento quod ad meritum difformis et oppositus. et quod voluntatem seu intentionem quod super ipsum fertur et tendit posset perverti seu corrumpere.

Sexta regula Pro quod apti declarando ponit sexta regula. Quotienscunque in plures actus seu fines sibi inuicem ad aliquem finem ultimum alias ex se ipso bonum et meritorium principaliter intentum subordinatos interuenit seu intendit aliquis actus seu finis illi fini sic principaliter intento ex se ipso suaque propria natura quod ad meritum difformis et oppositus. voluntatem quod seu intentionem quod super ipsum fertur et tendit pervertens et corrumpens talis actus seu finis mediis sic interueniens. non informat ad meritum per illam principaliter intentionem illius finis ultimi sic de se ipso meritorij. quoniam potius ipsam principaliter et finale intentionem omnes quod alios fines seu intentiones precedentes. etiam alias ex se ipsis bonos et meritorios deformat et quodammodo deprauat. **Verbi gratia** Intendit aliquis ire ad aliquam domum et ad hunc finem in illam domum vult ire ut ibidem luxurietur. ad hunc autem finem luxuriari vult ut sanior in

operationis CCXXII

de efficiat. ad hunc vero finem vult sanior effici ut apti et melius deo seruiat. **Iste finis ultimus principaliter intentus apti et melius deo seruiendi quod alias ex se ipso bonus est et meritorius illam voluntatem seu intentionem quod sic super illum actum luxuriandi fertur et tendit et a minori illi actui si a casu committeretur. cum ex se ipso suaque natura sit illi ultimo fini sic principaliter intento quod ad meritum difformis et oppositus ad predictam voluntatem seu intentionem quod sic super eum fertur et tendit. pervertens et corrumpens. nullo modo ad meritum reformare potest. quoniam potius illa peruersa et corrupta voluntas et intentio ipsam ultimam et principaliter intentionem ac omnes alios fines et intentiones procedentes deformat et quodammodo deprauat. per amplius quod ac grauius faceret actus si a casu committeretur. **Et ratio horum est** quia vna voluntas seu intentio ex se ipsa peruersa seu corrupta. plures voluntates seu intentiones alias ex se ipsis bonas deprauare potest sed non econtra. **Vna etenim bona voluntas seu intentio non potest plures ex se ipsis malas bonas efficere. imo nec plures bone etiam se inuicem consequentes vnam et se ipsa malam bonam efficere possunt.** Quia ut in superioribus sepe dictum est. ad bonitatem et rectitudinem alicuius voluntatis seu intentionis plura necesse habent concurrere. quod ad eius malitiam seu corruptionem. imo ad eius malitiam seu corruptionem**

Compēdiū theologie

sufficit defect' vni' eoz q̄ ad boni-
tate et rectitudinē constituēdā neces-
sario requirunt. **I**ntelligant' etiā ea
q̄ sic statim sup̄ taz de actū inter-
iorū ip̄i' volūtatis. q̄ etiā actuum
exteriorū exinde consequētiū p̄ p̄nci-
palē et finalē intētiōnē quo ad me-
ritū vel demeritū. informatiōe di-
cta sūt. q̄ h̄mōi p̄ncipalis et finalē
intētiō. tales act' interiores volū-
tatis et a fortiori ip̄os act' exteri-
ores si exinde consequant' precedit
vel concomitat'. **N**ā si h̄mōi p̄ncipalē
et finalē intētiō tales act' subsequēt'
aliē veniret dicēdū. **E**tenim vt iā sta-
tim innui visū est. triplici q̄ntū ad
hanc materiā discernit p̄t ip̄a inten-
tiō. siue de recta siue de p̄uersa et
corrupta accipi velut respectu sup̄
dictoz actū. tā scz interiorū ip̄i'
volūtatis q̄ exteriorū inde conse-
quētiū cōsideratione cōphendi. vno
mō vt eos p̄cedēs. alio modo vt
eos concomitās. alio modo vt eos sub-
sequēs. **D**e intētiōe aut' p̄dictos
act' p̄cedētē. quō et q̄n eos quo
ad meritū et demeritū informare
habeat et informet. satis in sup̄io-
rib' tractatū et declaratū est. **D**e
intētiōe vero h̄mōi act' concomitā-
te. **I**dē scz quō et q̄n eos infoz-
mare habeat et informet. ex sup̄io-
etiā tractatis clare elici et accipi p̄t.
Etenim si intētiō tales act' p̄cedēs
ip̄os q̄ ad meritū et demeritū iu-
sta tñ modificatiōes et declarati-
ōnes sup̄a etiā factas informare
p̄t et q̄nq̄ informet. hoc idēz non

De intētiōe ac fine

dubiū iuxta easōē tñ modificatio-
nes facere potēt et valebit intētiō
ip̄os act' realit' et de facto concomi-
tans. **Q**uo vero ad intētiōnem ta-
les interiores volūtatis act'. ac eē
exteriorēs exinde pueniētes subse-
quētē seu supaccedētē aduertēda
sūt q̄ sequūtur. et p̄mo quantum
ip̄os act' interiores volūtatis in
se et absolute cōsideratos cōcernit
q̄ intētiō h̄mōi interioris act' vo-
lūtatis subsequēs seu supaccedēs
nullo mō ex se ip̄a p̄t eos q̄ ad me-
ritū vel demeritū informare. i. me-
ritorios vel demeritorios efficere
nisi q̄ntū illi act' interiores volū-
tatis cū illa subsequenti seu supac-
cedētī intētiōe reiterarent'. **E**t
gr̄a alicui' exēpli ad clariorem sp̄
intellectū. vt aliq̄s vult et in mente
disponit ire de roma in iherlm. et p̄
hoc sibi equū et alia nēcaria prepa-
rat. nō q̄dē p̄ tūc nec p̄ p̄us rela-
tiōe sen reflexiōe q̄cūq̄ habita-
in deū. s̄ forsan vt interdū cōtingit
sola causa societatis vel alia. vult
postmodū iste dictā suā volūtate
seu p̄positū q̄d sic habuit. in deū
referre vt. s̄ illō p̄positū et volūtate
quā sic de eūdo in iherlm simpliciter
habuit. habuerit intētiōnē deo ser-
uiēdi et cōplacēdi. **I**sta intētiō sic
sibi supueniēs. nullo mō p̄t ex se
ip̄a illū actū interiorē voluntatis
seu illud p̄positū q̄d sic p̄ p̄us de
eūdo in iherlm habuit informare.
sic scz q̄ ei' bonitas seu meritū ex
ista subsequētī et supaccedētī intē

actioni sen
dione dependē possit.
interiorē actū volūtatis
tū cū ista intētiōne
homo reiteraret sic
lūratē et p̄positū q̄d sic
iherlm simpliciter habuit
intētiōne deo seruīēdi
vi. q̄d si faceret a calu-
p̄nō sine in culpa
sic ad volūtatis sic cū illi
ne subsequētē reiterat' me-
ritū ubi p̄us p̄cedens nō
q̄ntū clara est. q̄ tā illi in-
tētiō voluntatis seu illud
sic ista intētiōne subsequē-
dus. tpe q̄ ista intētiō a
q̄ntū in factū et et quodā
rito et nō eē quare nisi
nullo mō p̄t p̄ subse-
quētī intētiōne informari posse
ad ip̄os act' exteriores
interioris actū volūtatis
entis h̄mōi act' sub sup̄io
sup̄io q̄ntū q̄ntū ad h̄
tētiō p̄t cōphendi autō
Sic tñ illi respectu p̄
simpliciter in se. q̄ntū de iua
etiā si quōdā lūratē h̄mōi
tū ex plurib' et diuersis
bus de se optatis vel lū-
tatis subsistere seu cōstitui
vt gr̄a exēpli. **H**are vt
nam celebrare vna m̄
Ali' vero sūt q̄ scdō
e. i. q̄ de sui natura ex p̄
uersis alijs actū de se
et lōgō in diuersa r̄p̄a
lūre et constare h̄mōi vt

actioni seu

tione dependē possit. nisi itē illū interiorē actū volūtatis seu ppositū cū ista intētiōe subsequēti ille homo reiteraret. sic scz q̄ illaz volūtate et ppositū qd̄ sic de eūdo in ihrlm simpliciter habuit rehaberet intētiōe deo seruiēdi et oplacendi. qd̄ si faceret a casu in dco suo pposito sine sua culpa impediret iste actū volūtatis sic cū ista intētiōe subsequēte reiteratū meritorius esset. vbi p̄oz p̄cedens nō fuisset. Et rō clara est. qz iā ille interior actus volūtatis seu illud ppositum sic ista intētiōe subsequēte p̄cedens. tpe q̄ ista intētiōe accedit est q̄si in factū eē et quodāmo in p̄terito et nō eē. quare nisi reiteraret nullo mō videt p̄ subsequēte intētiōe informari posse. **Quo** v̄o ad ipos actū exteriores. ex ipis. i. interiorib⁹ actib⁹ volūtatis puenientes. h̄mōi actū sub duplici specie duplici qz q̄litate q̄ntū ad hāc materiā p̄inet cōsiderationi occurrūt. Sūt etē aliq̄ respectu p̄ime sp̄s simplices in se. i. qui de sua natura etiā si quēdā successū habeāt. nō tñ ex plurib⁹ et diuersis alijs actibus de se opletis vel lōgo tractu t̄pis subsistere seu cōstare habent. vt gr̄a exēpli. **Dare** vnā elemosinam. celebrare vnā missā et h̄mōi. **Alij** vero sūt q̄ sc̄de sp̄s opositi in se. i. q̄ de sui natura ex plurib⁹ et diuersis alijs actib⁹ de se opletis. vel ex lōgo et in diuersa t̄pa tractu subsistere et cōstare h̄nt. vt gr̄a exem

Operationis CXXXIII

pli. **Diu** in religione viuē. in lōgaz peregrinationē ire. et h̄mōi. **Rur** sus p̄nt p̄dictaz duaz sp̄eruz actū sub duab⁹ diuersis q̄litateb⁹ vt ta ctū est cōsiderari. **Nel** scz put sūt in factū eē. i. p̄fecti et opleti. **Nel** p̄ ut sūt adhuc in fieri. i. tam incepti et nō dū p̄fecti seu opleti. de quib⁹ magis p̄ exempla subincerta liq̄ re poterit. **Premissa** igit̄ ad p̄positum applicādo dici p̄t. q̄ actū p̄me q̄litate scz qui sūt in factū eē. i. p̄fecti et opleti cuiuscūqz p̄dictaruz sp̄eruz existāt. siue scz simplices siue opositi. intētiō subsequēs seu superaccedēs. nullo mō p̄t ex se ip̄a quo ad meritū vel demeritū informare. **Nec** taliū actū bonitas seu malicia ex dca subsequēti seu superaccedēti intētiōe dependere. **Rō** clara ē. qz tales actū cū p̄fecti et opleti et sic transacti sūt. nō sūt ampli⁹ in eē. qd̄ aut̄ ampli⁹ in esse nō existit non p̄t ampli⁹ per aliud subsequēs informari. nec ab eo quo q̄ mō dependē nec etiā iurta modicum sup̄i tracta posset actū interior volūtatis respectu taliū actū exteriorū sic transactorū. cum illa subsequēti seu post accedēti intētiōe reiterari. **Et** gr̄a exēpli. et p̄mo de actu simplici. **Dedit** aliq̄s cuidam indigētī vnū florenū. nihil tūc nec per ante respectu istī dationis de deo cogitans. s̄ qz forsan ille indigens vicin⁹ su⁹erat vel alias sibi grat⁹. **Si** superaccedat isti vel subsequat intentio q̄ illū florenū volu

Cōpendiū theologie

erit dedisse ob dei reuerētiā et ho-
nozē ista intētio sic subsequens seu
supaccedēs nullo mō q̄ ad meritū
p̄t ex se ip̄a illū actū scz illā datio-
nē illi⁹ flozēni informare. q̄ scz eā
mētoziā faciat. qz iā illa datio aū
accessū isti⁹ supueniētis in rētionis.
trāsijt nec ē ampli⁹ in esse sicut nec
p̄t informari. **Nec etiā respectu ei⁹**
posset act⁹ interior volūtatis cum
ista subsequēti et supueniēti intēti-
one reiterari. De actu vero opo-
posito similiē exēplificari p̄t de illo qui
de deo nihil tūc. nec p̄ antea respe-
ctu hui⁹ cogitans. nec tūc q̄c q̄z in
deū deflectēs seu referēs. iuerit de
roma in iherlm. Si ei talis opletio
dōo suo viagio velit illud in deum
referre intētionēqz dei honozis fe-
cisse. ista intentio supueniens nullo
mō p̄t illū actū sic opletū scz illud
viagiū quo ad meritū informare
Nec etiā posset act⁹ interior ip̄ius
volūtatis respectu eius cū illa sub-
sequētiqz supaccedenti intētiōe re-
iterari iuxta qd̄ satis declaratū ē
Act⁹ vero sc̄de q̄lītatis q̄ scz sunt
adhuc in fieri. i. iam incepti qz nō
dū opleri. qd̄ sic notant dicit. St-
em̄ si nondum incepti essēt. intētio
tunc superueniens non posset res-
pectu eoz dici sbsequēs. seu post-
accedens si etiā opleti essēt iaz su-
pra declaratū ē. quid talis intētio
oparet. S̄mōi igit act⁹ p̄t in se
ip̄is in suo qz cē totali cōsiderantur
intētio subsequēs seu supaccedēs
p̄t ex se ip̄a q̄ ad meritū v̄l demeri

De intēctione ac fine

tuz s̄m qd̄ informare. et s̄m quid
etiā nō informabit. **S̄c̄dm qd̄ eniz**
nō informabit. qz. i. pars illi⁹ act⁹
si sit act⁹ de se simplex. omnes etiā
ali⁹ singulares act⁹ ex q̄b⁹ vna cū
alijs ille totalis act⁹ subsistit qz cō-
stat si sit act⁹ oposit⁹ qui dictā intē-
tionē sic subsequētē et supaccedē-
tem p̄cesserint. nullo mō q̄ ad mer-
itū vel demeritū poterūt ab ea in-
formari. S̄c̄dm quid aūt informa-
re poterit. qz illū totalē actū in se.
nec nō p̄t de eo restātē si sit actus
simpler. ac omēs etiā alios singu-
lares act⁹ ex q̄b⁹ ille total act⁹ sub-
sistit et cōstat si sit act⁹ cōposit⁹ illā
supaccedētē qz supueniētē itētionē
subsequētes meritorios vel deme-
ritorios efficiet. Ut gr̄a exempli.
et p̄mo de actib⁹ simplicib⁹. Vult
aliq̄s et disponit celebrare missam
tūc nec p̄ antea respectu hui⁹ cele-
brationis cōsiderationē seu relatio-
nē in deum habens. s̄ vel forsan
pro pudore vitando vel alia cau-
sa. Celebrat iste vsqz ad eplam po-
simodū vanitatē suam cōsiderans
cōpūgiatur et intētionem suam re-
spectu hui⁹ celebrationis in deum
referre incipit. sic scz qz intētiōe
honozis et reuerentie dei celebra-
re vult. Ista intētio supueniens et
superaccedens. istum actū simp̄-
cem qui est adhuc in fieri s̄m qd̄
informabit. qz. i. ip̄m in se nō non
partem que de eo post illam inten-
tionem superuenientē agenda re-
stabat. ac etiā omnes alios singu-

actionu

lures actus ex q̄b⁹ ip̄e
subsistit qz cōstat. merito
et ex maxime qz est
actus interior volūtatis
peraccedētē intētiōe re
s̄m quid etiā ista intēti
brap̄bis missa actū nō
qz p̄tem que de eo post
supueniētis intētiōis ad
omni ante op̄m dictā. nō
informabit nec meritoria
ex iā nō sit in se nec etiā
ex p̄t act⁹ interior ip̄ius vo
cū illa superueniētē et accē
tionē reiterari. **De a-**
oposit⁹ p̄t similiē exēpl-
p̄mo de actu opo-
et ad diuersā r̄p̄a tradū
si iuxta exēplū iam sagi-
de illo qui causa locorati
radij de roma in iherlm. p̄
q̄ra et q̄ra p̄t iheris m-
intētiōe qz p̄t in deū
dicte ista intētiō sic supaccedēs
peraccedēs illū totalē actū qui
quo informabit. scz quo ad
lem actū in se. et quo ad em̄
de eo post accessū vidē intē
agenda restātē. r̄p̄ta r̄
itineris labores p̄talia co-
las q̄s amodo sustinetur.
q̄s meritorios efficiet. qz
etiā nō informabit. qz. i.
itineris aū facti labores
et expensas p̄t habere
nullo mō p̄t ex se meritoria
reā statim de celebratē m-
claratū est. Post qz qz

actionis seu

lares actus ex qb^o ipse totalis act^o subsistit et constat. meritorios effici et et maxime qz etiā respectu eorū. actus interior volūtatis cū illa superaccedēti intētiōe reiteratur^o. **¶** Im quid etiā ista intentio istū celebratiōis missē actū nō informabit qz ptem que de eo añ accessū dōe superueniētis intētiōis acta erat. i. omnia ante eplam dicta. nullo mō informabit nec meritoria efficiet. qz iam nō sūt in se nec etiā respēu eoz p̄t act^o interior ipi^o volūtatis cū illa superueniēti et accedēti intentione reiterari. **¶** De actib^o et opositis pōt similē exemplificari. et p̄mo de actu oposito q̄ ad lōguz et ad diuersa tpa tractū seu successū. iuxta exēplū iam supi^o positum de illo qui causa societatis v̄l alia vadit de roma in hirlm. pacta qz q̄rta et q̄nta pte itineris mutat intentionē et p̄positū. et in deū reflectit. ista intētiō sic superaccedēs et superueniēs istū totalē actū quo ad quid informabit. scz quo ad totalem actū in se. et quo ad omnia q̄ de eo post accessū dicte intētiōis agenda restabāt. v̄tputa reliquuz itineris. labores picula et expensas q̄s amodo sustinebit et faciet. q̄s mētorios efficiet. Quo ad q̄d etiā nō informabit. qz i. illā ptem itineris añ facti. labores qz picula et expensas p̄ pri^o habitos et fēos nullo mō p̄t ex se meritorios efficē vt iā statim de celebrāte missā declaratū est. **¶** Potest etiaz sp̄ ad ma

operationis CXXVII

iorē declarationē de actu ex diuersis singularib^o actib^o oposito similiter exemplificari de paupere q̄ sola causa vidē^o lautioris hñda vel alia nō de se meritoria. intrat religionē. et ibi sub tali intētiōe aliquādiu. v̄tputa q̄tuor aut quinque annis viuit. pluresqz act^o ad regulam p̄tinētes nō mutata p̄ma cā seu p̄mo p̄posito sui ingressus facit et exequit^o. **¶** Cognoscit iste defectum suū opūct^o qz p̄positū et intētiōnē suā mutat omnia qz in deū referre incipit. et intētiōne deo seruiendi et ad regulā suā amodo in dōca religione vult viuē. **¶** Ista subsequens superaccedēs qz intētiō istum actū viuendi in religione p̄m quid informabit. quia scz quo ad ipm actum in se ac etiā omnes alios singulares actus. qui post illā superaccedentē intētiōnem fient. quia eos meritorios. et istum vere religiosum qui prius nō erat efficiet. **¶** Quo ad quid etiā non informabit. quia omnes alios singulares actus precedentes. meritorios efficere non potest. **¶** Nec etiā respectu eoz cum transacti sint p̄t actus interior volūtatis cum ista superaccedenti intentione reiterari. **¶** Et ad istud p̄positū respectu scz istorum actū qui sic in fieri existūt et intentionis superaccedentis satis p̄tinē videtur illud beati Gregorij in omelia. **¶** Restat vt q̄sqz ille est q̄ ad supernam patriam tendit nequaquē se a vicis pro mundi

Cōpendiū theologie

hulus honestate contineat **Qui** si quedā aliquando bona pro honestate inchoat in eius intentione non debet permanere. nec pro bono opere presentis huius mundi gloriam querē sed totam spem in redemptoris sui aduentu constituat. **Et** ecce mentio de bonis inchoatis et de mutatiōe intentionis. **Et** put in superioribus exemplificatū est de informatione ipsorum actuum quo ad meritū. simili modo exemplificari facile est de eorum informatione quo ad demeritū. cum eadem quo ad hoc ratio existat. **Resolutio finalis** est ista. quod intentio actus tam interiores ipsius voluntatis quam exteriores et ipsi procedentes qui realiter et transacti sunt. subsequens seu supaccedens nullo modo potest ex se ipsa eos quo ad meritum vel demeritum informare. **De** vero dicat actus interior voluntatis cum intentione subsequenti seu superaccedenti reiterari. **Ita** proprie loquendo illa reiteratio esset nouus voluntatis actus. et sic respectu eius posset et deberet dici intentio concomitans et non subsequens. **Sed** ista pro mediocribus et simplicibus et quae magis conscientiarum scrupuli cognosci et quietari valeant ut sepe tactum est ita late specificari et per exempla declarari libuit. **Notandum** insuper et potest poni ut septima regula. quod actio corporalis potest etiam meritorie ad aliquem finem temporalem referri. dummodo finis ille temporalis in deum

Resolutio finalis de actu

22

De fine actionis

finaliter referatur. **Actio** vero spiritalis ut predicatio oratio et huiusmodi. nullo modo potest meritorie ad finem temporalem referri. etiam si illud temporale finaliter in deum referatur. **Et** hoc est in effectu quod dicitur. **Aug.** Debemus manducare ut euangelisemus. non autem euangelisare ut manducemus. **Aduertendum** praeterea quod etiam per modum cuiusdam regule et ⁸² hęc pro octaua poni potest. **Quod** si in aliquibus actibus seu actionibus ad diuersos fines sibi inuicem subordinatos tendentibus primus vel medius finis seu propinquior intentio ponatur seu constituitur aliquod temporale. ordo talis est peruersus atque huiusmodi sic ad istos fines ordinari demeritorie. **Sed** tamen etiam meritorie licitum est duos fines in aliquo actu constituere et intendere. unum scilicet temporalem. et alium eternum. dummodo illud quod est eternum sit principalis et ultimus finis intentus. et non e contra. **Ut** gratia exempli de istis duobus membris. **Optabit** aliquis sufficiens et idoneus sed indigens beneficiū ecclesiasticum. ut scilicet habeat unde vitam suam sustentaret et ut etiam maiorem habeat occasionem et facultatem deo debite seruandi. **Hic** sunt duo fines licite intenti unus temporalis. et alius eternus. **Si** igitur iuxta primum membrum huius notabilis seu regule finis primus seu propinquior sit ipsius dei seruiciū debite facere. et finis ultimus et principalis sit sustentationem vite habere

De natura

nunc ordo est peruersus. **hos** fines ordinari de salutem eternam ad meritorie. **Si** vero ordo procedat inuicem sic scilicet primus seu propinquior finem vite habere. et finis ac principalis sit ipsius dei seruiciū. **Et** hoc quoque ad salutem eternam non meritorie. **Et** hoc quoque intentionis ac finis ac operationis spiritum tuum congruere vultum est dicant.

De esse natura

licite intendente. **Quod** vero ad esse naturam ac qualitatem et sic et primo. **Scientia** per se vocatur. **le** scias connotat duo dicitur et ponitur. **Primo** dicitur quod importat etiam et hoc connotat. **potest** quibus habitus nam non solum cogitatur. **h** etiam. **Mouet** enim et inclinat animam bonum prosequendum. et meritorie. **Et** isto modo in quod scientiam dicitur et importat se ut superius. **conueniunt** quod habitus naturali. **superioris** rationis quod synderesis dicitur. **per** hoc aliquid. **et** hieronymus in ipsam finem dicitur per in cuiusmodi est scientia.

De natura

tunc ordo est perversus et actus ad hos fines ordinati de se quo ad salutem eternam adquirendam de meritoꝝ. Si vero contrario modo procedat intentio. sic scilicet quod finis primus seu propinquior sit sustentationem vite habere. et finis ultimus ac principalis sit ipsum dei servitium facere. tunc ordo est rectus et bonus actus quod ad hos fines debite ordinati quo ad salutem eternam adquirendam meritoꝝ. Et hec quo ad materiam intentionis ac finis actionis et operationis quantum huic tractati congruere visum est dicta sufficiant.

De esse natura et qualitate conscientie

No vero ad esse seu naturam ac qualitatem conscientie. et primo sciendum quod conscientia putat proprietatem vocabuli de se satis connotat duo dicit et importat. Primo dicit et importat scientiam. et secundum hoc conscientia dici potest quidam habitus naturalis non solum cognitivus. sed etiam motivus. Mouet enim et inclinatur animam ad bonum prosequendum. et malum fugiendum. Et isto modo in quantum scilicet scientiam dicit et importat habet se ut superius. coniungitur quod ipsi primo habitui naturali. superiori quod luminis rationis quod synderesis dicitur. ita quod propter hoc aliquid. ut hieronymus et alij ipsam synderesim putant in superioribus tactum est conscientiam seu consci-

conscientie CCCC

entie iudicium dicitur voluerint. Et tunc conscientia de se simpliciter recta est. nam tunc circa universalia agibiliu[m] sicut ipsa synderesis versatur. Secundo vero dicit et importat conscientiam et magis proprie. quadam acceptatione seu acceptatione ex parte rationis. Et tunc conscientia proprie loquendo nihil aliud est quam applicatio quedam seu ordinatio scientie ad aliquem actum. scientia autem in ratione est. quod satis denotat hec prepositio. cum dicitur quod conscientia quasi cum alio scientia. Et tunc conscientia proprie loquendo magis est actus quam habitus seu potentia. Isto quod modo se habet ut inferius. magis quod coniungitur rationi simpliciter. imo tunc dicitur quod dicitur dicitur rationis. Et hoc modo non simpliciter de se est recta. imo frequenter errorem recipit. quod tunc cum scilicet sic ipsi rationi simpliciter coniungitur habet circa particularia et per modum cuiusdam cognitionis seu inquisitionis versari. in quibus frequenter error et errare contingit. Que clarius per exemplum nonnullorum doctorum accipi possunt. Formatur enim quedam quasi conscientie sigillimum. Cuius synderesis maiorem proponit quasi generale et universale sic. nullum malum est faciendum. Cuius conscientia se iuxta primam sui importationem seu connotationem ipsi synderesi coniungens sine quocumque difficultate assentit. nec tunc errat. Quia circa hominem maiorem. non est error. Formatur deinde ratio sub ista maiore una minore ad aliquem casum seu factum particulare descendendo. sic Et

Cōpendiū theologie

hoc est malū **S**ui minor si consci-
entia se iuxta scdm sui importa-
tionē seu connotationē ipi rationi
coniungens assentiat. potest erra-
re ⁊ potest non errare. **I**nfert de
mū consciētia ex istis duab⁹ pmissi-
sis conclusioez sic **E**rgo h nō ē faciē
dū **Q**ue cōclusio similē erit falsa
vel vera. put scz ipa rō et cōscien-
tia se illi cōiūgēs i illa minore erra-
uerit **Q**ue etiā cōscīētia put magis
prie et magis cōiter sumit scz dū
magis rōni simplici cōiūgīt dicat
quōdā applicatiōē seu ordinatio-
nem sciētie ad aliqd. sic qz magis
actū quēdam qz habitū seu potē-
tiam importet. patz ex his que ipi
cōscientie attribuitur. scz. testifica-
ri. accusare. remordere. reprehēdē
excusare. illigare. stimulare. remur-
murare. incitare. ligare. retrahere.
Que omnia vt clarū est consequū-
tur quōdā actualē applicatiōez
alicuius cognitiois seu sciētie ad
ea que agunt **Q**ue qdem applica-
tio triplicē habet fieri s̄m diuersi-
tatem trium temporum videlicet.
preteriti presentis et futuri. **I**no-
eternū mō ⁊ respectu p̄teriti tempis
habet dicta applicatio fieri. dū scz
recognoscit aliquid factū vel non
factū esse **E**t s̄m h consciētia de h
qz sibi vel in malo omisso v̄l in bo-
no omisso aut econuerso conscia
est extra mentez. testificat eā qz v̄l
accusat. remordet. et reprehendit
vel etiā excusat **A**lio mō respectu
presentis t̄pis habet dicta appli-

esse natura

tio fieri dū scz aliquid faciēdum
imminet vel occurrit **E**t s̄m hoc
conscientia put de illo in bonum
vel malū. s̄m iudiciū rōnis p appli-
cationē sciētie seu cognitionis ad
illd iudicātis sibi. conscia est mentē
ipam facere vel nō facere. instigat
et stimulat et recalcitrat **A**lio mō
⁊ resp̄u futuri tēpis. habet dca
applicatio fieri dū scz cōscientia ad
aliq in futurū faciēda vel nō faci-
enda put sibi de eis s̄m iudicium
rōnis per applicatiōē sciētie seu
cognitiōis ad illa iudicātis. conscia
est mentē ipam
incitat et ligat v̄l retrahit **C**ōs-
a diuersis doctozib⁹ assignant cō-
scientie descripiōes **A**na a **J**ob
damasceno. qz cōscientia est lex in-
tellect⁹ n̄ri. alia a basilio. qz consci-
ētia ē rōnale iudicatoriū. alia qz ē
cognitio sui ipi. alia. qz conscientia
est habit⁹ mentis boni et mali dis-
cretiu. alia. qz cōscientia est creduli-
tas intētiōis ad aliquid faciēduz
vel nō faciēdu. animi deliberatio-
ne firmata **E**t istis cōscientie diffi-
nitionib⁹ seu distinctiōib⁹. que in
effectu bñ resoluendo in idē coinci-
dūt. colligi pōt qz cōscientia respicit
et cōcernit tam facta qz faciēda
imo omnia t̄pa respicit vt satis de
claratū est de cōscīētia indiscreta
Notare solent aliqui consci-
entiam nimis largam et etiam ni-
mis strīctam cauēdam fore. aliqs
rōnes assignātes **A**na scz qz cō-
scientia nimis larga generat p̄sū-

et qualitate

tionē nimis vero
onem alia. quia cōs-
larga frequē illa
dicit bonū nimis
trario sepe dicitur
nō put verba iacēt
dicit accipiendū est
notatiōē ⁊ maxime
que scz vt sepe tādū
ex se suo gignere qz
mala. meritis vel ome-
cōs cōscientia larga cō-
plurū que frequē illa
nullū remordē habz et sic
pe facit que sic faciēdo
In d̄p̄is tā si remordē
taret **E**t sc̄m qz plura p̄
qz alias incurret et om-
sciētia vero nimis strīct-
rio cōmuni qz q̄ de om-
quētilime sine causa rem-
berz dubitat **E**t cū plura
rio facere habeat. plurimū
sic cū remordē faciēdo pecc-
bus n̄ remordē nō habet
peccat **E**t sc̄m qz plura p̄
currēt et amittit qz alias nec-
reret nec cōmittēt **E**t sc̄m
etiā circa plurima tā iam
qz dicendū p̄ hō nocendū
tendū venit **A**liud est
aliud timor cōscīētie **Q**ue
ē dicit qz magna ē v̄l
habere de aliq seu factū
et intelligat formatā
timorē cōscīētie. que ab-
cōscīētia cōm̄ p̄ tam

et qualitate

et qualitate

ptionē **N**imis vero stricta despationem **Alia**. quia cōscientia nimis larga frequē illud qd est maluz dicit bonū **N**imis vero stricta eōtrario sepe damnat saluāduz **Q**d nō put verba facēt de se sic simpliter accipiendū est. h̄ p̄ q̄ndaz de notationē. et maxime indifferētib⁹ que scz vt sepe tactū est nō habēt ex se suo qz genere qd sint bona vel mala. meritoria vel demeritoria **E**tē cōscientia larga cōiter et de plurib⁹ que frequētissime occurrūt nullū remorsū habz. et sic plura sepe facit que sic faciēdo nō peccat **I**n q̄bus tñ si remorsuz habēt peccaret **E**t inde qz plura p̄cā euitat q̄ alias incurreret et omittēt **C**ōscientia vero nimis stricta econtra rio cōmuni⁹ et q̄si de omnib⁹ et frequētissime sine causa remorsuz habet et dubitat **E**t cū plurima n̄ario facere habeat. plurima facit. q̄ sic cū remorsū faciēdo peccat. in q̄bus tñ si remorsū nō haberet non peccaret **E**t inde qz plura p̄cā incurrit et omittit. q̄ alias nec incurreret nec cōmittēt **C**irca qd ac etiā circa plurima tā iam dictoz qz dicēdoz bñ notandū et aduertendū venit **Q** aliud est cōscientia. aliud timor cōscientie **Q**d in effectu ē dicē. qd magna ē differētia inter habere de aliq̄. seu facē cōscientiā et intelligat formatā. et habē solū timorez cōscientie. quē aliq̄ et bene cōiter scrupulum cōscientie vocāt **C**ōscientia etē. put iam dictū est

cōscientie CCCCXV

scz formata est qñ finalit̄. i. post discussionē et deliberationē ex definitiua s̄nta rōnis iudicat et firmatur aliquid eē faciēdū aut p̄sequēdum. vel nō faciēdū aut vitādū **E**t cōtra talē cōscientiam formatā facē etiā si erronea sit. sic scz qd rō in sic discutēdo deliberādo ac definiendo errauerit est p̄cām **T**imor vero cōscientie seu scrupul⁹ ē qñ nō sic finalit̄. i. post discussionē et deliberationē ex definitiua s̄nta iudicat et firmat aliquid eē faciēdū aut p̄sequendū. vel nō faciēduz aut vitādū h̄ mēs inter dubia vacillat nesciens qd sit meli⁹. nec ad quid potius teneat **N**ō tamē quo quo mō vellz omittēre q̄t quid sciret eē placitū diuine volūtati **E**t contra istū timorē seu scrupulū cōscientie facere nō sp̄ est p̄cām. licz periculosus valde sit. et quātum fieri p̄t abh̄ciendus et extinguedus **C**ause istoz inferi⁹ subūgentur **P**ro q̄ sciendū qd inter cetera q̄ sup p̄nti materia cōscientie p̄ doctores tractant. due solēt licet diuersi mode formari et determinari q̄stiones **E**t quaz determinatiōe tā statim dicta qz adhuc iferi⁹ in hac eadē materia dicēda. qz etiāz plura alia q̄ in h̄ tractatu circa materiā p̄cōz mortalis et venialis tractata sunt et adhuc forsan tractabunt. clarius intelligi poterunt **P**rima igitur q̄stio sic tractari solita est. **U**trū cōscientia errans obliget sc̄do vtz cōscientia errans excu

6 2

*Vtrū cōscientia errans obliget
vtrū ignācia errans excuset*

X *vō dicitur in h̄c ignācia et timorē a p̄cā
p̄cā comprime*

Cōpendiū theologie

cuset Circa p̄mā istarū duarū q̄/
stionū. vtrū scz cōscientia errās ob
liget qđ vtr̄ ponit beat⁹ Thom̄ pri
ma scde sue sūme est idē in effectu
qđ q̄ cre. vtz volūtas a rōne errā
te discordās sit mala? peccet Cō
formit̄ ad aliq̄ supra tactoz tripli
cem distingerūt nō nulli aduuz q̄li
tatē. videlicet qđ aliq̄ sunt de se ex
suo qđ genere seu natura boni Alij
sūt de se ex suo qđ genere seu natu
ra mali Alij sūt indifferētes scz qđ
de se ex suo qđ genē seu natura nō
habēt qđ sint boni vel mali. vt leua
re festucā de terra vel mouere ma
num Dicunt ergo in effectu qđ re
spectu actiū duaz p̄maz q̄litatū
si rō vel cōscientia de ip̄is iudicet et
dicat p̄m verū eoz eē. suā qđ pro
priā naturaz. vtr̄puta qđ aliqđo qđ
de se ex suo qđ genē seu natura bo
nū ē rō iudicet vt bonū. et exinde
cōscientia dicat hominē teneri ad
illud faciendū. vel aliqđo qđ de se
ex suo qđ genere seu natura malū
est rō iudicat vt malum. et exinde
cōscientia illud dicat eē phibitū et
sic nō faciendū Null⁹ est ibi error
Imo rectū iudiciū Sedē etem rō
ne p̄cipiūtur bona et phibent̄ ma
la Sed si rō vel cōscientia de p̄cōi
ctis actib⁹ iudicet et dicat contra
verū eoz eē. suā qđ p̄priā naturam
vtr̄puta qđ aliquod de se ex suo qđ
genere seu natura bonū est rō iu
dicat vt malū. Et exinde cōscien
tia illud dicat eē phibitū. et sic fu
gientū. vel aliquid de se ex suo qđ

De esse natura et

genere seu natura malū rō iudicat
vt bonū. et exinde cōscientia dicat
hominē teneri ad illud faciendū.
tūc ibi est manifest⁹ error. talis qđ
rō et cōscientia dicūt errās Et co
dem mō respectu aduuz tertie q̄li
tatis. si rō vel cōscientia de cis di
cat et iudicet cōtra verū eoz esse
suā qđ p̄priā naturā. vtr̄puta qđ ali
quid de se ex suo qđ genere seu na
tura est indifferēs. rō iudicet bonū
vel malū. et exinde cōscientia dicat
hominem teneri ad illud faciendū
vel phibitū. et sic nō faciendū Est
etiā ibi error. h̄ nō tant⁹. erit qđ ta
lis rō seu cōscientia errās. h̄ nō tantū
sicut in casu p̄cedētī Jurta que di
cūt insup p̄dicti qđ rō vel cōscientia
circa act⁹ tertie q̄litatis errās scz
qui de se ex suo qđ genere seu natu
ra sūt indifferētes. siue sit i p̄cipien
do siue in phibēdo obligat. ita qđ
volūtas a tali rōne tali qđ cōscien
tia sic errāte discordās. i. cōtrariū
illi⁹ qđ sic iudicat et dicat faciēs.
est mala et peccat Sed rō vel cō/
scientia circa act⁹ duaz p̄marū q̄/
litatū errās iudicando scz qđ dicā
do ea qđ de se ex suo qđ genē seu na
tura bona sunt vel necessaria ad
salutē. mala esse et sic phibita qđ fu
gienda. vel ea qđ de se ex suo qđ ge
nere seu natura mala sūt bona eē
et sic ex debito facienda non obli
gat Nū in talib⁹ voluntas a tali
rōne tali qđ cōscientia sic errāte dis
cordās. cōtrariū qđ illi⁹ qđ sic iudi
cat et dicat faciēs. nō ē mala nec

peccat Sed rō est qđ
videri pōt qđ aliqđs an
ex suo qđ genere seu na
est possit et maxime
rem rōnis qđ cōscientie
ligari. cū illud ponit qđ
bitū videat Ergo cū
quis obligat nō est
trario videat ab illo p
tur qđ illud nō faciēdo
peccare possit imo pōt
Similiter nec ab eo qđ de
qđ genere seu natura bo
le quis ex maxime obli
rem rōnis et cōscientie v
phibitū. cū pōt ex se ip̄
videatur Ergo cū a tali
nō est ita. imo pōt ad
atur obligat. videat qđ
do nulla rōne peccare
pōt meret. Nō sic autē
ferētū qđ de se ex suo qđ
natura nec bona nec ma
Et iteo fact⁹ ex aliqđ occa
circūstātia. vtr̄puta ex iudic
et cōscientie possit
vel mala esse. ne tenē ad
teneri et obligari vel ab
ri. vt satis declaratū est
positionē illū qđ modū v
tim approbat et p̄m t
beat⁹ Thom̄ li. sup̄ not
tū em̄ ponit qđ rō vel
act⁹ de se suo qđ genē se
differētes errās obliga
qđ a tali rōne tali qđ cō
te discordās mala ē et

qualitate

peccat. **S**e rō p̄t eē. quia nullo mō
videri p̄t q̄ aliq̄s ad id qd̄ de se
ex suo q̄ genere seu natura malū
est possit et maxime ad hoc p̄ erro
rem rōnis et cōscientie teneri seu ob
ligari. cū illud poti⁹ ex se ip̄o phi
bitū videat. **E**rgo cū ad tale qd̄
quis obligat⁹ nō existat. imo ecō
trario videat ab illo. phibit⁹ vide
tur q̄ illud nō faciēdo nulla rōne
peccare possit imo poti⁹ mereatur
Similit̄ nec ab eo qd̄ de se ex suo
q̄ genere seu natura bonū ē. pos
set quis et maxime adhuc p̄ erro
rem rōnis et cōscientie vt tactū est
phiberi. cū poti⁹ ex se ip̄o faciēdū
videatur. **E**rgo cū a tali phibitus
nō existat. imo poti⁹ ad illud vide
atur obligat⁹. videat q̄ illud faciē
do nulla rōne peccare possit. imo
poti⁹ mereat. **N**ō sic aut̄ ē in indif
ferētib⁹ q̄ de se ex suo q̄ genere seu
natura nec bona nec mala existūt
Et ideo facilit̄ ex aliq̄ occasiōe seu
circūstātia. vtputa ex iudicio rōis
et dictamine cōscientie possūt bona
vel mala effici. et exiā ad talia q̄s
teneri et obligari vel ab eis phibe
ri. vt satis declaratū est. **S**z istā
positiōe istū q̄ modū dicēdi par
tim approbat et ptim impugnat
beat⁹ Thom̄ li. sup̄ notato. **I**n q̄n
tū em̄ ponit q̄ rō vel cōsciētia circa
act⁹ de se suo q̄ genē seu natura i
differētes errās obligat. volūtas
q̄ a tali rōne tali q̄ cōsciā sic errā
te discordans mala ē et peccat eā

conscientie CXXXVII

q̄ approbat. **S**z i q̄ntū dō pōit q̄
rō vel cōsciā circa act⁹ de se ex suo
q̄ genē seu natura bonos vel ma
los errās nō obligat nec volūtas
a tali rōne tali q̄ cōsciētia sic errā
te discordans mala est et peccat
ip̄am impugnat. monstrās q̄ idē
est dicēdum de rōne vel cōsciētia
circa actus de se ex suo q̄ genē seu
natura bonos vel malos errante
scz q̄ obligat. et q̄ volūtas a ta
li rōne tali q̄ cōsciētia sic er
rante discordans. mala ē et peccat
Sicut dicitur de illa que circa act⁹
de se suo q̄ genē seu natura indif
ferentes errat. **E**t causam huius
ex sequentibus. effectualiter assi
gnat. **S**ertum est enim q̄ propriuz
obiectum voluntatis et a quo ac
qm̄ quod ipsius voluntatis boni
tas et malicia dependet et accipi
debet. est illud quod sibi a ratio
ne obijcitur seu supponitur. **N**on q̄
dem qm̄ q̄ illud ex se ip̄o de sui q̄
natura est. sed qm̄ illam qualitātē
in bonitate vel malicia qm̄ quam
ab ipsa ratione apprehenditur et
ipsi voluntati obijcitur seu propo
nitur. **E**t enim vt frequentius sup̄
dictum est ratio voluntatez moue
re habet et mouet qm̄ sui obiecti ap
prehensionē et qm̄ illd̄ qd̄ apprehēdit
Certū ē insup̄ vt iam modicū sup̄
satis declaratū ē q̄ ratio. etiā qd̄
bene notādū ē. credēdo forsan se
obite volūtati dīne cōformare. licz
tū tē erret. p̄t q̄nq̄ aliq̄o obiectū

Compēdiū theologie

apprehendere et volūtatī obijcere seu pponē fm aliā q̄litate quā illud de se ex suo q̄ genere seu natura nō habet. sic q̄ nō solū otingē potest in actib⁹ de se ex suo q̄ genere seu natura indifferētib⁹. h̄ etiā et eodē mō in casib⁹ q̄ de se ex suo q̄ genere et natura s̄c boni et mali. **Cl**arum ē em̄ q̄ eodē mō p̄t rō aliq̄d q̄d d̄ se suo q̄ genere seu natura bonū est apprehēdere. ac volūtatī obijcere seu pponere vt malū. et econtra sic illud q̄d de se ex suo q̄ genere seu natura indifferēs ē p̄t vt bonū vel malū apprehēdē. ac vt tale volūtatī obijcē seu pponē. **Cū** ḡ p̄dca magis ad ppositū applicādo et ḡra alicui⁹ exēpli rō aliquōd q̄d de se ex suo q̄ genere seu natura bonū ē apprehēdit vt malū. sicut malū. et p̄ osequēs dictante osciētia fugiendum ip̄i volūtatī obijcit seu pponit. iam illud efficit et est p̄ p̄riū obiectū ip̄i volūtatī. **Nō** q̄dem sub rōne boni. et tanq̄ bonū q̄uis de se ex sui q̄ natura bonū existat. q̄ nō est vt tale ab ip̄a rōne apprehēsum. et vt tale ip̄i volūtatī obiectū seu ppositū. h̄ sub rōe mali et tanq̄ malū de p̄ accidēs. et sic fugiendū. q̄ vt tale ē ab ip̄a rōne apprehēsum. et vt tale dictante etiā osciētia ip̄i volūtatī obiectū seu ppositū. **Sic** ergo vt videtur in isto casu p̄riū obiectū volūtatī est malū et fugiendū. q̄uis vt tactū ē in illud vt tale apprehēdendū ac vt tale ip̄i volūtatī obijcien-

De esse natura et

do seu pponēdo ip̄a rō ip̄i q̄ osciētie dictamē errauerit. **Si** nūc ergo ip̄a voluntas tali rōni tali q̄ osciētie dictamini q̄uis errātū tradicendo in tale suū obiectū ferat et se applicet. certū est q̄ ferat et se applicet in obiectū malū dictante osciētia fugiendum. et p̄ consequēs est mala et peccat. cū volūtarie ferat et se applicari in malū et fugiendū. sit p̄c̄m. **Nec** inspiciē q̄ vt sepe dictū est illud in q̄d sic ip̄a voluntas ferat sit de se ex suo genere seu natura bonum. **Quia** vt in tale ip̄a voluntas non ferat nec ferri p̄t in ip̄m. q̄ vt tale nō est suū p̄riū obiectū. et p̄ osequēs etiā nec ab eo vt a tali p̄t aut debet ip̄i volūtatī bonitas dependē et attendi. **Cū** iuxta sup̄ tacta ip̄i volūtatī bonitas vel malicia a sui p̄riū obiectū nō q̄dē d̄a essētia seu natura h̄ q̄litate. sub q̄ a rōne siue recta siue errāte apprehēdit. ip̄i q̄ voluntati obijcit seu pponit dependē habeat et attendi. **Et** sicut hic eadem rōe dici p̄t de illo q̄d de se ex suo q̄ genere seu natura malū ē. si rō illud vt bonū apprehēdat et vt bonū et per consequēs ip̄a dictante conscientia debitū et faciendū ip̄i volūtatī obijciat seu pponat. **Nam** illud propriū ip̄ius volūtatī obiectum non quidem sub ratiōe mali et tanquam malum quamuis de se sui q̄ natura malū existat. q̄ nō ē vt tale ab ip̄a rōne apprehēsum nec vt tale ip̄i volūtatī obiectū seu ppo-

fitum. **Sec** lib rōne boni de p̄ accidēs. et debitū et faciendū. q̄ ip̄a rōne apprehēsum. dictante etiā osciētia ip̄i obiectū seu ppositū. **Et** ita talis rōni tali q̄ osciētie dictamini contradiōdo tale d̄tū faceret. et osequēs reculeret. et p̄ bonū q̄ dictante osciētia faciendū reculeret. et p̄ malū q̄ dictante osciētia peccat. q̄ volūtarie d̄tū faciendū est. et reculeret. **Et** si in casu p̄dca d̄tū diceret q̄ volūtas sic tunc li q̄ osciētie dictamini tradicendo d̄tū mouet. applicat in bonū et autem et sic non est mala nec bona est et d̄tū facit. p̄t p̄ponit et statim d̄tū. **Quod** si volūtas in illud q̄d sui genere seu natura bonū est se applicet. vel illud q̄d ex suo q̄ genere seu natura malū est. aut p̄t ea d̄tū facit. nisi illud faciat libere de te ac debito nō sic. et q̄d bonū est ferat et se applicet. et rōne boni et numerum. vel si illud q̄d malū fugiat hoc faciat libere tanq̄ malū. nō em̄ quo ad meritū vel demeritū. **Nūc** ad p̄riū in casu d̄tū licet em̄ vt d̄tū facit

qualitate

fitum **S**ed sub rōne boni et tanq̄
bonū de p accidēs. et p consequens
debitū et faciendū. qz vt tale ē ab
īpa rōne apprehēsum. et vt tale di/
ctate etiā cōsciētia īpī volūtati ob/
iectū seu ppositū **E**t ideo si volun/
tas tali rōni tali qz cōsciētie dca/
mini contradicēdo tale suū obie/
ctū facere et adimplē recuset. clarū
est qd bonū et dictate cōsciētia de/
bitū et faciendū recusat qz vt tale
est suū ppositū obiectū. et sic est ma/
la et peccat. qz volūtariē qd debi/
tū et faciendū est. recusare pccm est
Et si in casib⁹ p̄dictis opponendo
diceret qd volūtas sic tali rōni ta/
li qz cōsciētie dictamini errātī con/
tradicēdo bñ mouet. qz fert et se
applicat in bonū et aufugit malū
et sic non est mala nec peccat. imo
bona est et bñ facit. patet clare re/
sponso ex statim dictis **N**ō em̄ se/
quit si volūtas in illud qd de se ex
suoqz genere seu natura bonū ē fe/
rat et se applicet. vel illud qd de se
ex suoqz genere seu natura malū ē
aufugiat. qd p̄pterea bñ faciat et bō
fit. nisi illud faciat sub debita q̄lita/
te ac debito mō. sic scz qd si in illud
qd bonū est ferat et se applicet bñ
faciat s̄ rōne boni et tanq̄ in bo/
num. vel si illud qd malū est au/
fugiat hoc faciat s̄ rōne mali et
tanq̄ malū. nō em̄ quo ad desī seu
quo ad meritū vel demeritū inspi/
citur tñ illud qd fit. s̄ sub qua q̄li/
tate et quo mō seu animo illud fit
Nūc ad ppositū in casib⁹ supra
dictis licet em̄ vt ibi satis deductū

conscientie Cxxxviii

est volūtas q̄ ad p̄mū casū ferat
et se applicet in illud qd d̄ se ex suo
qz genē seu natura bonū est. nō tñ
bñ facit rōne boni et tanq̄ in bonū
qz vt tale nō ē suū ppositū obiectū
nec sibi vt tale a rōne ppositū. sed
fert et se applicat in illud sub ratiōe
mali et tanq̄ malū **Q**uia vt tale ē
suū ppositū obiectū sibi qz vt tale a
rōne ppositū ē **E**t sic licet in bonū
ferat et se applicet. non tñ facit sub
illa bona q̄litate nec bono mō seu
aio. s̄ sub mala q̄litate et malo mō
malo qz aio. et ideo talis volūtas
nō ē bona nec bñ facit. s̄ ē mala et
male facit et peccat **E**t idem de se
cūdo casu respectu illi⁹ qd de se ex
suo qz genē seu natura malū ē. sed
a rōne errātē apprehēdit īpī qz vo/
lūtati obiectū seu ppositū vt bonū
Nā licet tūc volūtas aufugiat il/
lud qd de se ex suo qz genē seu na/
tura malū ē. nō tñ illud facit sub rō/
ne mali et tanq̄ malū qz vt tale nō
ē suū ppositū obiectū. nec sibi vt tale
a rōne ppositū. s̄ illud aufugit sub
rōne boni et tanq̄ bonū. qz vt tale
ē suū ppositū obiectū. sibi qz vt tale
ab īpa rōne ppositū ē vt satis ibi
deductū ē **E**t iō tal volūtas nō ē
bona nec bñ facit s̄ mala et male
facit et peccat **N**ō ppositū p̄dco/
rū duoz casū p clariori eoz itel/
lectu possunt iuxta effectū dictozū
īp̄ius beati **T**home poni duo ex/
empla **P**rimū exēplū resp̄cū primi
casus. credere in xpm est per se bo/
nū et necessarium ad salutem sed
volūtas in hoc bonum nō fertur

Compēdiū theologie

nisi sibi qđ sibi a rōne obijciat qđ p/
ponitur Si ergo ipsi volūtatī a rō
ne errāte pponat vt malū. et sic di
ctante cōscientia nō faciendū. et ni
hilomin⁹ ipsa volūtas tali rōni ta
li qđ cōscientie dīctamini cōtradice
do in illud ferat et se applicet. cla
rū est qđ in illud ferat qđ se applica
bit sub rōne mali et tanqđ malū et
nō faciendū. Non qđ de se sui qđ
natura malū sit. h̄ est malū de
p accidens ex tali scz apprehēsiōe
rōnis qđ vt malū de illud appren
dit. et vt malū ipsi volūtatī pponit
Et sic talis volūtas de se erit ma
la. peccabit qđ volūtarie in malū
de ferri et se applicare malū est pec
catū. Et ad h̄ ppositū dicit p̄bus.
vñ cth. qđ per se loquēdo ille incō
tinēs est qđ nō sequit rōnez rectam
h̄ de p accidēs Ille etiā incōtinēs
est qui nō sequit rōnē falsā. i. erro
neam Scđm exēplum respectu sei
cundi casus. fornicari de se ex suo
qđ genere seu natura. est qđdam
malū. h̄ volūtas in istud malū nō
fertur nisi sibi qđ sibi a rōne obijci
tur et pponitur Si ergo a casu ipsi
volūtatī a rōne errāte pponat vt
bonū et necessarium ad salutē qđ
sic dīctante cōscientia vt debitū et
necessario faciēdū. et nihilomin⁹
ipsa volūtas tali ratiōi tali qđ cō/
scientie dīctamini contradicendo
illud aufugiat facere qđ recusat.
clarum est qđ illud aufugiet qđ face
re recusabit sub rōne boni et neces
sarij ad salutem de et tanqđ bonū

De esse natura et

et necessariū ad salutē. nō qđ de se
sui qđ natura bonū sit qđ nēariū de
h̄ est bonū qđ nēariū de p accidēs ex
tali. i. apprehēsiōe rōnis. qđ vt bo⁹ qđ
nēariū de ipsi volūtatī pponit Et sic
talis volūtas de se erit mala et
peccabit. qđ volūtarie bonū qđ nēa
riū ad salutē aufugiet qđ recusare fa
cere malū et p̄ctm ē. Nō tñ vt om
nia sane intelligant innui credat p
p̄ctā. qđ volūtas in casu isti vlti
mi exēpli tali rōni tali qđ rōnis di
ctamini sic errāti se cōformādo bñ
facit. h̄ solū qđ eē cōtradicendo ma
le facit qđ peccat. qđ quō fieri possit
inferi⁹ latius declarabit Cōcludit
igit finalit̄ simpliciter ipse beatus
Thom. post multa hinc inde p eū
allegata. qđ omnis volūtas a rōne
sive recta sive errāte discordās sit
in illis seu circa illa qđ de se ex suo
qđ genere seu natura indifferētia sūt
sive in his qđ circa ea qđ de se ex suo
qđ genere seu natura bona vel mala
existūt. sp̄ mala ē qđ peccat Et qđ
et p que satis effectualit̄ ad p̄maz
duaz pncipaliū q̄stionū supra for
matarū p affirmatiuā rōnē videt
qđ scz cōscia errās obligat Qđ tñ
resp̄ctū voluntatis a rōne et cōscia
errāte seu erronea discordātis sic
intelligendū ē. qđ licet tal volūtas
sp̄ de se sit mala et peccet. nō p̄ptēa
tñ vt statiz aliq̄liter tactū ē sequit
qđ quocienscumqđ tali ratiōi et
cōscientie sic erranti concordat
ipsa volūtas bona sit et bene fa
ciat Est etenim dare casū in quo

qđ p̄p̄tū qđ ē Regnā errās obligat

voluntas rōni et cōscie
seu erronea discordātis
to qđ dīctatē faciē
et peccat Et nihilomin⁹
eis cōcordandū faciē
darent mala est qđ pecc
teret Regnā qđ nō ē
est in vltimo exēplo. scz
suo errando dīctatē aliq̄
est contra dīctatē aliq̄ legē
p̄ctā discordandū vero fac
dūmen rōnis et cōscie
et temp̄ saltē interpretatiue
temp̄ Et hoc est p̄p̄tū cal
cōm p̄ p̄ctas. et exim
ad dīctam p̄mā q̄stionē si
tam respondendo viciū qđ
ē errās sp̄ obligat. nō ē
dū qđ sp̄ simpliciter obligat
dū qđ si sequēdū illū qđ sp̄
h̄ sub dīctatē ad ratiōē
quoniam illud qđ ipsa dīctatē
seponendū. vt dicitur in
centis p̄ctis poterit. Nō ē
na intelligendo. et qđ materi
frequent occurrit. nec clare ab
nō p̄p̄tū exp̄ctat. et inter
vile vltū dīctatē. et
bona vltima qđ ad dīctatē
stionē effectualit̄ licet sub
minis respondendo p̄ctat
re Thom at em q̄stionē si
neamur ad omne id qđ
dāt eē nēariū ad salutē
dō titulo q̄stionē scz
alias q̄stionē qđ subal
p̄ctat qđ mediū soluit Et
effectū. Nō ē omnis dīctatē

qualitate

voluntas rōnis et cōsciētie erranti
seu erronee discordando et cōtra
id quod dicitur faciēdo. esset mala
et peccaret. Et nihilomin⁹ etiā cum
eis discordandoq; faciēdo quod di-
carent mala esset et peccatū omittit
teret. **A**puta quā rō et cōsciētia ut
est in ultimo exēplo statim sup̄ po-
sito errando dicitur aliquo quod
esset contra deū eiusq; legem et p̄ce-
pta. **D**iscordando vero facit cōtra
dictamen rōnis et cōsciētie in quo
est semp̄ saltē interpretatiue dei cō-
temp̄. **E**t hic est p̄prie casus in quō
cadit per pleritas. et exinde eē dū
ad dictam p̄mā q̄stionē sup̄apōsi-
tam respondendo dicitur quod cōsciētia
eē errās sp̄ obligat. nō ē intelligē-
dū quod sp̄ simpliciter obliget ad faciē-
dū et subsequēdū illud quod ipsa dicitur
s̄ sub dīstīctōe ad faciēdū. I. et se-
quendū illud quod ipsa dicitur vel ad
seponendū. ut clarius infer⁹ ex di-
cendis patere poterit. **P**ro quō clari-
us intelligendo. et quia materia ista
frequentē occurrit nec clare ab om-
nib⁹ prout bñ expediret intelligi.
vtilē visū est positionē circa h̄ dñi
bonauēturā quā ad dēaz p̄mā q̄-
stionē effectualit̄. licet sub alijs ter-
minis r̄ndendo ponit hic applica-
re. **F**ormat em̄ q̄stionē sic. **U**trū te-
neamur ad omne id quod cōsciētia di-
cat eē nēcariū ad salutē. **E**t sub p̄-
dēo titulo q̄stionis format eē tres
alias q̄stiones quā subalternas. quās
p̄ idē q̄si mediū soluit. **E**t sūt he in
effectū. **U**trū omnis cōsciētia liget /z

conscientie CXXXIX

utrū liget ad omne quod dicitur. **U**trū
hō sit p̄plex⁹ quā cōsciētia sibi vnūz
dicitur lex diuina dicitur cōnrium.
Sui sit magis obtinandū. vel cōsciē-
dicitur. vel p̄cepto p̄lati. cū sibi
inuiçē obuiāt et cōnriant. **C**irca
quā quatuor quōnū dissolutionē. po-
nit dēcamē cōsciē triplici resp̄u ad
tria genera actū cōsiderari posse
satis ad p̄positū dīstīctionis sup̄
posite. licet sub alijs d̄bis. **E**t intel-
ligat ut ponit de dēcamine cōsciētie
p̄ modū p̄ceptiōis vel p̄hibitiōis
nō p̄ modū cōsiliij siue p̄suasiōis.
quod p̄prie est dicē quod intelligendū ē
de cōscia formata et non de solo ti-
more seu scrupulo cōsciētie. quā sa-
tis sup̄ notata est differētia. **A**liquā
etiam cōscia dicitur ea quā s̄ p̄m legē
dei. **A**liquā dicitur ea quā sūt cōn legēz
dei. **A**liquā dicitur ea quā sūt p̄ter legē
dei. **Q**uā autē cōscia dicitur quā sūt p̄m
legē dei. ipsa simpliciter ligat ad faci-
endū illud quod ipsa dicitur imo cū i
istō casu homo iaz ad ea quā sic cō-
sciētia dicitur sit p̄ legē diuinā liga-
tus et obligat⁹. cōscia quā sic illi legi
discordat. nō solū ligat imo et liga-
tū ostendit. ita quod in effectū duo li-
gamina occurrunt. **E**t talis consci-
ētia nullo mō est deponenda seu
abiciēda. imo toto effcū sequēda.
Quā vero cōsciētia dicitur ea que
sūt cōn legē dei ipsa etiā cōscia sim-
pliciter ligat et obligat. non quidez
ad faciendū quod ipsa dicitur s̄
ad deponendū. **Q**uia cum ta-
lis conscientia erronea errore re-

Compēdiū theologie

pugnante legi diuine q̄d̄ diu ipsa manet ponit ⁊ tenet hominē extra statū salutis. et ideo necesse est eā deponere quia siue tūc homo faciat qd̄ ipsa cōsciētia dicitat siue ei⁹ oppositū. peccat mortaliter. **Faciēdo** etem̄ in isto casu qd̄ ipsa cōsciētia dicitat facit cōtra legez dei. qd̄ clarū est peccatū mortale esse. **Faciendo** vero oppositū illi⁹ quod ipsa cōsciētia dicitat adhuc peccat mortaliter. nō rōne q̄dem operis qd̄ tunc facit. s̄ q̄a malo mō facit. **Facit** em̄ in cōtemptuz dei. qz licet illud qd̄ tūc facit de se nō displiceat deo. facit tñ adī displicēt deo cum faciat illud qd̄ sua cōsciētia sibi deo displicere dicitat. **Sic** ergo facit qd̄ deo displicere credit. faciēdo aut̄ qd̄ deo displicē credit deū contēnit. quia de⁹ nō tñ attendit quid hō faciat. s̄ quo animo faciat. et sic mortaliter peccat. **Et** bñ circa taz hīc q̄ in superiorib⁹ dicta et tractata aduertat. qd̄ q̄tiēscūqz fit mētio qd̄ volūtas a rōne p̄ponēte et dicitate ea que sunt contra legem seu p̄ceptū dei discordās mala ē et peccat intelligat̄. putz̄ intelligendū est. qñ nō clare et euidenter cognoscit̄ verū illa que sic ipsa rō p̄ponit et dicitat sint cōtra legē seu p̄ceptū dei. imo intelligi debet vbi talia que sic ipsa rō p̄ponit et dicitat credunt̄ esse s̄m legē et p̄ceptū dei. **Nā** si clare cognoscereēt qd̄ rō humana p̄poneret et dicitaret aliquid cōtra legez seu p̄ceptū

De esse natura et

dei talē rōnem null⁹ teneret sequi nec tūc rō essz totalit̄ errās. s̄ potius q̄si maliciose agens et corrupta. **Sed** qñ rō errās aliqd̄ qd̄ est cōtra legē ⁊ p̄ceptū dei p̄ponit et dicitat vt dei p̄ceptū ac siue legē cōforme. tūc est vere errās. **Et** tūc dicitamē talis rōnis cōtēnere. ē idē qd̄ dei p̄ceptuz contēnere saltez interpretatiue vt satis sup̄ declaratū est. **Itē** dū in superioribus sit frequēnt̄ mentio de eis q̄ de se ex suo qz genere seu natura bona vlt̄ mala sūt. et de eis q̄ sub ratione boni et mali apprehendunt̄ intelligat̄ sp̄ de bonis vel malis s̄m legez ⁊ p̄ceptū dei. **At**puta qz de se vel ex aliqua circūstātia talia sūt vel vt talia apprehenduntur. **Quia** alias nec virtutes nec peccata et per consequēs nec merita nec demerita essent. **Et** sic nō p̄prie ad materiam p̄sentem spectarent et cōgruerent. **Quando** autem cōsciētia dicitat ea q̄ sūt p̄ter legē dei ipsa cōsciētia ligat ⁊ obligat s̄ nō simpliciter imo s̄m quid et sub quadā disiunctiōe seu alternatiua. **Sed** m̄ quid enim ligat et obligat. qz q̄d̄ diu manet s̄b disiunctiōe seu quadā alternatiua ligat ⁊ obligat qz ligat ⁊ obligat ad faciendū qd̄ ipsa dicitat vel ad se deponendum. **Ira** qd̄ homo in isto casu tenetur talez cōsciētiam deponere vel adimplere. quia ipsa dicitat. **At** pote si cōsciētia dicitat qd̄ n̄cariū est ad salutem leuare festucam de terra.

malitate conse

vel nō portare caput
oportet vel ista cōsciētia
vel quōdiu manet s̄m
ra leuare aut caput
portare. **Et** rō hui⁹ est
sint p̄ter legē dei null⁹
da vel nō faciēda d̄ cōp
ganur. s̄ tū circa ea acc
men cōsciētia iam hō ex t
ne obligat ad ea faciēda
cōtra cōsciētiam nō obligat
dicitamē cōsciētia facit est p
q̄d̄ ipsa manet tale cōsci
men maneat talis obliga
et eaz n̄cariū adimplere
ter p̄ceptū. **Quā** vero tale
men deponit̄ ē tūc sub
obligatio q̄ ad talia faciēda
nō faciēda obligat. **Quia**
talit̄ sūt vt hui⁹ de sui na
legz indifferētia et tūc ea
nō facit s̄b indifferētia ē
est aliqd̄ p̄ceptū. **Quā** ergo
efficit̄ dicitat̄ ipsa dicitat̄ boni
reponit̄ ad solutiōem ipsa
q̄d̄ hui⁹ q̄ modū cōsciētia
applicatio rōp̄ta hui⁹ hui⁹
q̄d̄ hui⁹ q̄d̄ hui⁹ q̄d̄ hui⁹
mur ad omne rō qd̄ cōsci
eē n̄cariū ad salutē et car
mā et peccatū nō faciēda
cōsciētia dicitat. **Ergo** nō
cere illud qd̄ ipsa dicitat
ex p̄missis partz illā ob
alio mō euadere seu toll
legz talē cōsciētia deponē
tū hō sedē q̄d̄ hui⁹ partz
q̄d̄ hui⁹ cōsciētia ligat s̄

Qualitate conscientie

vel nō portare capuciū in ecclesia oportet vel istā oſciētā deponere vel quādiu manet festuca de terra leuare aut capuciū in ecclia nō portare. Et rō hui⁹ est. qz cuz talia sint pter legē dei. null⁹ ad ea faciēda vel nō faciēda d̄ eoz natura obligatur. h̄ cū circa ea accedit dicta men oſciētē iam hō ex tali d̄cāmine obligat ad ea faciēda vel nō faciēda. cū p̄us nō obligaret. qz cōn dictamē oſciētē facē est p̄c̄m. **Sū** igit̄ q̄diu manet tale oſciētē d̄cāmen maneat talis obligatio. oportet eaz n̄cario adimplere. alias esset p̄c̄m. **Quā** vero tale oſciētē d̄cāmen depositū ē tūc sublata est illa obligatio q̄ ad talia faciendū vel nō faciēduz obligabat. Et tūc illa talia sūt vt p̄us de sui natura erāt scz indifferētia. et tūc ea facere vel nō facē sūt indifferēs ē. et sic nō est aliq̄d p̄c̄m. **Nūc** ergo iuxta effectū dictoz ip̄i⁹ d̄ni bonauentura p̄dicti ad solutionē ip̄az q̄tuoz q̄stionū p̄ modū cuiusdā epilogi applicādo. resp̄cū p̄meq̄ p̄ncipalis q̄stionis patz ex p̄dictis q̄ nō sp̄ tene mur ad omne id q̄d oſcia dicit eē n̄cariū ad salutē. et tamē q̄diu māet peccam⁹ si nō facim⁹ illd̄ q̄d oſcia dicit. Ergo nō tenemur facere illud q̄d ipsa dicit. Quia vt ex p̄missis patz illā obligationē alio mō euadere seu tollē possum⁹ scz talē oſciētā deponēdo. **Respe** ctu d̄o sc̄dē q̄stionis patz ex p̄dictis q̄ om̄is oſciētā ligat h̄ nō seper li

CC

gat ad omne q̄d dicit. In eis ei q̄ dicit p̄m legē vel p̄ter legē. ip̄a vt iā d̄c̄m ē ligat ad id q̄d dicit in p̄mis quidem simpliciter. in secundis vero sub d̄stinctione scilz ad id q̄d dicit vel ad se deponēt dum. In eis vero que dicitat cōn legem dei ipsa ligat sed nullo modo ad ea que dicitat sed simpliciter ad deponēdu. **Respectu** autē tertie questionis patz ex p̄missis q̄ licz hō in casu d̄cē q̄onis possit dici perplexus ad tempus q̄ diu scz talis conscientia sibi manz. simpliciter tamē loquēdo non est nec debet dici perplexus. quia potest imo tenē talem conscientia deponere per aliquem modozum infra tractozum. **Respectu** vero quarte q̄stionis patet ex p̄missis q̄ q̄ndo p̄latus precipit ea que sūt p̄m legē dei vel p̄ter legem dei. magis ē sibi obediēdu q̄ dictamini cōsciētie. imo in his casib⁹ talis cōsciētia que tali precepto p̄lati contraria simpliciter est deponēda. q̄ iam in his casib⁹ cōtra p̄ceptū p̄lati facere. essz cōtra legē dei facere. **De** p̄mis non est dubium cuz tūc p̄m legem dei precipiat. **De** sc̄dis vero que scilz sunt p̄ter legem dei hoc idēz patet. quia preceptū p̄lati tam ea que sic p̄ter legez dei erant facit p̄m legem dei esse. **Quando** vero p̄latus precipit ea que sūt cōtra legem dei magis est obediēdu d̄cāmini oſciē q̄ p̄lato qz i b̄ casu manifestū ē q̄ contrariū

Handwritten marginal notes:
In d̄c̄m ad q̄d dicit
q̄ hō h̄m̄ t̄c̄
et alio q̄d h̄ legē d̄c̄m
p̄ d̄m p̄p̄ ad h̄m̄ scz
p̄ d̄m cōn d̄c̄m q̄m̄ manz
h̄ nō simpliciter q̄ p̄ ad
deponēdo p̄ aliquid modū d̄p̄
n̄c̄m rō et t̄m̄ d̄m q̄ p̄ d̄m
nō est p̄p̄ q̄ t̄m̄ d̄m h̄
p̄p̄m̄ q̄ p̄ rō rō et q̄m̄
d̄c̄m̄ d̄i q̄ p̄ d̄c̄m̄ p̄ rō
p̄m̄ et rō cōm̄

Compēdiū theologie

illi qđ p̄lat' p̄cipit. scz illud quod tūc cōsciētia dicitur est p̄m legē dei Et sic iuxta sup̄ tacta ad illō faciē dum sūt qñ duo ligamina. i. ligamen legis dei et ligamen cōsciētie Et p̄te vero p̄cepti p̄lati nullū est in h̄ casu ligamē. qz simpliciter non obligat. qz p̄tra legem dei p̄cipit. Et intelligat hoc iuxta modicū supra tacta de dictamie cōsciētie formate. que scz clare et euidēter cognoscit vel finalit̄ in aīo iudicat et firmat tale p̄ceptū p̄lati esse cōn legē dei. qz si solum essz timor vel scrupul' cōsciētie. nō essz aliē et magis p̄ p̄us cōsulē et discutere. antequam tale p̄ceptū p̄lati cōtēneret

Triplex autē mod' cōsciētiāz deponēdi reperit p̄m' est ex se ip̄o p̄ forte scz et feruentē meditationē et discussionē casus incubentis ac rōnū circa ip̄m occurrētū diligēs qz studiūz opinionū ac s̄ntiarū doctorū Et h̄ qñ hō noticiā legis diuine lumē qz sciētie ex se ip̄o habz **S**cđs mod' est p̄ discretāz et diligētē inq̄sitionē et inuestigationē a l̄ratis et peritis ip̄i legis diuine Et maxime eis q̄s q̄s peritiores et magis probate vite iudicio suo omode repire poterit Et interdū iuxta grauedinē casus vchemētīā qz mot' seu dictaminis ip̄i cōsciētie plures ac frequētes. et h̄ qñ hō de se nescit de dicta sua cōsciētia casu qz sibi incubēte iudicare. v̄puta qz noticiam legis diuine nō habet **I**n his duob' modis nēcaria om̄

De esse natura et

nino ē humiliatio spūs ac qđā sui intellect' captiuatio. vt scz pie velit credere et cōsentire obedire qz eis q̄ p̄ se legit vel ab alijs audit. **I**uxta dictū apli Captiuātes omnē intellectū in obsequiū xp̄i hoc est dicere qđ q̄libet in credēdis pl' debz cōsentire fidei qz sibi. et in agēdis pl' credē alijs qz sibi **T**ertius mod' est p̄ ouersionē mentis et recursū ad deum eius qz consiliū p̄ humilē et deuotam ac frequētē orōnē. vbi et qñ deest cōsiliū humanū Iuxta illud sacre scripture **S**ū ignoram' qđ agē debēam' h̄ solū habem' residui vt oculos n̄ros dirigam' ad te. q̄nis et hic mod' nō debeat ab alijs duob' p̄cedētib' deesse. imo cuz eis cōcurrē **Q**ui autē alio modo vt frequēter apud plures cōtingit conscientiam suam deponit magna pericula et plus qm̄ plures forsan credāt incurrit **T**ūc qz nō ē p̄prie cōsciētie depositio. h̄ cōtēpt' grauis et sup̄ba p̄sūptio **B**eat' em̄ homo qđ sp̄ est pauid' in eis scz qđ ad salutem p̄tinēt **E**x istis trib' modis cū nōnullis sup̄ius tractatoz pos sūt notari octo ex q̄b' causari et p̄uenire solet ip̄i cōsciētie error **P**rimū est ignorātia. qñ scz q̄s nescit qđ sibi eligēdū vel declinatū sit **S**cđm ē negligētia cū q̄s scz negligit cōsciāz suā discutē vel si p̄ discussionē se expedire nesciat. negligit tē ab alijs q̄rē **T**ertū ē sup̄bia. qñ scz q̄s nō humiliat intel

Triplex mod' qđ dicitur deponēdi reperit

Et octo mod' p̄prie notari de q̄b' causari et p̄uenire solet ip̄i cōsciētie error

qualitate

etiam suū vt melioribus se credere velit singularitas qñ se sentit sequi nō vult mare nec loqui vias noz cōn qđ li. n̄ro tremā castroū cōsiliū **Q**uim' est affectio in sepe inclinat cōsciētia tūc agere. et sic facit cōtēpt' deiciat Iuxta nōz **P**rim' om̄e uolūtiā cōsiliū in affectū **S**ecūdū minas. p̄pter quā. qñ ut timet ea q̄ sibi redūnis timenda nō sūt **P**roplexitas qñ. h̄ se in positiū et credit et v̄tū re qñ scz in v̄m̄ innotat possibile **S**ec' ad verū tactis sans p̄prie polerū loquendo nihil ē simpliciter quid. n̄ p̄t ale alijs p̄prie scz cōsciētia errorā. h̄ itam sup̄ n̄m̄ et ea deponēdo p̄ram **Q**uāz est h̄m̄itas. cō qz puritas **S**ū **S**ec' h̄m̄itū ē vbi culpā agnoscit culpa nō est **S**ep̄t' h̄m̄itū et rep̄hēnsiō et error et niens valde p̄cillolus **Q**uo laudabile ē error. qz n̄m̄es p̄' et meritor' imo p̄prie dici debet h̄ quēdā loz defectū suoz fr̄ agnoscitio. cuz n̄ nō sit n̄m̄itū scđe duoz est om̄i. h̄ qua scz q̄ritur **Q**uam' cō

qualitate

Am suū vt meliorib⁹ et sapiētiōri-
bus se credere velit. **Quartū** est
singularitas. qñ scz hō suū ppriū
sensū sequēs nō vult se alijs cōfor-
mare. nec sequi vias cōmunes bo-
noz cōn qd̄ li. nūcroz scribit **Ex-**
trēma castroz cōsūpsit ignis
Quintū est affectio inordinata. q̄
sepe inclināt cōsciētā ad id qd̄ hō
tūc appetit. et sic facit eā a sua re-
ctitudine deuiare. **Iurta** dictū **Se-**
nece Perit omne iudiciū cū res trā-
sierit in affectū. **Sextū** est pusilla-
nimitas. ppter quā. s. quis frequē-
ter timet ea q̄ fm rectū iudiciū rō-
nis timenda nō sūt. **Septimū** ē
plexitas qñ. s. hō se inf̄ duo pccā
positū eē credit et vtrūqz declina-
re qñ scz in vnū incidat iudicat im-
possibile. **Sed** ad veruz vt ex sup̄
tactis satis patet pplexitas pprie
loquendo nihil ē simpliciter. s. fm
quid. tñ pōt esse aliqs pplexus fm
scz cōsciētā erroneā. s. statim vt eē
sup̄ tactū est eā deponēdo p̄ libe-
rari. **Octauū** est hūilitas. cordis
qz puritas. **Nū Gregl.** Bonarum
mētū ē ibi culpas agnoscere vbi
culpa nō est. **Septē** pma sūt mala
et rephēnsibilia et error ex eis pue-
niens valde piculosus. **Octauū** ve-
ro laudabile ē error qz ex eo pue-
niēs pi⁹ et meritozi⁹. imo nec error
pprie dici debet. s. quedā humilis
suoꝝ defectū suēqz fragilitatē. re-
cognitio. duz tñ nō sit nimī. **Re-**
spēdu scdē duaz q̄stionū. pncipa-
liū qua scz q̄ritur. **Utrum** cōsciētā

cōscientie

CCeli

errans seu erronea excuset. qd̄ iu-
rta eūdem beatū Thomaz vt de
pma q̄stioē pncipali in simili di-
ctum est. est idē in effectu q̄ q̄rere.
vtrū volūtas rōni erranti seu er-
ronee cōcordans sit bona. veniunt
iurta intentionē ipi⁹ beati Thome
cōsiderāda que sequunt. **Primo** vt
frequē in superiorib⁹ dictū est bo-
nū et maluz in moralib⁹ et magis
clare ad ppositū ceptū loquēdo q̄
ad meritū et demeritū cōsistit in a-
ctū in q̄ntū est volūtari⁹. ita qz bo-
nitas v̄ malicia alicui⁹ act⁹ ab ipa
voluntate seu voluntatis imperio
depēdet. qz si act⁹ est inuolūtari⁹
nec meritozi⁹ nec demeritozi⁹ esset.
Et hinc est illud sepe allegatū be-
ati augl. qz omne pccm volūtariū
est adeo. qz si volūtariū non esset
pccm nō est. **Aduertēdū** ē insu-
per qz quo ad ppositū p̄ns ignorā-
tia s̄ duplici q̄litate inuenit. **Una**
est que causat inuolūtariū. i. q̄ duz
cōtingit seu occurrit reddit seu effi-
cit actū inuolūtariū et h̄ pprie in-
directe. qz scz p̄uat hominē a cog-
nitioē q̄ p̄terigūt ad h̄ qz aliquo
volūtariū existat. **Alia** ē ignorātia
q̄ nō causat inuolūtariū. i. q̄ dū cō-
tingit seu occurrit nō p̄terea actū
inuolūtariū reddit seu efficit. q̄ in-
feri⁹ magis declarabunt. **Et** q̄bus
duob⁹ clare sequit qz illa ignorā-
tia q̄ dum cōtingit seu occurrit red-
dit seu efficit actū inuolūtariū. tol-
lit a tali actū omnē rōnem boni et
mali moralis meriti qz et demeriti
ib i

Cōpendiū theologie

Illa vero q̄ dū occurrit nō reddit
seu efficit actū inuolūtariū. dicitur
rōnē boni et mali meriti q̄ et de
meriti nō tollit. **P**atet ex p̄dictis q̄
vt iam statim dēm est talis rō bo
ni et mali meritiq̄ et demeriti a vo
lūtate depēdet. **E**st p̄tēa p̄ p̄di
ctoz et aliquoz subsequētū intel
lectū notādū. q̄ ignorātia triplici
mō seu sub triplici respectū se pōt
ad actū volūtatis habere. **I**n o
mō antecedentē. **A**lio mō cōcomi
tantē. **E**t alio mō consequentē. **A**ntece
dentē autē se habz ignorantia ad a
ctū volūtatis q̄ nō est volita. seu
vt ita dicat volūtaria. et tñ ē cau
sa volēdi aliquid q̄ alias hō nō
vellet scz si talis ignorātia nō essz
vtputa q̄ hō ignorat aliquaz cir
cūstātiā actū quā scire nō tenebat
et ex h̄ aliq̄ agit q̄ non facēt si
illam circūstātiā sciret. **A**t po
nit ip̄e beatus **Thom.** exēpluz de il
lo q̄ diligētia de hincinde circūspi
ciendo adhibita ignorās aliquez
trāsire p̄ viā. p̄icit sagittam qua
transeūtē interfecit. **I**n isto em̄ ca
su ista ignorātia isti circūstātie. s.
transitū isti hominis non ē volita
nec volūtaria. qz iste p̄ficiēs sagit
tam bñ voluissz trāsire illi homi
nis scire et tñ est causa volēdi
qz alias iste hō nō voluissz scz p̄
ficiendi illā sagittā quā alias non
p̄ficiissz. si scz illā circūstātiā tran
situs illius hominis sciuissz. **E**t ita
de multis alijs q̄ frequētissime oc
currūt. **E**t hec ignorātia sic anteco

De esse natura ce

Dēs simplr causat inuolūtariū. i. dū
stingit et occurrit actū inuolūtariū
reddit seu efficit. **C**ōcomitanter
autē se habz ignorantia ad actū
volūtatis q̄ est de eo met q̄ agi
tur q̄ si etiā sciret nihilomin⁹ age
ret. ita q̄ ip̄a ignorātia non indu
cit ad volēdi vt illud fiat s̄ solum
cum tali factō occurrit ita q̄ simul
stingit illud eē factū. et eē ignora
tum. **A**t iurta exēplū beati **Thom**
de illo q̄ q̄rit hostez occidē. et aīo
suo occidere firmavit contingit q̄
casu vel in nemoze vel alias istum
hostē sagitta vel lācea occidit. **S**z
dū eū occidit. credit occidē ceruū.
In isto em̄ casu ista ignorātia q̄
tūc hostis ille ibi essz et q̄ tūc occi
dat concurrat cū ip̄o factō scz cū
ip̄a occidē. ita q̄ simul stingit il
lum hostē occidit et occidit ignora
ri. nec ip̄a ignorātia q̄ scz ille ho
stis tūc ibi esset induxit istū occiso
rem ad eū occidēdi. qz ita bñ eum
occidissz. si ibi tūc euz esse sciuisset
sicut occidit q̄ ignorabat. **E**t tal
ignorātia dū stingit seu occurrit
nō reddit seu efficit actū inuolūta
riū. qz nō causat aliq̄ q̄ sit repu
gnās volūtati. i. p̄ q̄ voluntas si
sciret impediret facere q̄ tūc fa
cit. vt satis est cōsiderare in exem
plo statim posito. **S**ed talis igno
rātia si bñ aduertat bñ causat seu
efficit actū p̄ illo instāti q̄ fit non
volūtariū. sic scz q̄ p̄ illo instāti q̄
sic voluntas nō habeat actualit vo
lutionē illū actū faciēdi vt eē patet

qualitate

in dicto exēplo statim
rā est em̄ q̄ ille occidit
q̄ illū hostē sic a casu
beat actualit volūtatis
vi. qz tūc ibi nō eē igno
ceruū ibi eē ceruū
bat. **N**ec sequit q̄ si ta
tia reoat seu efficit
lūtariū. qz p̄tēa euz re
lūtariū. **M**agna em̄ in
est differētia. **R**eoere eē
cere actū nō volūtariū eē
volūtas p̄ instāti q̄ ille a
habeat actualit volutionē
vi. **R**eoere vero seu effice
volūtariū est factō q̄ vol
ales seu habitale volū
at illū actū nō p̄ficiēdi
inter se differit. **M**agna
rentia ē inter nō volē
le nō facē. **Q**uoniam bñ
tactū ē bñ causat seu effi
ranta occidēs. de q̄ nō
Sz scz nō causat nec est
rō est q̄ itez nō p̄t eodē in
actualit volūtatis q̄ ignorātia
pōt eodē instāti eē habitale
dispositiua volūtatis q̄ ignora
sequentē autē se habz igno
volūtati in q̄ntū ip̄a igno
volita seu volūtaria. **Q**
modis stingit p̄tēa. **Q**
de. **A**lio mō indredē
actū volūtatis fert in ip̄
tā. sic tñ aliquis vult se
excusationem p̄ci habe
peccāto nō remittat. **I**
ib. **S**z. **S**icutā nāqz

qualitate

in dicto exemplo statim posito **Cl**ara est enim quod ille occisor pro illa hora quod illum hostem sic a casu occidit non habet actualiter voluntatem eum occidendi. quod tunc ibi eum esse ignorabat imo ceruicem ibi esse ceruicem occidendi credebat. **N**ec sequitur quod si talis ignorantia reddat seu efficiat actum non voluntarium quod propterea eum reddat inuoluntarium. **M**agna etenim inter ista duo est differentia. **R**eddere etenim seu efficere actum non voluntarium est facere quod voluntas pro instanti quod ille actus fit non habeat actualiter volitionem eum faciendi. **R**eddere vero seu efficere actum inuoluntarium est facere quod voluntas actualiter seu habitualiter volitionem habeat illum actum non proficiendi. que valde inter se differunt. **M**agna etenim differentia est inter non velle facere et velle non facere. **P**rimum predictorum ut iam tactum est bene causat seu efficit ignorantiam comitans. de qua nunc agitur. **S**ed secundum non causat nec efficit. **E**t ratio est. quod idem non potest eodem instanti esse actualiter volitum et ignoratum. bene potest eodem instanti esse habitualiter seu dispositiue volitum et ignoratum. **C**onsequenter autem se habet ignorantia ad voluntatem in quantum ipsa ignorantia est volita seu voluntaria. **Q**uod duobus modis contingere potest. **U**no modo directe. **A**lio modo indirecte. **D**irecte quoniam actus voluntatis fertur in ipsam ignorantiam. sicut cum aliquis vult ignorare vel excusationem peccati habeat. vel ut a peccato non retrahatur. **J**uxta illud iob xxxij. **S**cientiam viarum tuarum nolu

conscientie

Cceli

mus. **E**t hec dicitur ignorantia affectata. **I**ndirecte vero iterum dupliciter contingere potest. **U**no modo cum aliquis actu non considerat quod considerare debet. **E**t hec dicitur ignorantia male electiois. vel ex passione aliquam. vel ex malo habitu. **A**lio modo cum aliquis noticiam quam de aliquo debet habere non curat adquirere. et secundum hunc modum ignorantia vniuersalius iuris quam quis scire tenetur voluntaria dicitur quasi pro negligentia. **S**ed cum non nisi propter negligentiam habeatur. voluntarie haberi videtur. **N**unc igitur predicta ad propositum solutionis predictae scilicet questionis principalis iuxta intentionem eiusdem beati **T**home applicando. **S**i ratio vel conscientia erret errore voluntario. quod scilicet non causat inuoluntarium utputa quod puenit ex ignorantia vel comitate. quod scilicet cum actu occurrat nec ad ipsum proficiendum inducit. vel consequente quod scilicet volita seu voluntarie est. vel directe propter negligentiam utputa quod est error seu ignorantia circa id quod quis scire tenetur vel considerare debet. **E**t tunc talis error rationis vel conscientie non excusat quoniam voluntas tali rationi vel conscientie sic erranti concordans sit mala. **S**i autem sit error qui causat inuoluntarium utputa ex ignorantia antecedente. quod ex ignorantia alicuius circumstantie absque omni negligentia causatur. **P**ueniens. tunc talis error rationis vel conscientie voluntatem tali rationi vel conscientie sic erranti concordantem excusat ut non sit mala. utputa gratia alicuius ex-

Cōpendiū theologie

pli **I**uxta eundē beatū Thomā. si rō et cōsciētia alicui⁹ adeo errēt q̄ sibi dicit̄ q̄ possit ad vxorē alicui⁹ sus accedere. voluntas tali rōni et cōsciētie sic erranti cōcordās mala est nec excusat eo q̄ error ille puenit ex ignorātia legis dei. quā scire teneēt vel inq̄rē. **S**i autē rō et cōsciētia p̄vidi hominis in h̄ errēt q̄ aliquā mulierē quā loco sue vxoris de nocte submissā ignorat credat eē vxorē suā. et illa muliere debitu⁹ reposcente velit eā agnoscere excusat voluntas ei⁹ vt nō sit mala. **Q**uia error iste ex ignorātia alicui⁹ sus circūstātie puenit. que inuolūtariuz causat. et sic excusat. **P**ossunt alia multa exempla conuipi et ad p̄positū applicari. imo frequēter occurrunt casus diuersi in hac materia. **P**ro āpliori adhuc tā p̄redictorū q̄ materie in se declaracione expediēs visū est determinacionem triū questionū. quas sup sc̄do sniaz tractat dñs petrus de tharenthasia ordinis p̄dicatoz olim Innocenti⁹ papa. v. hic iuxta effectū dīctorū suozū breuiter subnectē. **P**rima q̄stio est. **U**trū ignorātia sit p̄c̄m. **U**trū ignorātia excusat p̄c̄m. **Q**ue ignorātia excusat p̄c̄m. **C**irca p̄mā q̄stionē notādū p̄mo fm eū venit q̄ cū culpa sit defect⁹ volūtari⁹ ei⁹ rei q̄ debz inesse ip̄a ignorātia in q̄ntū caret voluntario caret culpa. h̄ in q̄ntū habet de volūtario habz de culpa. **S**uz insup vt etiā dicit p̄uatiōes p̄ ba-

De esse natura et

bitus agnosci habeāt. vt puta iuxta p̄positū ceptū loquendo. Ignorātia p̄ sciētiā aduertēdū venit q̄ triplex q̄ntū ad materiā p̄ntem spectare videt̄ repit̄ sciētia. **U**na est imptinētū ad salutē. **A**lia vtilium ad salutē. **A**lia n̄cariozū ad salutē. **I**mp̄tinētū ad salutē. vt scire geometriā v̄l arithmetiā v̄l h̄mōi. **U**tilium ad salutē. vt scire ep̄stas pauli. act⁹ ap̄loz et h̄mōi. **N**ecessariozū ad salutē. vt scire x̄ij. articulos fidei. decē p̄cepta legis. septēz peccata mortalia et h̄mōi. **E**t intelligan̄t hec fm stat⁹ et grad⁹ p̄sonaz quia aliq̄d est n̄cariozū ad salutē. scire respectu vni⁹. q̄d solū est v̄t le respectu alteri⁹. **A**liq̄d etiā est necessariū vni ad salutē scire explicite. q̄d sufficeret alteri scire implicite. et similit̄ de plurib⁹. **R**espectu q̄rū p̄ oppositū triplex etiā reperitur ignorātia sc̄z imptinētū ad salutē vtiliū ad salutē. et n̄cariozū ad salutē. **P**rima siue sit voluntaria siue inuolūtaria nō est p̄c̄m. **S**c̄da siue etiā voluntaria fuerit siue inuolūtaria. nō est de se p̄c̄m. licet hō eam contēnendo peccare possit. **T**ertia vero ignorātia sc̄z n̄cariozū ad salutē. itēz triplex reperitur. **U**na sc̄z om̄ino inuolūtaria. **A**lia omnino voluntaria. **E**t alia p̄tim volūtaria. p̄tim inuolūtaria. **P**rima est in eis q̄ scire nō possunt. vt sūt infātes pueriq̄ h̄mōi. et hec nō ē i culpa. et p̄ cōsequens nec p̄c̄m h̄ solū est quedā pena in q̄ntū sc̄z

qualitate

ignorātia. sc̄z carē
dam imp̄f̄ctōne
eis qui scire possunt
ignorātia velle habere
dare. **E**t hec p̄p̄e no
rū sic volūta. h̄ ē culpa
rōne q̄dē ignorātie
re etē de se nullū p̄c̄
puerit volūtatis igno
q̄s scire tenet q̄ sibi n
ad salutē. **R**ec̄m malū a
v̄l solūm p̄c̄m est. h̄
malū pone ordinātis ad
tis est ignorātia cop̄ q̄
hent. est p̄c̄m. **T**ertia
in eis q̄ scire possunt h̄
scire negligit̄. **E**t hec p̄
na p̄tim culpa et pecca
dem in q̄ntū sc̄z talis
vt rādū est quōdā imp̄
cit. nō ē p̄p̄e volūta. im
displem̄. **C**ulpa p̄ro q̄
q̄ntū et dicit̄ hominē
negligentia venit q̄ ip̄e sc̄
rū q̄ scire tenet q̄ que sibi
sit ad salutē nō habet cū
possit et h̄ ordinātis vol
hanc ignorātia h̄re v̄o
dem volūtatis efficiat vt
ti. h̄ volūtatis omittit̄ q̄
p̄p̄e et v̄t. effectualit̄
p̄c̄m volūtatis ē. **E**t
ter solutio p̄videt̄ p̄m
tū o a vero p̄videt̄ tr̄
v̄tō q̄m meo h̄ fm p̄
v̄m dicit̄ solū. **P**er h̄
p̄mo illud tā sepe rādū
v̄tō p̄c̄m in q̄ntū d̄ v̄

Qualitate

ignorantia. scientie caretiaz. et sic quoniam
dam imperfectione dicitur. Secunda est in
eis qui scire possunt. sed nolunt. Et sic
ignorantia velle habet videtur et affe-
ctare. Et hec proprie non dicitur pena
cum sit voluta. sed est culpa et peccatum. non
ratione quod est ignorantie in se. Ignora-
re etenim de se nullum peccatum est. sed ratione
puerile voluntatis ignorandi ea que
quod scire tenentur et que sibi necessaria sunt
ad salutem. Nec enim malum actum culpe
velle solummodo peccatum est. sed etiam velle
malum pene ordinatis ad culpam. quod
lis est ignorantia eorum que sciri de-
bent. est peccatum. Tertia ignorantia est
in eis qui scire possunt et bene vellent sed
scire negligunt. Et hec prima est pe-
na. prima culpa. et peccatum. Pena quod
dem in quantum scilicet talis ignorantia quod
ut tactum est quodam imperfectione di-
citur. non est proprie voluta. imo quodammodo
displicens. Culpa vero et peccatum in-
quantum ex defectu hominis sua scilicet
negligentia venit quod ipse scientiam eorum
que scire tenentur et que sibi necessaria
sunt ad salutem non habet cum habere
possit et sic quodammodo voluntarie
hanc ignorantiam habere videtur. non quod
dem voluntate efficiente ut in preceden-
ti. sed voluntate omittente quod licet non
proprie et vere. effectualiter tamen et inter-
pretatiue voluntas est. Et ex his pa-
tet solutio predictae prime questionis. Se-
cunda vero predictarum trium questionum
eisdem questionibus secundum prefatum doctorem
rem dissolvitur. Presupponit enim
primo illud iam sepe super tactum. quod scilicet
omne peccatum in quantum est voluntarium

conscientie

C Celii

In tantum est peccatum. Et quo infertur quod
illud quod diminuit de voluntario di-
minuit de peccato. Deinde illam tripli-
cem differentiam ignorantie in deter-
minatione questionis precedentis positam
effectualiter resumit dicens. quod prima
ignorantia omnino involuntaria quod
dicitur inuincibilis quod vinci non potest.
ut quod est in pueris et a natura insen-
satis a toto. id est totaliter excusat peccatum.
Secunda vero ignorantia scilicet omni-
no voluntaria quod dicitur ignorantia
affectata nullo modo excusat peccatum.
quod ut per magnum sententiarum dicitur. Et si
talis ignorantia excuset in quantum ig-
norantia est. aggravat tamen in quantum
est affectata. Unde tantum aggravat
quantum excusat. Et circa hanc ignora-
tiam quod de ipsa frequenter verbum oc-
currit advertatur. quod nulla ignoran-
tia de se est simpliciter affectata. Et tamen
omnes homines iuxta primum natu-
raliter scire desiderant. sed est bene aliquam
ignorantiam de per accidens affectata.
in quantum scilicet scientia ei opposita credi-
tur debere hominem mouere seu inou-
cere ad aliquid quod ipse non vult et quod
sibi displicet. Tertia vero igno-
rantia scilicet prima voluntaria et prima
involuntaria. quod scilicet ut satis super ta-
ctum est a voluntate omittente. non autem
a voluntate efficiente seu approbante
precedit. excusat a tanto. sed non a toto.
id est non totaliter excusat peccatum. sed bene
grauitatem peccati diminuit. Ita quod pec-
catum per tale ignorantiam commissum non
est de se ita graue sicut esset si talis
ignorantia non haberetur. Et intelligatur
lib 3

Cōpendiū theologie

tur hoc de ignorantia q̄ p̄ aliquē
modū dat causāz ip̄i p̄ccō. sic sc̄z
q̄ si ip̄a nō esset p̄ccm̄ illud nō cō
mitteret. vel nō eodē mō dmittere
tur. **Nā** ē alia q̄dā sp̄s ignorantie
omne generalit̄ p̄ccm̄ dcomitans
de q̄ nihil ad p̄ns p̄positū. **Circa**
vero tertiā et vltimā p̄dictaz triū
q̄stionū sic distinguēdo dicit p̄fa
tus doctor. q̄ duplex ē ignorantia
Quedāz est facti q̄dā est iuris. **Ig**
norantia facti duplicit̄ dtingē p̄t
Aut sc̄z adhibita diligentia. et hec
excusat a toto. q̄d exponat̄ vt sup̄
Et exemplificat de d̄cubitu iacob
cū lya p̄mogenita filia laban. quē
d̄cubitu talis ignorantia excusauit.
Aut talis ignorantia facti dtingit
non adhibita debita diligentia. et
hec excusat a tanto. s̄ non a toto.
q̄d etiāz vt sup̄ exponat̄. et exēpli
ficat de facto lamech dū occidit
raym. cū tñ ferā putaret occidere
Qd̄ factū talis ignorantia nō excu
savit a toto s̄ bñ a tāto. **Ignorā**
tia aut̄ iuris vt iam aliq̄lic̄ in sup̄i
orib̄ declaratū est sub duplici q̄li
tate repit̄. vna vincibilis. alia inuinc
ibilis. **Vincibilis** quā sc̄z vt etiā
sup̄ expositū est q̄s vincē p̄t. iteruz
duplex repitur. **Vna** affectata. q̄n̄
sc̄z iuxta etiā sup̄i notata aliquis
ea q̄ iuris sūt que scire tenet̄ a scire
p̄t scire nō vult. imo illā eorū igno
rantia quodā mō ne a p̄ccō retraha
tur se habē oplac̄z. **Et** hec ignorā
tia in nullo se excusat. nec sc̄z a to
to. nec a tanto. **Alia** dicit̄ simplex.

De natura q̄litate

cū sc̄z iuxta etiā sup̄i notata aliq̄s
ea que iuris sūt q̄ scire tenet̄ bñ sci
re velle. s̄ cum scire possit negligit
Et hec ignorantia excusat a tanto
s̄ nō a toto. **Ignorantia** vero inuinc
ibilis sub duplici etiā q̄litate regi
tur. **Vna** innata. alia incidēs. **In**
nata oīo excusat. et a tāto. et a to
to. vt in infantib̄. et a natura inie
satis. **Incidēs** vero iterū duplex ē
s̄m sc̄z q̄ duplicit̄ dtingere potest
Vna nāq̄ incidit sine culpa. **Alia**
d̄o incidit ex culpa. **Prima** q̄ sc̄z si
ne culpa incidit. vt q̄n̄ gr̄a exēpli
hō dando opaz rei licite efficiatur
furtiosus. et hec q̄n̄ totaliter ligat
seu impedit rōnē seu vltū rōnis. ex
cusat a toto. alias nō. **De** secūda
vero incidenti sc̄z ex culpa. vt q̄n̄
hō p̄stitit causā sue ignorantie du
plex est opinio. **Vna** est q̄ ponit q̄
si talis ignorantia rōnē seu vltū rō
nis omnino ligat seu impedit. sic
p̄ccm̄ q̄d sequitur excusat. **Et** gr̄a
exēpli. **Cū** furtiosus s̄ p̄ suā culpaz
incidit in furia. et vi illi furie occi
dit hominē. talis ei nō peccat. q̄a
vt animal brutum in solo impetu
mouet̄ et nō rōne. **Alia** est opinio
que ponit q̄ talis ignorantia nō
excusat a toto sed bñ a tanto. **Vñ**
in casu precedenti talis furtiosus
vt dicit̄ m̄n̄ peccat. q̄ si furtiosus
non esset. peccat tamen. **Prima** opi
nio probabilior videtur. **Propter**
dubium tamen talibus si sanetur
debet s̄m canones penitentia in
lungi. **Et** hec quātum ad naturāz

et numero

seu q̄litate dicit̄

De natura

et numero dicit̄

N et numero dicit̄

alio die dicit̄

vt sup̄i dicit̄ est ad co

difficiliā nature q̄ q̄litate

tam moralis q̄ reuolū

oie dicit̄ hōm̄i circūsta

nariā cognoscit̄ dicit̄ genē

lis occurrunt cōsiderare a

uolūt̄. **Et** hinc est q̄ dicit̄

dōus tres assignant̄ cau

pales p̄pter quas hōm̄i

tanū dicit̄ vno nō solū

moralē s̄ vnde p̄na p̄ al

tiam theologiaz p̄met

dubiu est sc̄ria regim̄i

adōis et dicit̄ dicit̄ ad p̄

la fōto p̄m̄i q̄ vt dicit̄

p̄storal̄ dicit̄ vt arū. sc̄ria

tiā. **Prima** causa ē q̄ t̄m̄i

na theologica considerat̄

ed̄ hōnos. s̄m q̄d p̄ eos h̄

beatitudinē. **Secūda** q̄ t̄m̄i

natur. **Quia** aut̄ q̄ ad dicit̄

ordinat̄ et dicit̄ h̄m̄i p̄

ū. **Pr̄** aut̄ dicit̄ h̄m̄i p̄

tur s̄m q̄n̄ d̄m̄i dicit̄ arū

p̄ debitas circūstantias

ergo ad p̄m̄iā sc̄ria h̄

p̄met. **Id̄** arū circūstantias

no. **Secūda** causa est

liētia theologica cōsiderat̄

h̄m̄i h̄m̄i s̄m q̄d inueni

uēt̄ q̄ malū. malū q̄ p̄t̄

et numero

seu qualitate sciencie dicta sufficiat

De natura qualitate

et numero circumstantiarum

Nunc de natura et qualitate
et numero circumstantiarum
aliqua dicenda veniunt. Et tenet
ut supradictum est ad cognoscendam
differentiam nature et qualitate propter
tam mortalis quam venialis. non mo-
do fertur homini circumstantiarum
naturam agnoscere diligenter quod dum ca-
sus occurrunt considerare ac debite
attendere. Et hinc est quod contra per do-
ctores tres assignantur cause princi-
pales propter quas homini circumstan-
tiarum consideratio non solum ad scientiam
moralem sed valde principaliter ad scien-
tiam theologice pertinet. quibus non
dubium est scientiam regiminis instru-
tionis et directionis aliam maxime
in foro principalis que ut dicit Gregorius in
pastorali Ars est artium. scientia scien-
tiarum. Prima causa est quod homini scien-
tia theologica considerare habet
actus humanos. secundum quod per eos homo ad
beatitudinem salutemque eternam ordinatur.
Omne autem quod ad aliquam finem
ordinatur esse illi fini proportionatum.
Actus autem humani. fini proportionatur
secundum quod nona mensuratione que fit
per debitas circumstantias. rationabiliter
ergo ad predictam scientiam theologice
pertinet. ipsarum circumstantiarum considera-
tio. Secunda causa est. quod ipsa etiam
scientia theologica considerare habet
actus humanos. secundum quod inveniuntur in eis
bonum et malum. melius et peius. Hec autem

circumstantiarum C Celum

in ipsis actibus humanis frequentissi-
me ex circumstantiis reperiuntur. secundum quod
ipsas circumstantias ut infra declarabitur
diversificantur rationabiliter
ergo ipsarum circumstantiarum con-
sideratio ad huiusmodi theologice
scientiam pertinere dicitur et
pertinet. Tercia causa quia ipsa
etiam scientia theologica considerat
actus humanos secundum quod sunt meri-
torum vel demeritorum. quod quidem
conuenit actibus humanis ad quod
requiritur quod sint voluntarii. Actus
autem humani frequentissime iudica-
ri habent voluntarii vel inuolun-
tarii secundum cognitionem vel ignoran-
tiam circumstantiarum. Rationabi-
liter igitur circumstantiarum cog-
nitio ad huiusmodi scientiam theo-
logice pertinere dicitur et pertinet.
Ad declarationem igitur materie
particulari descendendo. circumstantia
sic describitur. quod est actus actus huma-
ni. Et intelligatur ista descriptio non
de accidente quod inest rei ut sua
qualitas sicut album dicitur actus rei al-
be. sed intelligatur actus qui cum alio sit
in eodem subiecto continetur existens.
extra tamen substantiam ipsius cum
quo sic concurret et existit. Sic enim
circumstantia dicitur accidens actus
humani. quia cum actu humano si-
mul in eodem subiecto concurret et
existere potest. Est tamen extra sub-
stantiam ipsius actus humani nec
est de eius substantia. quod satis no-
men de se importat et connotat. Di-
citur enim circumstantia quasi circum-
ib 2

Cōpendiū theologie

aliquo stās **Circūstantie** autē sūm
quas vt supra tactū est act^o hōmō
iudicari habent boni vel mali me-
liores vel peiores meritoꝝ vel de-
meritoꝝ zc et p̄ osequēs ad beati-
tudinē salutē q̄z eternam ordinati
assignant̄ a tullio in sua rhetorica
septē. que continentur in isto versu
Quis quid vbi quibus auxilijs.
cur. quomō qñ. **Et** enim iuxta qđ
ipse tullius dicit **In** actib^o humanis
ad eoz bonitatē seu maliciā debi-
te dinoscēdam p̄dicta consideranda
veniūt. scilicet quis est qui fecerit
quid est quod fecerit. vbi fecerit.
quib^o auxilijs instrumētis vel me-
dijs fecerit. quare fecerit. quō fe-
cerit qñ fecerit **Phus** autē in tētio
ethicoꝝ addit octauam circūstā-
tiam scz circa quid **Seco** tullius eaz
sub illa circūstantia. quid. opzehen-
dit **Hic** tñ ip̄arū circūstantiarum
fiet declaratio sūm numerūz positi-
onem p̄bi **Numer^o** autem seu suffi-
ciētia istaz circūstantiarū sic sumi
pōt **Circūstantia** enīz vt iaz dictū
est dicit̄ quasi extra substantiā act^o
existens h̄ tñ ip̄m actū aliquo mō
atingens **Triplē** autē mō seu re-
spectu p̄t circūstantia actū ipsum
humanū attingē **Vno** mō in q̄ntū
attingit ip̄m actū i se **Seco** mō in
quātum attingit causaz ip̄i act^o
Tertio mō i q̄ntū attingit effectū
ip̄ius act^o **Respectu** sūmi modi du-
pliciter p̄t ip̄a circūstantia ip̄m actū
in se attingere. vel p̄ modū scz cu-

De natura q̄litate

iūsdam mensure seu omēsuratiōis
et sic erūt circūstantie respicientes
seu discernētes locū et tēp^o. que de-
notant̄ p̄ hec duo verba in p̄dō
versu posita scz vbi. et qñ. vel per
modū qualitatē ip̄i act^o. et sic erit
circūstantia respiciēs seu discernēs
modū agēdi quo scz act^o ip̄e fact^o
est. que denotat̄ p̄ hoc v̄bz quō
Respectu vero scđi modi scz respe-
ctū cause ip̄i act^o. cum omnium
actuū et affectū humanoz qua-
tuoz sūt cause principales. scz effi-
ciens. materialis. formalis. et fina-
lis. quadruplex circa istas quoz
causas accipit̄ seu occurrit differē-
tia seu q̄litas circūstantiarū **Cir-
ca** enī causam efficientē alias acci-
pitur seu occurrit circūstantia ip̄i
us agētis q̄ denotat̄ per hoc ver-
bum quis **Circa** causā materialē
accipit̄ seu occurrit circūstantia cir-
ca obiectum q̄ denotat̄ p̄ hoc ver-
bum. qđ addit phus. scz circa qđ
Circa causam formale accipit̄ seu
occurrit circūstantia circa causam
coagētem seu cooperātez seu con-
currētez. que notat̄ per hoc verbū
quibus auxilijs **Et** intellige vt iā
tactū est. vel instrumentis zc v̄ tu
iusmodi que faciūt ad formā act^o
Circa causam finalem accipitur
seu occurrit circūstantia circa pro-
positūz et intētionem agentis que
denotatur per hoc verbum. cur. i.
propter quid qua de causa zc. **Res-
pectu** vero tertij modi. scz respe-

et numero

actu effect^o ip̄ius act^o
occurrit circūstantia
quoz et tali actu co-
tum est. que denota-
tum **Epilogati**
quoz **Epilogati**
stantie et quibus vt p̄
est. actus humani quo
tem vel maliciam meri-
meritum zc uocari ha-
res referentur quin a
p̄missis sūt reuolub
maiores instructione m
et simplicium quibus vt
tactum est non tanta
taozum facultas sup̄
ens iudicatum est de p̄
circūstantis aliquo
eari vt exinde in iudic
induci possint. et ser-
nem versus supra pos
igitur primi verbi scilic
tum est q̄ ceteris alijs p̄
uius peccat sacerdos q̄
dicitur q̄ grauis cleric
p̄t laicos et grauis vir
na **Respectu** scđi scilicet q̄
tum est q̄ ceteris alijs p̄
nērdum est q̄ grauis pe
furtum et adulterium
fornicatio **Respectu** te
Certum est q̄ ceteris
furtum vel perculio.
tio que heret in ecclesi
co sacro. est grauis
q̄z si heret extra ecclesiā

et numero

Actu effectus ipsius actus accipit seu occurrit circumstantia circa illud quod et tali actu contigit et secutum est. que denotatur per hoc verbum **Epilogatio** **H**oc igitur quod **Epilogatio** sunt circumstantie ex quibus ut pluries tactum est. actus humani quo ad bonitatem vel malitiam meritum vel demeritum et iudicari habet nec plures reperientur quin ad aliquam premissarum sint reducibiles. **E**t ad maiorem instructionem mediocrius et simplicium quibus ut superius tactum est non tanta scientia vel librorum facultas superbit expediens iudicatum est de predictis circumstantiis aliquantulum exemplificari. ut exinde in similia facilius manuduci possint. et seruando ordinem versus supra positum **R**espectu igitur primi verbi scilicet **quis**. certum est quod ceteris alijs paribus grauius peccat sacerdos quam simplex clericus. et grauius clericus quam simplex laicus. et grauius vir quam femina **R**espectu secundi. scilicet **quid**. certum est quod ceteris alijs paribus homicidium est grauius peccatum quam furtum. et adulterium quam simplex fornicatio **R**espectu tertii. scilicet **ubi**. **C**ertum est quod ceteris alijs paribus furtum vel percussio. vel fornicatio que fieret in ecclesia vel alio loco sacro. est grauius peccatum quam si fieret extra ecclesiam et in loco

circumstantiarum **C**elo

non sacro **R**espectu quarti scilicet quibus auxilijs instrumentis vel modis et. certum est quod domus ad preedandum intrare per falsam clauem. vel seram aperire per instrumenta subtilia. vel per subordinationem famuli aut ancille ceteris alijs paribus est grauius peccatum quam a casu iueta apta vel per foramen muri non obstructum intrare **R**espectu quinti scilicet. **cur** seu propter quid certum est quod latitare in nemo re vel alio loco suspecto. seu conducere societatem aliquam intentione aliquem vel aliquos occidendi. ceteris alijs paribus est grauius peccatum quam predicta facere intentione sola depreedandi **R**espectu sexti. scilicet **quomodo**. certum est quod ceteris alijs paribus grauius est peccatum hominem ex proposito deliberato et per insidias quam subito motu subito quam incursum occidere **E**t grauius ceteris alijs paribus veneno in conuiuio quam gladio aperte inuadendo occidere **R**espectu septimi. scilicet **quando**. certum est quod domus pro depreedando de nocte intrare. ceteris alijs paribus est grauius peccatum quam de die intrare **E**t fornicari die sancto pasche. vel alio solenni ceteris alijs paribus grauius est peccatum quam die non solenni **R**espectu octaue circumstantie per primum addite. scilicet **quomodo**. **C**ertum est quod machinamenta et deceptions tendere et parare ad

Cōpendiū tñ De

inducendam mulierē religioſā vel
vrozatā in fornicationem ceteris
alijs parib⁹ ē graui⁹ pccm q̄ ma
chinari ad inducēdā vnā aliā oio
ſolutā. ſic de ſiſib⁹. **Ad** dūt aliqui vl
tra omēs p̄dictas circumſtantias
vnā aliā ſc̄z **Quoties** Circa quā
dupliciter dicit ſc̄r. **Uno** mō q̄ cū iu
rea ſmū trīū modoz actuz huma
nū attingēdi ſup̄ tactoz ip̄a circū
ſtātia. q̄tiēs videat actū in ſe attrin
gere p̄ modū cuiuſdā omēſuratio
nis t̄pis pōt rōnabiliter intelligi et
cōphēdi ſub illa circūſtātia. quādo
Nec em̄ debiteꝝ ſufficiēt ſc̄r. ſiue t̄
cōfeſſiōe ſiue alias. q̄ntitas ſeu gra
uitas pcc̄i p̄ illā circūſtātia. q̄n. p̄
q̄riq̄ haberi. v̄puta ſc̄z. quo t̄pe.
q̄ die. qua hora t̄ pccm factū ſit.
Quinetiā effectualiter dicit pcc̄i q̄n
titas ⁊ grauitas p̄ dictā circūſtāti
am q̄tiēs p̄q̄rat ⁊ habeat vt gra
exēpli **Cōtingē** p̄t imo frequenter
cōtingit q̄ hō pluries iōē pccm. vt
puta fornicationē. vel furtū om̄it
tet. vna vice tēpe q̄oragēſimali et
die ſolēni. **Et** alia vice. alio t̄pe. et
die nō ſolēni **Et** ſic de ſimilib⁹ val
de q̄tidianis **Si** igit̄ debiteꝝ ſuffi
cient̄ ab iſto p̄q̄rat ⁊ ſciat q̄n tale
pccm om̄iſerit. ſatis etiā ſciat quo
tiēs ip̄e om̄iſerit. **Alio** mō dicit q̄
pprie iſta circūſtātia. q̄tiēs nō eſt
nec dicit debz circūſtātia q̄ pprie
nec actū in ſe nec cauſā ip̄i⁹ act⁹ nec
effectū ip̄i⁹ actus reſpiciat. imo nec
pccm in ſe q̄quo mō aggrauat. h̄
ſolūꝝ pprie q̄noā reiterationē pec

natura qualitate

cati pluralitatē pccoz dicit vt cla
re apparē p̄t p̄ exēpluz q̄d de ip̄a
iuxta ſimilitudinē p̄cedētū circum
ſtātiarū poni p̄t **Tertū** ē em̄ q̄ ce
teris alijs parib⁹ graui⁹ ē pccm ter
aut quat̄ mulierē de fornicatione
vel adultēio ſolicitare. q̄ ſemel **Et**
grauiter aut quat̄ inſidias ad ali
quē occidēdū tēdē et parare q̄ ſe
mel **Sed** pprie iſta nō vnū et idēz
pccm ſūt. imo plura. et pprie q̄dam
reiteratione pccoz **Notant** aut̄ in ſc̄r
miſſis exēplificatiōib⁹ addita ſūt
illa verba **Ceteris** alijs parib⁹ **Nā**
circa caſ p̄miſſos et ſimiles poſſēt
etiā alie circūſtātie cōtingē ſeu oc
currē q̄ de ſe alie q̄litateꝝ grauedi
nē pccoz p̄dictoz diſponerent ⁊
cauſarent **Nā** q̄d bñ aduertēdū ē
ex cōcurſu pluriū circūſtātiarū cir
ca aliquē actū pōt maior ei⁹ boni
tas vel malicia. mai⁹ q̄ meritū vel
demeritū cauſari **Per** p̄dictas eē
exēplificationes poterit facile diſ
cret⁹ ⁊ intelligēs de caſib⁹ q̄ ſibi v̄l
in ppria p̄ſona vel in p̄ſonis alio
rū. v̄puta in cōfeſſiōe aut alias cō
tingē p̄t diſiudicare ⁊ diſcernere
Nā vt ſepe in ſupiorib⁹ tactū ē p̄ h̄
q̄ etiā clari⁹ dādo intelligi hic de
ip̄aruz natura ⁊ qualitate circum
ſtātiarum principaliter actum eſt
Et cōcurſu alicuius aut aliq̄ruꝝ
circūſtātiarū act⁹ q̄ al̄s d̄ ſe ex ſuo
q̄ genere ſeu natura non eſſet niſi
veniale peccatū imo forſan actus
meritori⁹. efficiēt pccm mortale. vt
pluries exemplificatū eſt de verbo

ut si dicitur per de quibus
et per modum et modum
sunt ad actum per

et numero
oculo. occidit q̄
nerius. et de o
de se et suo q̄ gen
rius Quibus si a
rac circumſtātia illa
finalis ſeu intēſiō
ſup̄ illo verbo.
q̄ ſiant ad puoran
dum mulierē in fornic
ationē pcc̄a mortalia
alijs iuxta ſuū gen⁹ et
hoc q̄ ad naturā. q̄ iux
tam circūſtātiarum. q̄
dant q̄gnere iudicat
ſufficiant

De diuerſa n
pcc̄i actualis ⁊ veniale
o **Quo** vero at
nominū q̄ p̄
ali p̄ nō null
ſas t̄is pprie. o
effect⁹ attribui ſolēt eſt
q̄ ſit in ſupiorib⁹ p̄bi de
venial̄ agi incepte vidē
itionē beati Auḡ. q̄ pcc̄
mortal̄ ſup̄ vol etiaz de
mortal̄ tractatū ē. et
eſt p̄dicta rō pcc̄i attri
aliq̄s pcc̄o in general
neri attribui. et ſic q̄
maius ⁊ min⁹ poſſe
ali op̄e ⁊ conuincit
nominū q̄ diuerſificat
ſc̄z in ſupiorib⁹ pcc̄o
plura et diuerſa nat̄a
q̄ bñ eſt pcc̄o in gen
genēi attribui ſolēt. et

et numero

oculoso. occasiōe qz seu prouocatio
nerisus. et de datione elemosyne q
de se et suo qz genē est act' merito
rius Quibus si addatur qz cōcur
rat circūstantia illa respectu cause
finalis seu intēriōis actus de qua
sup. sup illo verbo. **Sur.** **A**puta
qz fiant ad puocandū seu inducē
dum mulierē in fornicationē effici
untur pccā mortalia **E**t similit' de
alijs iuxta suū gen' et naturaz **E**t
hec. q. ad naturā. q̄litate. q. nume
rum circūstantiarum. q̄ntū huic tra
ctatui congruere iudicatum est dicta
sufficiant

De Diuersis nominib'

pccā actualis et venialis

Quo vero ad diuersitatez
nominū q pccō actuali ve
niali p nōnullos fm diuer
sas eius pprietates. opationes. et
effect' attribui solēt est aduertēdū
qz sic in superiorib' vbi de ipō pccō
veniali agi incepit dictū est. diffi
nitionē beati **Augl.** q pccō actuali
mortali sup vbi etiaz de ipō pccō
mortali tractatū ē. ex eo qz in ipō
est pfecta rō pccā attribuit solē p
aliqs pccō in generali q tanqz ge
neri attribui. et sic qdāmō fm tñ
maius q min' posse ipō pccō veni
ali opetē qz ouenire. ita de noibus
nominū qz diuersitate dici pōt **Q**
scz in superiorib' pccō mortali in se
plura et diuersa noia attributa sē
q bñ cōiter pccō in generali q tanqz
genēi attribui solēt. et sic qdāmō

Circūstantiarū C Cēlo

fm tñ mai' q min' possent etiā ipō
pccō veniali attribui qz ouenire

Ideo ad clarī' sp naturā q̄litate
pccā venialis agnoscēdū recitabū
tur hic aliq noia ipō pccō veniali
attribui solita **I**n q̄rū aliqō' cuz
ipō pccō mortali ouenit intelligi
tur p pri' q pncipali' ipō pccō mor
tali opetē. cū in eo vt tactū est pfe
cta rō pccā consistat. qz scōario ac mi
n' pncipaliē. imo p q̄noā largam
acceptiōē ipō pccō veniali. cū fm
beatū **Thom.** nō consistat in eo pfe
cta rō pccā. imo solū qdā impfecta
Pōt igit' pmo pccm veniale no
minari. et interōū ab aliqō' noial
macula. et h' qz maculat aiam **Q**d
qdē iuxta beatū **Thom** intelligat
nō p̄rie loquēdo h' solū fm qd in
q̄ntū scz pccm veniale impedit ni
torē qz ex actib' virtutū **Q**uia nō
diminuit nitore h' actualē. nec enī ha
bitū charitatis et aliarū virtutum
diminuit habet. sic facit pccm mor
tale **P**ōt etiā noīari reat'. ex eo qz
ad penā obligat h' h' cē vt iā statiz
tactū ē intelligat largo mō qz q̄si
imprope. qz ad penā eternā p̄scise
nō obligat vt facit pccm mortale
h' solum sub diuīctiōe **V**el scz ad
penā eternā v' ad penā purgato
riā. vel ad penā p̄ntialē satisfco
riā **Q**d caplo immediate sequēti
vbi de dict' pccā venialis effectib'
agetur latius declarabitur **P**ōt
etiā nominari p̄uaricatio in
quantū scz mādatum dei respicit
qd transgrediēdo p̄uaricatur **S**z

Cōpendiū cō De

similiter vt prius intelligat largo
mō et qñ impoprie. qm̄ pccm̄ ve
niale nō facit directe tōn legē dei
et mādatū h̄ bñ p̄ter. vt late in su
periorib⁹ expositiū est. Potest etiaz
nominari pccm̄ put⁹ de facto no
minat. in q̄ntum scz est ouersio ad
bonū amutabile. h̄ vt etiā tactū ē
h̄ largo. modo et min⁹ p̄ncipalitē
Quia illa ouersio ad bonū amuta
bile non est cum totaliq̄ habituali
ouersione a bono incōmutabili. sicut
est in pccō mortali. **N**ā in isto
pccō. veniali neq; plus neq; tāuz
diligit ip̄m bonum amutabile ad
qd̄ sic fit ouersio sicut bonuz incō
mutabile a q̄ fit ouersio. vt bñ am
ple ⁊ pluries in superiorib⁹ declara
tū est. Potest etiā nominari nefas
in q̄ntū scz est illicitū p̄sone perpe
tranti. **S**z vt frequent̄ dictū est h̄
etiā ē largo mō sumēdo et quodā
mō impoprie. **P**lura alia pos
sunt ip̄i pccō veniali h̄m̄ diuersas
ei⁹ opationes et effect⁹ nomina at
tribui. interdū etiam p̄ aliq̄s attri
buūtur. h̄ sup̄ dicta satis sit tetigisse
⁊ declarasse. **S**ic em̄ ea que ma
gis p̄prie sibi ouenire vident ⁊ cō
muni⁹ assignant. **P**eccata venialia
intelligi p̄ lignū. fenū. et stipulam
aliq̄ volūt inter quos sepe p̄fatus
beat⁹ **T**hom̄ sup̄ illo qd̄ i. ad cor.
i. dicit ap̄lus. **D**e aliq̄ sup̄ funda
mētū spūale edificat aurū. argētū
lapides p̄ciosos. **A**lij vero sup̄edi
ficat lignū. fenū. et stipulā. **E**t q̄ il
le q̄ sup̄ fūdāmētū spūale sic lignū

*Perd generaliter intelligi p̄
p̄ lignū fenū et stipulā*

diuersis effectibus

fenū et stipulā edificat salu⁹ erit.
sic tñ qñ p̄ ignē. i. patiet penā sed
nō eternā. intelligi p̄ ista tria vlti
ma volūt pccā vēialia. **Q**d tñ h̄m̄
eūdē doctorē p̄prie intelligi h̄z de
ip̄is pccis vēialib⁹ q̄ admiscēt se p̄
curantib⁹ terrena. **N**am aliq̄ inter
dū pccā venialia se vris spūalib⁹
admiscēt. h̄ qz leuissima sūt nō pur
gant p̄ ignē. sed frequētissime per
ip̄m feruorē charitatis. **T**alia igi
peccata venialia se terrena p̄curā
tib⁹ admiscētia ideo p̄ lignum fe
num et stipulam significant. quia
sicut p̄dicta tria in domo ogregā
tur nec tñ ad substātiā edificij p̄ti
tinēt imo oburi possunt. edificatio
nihilomin⁹ integro remanente. Ita
etiaz peccata venialia multiplica
ri in homine possūt manente spūa
li edificio. **E**t tūc p̄ istis patit ignē
vel scz temporalis tribulationis
in hac vita. vel purgatorij si ip̄is
nōdū purgatis deccdat. h̄ tñ salu
tem osequet eternā. **D**icunt̄ autēz
h̄mōi peccata venialia superedifi
cari spūali fūdāmēto. non quasi
directe sup̄ ip̄m. etem̄ sup̄ bonū et
spūale. malū p̄prie edificari nō p̄
h̄ sup̄. i. iuxta. sic in simili ibi in psal
dic̄ **S**up̄ flumina babilōis. i. i.
iuxta flumina babilōis. **N**otant̄
etiā bñ ad p̄positū aliquozuz in
fra tangēdoz dicunt̄ h̄mōi venia
lia pccā sic p̄ lignū fenū et stipulā
significata spiritali edificio sup̄
edificari. **N**am nisi spūali edificio
superedificata essent. homo talia

peccati actuali

habens nō est salu⁹ sic
Nā cū pccō mortali
decedēs. habet quōdē
et stipulā. h̄ nō habet
mento superedificata
nō erit salu⁹ sic qñ p̄ ignē
citer salu⁹ nō erit. **E**t
p̄dicta tres modos seu
vris adherēt. ⁊ gram
pccōp venialium tres q̄
sui grad⁹ purgationis co
q̄ generalit̄ omnia pccā
p̄cedunt ⁊ occurrūt. qz nō
qd̄ nō sit alteri p̄dictōū
vris seu gradū adherēt
vris. **E**t qz nō p̄ aliquo
trū modo p̄ seu gradū
onis etiā purget. **I**gnis
repectū istoz triū vris
manet significat maiorē
que citissime oburit m̄
nū qd̄ inter ista duo se q̄
occurit habz significat

De diuersis effectibus

p̄ aduā is venialis

Naves possunt per
is effect⁹ emmer
pures vris. et
p̄ doctores cōm̄ allig
quātū. **N**ā dōi qz ad
gat. **N**ō autē ve sczom̄
qz ad aliquā triū pe
catis affigi soluzū se
purgatore. vel in p̄ta
fatorie p̄cise ⁊ deccm̄
get. h̄ bñ sub nūā dōie
scz eaz. **N**ā de pccō ven

peccati actualis

habens nō est salu^s sic q̄si p ignē
Nā cū peccō mortali ⁊ veniali sim^l
decedēs. habet quidē lignū fenuz
et stipulā. s̄ nō habz spūali fūda/
mento supedificata **E**t ideo talis
nō erit salu^s sic q̄si p ignē. qz simpli
citer salu^s nō erit **E**t importāt tria
pōicta tres modos seu tres gra/
dus adherētie ⁊ grauitatis ipozū
peccōz venialium. tres qz modos
seu grad^o purgationis eoz. ppter
qđ generalit^r om̄ia peccā venialia
oplectim^r ⁊ discernūt. qz nullum est
qđ nō sit alteri^r pōictozū triū mo/
dozū seu graduū adherētie ⁊ gra
uitatis **E**t qđ nō p aliquē dīctozū
triū modozū seu graduū purgati/
onis etiā purge^r **L**ignū etem qđ
respectu istozū triū diutius in igne
manet significat maiora **S**tipula
que citissime oburit minima **E**t fe
nū qđ inter ista duo se quasi medi
ocriter habz. significat mediocria

De diuersis effectibus

peccati actualis venialis

Diuerses possent peccati venia
lis effect^o enumerari prout
plures existūt. ex q̄bus tñ
p doctores eōius assignant^r q̄ se/
quūtur **I**n^o qđē qz ad penā obli
gat **N**ō aut^r vt statim sup tactuz ē
qđ ad aliquā triū penarū p pec
caris affligi solitarū scz eterne vel
purgatorie. vel in pñti seculo satis/
factorie p̄cise ⁊ determinate obli
get. s̄ bñ sub diuīdiōe ad alteraz
scz eaz. **N**ā de peccō veniali hic .i.

et venialis CCxlvi

in h seculo v^l satisfactiōe hic nō fa
cta in purgatorio si cū eo peccatū
mortale nō existat vel in inferno si
cū eo etiā peccm mortale existat sa
tisfieri oportet **E**t si hic in foro scz
ecclie pñtis hō satisfaciāt. leuī sa
tisfaciet **S**i vero in foro purgato
rii satisfacē expectet. grauē valde
punit^r ⁊ satisfaciet **S**i vero in fo/
ro inferni eū satisfacē oporteat. p
ipō etiā veniali grauissime punit^r
qz eternalit^r **S**i tñ vt tactū est moz
tale cui ipō veniali existat. i qđ hō
cum ambob^o decesserit **E**t ad ppo
sitū istarū trium punitionū seu sa
tisfactionū dari solet exempluz de
mensura vini que in vno forisā lo
co valebit solidū vnū. si p̄grediat^r
vltieri^r. reperiet^r valē solidos duos
si vero adhuc vlterior fiat p̄gres
sus reperietur valere solidos tres
Pena tñ in inferno p veniali illa/
ta incōparabilī minoz ē q̄z ibidē
p mortali illata **N**ā dici solet qđ
pena in inferno p mortali illata ē
sicut soliditas **I**llata vero ibidem
p veniali ē sicut superficies **I**n pur
gatorio aut^r p veniali illata est si
cut linea **I**n pñti vero seculo pro
veniali illata est sicut punct^o **N**ā
sicut ista quatuor sūt ad inuicem
improporzionabilia. ita inter qua
tuor penas sup dīctas impozor/
tionabilis est differentia. **S**cdus
effect^o peccati venialis ē qđ asam ma
culat **Q**đ sic iuxta qđ statim sup
tractauim^o intelligat^r. qđ. s̄. nitore il
lū aie qđ ex actib^o caritatis ⁊ dicitū

De diuersis

nascitur seu procedit respectu illi
in quo incidit impedit Et sic p in/
directu. maculaz qndaz in aia in/
ducit **P**rouit iuxta aliqs doctores
p̄t exemplū poni de imagine picta
q̄ aliqñ denigrari p̄t in tm̄ vt nul
lo mō videri possit Aliqñ vero sic
solū obscurat vt videri qdē possit
h̄ nō plene discerni **P**rop̄ quā sili
tudinē dicit beat⁹ **G**regl. q̄ p̄c̄m
veniale obscurat. mortale vero ob
tenebrat **R**espectu aut̄ isti macule
dici solet q̄ in saluādis omne pec/
catū veniale in p̄nti vita. a gr̄a fi
nali i. q̄ in finē habet alias saluādi
nō esset. delect. et h̄ fm̄ aliqs q̄ntū
ad culpā. h̄ nō q̄ntū ad penā. imo
pena illa in purgatorio soluet **D**e
let aut̄ gr̄a finalis scz q̄ in morte
habet p̄c̄m veniale in ipsa dissolu
tione aie et corp̄is. q̄muis etiā for
san nō sit ad illud mot⁹ cōtentionis
p̄ tūc direct⁹. q̄ h̄ ex virtute cōplexi
onts⁹ sui stat⁹ **E**t fm̄ h̄ intelligit
verbū **A**ugl. q̄ dicit. q̄ in purgato
rio p̄t eē absolutio a pena et nō a
culpa. qd̄ etiā similiter ab aliquib⁹
doctozib⁹ dici solitū est **S**z modo
cōditer tenet cū peccatū veniale ab
hinc deferat a multis qd̄ etiā q̄n/
tum ad culpaz in purgatorio pur
gari possit **I**n exponendo illud
qd̄ domin⁹ de quibusdā peccatis
dixit q̄ nō remittuntur nec h̄c nec
in futuro dicit **G**regl. q̄ venialia
dimittentur in futuro **Q**d̄ si intelli
gatur q̄ remittent q̄ntū ad penaz
tunc expositio sua in effectu nulla

effectibus peccati

esset **N**am etiā mozialia q̄ntuz ad
penam que pro eis soluta non est
ibidem purgantur **I**deo clarū est
q̄ **G**regl. intelligere voluit q̄ veni
alia in purgatorio q̄ etiā ad cul
pam purgentur **T**ertius effectus
peccati venialis est q̄ feruorē cha
ritatis minuit. sicut videtur de aq̄
in ignez proiecta q̄ licet ignez nō
extinguat. feruorē tamen illius mi
nuit et temperat **Q**uartus effe
ctus peccati venialis est q̄ poten
tias anime in bonis laxat. sicut p̄
exempluz quando imponit onus
super equum efficitur et redditur
minus promptus et expeditus ad
ambulanduz **Q**uintus effectus
peccati venialis est qd̄ retardat a
gloria **N**am cum homo decedit et
posset si in eo nō esset venialia sta
tim ad celum euolare post mortē
propter ipsa venialia cogetur ad
tempus in purgatorio expectare.
Nunq̄ enim facies dei ab aliquo
videbitur donec soluat minimum
etiā peccatorum venialiu⁹ qua/
drantem **Q**portet enim quemlibet
ita mundum ante introitum para
disi esse sicut fuit in innocentia ba
ptismali **S**extus effectus pecca
ti venialis est q̄ bona glorie cele
stis diminuit **N**on quide⁹ illa que
iam debentur et que iā homo ibi
habet per meritum reposita **S**ed
illa que deberētur si venialia non
fierent **N**az illo medio tempore q̄
peccata venialia fiunt possent ali
qua bona fieri. que cum non fiant

peccati actuali

de tanto ip̄a gloria est
ter q̄ ē diminuta **P**er
venialiu⁹ peccatorum
q̄ p̄ bona ad soluti
onē h̄m̄ si venialiu⁹ fac
p̄ q̄ valde accretē po
crectē debullz cum
Septim⁹ effect⁹ pec
q̄ venialia spē sūt occ
liū p̄c̄o **S** h̄ in alio
modos q̄ in iugioribus
p̄i p̄c̄is mortalibus tr a
p̄itate expositi sūt. ubi m
ē p̄ ad q̄ de se et sui q̄
sola de genē p̄c̄i veniali
et d̄c̄tē remota vel e
tia vel ex p̄luit. ac. ve
su p̄c̄m mortale effici
etiā singularit̄ aduertē
ad remissionē p̄c̄i mor
tur desertio ad p̄c̄o
tate firmo q̄ p̄posito in
abstineō. sic iugit̄ p̄c̄o
In p̄c̄i nra nō dimittit n
du et p̄posito deferat **S**
adonale materia nature d
et effect⁹ p̄c̄i actualis veni
circa eā occurreō q̄ p̄c̄i
isti⁹ libellū octauū et octauū
iudicari ē videri iusticia
De secūda et
diuisiōe p̄c̄i in genē se
neris q̄ sunt fm̄ ip̄i
materialem
Expositio his
p̄me diuisiōe p̄
leu tāq̄ generis

peccati actualis

de tanto ipsa gloria ceteris effectuali-
ter quod est diminuta. Propter est illorum
venialium peccationem oportet opera
quod bona ad solutionem et purgati-
onem hominibus venialium facere et convertere
per quod valde accrescere potuissent et ac-
crescere debuissent cum summi eterni
Septimum effectus peccati venialis est
quod venialia sepe sunt occasio morta-
lium peccatorum. Et hoc in aliis quatuor
modos. quod in superioribus ubi de se-
ptem peccatis mortalibus tractari ince-
pit late expositi sunt. ubi monstratum
est quod actus quod de se ex sui quod natura est
solum de genere peccati venialis. potest vel
ex conscientie remorsu vel ex oplacen-
tia vel ex perlicitate. vel ex progressu
sui peccati mortale effici. Hoc autem
etiam singulariter aduertendum est. quod sic
ad remissionem peccati mortalis exigi-
tur desertio actus peccati cum volun-
tate firmo quod proposito in posterum
abstinendi. sic similiter peccatum veniale
in presenti vita non dimittitur nisi etiam a-
ctu et proposito deseratur. Et hec quod
ad totale materiam nature qualitatis
et effectus peccati actualis venialis ac-
circa eam occurrerunt quantum hunc presentem
istius libelli octauum tractatum dicerent
iudicatum est dicta sufficienter

De secunda et ultima

diuisione peccati in genere seu tanquam ge-
neris quod sumitur secundum ipsius peccati causam
materiam

Expeditis his quod respectu
prime diuisionis peccati in genere
seu tanquam generis. quod scilicet secundum

venialis C Celosii

quod nota peccati qualitate et quantitate sume-
batur et supra est dicenda occurrerent
Nunc de secunda et quod ad hunc tractatum
ultima ipsius peccati etiam in genere seu
tanquam generis diuisione. quod scilicet secundum
ipsius peccati causam materiam sumitur ali-
qua etiam dicenda veniunt. Nec hoc acci-
pienda venit ipsa causa materialis pro-
prie ut in rebus corporalibus seu mate-
rialibus fieri posset. sed solum per quod notandum
similitudinem ut hic causa materialis
dicatur illud in quod sit seu causatur ipsum
peccatum

Prosecutio et declaratio i

Diuisio igitur est ista quod peccatorum
alia sunt cordis alia oris.
alia operis. Vel secundum alios
aliqui sunt cogitationis. aliqui locutionis
aliqua operationis

De peccatis cordis seu co-

Peccata cogitationis seu
cordis sunt hec Cogitatio.
delictatio. desensus. desiderium
male. voluntas perversa. infidelitas.
superstitio. in deuotio. presumptio. despa-
tio. timor male humilitas. amor ma-
le accendens. prudentia carnis. sus-
picio. inuidia. ira. odium. timor ser-
uilis. exultatio in aduersis proxi-
mi. dolor de eius prosperis. contem-
ptus pauperum. contemptus pec-
catorum. personarum acceptio.
perfidia. affectus carnalis paren-
tum. inepta letitia. seculi tristitia.
impatiensia. auaricia. sollicitudo
temporalium. superbia. perplexitas

De peccatis cordis

tas. obstinatio. malicia. tediu bo / ni. acedia incōstātia. pñia pñie. do / loz q̄ āpli⁹ nō est male factū hypo / crisis. amor inordinat⁹ placēdi. ti / mor displicēdi verecūdia de bo / no ope. amor puar⁹. sens⁹ singularis / ambitio dignitatum. vana gloria / d̄ bonis nature v̄l fortūe vel gra / tie. verecūdia de paupib⁹ amictis. / orēpt⁹ amonitionū imisericozdia.

De peccatis oris seu locutionis

Peccata oris seu locutiōis / sūt hec Crebra iuratio. p / surium. blasphemia. nomē / dñi irreuerentē assumē. veritatē im / pugnare. deū d̄ aura iudicare. cōn / deū murmurare irreuerentē horas / dicere. detraçtio. adulatio. mēdaci / um. vituperiū. maledictio. infama / tio. otentio. ouiuatio. impugnatio / veritatis agnīte. impugnatio cha / rītatī s̄r̄ne. seminatio discordie. / p̄ditio. falsū testimoniū mala cōsi / lia. derisio. cōtradictio obedientie. / inuertē facta bona. i ecclesijs pla / citare. ad irā hominē puocare. re / prehensōē in alio q̄ ipse facit. va / niloquiū. multiloquiū. stultiloquiū / verba ociosa vel supflua v̄l curio / sa. p̄ferre iactātia. verboz politio / p̄cōz defensio clamor. ris⁹. cachin / nus. turpiloquiū. lenociniū. cantile / nas seculares cātare. in cātu diui / no magis studē vocē frangere q̄ / deuote psallere. murmurare. ver / ba secularia p̄ferre. in iniusta cau

oris et operationis

sa aduocare. malū emendare

De peccatis operis

seu opatiōis

Peccata autē opis seu opa / tionis sūt hec Gula luxu / ria. ebrietas. sacrilegiū. sy / monia. sortilegia. violatio dieruz / sclemniū. indigne cōscare. votū / fractio. apostasia. dissolutio in of / ficio diuino. scādālisare sub exem / plo malo. p̄imū corūpē. ledere / hominē. vel in rebus vel in p̄sona / vel in fama. furtuz rapina. vsura. / deceptio lud⁹. v̄ditio iusticie. exa / ctiones indebite. ac telonea iniu / sta ascultare mala. ioculatoribus / dare. n̄cāria sibi subtrahē. supflua / sumē. vltra vires q̄ppia aggredi. / cōsuetudo peccandi. recidiuatio. si / mulatio. tenē officiū ad q̄ nō suf / ficit vel q̄ sine p̄cō nō agit. cho / reisare. nouitates inuenire. maiori / bus rebellare minores c̄pprimere / delinquē. visu. auditu. olfactu. ta / ctu. gustu. lucta. osculis. munerib⁹. / nutib⁹. mādatis. scripturis. circun / stācias aggrauātes admittē. que / sūt tēp⁹. loc⁹. mod⁹. nūer⁹. p̄sona. / moza. sciētia. etas. seipm ad peccā / dum cogē seu inducere

De peccatis omissionis

Peccata omissionis q̄ eē vt / facile debite cōsiderāti ap / parere p̄t. ad tria respectu / q̄rū p̄cedēs diuisio sumit. vel. s̄ ad / cor seu cogitationē. v̄l os seu locu

De peccatis

locutionē. vel op⁹ seu / tūmē sūt hec. de deo / ipm nō timere vel nō / sibi de beneficijs nō / fūit ad ipm nō referri / cur debere nō velle. / p̄mendā nō se p̄gare. / nō vti. nec tā cōseruare / tā nē dūmā nō se / tē suā volūtatē dūmē / te. ad orōnes. p̄cōz / de. orōnes debitas or / as que q̄s vel voto vel / offio tenet. negligē. cō / fessione semel in anno nō / parentes nō honorare. / cognoscē et reponē. / suaz negligē. actias q̄ / fugere tētonib⁹ nō / centias inuēns negligē. / ea q̄ statim faciēda sūt / bonis p̄imū nō agnō / eas nō velle iniurias nō / fidez p̄imo nō seruare. / is eas nō cōseruare. de / tas nō cōmpē. litā nō ser / rantes nō vltimē affūcto / solam amonitiōē nō / pauca. sodan nulla ali / posse credunt peccata. / p̄oziis cōstāntit. cōp̄ / dūatū v̄l ad ea res

Quando

p̄oziā mortalia sūt v̄ / Quando autē p̄ / mortalia vel so / ba exiāt facile

De peccatis

locutionē. vel op^o seu opationē p^o
tinēt sūt hec. de deo nō cogitare.
ipm nō timere vel nō amare grās
sibi de beneficijs nō agē. opa que
fiūt ad ipm nō referre. de peccis si-
cut deberet nō dolē. ad grām reci-
piendā nō se preparare. grā accepta
nō uti. nec eā seruare. ad inspira-
tionē diuinā nō se ouertē. volunta-
tē suā volūtati diuine nō oforma-
re. ad orōnes dicendas nō atten-
dere. orōnes debitas ommittere ea
ad que dōs vel voto vel pcepto vl
officio tenet. negligē. cōionē et cō-
fessionē semel in anno nō expetere
parentes nō honorare. se ipm non
cognoscē et rephendē. oscientiam
suaz negligē. ecclias et pōicatioes
fugere tētationib^o nō resistē peni-
tentias inuictas negligē facere.
ea q̄ statim faciēda sūt differre.
bonis primi nō ogaudē et malis
eius nō odolē. iniurias nō remittē
fidez primo nō seruare. et bñfici-
is eius nō correspōdē. delinquen-
tes nō corripē. litē nō sedare. igno-
rantes nō instruē. afflictos nō cō-
solari. amonitiōib^o nō adq̄scere.
paucā et forsan nulla alia reperiri
posse credunt peccata. que nō sub
pōicatis effectualit^o ophēdant et in-
ducātur vel ad ea reducibilia sint

Quando peccata

pōicā mortalia sint vel venialia

Quando autē peccā pōicā
mortalia vel solum venia-
lia existāt facile est ex supi^o

Omissionis

CCelie

tractatis cognoscē. examinando
scz. sit apud se. sit apud alium mo-
dos ea faciēdi et omitterēdi. inten-
tionē q̄ seu finē ppter quem sūt ac-
remorsū oscientie. qui de ipis habe-
tur. cum alijs circūstātijs circa ea
occurrentib^o de quib^o late supius
actuz est Et hec quo ad scōam et
vltimā ipi^o peccā in genē seu tanq̄
generis diuisioneꝝ dicta sufficiant

Explicit

Quare multa in hoc

opendio p̄cipue in octauo tracta-
tu lateꝝ plane dēta sint et expoſita

Quis nōnulla in h̄ libel-
lo et p̄cipue in octauoꝝ vl-
timo tractatu in materia

scz peccōꝝ tractata breui^o et open-
ditiō^o dicit. h̄ vt frequē in supiori-
bus tactū est libell^o iste nō sciētifi-
cis. libros q̄z faciliē pcurare valē-
tibus cōposit^o est h̄ mediocrib^o et
cōioꝝib^o. ac eis q̄bus non faciliē li-
brōꝝ copia suppetit Quib^o expe-
diens et forsan nōe fuit ea que hic
dicta sūt et maxime circa difficiles
materias p̄ reiterationes et latas
repetitiōes. nec nō materialia que
dam exēpla q̄si palpādo et p̄ quā-
dam manu ductionē dare intelligi
Alioq̄n nō facile forsan fuissz plu-
rib^o ophēdē Sic q̄z pōicā apud
eos nullū fructū nullū q̄ p̄fectū
afferre potuissent

Remissio ad docto-

res

31

Tabula

Quod si ampliora vidē vo-
luerit vel clari⁹ de pmissis
materiis informari habe-
at frequenter allegatos doctores
beatum Thomam ⁊ alios in su-
periorib⁹ notatos Et precipue in
eor⁹ libris ⁊ tractatib⁹ supius eē
designatis **Explicit**

Tabula repertoria

Tractat⁹ p̄m⁹ de articulis fidei
Et p̄o q̄o sit symbolum ⁊ vñ dicat⁹
Quid sit articul⁹ fidei ⁊ vñ discatur
Diuisio et expō articuloꝝ fidei
Et p̄mo primi articuloꝝ
Expōitio sc̄di tertij et quarti ar-
ticuloꝝ
Expōitio q̄nti sexti septimi articuloꝝ
Expōitio octau. noni. decimi ar-
ticuloꝝ
Expōitio vñdecimi duodecimi et
An alia sint credenda vltra arti-
culos articuloꝝ
An sumitur numerus ⁊ distinctio
De q̄dā alia distinctiōe articuloꝝ
fidei

Tractatus secundus de

decē p̄ceptis legis ⁊ expō eorum
De distinctiōe p̄cepti et ei⁹ expō
De varia distinctiōe variaq⁹ assi-
gnatiōe p̄ceptoꝝ in tabul legi.
Expō p̄ceptoꝝ legis ⁊ p̄o primi
Expōitio sc̄di p̄cepti legis
Expō tertij ⁊ quarti p̄cepti legis
Expō q̄nti ⁊ sexti p̄ceptoꝝ
Expōitio septimi
Expō octau. ix. ⁊ x. p̄ceptoꝝ
An sumitur numer⁹ ⁊ sufficientia

repertoria

p̄ceptoꝝ
Qualit̄ p̄ decē p̄cepta omne p̄c̄m
mortale prohibetur
Ali⁹ mod⁹ ponēdi p̄hibitiōē septē
p̄c̄oꝝ mōdū p̄ x. p̄cepta legis
**Tractat⁹ tertius de se-
ptē sacris ecclēz d̄ eoz d̄claratiōe**
Diffinitio sacramenti. et ei⁹ expō
Quib⁹ de caus⁹ instituta s̄t sacm̄ta
In q̄bus consistūt sacramenta
In q̄b⁹ differūt sacm̄ta noue le-
gis a sacramentis vetēis legis
Quot modis sacramēta iterentur
Assignatio nūeri sacramētoꝝ p̄m
septē virtutes
Alia assignatio p̄ contrarietateꝝ ad
septē vicia capitalia
Particularis declaratio sacroꝝ
Et p̄mo de baptismo
Quid sit baptism⁹ noie et ratione
Quotplex sit baptismus
Que sit p̄pria materia in sacramē-
to baptisimi
De forma p̄scripta sacri baptismi
De forma sacramēti baptismi q̄
ad verba
De fōz q̄ ad imersiōes faciendas
De forma aliquoꝝ que sūt de so-
lennitate baptismi
Quis sit effectus sacri baptismi
Quis sit idone⁹ minister sacri h⁹
De q̄litate seu cōditōibus acce-
dentib⁹ ad baptismum
De patrinis ⁊ q̄o est eoz officiu⁹
De sacro cōfirmatiōis ⁊ p̄tinēt⁹
ad ipsum ad salutem
An sacm̄ cōfirmatiōis sit r̄c̄ariū
Que sit p̄pria materia huius sacri

Cōpendi

Que sit forma
Quis sit minister
Quis sit effectus
De q̄litate accedenti
De sacro cōfirmatiōe
ad ipm
De tēpe institutiōis
Que sit virtus hui⁹
De materia hui⁹ sacri
Que sit forma hui⁹ sacri
Quis sit effectus hui⁹ sacri
Ali⁹ de vero cōcepto xpi
De q̄litate seu cōditōe r̄-
sacramenti cōfirmatiōis
De q̄litate seu cōditōe r̄-
sacramenti
De sacramento p̄p̄ie
Quid sit p̄pria in gene-
Quot et q̄ sunt p̄p̄ie ipi
Quid in p̄pria sit res. et
et de ei⁹ effectū
An q̄s possit de p̄p̄ie
et nō p̄tēdo de om-
An p̄p̄ie p̄ se faciam et
cum suauiter iterare
An p̄p̄ie v̄nitate aduet
purgatiōis q̄d v̄det
Que sit p̄p̄ie canonice
p̄c̄o mōdū agi v̄z p̄p̄ie
V̄t p̄p̄ie sint aduocati
Quis sit idone⁹ minister
De p̄p̄ie sacri p̄p̄ie
De p̄ma p̄p̄ie p̄p̄ie
An min⁹ dolor suffici-
tūre cōfirmatiōis
An cōfirmatiōe operat
De sc̄da p̄p̄ie p̄p̄ie
generali
Quid sit effectus in p̄p̄ie
An effectus n̄c̄aria sit ad